

รายงานผลการวิจัย

RESEARCH REPORT SERIES

รายงานผลการวิจัย

หมายเลข ๔๘

เรื่อง

รูปแบบการพัฒนาชนบทของประเทศไทย

โดย

อ. ธี

โกศยานนท์

คณะเศรษฐศาสตร์
FACULTY OF ECONOMICS

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
กรุงเทพมหานคร

THAMMASAT UNIVERSITY
BANGKOK

โทร. 2236994

คณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เมษายน ๒๕๒๗

รายงานผลการวิจัย

หมายเลข ๔๔

เรื่อง

รูปแบบการพัฒนาชนบทของประเทศไทย

โดย

อิสึ โทคิยามานนท์
วรารม ศุภจรรยา

สารบัญ

		หน้า
	บทคัดย่อ	ก
ส่วนที่ ๑	บทนำ	๑
ส่วนที่ ๒	หลักในการพัฒนาชนบท	๑๐
ส่วนที่ ๓	ตัวอย่างโครงการพัฒนาชนบทในประเทศไทย	๒๒
	๑. กรมพัฒนาชุมชน	๒๒
	๒. สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท	๔๒
	๓. กองอำนวยการกลางรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ	๖๕
	๔. กองนิคมสร้างตนเอง กรมประชาสงเคราะห์	๘๑
	๕. โครงการสารภี (ก. ชำม่ง อ. สารภี จ. เชียงใหม่)	๘๓
	๖. โครงการพัฒนาชนบทลุ่มแม่น้ำกลอง	๑๐๑
	๗. มุฉินิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์	๑๑๒
	๘. สำนักงานปฏิรูปที่ดิน	๑๓๑
	๙. โครงการสรรพพยา	๑๕๐
	๑๐. องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก : คำนนิคมเกษตร	๑๖๕
	๑๑. โครงการศูนย์สาธิตและฝึกอบรมไทย-เยอรมัน	๑๗๒
	๑๒. โครงการไทย-อิสราเอลเพื่อพัฒนาชนบท	๑๘๔
	๑๓. โครงการทาส้มป่อย (ครูเตา ฃ ลำปาง)	๑๘๓
ส่วนที่ ๔	สรุปรูปแบบการพัฒนาชนบทจากตัวอย่างของโครงการในประเทศไทยและข้อสังเกต	๑๘๘

บทคัดย่อ

การพัฒนาประเทศของประเทศด้อยพัฒนาในระยะหลังสงครามโลกครั้งที่สอง นั้น ได้มุ่งที่การเพิ่มอัตราการเติบโตเป็นสำคัญ ทำให้เพิ่มความรุนแรงของปัญหาการกระจายรายได้ ภายในประเทศมากขึ้น ฉะนั้น ในสองสามทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศต่าง ๆ จึงมุ่งสู่การพัฒนาชนบทเป็นสำคัญ

ในหลักการพัฒนาชนบทนั้น ได้มีการขยายขอบเขตจากเป้าหมายที่ต้องการเพิ่มเฉพาะรายได้ของเกษตรกร ไปเพิ่มความเป็นอยู่โดยทั่วไปของเกษตรกรให้ดีขึ้นด้วย นอกจากการเพิ่มรายได้ในรูปตัวเงินและในรูปสินค้าและบริการแล้ว การพัฒนาควรจะมุ่งปรับโครงสร้างทางสังคม การเมืองในชนบทให้ดีขึ้นด้วย โดยให้เกษตรกรมีโอกาสในทางเศรษฐกิจสังคม และการเมืองเท่าเทียมกันมากขึ้น

งานวิจัยชิ้นนี้จึงได้ทำการศึกษา หลักการพัฒนาชนบททั่วไป มีการศึกษาตัวอย่างโครงการพัฒนาชนบทที่ดำเนินอยู่ในประเทศไทย เฉพาะโครงการที่พอจะรวบรวมหรือหาข้อมูลได้ และโคสรุปตลอดจนเสนอข้อสังเกตบางประการ

สำหรับโครงการพัฒนาชนบทที่ทำการศึกษานั้นปรากฏว่า ประเทศไทยได้เริ่มทำมานานกว่าสี่สิบปี ส่วนใหญ่เป็นโครงการเฉพาะพื้นที่และอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานของรัฐบาลเป็นส่วนใหญ่

จากตัวอย่างโครงการที่ทำการศึกษา ปรากฏว่าเป็นโครงการที่มีการริเริ่มจากเหตุผลทางการเมืองและเป็นการริเริ่มจากปัจจัยภายนอกมากกว่าจากความต้องการของคนในท้องถิ่น ฉะนั้น หลักการพัฒนาตลอดจนวิธีดำเนินการเป็นไปตามความเหมาะสมของผู้รับผิดชอบโครงการมากกว่าจากความต้องการของท้องถิ่น

โครงการต่าง ๆ มีวัตถุประสงค์ที่คล้ายคลึงกัน คือเพิ่มรายได้ ตลอดจนความเป็นอยู่ของครอบครัวเกษตรกรให้ดีขึ้น มีการพัฒนาอาชีพให้แก่ ครอบครัวเกษตรกรด้วย ฉะนั้น ลักษณะการดำเนินการของโครงการต่าง ๆ จึง มีความคล้ายคลึงกัน ทำให้เกิดการซ้ำซ้อนทั้งในด้านการปฏิบัติและในท้องที่ความ รับผิดชอบด้วย ลักษณะการทำงานของโครงการส่วนใหญ่เป็นการให้เปล่ามากกว่า การสร้างความสามารถในการดำเนินงานในระดับท้องถิ่น และโครงการส่วนใหญ่ ยังไม่มีการประเมินผลการดำเนินงาน ตลอดจนไม่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นระบบ ทำให้การประเมินผลทำได้ยากมาก

Abstract

After the World War II, most developing countries put their emphasis on promoting economic growth of the countries. So the results are such that the process of development has worsen the problems of income distribution among various income groups and among sectors of the economy. Therefore, for the last two decades, these countries have now geared their development towards promoting rural sector.

Rural development as a principle has a wider objectives than economic development in the normal sense. It's objectives cover not only increasing agriculture sector's income, but also taken into consideration the general well being of the people in agricultural sector as well. Apart from increasing income both in monetary and real terms, the process of rural development also emphasises on restructuring the social political environment in the rural area, so that the rural people would have better economic and policultural opportunities.

The discussion of this piece of research work has covered the principles of rural development, studied various rural development Programmes being conducted in Thailand, reported a summary and made certain comments.

From the study, it showed that in Thailand various organisations have been responsible for rural development

programs for over forty years. With few exceptions most programs are originated and conducted by the governmental organisations with external or political reasons rather than from the community feelings of needs. Therefore the emphasis as well as the monitoring of the programs are mostly geared towards feasibilities and suitability of the responsible organisations concerned rather than towards the needs of the community.

Most of the programs understudied have similar objectives : that is to generate rural income and to improve general well being, to encourage farmers engaging in non-farm activities etc. The coverage of programs are more or less within the same line. Therefore a great deal of duplication of work appeared among various governmental organisations. Most of the activities conducted by the concerned organisations are in the forms of funding and teaching instead of building up the capability to carry on the project by the local people themselves. Most of the programs have not been evaluated because information system and data collecting system are rather poor.

๑. บทนำ

บทนำ

การพัฒนาประเทศในระยะ ๒๐ ปีที่ผ่านมา ซึ่งทำให้ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจส่วนรวมของประเทศเติบโตในอัตราเฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ ๗ นั้น ปรากฏว่าผลประโยชน์จากการพัฒนาที่รวดเร็วนั้นตกอยู่ในเขตเมืองเป็นส่วนใหญ่ บรรดาชาวชนบทซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศมีเพียงส่วนน้อยที่ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาจนกระทั่งอยู่ในสภาพที่พอจะสามารถช่วยตัวเองได้ ชาวชนบทส่วนใหญ่ที่ยังอยู่ในสภาพยากจนมีกว่า ๑๐ ล้านคน แม้การพัฒนาชนบทจะได้กระทำกันในรูปของการสงเคราะห์ชาวชนบท ในปัจจุบันนี้รัฐบาลจึงได้ยกเอาปัญหาของชนบทขึ้นมาเป็นเป้าหมายอันดับแรกและเป็นการพัฒนาโดยมุ่งยึดหลักการเพื่อให้ชาวชนบทสามารถยืนหยัดอยู่ได้ด้วยน้ำพักน้ำแรงของตนเอง ^{๒/}

ประเทศไทยเป็นประเทศกสิกรรม คำกล่าวที่ว่าประเทศไทยเป็นประเทศกสิกรรมและประชากรของประเทศส่วนใหญ่คือ ประมาณร้อยละ ๘๐ อยู่ในชนบท เป็นความจริงมาเป็นเวลาช้านานและยังเป็นจริงอยู่ในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะเศรษฐกิจส่วนใหญ่ของประเทศไทยเป็นเศรษฐกิจการเกษตร ถึงแม้ว่ารัฐบาลพยายามส่งเสริมและพัฒนาการอุตสาหกรรมจนทำให้แนวโน้มของการอุตสาหกรรมมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศมากขึ้นเรื่อย ๆ และความสำคัญของการเกษตรมีแนวโน้มลดลงก็ตาม แต่ในปัจจุบันการเกษตรกรรมก็ยังคงมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศมากกว่าเศรษฐกิจภาคอื่น ๆ อีกมาก กล่าวคือ ถ้าพิจารณาร้อยละของที่มาแห่งผลิตภัณฑ์ภายในประเทศ (ราคาคงที่ปี ๒๕๐๕) ในปี ๒๕๐๘ การเกษตรร้อยละ ๓๘ ส่วนการอุตสาหกรรมร้อยละ ๑๕.๕ ในปี ๒๕๑๘ การเกษตรลดลงเหลือร้อยละ

^{๒/} เรียบเรียงจากตอนหนึ่งของคำกล่าวของนายกรัฐมนตรี พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เกี่ยวกับ "การพัฒนาชนบท" เนื่องในวาระคดีขึ้นปีใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๔

๒๗.๒ ในขณะที่การอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๒๐.๑ ในปี ๒๕๒๔ การเกษตรลดลงอีกเหลือร้อยละ ๒๓.๘ ในขณะที่การอุตสาหกรรมยังมีอัตราคงเดิม กล่าวคือร้อยละ ๒๐.๑ ^{๒/} ซึ่งยังคงน้อยกว่าการเกษตร หรือถ้าพิจารณาแรงงานที่อยู่ในสาขาการเกษตรกรรมกับการอุตสาหกรรมจะพบว่าในปี ๒๕๐๔ มีแรงงานอยู่ในสาขาเกษตรกรรมถึงร้อยละ ๘๓.๑ อยู่ในสาขาอุตสาหกรรมเพียงร้อยละ ๓.๖ ถึงแม้ว่าแรงงานในสาขาเกษตรจะมีแนวโน้มลดลง แต่ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ยังคงมีแรงงานในสาขาเกษตรกรรมถึงร้อยละ ๗๕.๑ ในขณะที่แรงงานในภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเป็นร้อยละ ๔ ^{๓/} และถ้าพิจารณามูลค่าของสินค้าเกษตรส่งออกเทียบกับมูลค่าสินค้าออกทั้งหมดจะพบว่าในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ มูลค่าของสินค้าเกษตรกรรมส่งออกเทียบกับมูลค่าสินค้าออกทั้งหมดมีถึงร้อยละ ๘๕.๑ และมีแนวโน้มลดลงเป็นร้อยละ ๖๘.๕ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ และ ๖๘.๘ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ ^{๔/}

๒/ สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี
รายไต่ประชากรชาติของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๑๐ ถึง ๒๕๑๒, ๒๕๑๘ และ ๒๕๒๕

๓/ สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี
แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๑๐ - ๒๕๑๔
และฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๑๕ - ๒๕๑๘

๔/ กองเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปีการเพาะปลูก ๒๕๑๓/๑๔, ๒๕๑๔/๑๕ และ
๒๕๒๔/๒๕

ปัญหาและแนวโน้มของความยากจน ถึงแม้ว่าเศรษฐกิจในชนบทจะมีความสำคัญดังกล่าวข้างตน และรัฐบาลได้มีโครงการพัฒนาชนบทในด้านต่าง ๆ หลายโครงการตลอดมา แต่ครอบครัวเกษตรกรเฉลี่ยทั้งประเทศที่เป็นหนี้ถึงร้อยละ ๓๕.๕๘ และ ๒๗.๔๒ ในปีการเพาะปลูก ๒๕๑๓/๑๔ และ ๒๕๑๔/๑๕ ตามลำดับ และหนี้สินเฉลี่ยต่อฟาร์มทั้งประเทศ ในปีการเพาะปลูก ๒๕๑๓/๑๔ และ ๒๕๑๔/๑๕ เท่านั้น ๑,๔๕๓.๕๑ บาท และ ๑,๐๕๐.๐๑ บาทตามลำดับ และถ้าพิจารณาเป็นรายภาคจะพบว่า ภาคกลางมีร้อยละของฟาร์มที่เป็นหนี้และมีหนี้สินเฉลี่ยต่อฟาร์มมากกว่าภาคอื่น ๆ ทั้งหมด ทั้งในปีการเพาะปลูก ๒๕๑๓/๑๔ และ ๑๕๑๔/๑๕ ๕/

ที่คิดถือว่า เป็นปัจจัยการผลิตพืชผลทางเกษตรที่สำคัญ ถือได้ว่าเป็นปัจจัยการผลิต หรือเป็นทรัพย์สินที่เกษตรกรมีอยู่และมอบให้ลูกหลานครอบครอง ๆ กันมา ฉะนั้น ภาวะการสูญเสียที่ดินหรือแนวโน้มการที่เกษตรกรกลายเป็นผู้เช่าที่ดินมากขึ้นเรื่อย ๆ ย่อมเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า เกษตรกร ฉายิ่งทำการเกษตรนานวันเท่าไร จะยิ่งจนลงเรื่อย ๆ ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับภาวะการถือครองที่ดินได้แสดงให้เห็นว่า จังหวัดที่มีการเช่าที่ดินมากที่สุดคือ จังหวัดที่อยู่ไกลเมืองหลวงมากที่สุด และก็จะค่อย ๆ ลดลง เมื่อห่างจากเมืองหลวงไปมากขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะจังหวัดที่อยู่ไกลเมืองหลวงจะเป็นจังหวัดที่ได้มีการบุกเบิกทำนากันมานานหลายสิบปี (และในบางกรณีก็หลายร้อยปีมาแล้ว) ที่ดินจึงได้ถูกโอนไปให้แก่คนในละแวกนั้นในช่วงระยะที่นานกว่า ๕/

๕/ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รายงานผลการสำรวจหนี้สินของเกษตรกรทั่วประเทศ ปีการเพาะปลูก ๒๕๑๔/๑๕

๖/ อัมมาร์ สยามวาลา ข่าว ในหนังสือเศรษฐกิจการเกษตร เล่ม ๑ รัชสรงค์ ชนะพรพันธุ์ บรรณาธิการ (กรุงเทพ : สำนักพิมพ์เศรษคึกไทย, ๒๕๑๗) หน้า ๖๐

นอกจากนี้ยังมีปัญหาทางค่านิยมทางวัฒนธรรม และการก่อการศึกษา
อีกด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่าการพัฒนาเศรษฐกิจโดยเฉพาะการพัฒนา
ชนบทที่นานมา ถึงแม้ว่าจะประสบความสำเร็จโดยก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้า
ทางเศรษฐกิจส่วนรวม แต่ก็ก่อให้เกิดปัญหาทางค่านิยมของวงการกระจาย
รายได้ระหว่างภาคเศรษฐกิจและระหว่างกลุ่มประชากรต่าง ๆ ในภาคเศรษฐกิจ
เดียวกัน ทั้งนี้เพราะผลของการพัฒนาได้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชากรส่วนน้อยที่
มีฐานะร่ำรวยกว่า ในขณะที่ประชากรส่วนใหญ่ซึ่งมีฐานะยากจนไม่ได้รับผลประโยชน์
จากการพัฒนาหรือได้น้อยมาก

ทางค่านิยมในการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีอยู่หลายทฤษฎีจากหลายสำนัก
และได้นำมาใช้กันนั้นก่อให้เกิดปัญหาที่วาทฤษฎีต่าง ๆ ที่นำมาใช้นั้น เหมาะสม
กับสภาพเศรษฐกิจสังคม และการปกครองของประเทศไทยมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้
เพราะผลของการพัฒนานั้นไม่เป็นผลที่น่าพึงพอใจนัก เพราะก่อให้เกิดปัญหาดังกล่าว
ข้างต้น หรือทฤษฎีที่นำมาใช้นั้นเหมาะสม แต่ปัญหาอยู่ที่การประยุกต์ทฤษฎีกับข้อเท็จจริง
ไม่เหมาะสม ซึ่งหมายถึงปัญหาอยู่ที่วิธีการหรือระบบราชการที่เป็นอยู่ในปัจจุบันไม่
เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาชนบทที่จะก่อให้เกิดผลต่อประชากรส่วนใหญ่ที่ยากจน

รูปแบบต่าง ๆ ของการพัฒนาชนบท สำหรับการพัฒนาชนบทต่าง ๆ
ที่มีอยู่ในประเทศไทยนี้มีอยู่มากมายหลายรูปแบบ และมีหลายหน่วยงานที่รับผิดชอบ
ซึ่งแยกพิจารณาเบื้องต้นได้ดังนี้ คือ

๑. พิจารณาตามหน่วยงานที่รับผิดชอบ ซึ่งแยกได้เป็น ๓ ประเภท

คือ

- ก. หน่วยงานของทางราชการ เช่น กรมการพัฒนาชุมชน
สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท, สำนักงานปฏิรูปที่ดิน
ศูนย์พัฒนาการเกษตรภาคเหนือ กองนิคมสร้างตนเอง
กรมประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

ข. หน่วยงานทางราชการร่วมกับหน่วยงานเอกชนที่ร่วมกับหน่วยงานต่างประเทศ เช่น หน่วยงานเกษตรกรตัวอย่าง โครงการไทย-อิสราเอล เพื่อพัฒนาชนบทที่อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี โครงการสารภี อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นโครงการร่วมกันระหว่างกรมการพัฒนาชุมชนกับบริษัท เซลล์แห่งประเทศไทย จำกัด ศูนย์สาขิตและฝักอบรมไทย-เยอรมัน ในนิคมสร้างตนเองจังหวัดสระบุรี ซึ่งเป็นโครงการสหกรณ์เอนกประสงค์ที่อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท ซึ่งเป็นโครงการทดลอง โดยได้รับความช่วยเหลือจากประเทศสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) โครงการพัฒนาชนบท ลุ่มน้ำแม่กลอง ซึ่งเป็นโครงการร่วมของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยได้รับความช่วยเหลือทางการเงินจากมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ เป็นต้น

ค. หน่วยงานเอกชน เช่น มูลนิธิบูรณะชนบทในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดชัยนาท เป็นต้น

๒. พิจารณาจากหลักหรือหลักการพัฒนา ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังต่อไปนี้ คือ.-

ก. เน้นการพัฒนาทางด้านวัตถุ เช่น การสร้างถนน เขื่อน คลองคูส่งน้ำ เขื่อนฝาย และบ่อน้ำ ตัวอย่างของการพัฒนาทางวัตถุไคนงานของสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท

ข. เน้นการพัฒนาตัวเกษตรกร เช่น การพัฒนาของกรมการพัฒนาชุมชน โครงการพัฒนาชนบทลุ่มน้ำแม่กลอง มูลนิธิบูรณะชนบท เป็นต้น

ค. แผนการพัฒนาเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งในเวลาใดเวลาหนึ่ง
แผนการพัฒนาหลาย ๆ ด้านพร้อม ๆ กันไปในเวลาใดเวลา
หนึ่ง แต่ไม่มีการผสมผสานระหว่างงานด้านต่าง ๆ
(Comprehensive หรือ package) และการพัฒนา
ผสมผสานหลาย ๆ ด้านพร้อม ๆ กันไป (Integration)

๓. พิจารณาจากวิธีการที่ใช้ในการพัฒนา ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้

คือ

- ก. ส่งคนเข้าไปพักอาศัยอยู่กับชาวบ้าน ทำงานร่วมกับชาวบ้าน
เช่น โครงการพัฒนาชนบทลุ่มน้ำแม่กลอง กรมการพัฒนา
ชุมชน เป็นต้น
- ข. มีการสร้างศูนย์อยู่ในหมู่บ้าน เช่น มูลนิธิบูรณะชนบท
- ค. มีศูนย์สาธิตและฝึกอบรม และมีหน่วยส่งเสริมเคลื่อนที่
คอยให้คำแนะนำช่วยเหลือเกษตรกร เช่น ศูนย์สาธิตและ
ฝึกอบรมไทย-เยอรมัน
- ง. สร้างปัจจัยพื้นฐาน เช่น ถนน ปรับพื้นที่ดิน ปรับปรุงแหล่งน้ำ
และอพยพเกษตรกรเขาไปอยู่ทำกินในรูปหมู่บ้านสหกรณ์
เช่น หมู่บ้านเกษตรกรหุบกะพง หมู่บ้านสหกรณ์สันกำแพง
ของ ร.พ.ช. เป็นต้น

สภาพทั่วไปหรือปัญหาในการพัฒนาชนบท จากตัวอย่างการพัฒนาชนบท

ในประเทศไทยที่ยกมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาชนบทในประเทศไทยมีหลาย
รูปแบบมีหลายหน่วยงานที่รับผิดชอบและมีวิธีการทำงานพัฒนาต่าง ๆ กัน โดยแต่ละ
หน่วยงานมุ่งที่จะทำการพัฒนาตามรูปแบบและวิธีการของตนแต่แต่ละหน่วยงานมีความเชื่อ
ในรูปแบบและวิธีการพัฒนาชนบทของตนว่าเหมาะสมที่สุด

ถึงแม้จะมีหลายหน่วยงานในการพัฒนาชนบท แต่การประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ มีน้อยมาก โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การเรียนรู้ความสำเร็จและความล้มเหลวซึ่งกันและกัน เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขงานของตนเองให้ดียิ่งขึ้น

และเนื่องจากมีหลายหน่วยงานโดยแต่ละหน่วยงานมีความเชื่อวาทุแบบและวิธีการในการพัฒนาชนบทของตนเหมาะสมที่สุด ในบางกรณีจึงก่อให้เกิดการแข่งขันกันระหว่างบางหน่วยงาน มีความพยายามผูกขาดการพัฒนาชนบท เพื่อสร้างหน่วยงานของตนให้ใหญ่โตมากยิ่งขึ้น แต่ในบางกรณีก่อให้เกิดการทำงานซ้ำซ้อน ทำให้ต้องเสียเวลาและงบประมาณไปเป็นจำนวนมาก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

จากข้อเท็จจริงและปัญหาที่กล่าวข้างต้นในการวิจัยนี้จึงมุ่งที่จะสำรวจคุณภาพการพัฒนาชนบทในประเทศไทยนั้นมีรูปแบบต่าง ๆ อะไรบ้าง มีวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินงานอย่างไร และมีหน่วยงานอะไรบ้างที่รับผิดชอบ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการเป็นแหล่งรวบรวมงานพัฒนาชนบทที่มีอยู่

เพื่อประเมินผลเบื้องต้นในกรณีที่ทำได้ เพื่อดูว่างานพัฒนาชนบทต่าง ๆ ทำได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่ เพียงไร มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขงานพัฒนาชนบทแต่ละโครงการ

เพื่อเปรียบเทียบระหว่างรูปแบบและวิธีการดำเนินการในการพัฒนาชนบทต่าง ๆ เพื่อหาข้อเหมือนกันและข้อที่แตกต่างกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการนำข้อดีหรือความสำเร็จของแต่ละโครงการไปปรับปรุงแก้ไขซึ่งกันและกัน และจะเป็นประโยชน์ในการประเมินผลโครงการใดโครงการหนึ่งให้ละเอียดลึกซึ้งต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

๑. งานวิจัยชิ้นนี้ได้พยายามรวบรวมรูปแบบและวิธีดำเนินการพัฒนาชนบทที่มีอยู่ในประเทศไทย^{๒/} โดยแต่ละโครงการจะศึกษาถึงประวัติความเป็นมา วัตถุประสงค์รูปแบบและวิธีดำเนินการ หน่วยงานที่รับผิดชอบ และขอบเขตของงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน

๒. ประเมินผลเบื้องต้นแต่ละโครงการเท่าที่ทำได้ โดยพิจารณาความก้าวหน้าพัฒนาชนบทที่แต่ละหน่วยงานทำอยู่นั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง โดยเฉพาะความสำเร็จที่เกิดขึ้นกับประชาชนในชนบทในเขตโครงการนั้น ๆ

๓. เปรียบเทียบวัตถุประสงค์ รูปแบบและวิธีการดำเนินการแต่ละโครงการหรือในประเด็นอื่น ๆ ที่ได้พิจารณาเห็นว่าจะเป็นประโยชน์และสามารถเปรียบเทียบกันได้

วิธีการสำรวจและวิจัย

การสำรวจวิจัยนี้จะแบ่งออกเป็น ๓ ส่วนใหญ่ ๆ คือ

๑. เก็บรวบรวมข้อมูลที่มีอยู่ในเอกสารต่าง ๆ
๒. เก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น โดยการสัมภาษณ์ ผู้ที่เกี่ยวข้องแต่ละโครงการพัฒนา คุงาน สังเกต พูดคุย และสัมภาษณ์ ชาวชนบทในเขตโครงการพัฒนาตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในระดับท้องถิ่น
๓. วิเคราะห์ และเขียนรายงาน

^{๒/}รูปแบบของโครงการพัฒนาชนบทที่รวบรวมได้ อาจไม่ครบถ้วนทุกโครงการ เนื่องจากจำกัดควยเวลาและเอกสารข้อมูลที่รวบรวมได้ แต่ก็ได้พยายามรวบรวมโครงการที่สำคัญ ๆ เท่าที่จะหาข้อมูลได้

การรายงานของงานวิจัยชิ้นนี้จะแบ่งออกเป็น ๔ ส่วน ส่วนแรกเป็น
บทนำของงานวิจัยชิ้นนี้ ส่วนที่สองจะเป็นการศึกษาหลักการในการพัฒนาชนบททั่วไป
มีการยกตัวอย่างในรูปแบบการพัฒนาชนบทในต่างประเทศมาเป็นส่วนประกอบ
ส่วนที่สามเป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลเบื้องต้น จากตัวอย่างของโครงการพัฒนา
ชนบทที่มีในประเทศไทยในสองสามทศวรรษที่ผ่านมา และส่วนสุดท้ายจะเป็น
การสรุปรูปแบบการพัฒนาชนบทและเสนอข้อสังเกตบางประการจากการศึกษา
งานวิจัยชิ้นนี้

๒. หลักการในการพัฒนาชนบท

๒. หลักการพัฒนาชนบท

มีนักสังคมศาสตร์หลายท่านนิยามว่า การพัฒนาการชนบทเป็นขบวนการที่เกิดการเปลี่ยนแปลงในชนบทในส่วนต่าง ๆ ทั้งในด้านเทคโนโลยี การจัดการ การกิจกรรมที่เท่ากัน ตลอดจนค่านิยมในสังคม ขบวนการดังกล่าวจะมีผลทำให้

๑. การสาธารณสุขในชนบทดีขึ้น ทำให้ทัศนคติของชาวชนบทกว้างขวางขึ้น มีความรู้ความชำนาญมากขึ้น และทำให้มีโอกาสในการมีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชนมากขึ้น

๒. ในขณะที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และทางสังคมนี้ ย่อมทำให้เกิดข้อขัดแย้งในระหว่างกลุ่มคนต่าง ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ขบวนการพัฒนาชนบทคงจะจัดหาเครื่องมือในการปรับสภาพขัดแย้งดังกล่าวให้มันน้อยที่สุด และเป็นที่ยอมรับมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

๓. ในขบวนการพัฒนาชนบทนั้น ควรจะพยายามรักษาความสมดุลระหว่างโอกาสของชาวชนบทแต่ละคนในการที่จะแสดงออกเพื่อตนเอง หรือกระทำเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว และความต้องการหรือความเหมาะสมของส่วนรวม

๔. พยายามให้มีการใช้ทรัพยากรของท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด โดยเฉพาะทรัพยากรที่ดิน

ตามค่านิยมนี้ ในการพัฒนาชนบทนั้น การเปลี่ยนแปลงในด้านเทคโนโลยี การจัดการ การกิจกรรมที่เท่ากัน ตลอดจนค่านิยมในสังคมชนบทเป็นขบวนการที่ไปด้วยกัน อาจเกิดขึ้นพร้อมกันและเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงในด้านเทคโนโลยีนั้น โดยทั่วไปหมายถึงเครื่องมือหรือวิธีในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจจะมีหมายถึงเครื่องจักร ยารักษาโรค วัตถุ เช่น ปุ๋ย วัตถุในการทอผ้า หรือวัสดุก่อสร้าง ซึ่งล้วนแต่เป็นวัตถุในทางกายภาพ หรือเทคโนโลยีอาจเป็นวิธีการทำงาน หรือวิธีในการใช้เครื่องมือ เครื่องจักรหรือวัสดุในการทำงาน ฉะนั้น ในการเพาะปลูก เทคโนโลยีอาจหมายถึงวิธีเพาะปลูก การเลือกพันธุ์พืช ปุ๋ย เครื่องมือ ตลอดจนการเลือกใช้วิธีล้วนแต่เป็นเทคโนโลยีในการเพาะปลูกทั้งนั้น ในทำนองเดียวกัน การเลือกใช้เครื่องมือ ตลอดจนความรู้ความชำนาญในการเก็บพืชผลในการตลาด ในการขนส่ง

และอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อกระบวนการผลิตล้วนแต่รวมอยู่ในกระบวนการเทคโนโลยีในการผลิต
ทั้งนั้น ฉะนั้น เทคโนโลยีจึงรวมทั้งวัตถุที่ใช้ในการผลิตวิธีใช้ ตลอดจนความรู้ความ
ชำนาญของผู้ที่เลือกใช้วัตถุเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการผลิตที่มีประสิทธิภาพด้วย

การจัดองค์การนั้นหมายถึงผลของการพัฒนาในรูปแบบของกระบวนการ
ทำงานในการจัดองค์การ ในการแจกจ่ายปัจจัยการผลิต ขบวนการผลิต การเรียนรู้
ของเด็กและผู้ใหญ่ การจัดระเบียบในการจัดความขัดแย้งในชุมชน ตลอดจนวิธีการ
ทำกิจกรรมตามการผลิต คำนึงสังคม ตลอดจนค่านิยมธรรมเนียม ฯลฯ

กิจกรรมของชุมชนนั้น รวมทั้งกิจกรรมซึ่งจะมีขึ้นในชุมชน แต่คนใน
ชุมชนอาจจะไม่ทำ เพราะไม่ทราบถึงโอกาสที่ดี หรือไม่เต็มใจ หรือไม่สนใจที่จะทำ
ฉะนั้น กิจกรรมที่ชาวชนบทกระทำจริงภายใต้เทคโนโลยีที่เป็นอยู่ และภายใต้การจัด
องค์การที่เป็นอยู่ จึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาชนบท

คำว่าค่านิยม รวมทั้งทัศนคติ ผลประโยชน์ของกลุ่มผู้มีอิทธิพล ความ
พอใจ หรือข้อขัดข้องของชนบท ต่างล้วนมีความสำคัญต่อการยอมรับเทคโนโลยีของ
คนในชุมชน ในรูปของการจัดองค์การ และต่อพฤติกรรมของชาวชนบทในการใช้หรือ
ไม่ใช่เทคโนโลยี และ/หรือ การจัดองค์การนั้น ๆ

เนื่องจากพื้นที่ชนบทส่วนใหญ่ของหลายประเทศเป็นพื้นที่เกษตร ฉะนั้น
การพัฒนาชนบทจึงมักจะเน้นการพัฒนาเกษตรกรรมเป็นสำคัญ การพัฒนาเกษตรกรรม
นั้น รวมทั้งการวิจัยการใช้ปัจจัยการผลิตด้านเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนิน
กิจกรรมที่เสริมเกษตร เช่น การตลาด ทั้งด้านปัจจัยและผลผลิต สินเชื่อ การขนส่ง
สิ่งจูงใจในค่านิยม การพัฒนาที่ดิน และการฝึกอบรมด้านเทคนิคเกษตร อย่างไรก็ตาม
ก็คือ การพัฒนาชนบทตามค่านิยมที่กล่าวมาข้างต้น เป็นขบวนการที่มุ่งที่จะเกิดการ
เปลี่ยนแปลงในสังคมชนบท อย่างไรก็ตามก็ดี ในระยะหลังนี้ นักสังคมสงเคราะห์ได้
เริ่มมองเห็นว่าในสังคมชนบทนั้น เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางสถาบัน สังคม การเมืองอื่น ๆ

อีกหลายด้าน จุดเน้นจึงได้ครอบคลุมไปถึงตัวแปรทางเศรษฐกิจและสังคมในขอบเขตที่กว้างขวางมากขึ้น จึงได้มีการเน้นการพัฒนาชนบทสมบูรณ์แบบ จึงต้องรวมโครงการอื่น ๆ นอกเหนือจากโครงการพัฒนาเกษตรด้วยโครงการคังกล่าวรวมโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมในชนบท สาธารณูปโภคในชนบท โครงการก่อสร้างในชุมชน กิจกรรมของกลุ่มต่าง ๆ โครงการปรับปรุงคุณภาพชีวิตชนบท โครงการวางแผนครอบครัว โครงการโรงเรียนรัฐบาลท้องถิ่น ตลอดจนกิจกรรมทางศาสนา เหล่านี้เป็นต้น

เท่าที่ผ่านมา การพัฒนาชนบทในคานพัฒนาเกษตรนั้น ถึงแม้ในตัวของมันเองจะมีปัญหามากมายหลายอย่าง แต่สิ่งที่ถูกละเลยมากกว่านั้นก็คือ การพัฒนาชนบทนอกเหนือจากคานเกษตร กิจกรรมพวกเกษตรหลายอย่างสามารถที่จะเสริมสร้างพัฒนาชนบทได้ กิจกรรมหลายประเภทได้มีการทำมานานแล้ว เช่น โรงเรียนชนบท และคลีนิกหรือโรงพยาบาลชนบท แต่หลายแห่งก็ยังมีไม่เพียงพอและการบริหารไม่ดี โครงการเหล่านี้จะสนับสนุนโครงการอื่น ๆ ได้ แต่เนื่องจากว่ายังไม่มีการประสานงานกันในด้านการบริหาร จึงไม่ได้ใช้ประโยชน์ในการนั้นอย่างเพียงพอ โครงการอื่น ๆ ก็เช่นเดียวกัน เช่น โครงการทางหลวง ขลประทาน ไฟฟ้าชนบท ต้องมีการศึกษาอย่างรอบคอบเพื่อจะได้ใช้ประโยชน์ในการประสานกับโครงการอื่น ๆ ได้ เช่น โครงการพัฒนาอุตสาหกรรมในชนบท

การศึกษาการพัฒนาชนบทจึงจำเป็นต้องศึกษาในปัญหาต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. คำจำกัดความของการพัฒนาชนบทมีความหมายกว้างขวางเพียงใด เราไม่ควรจะนิยามในรูปของเงื่อนไขทางเศรษฐศาสตร์แต่เพียงอย่างเดียว เช่นในคานโอกาสการจ้างงานหรือการกระจายรายได้ แต่ควรจะนิยามในรูปเป้าหมายที่เราพอจะทราบว่าจะทำได้อย่างไร นักสังคมศาสตร์หลายท่านจะพยายามให้นิยามของการพัฒนาชนบทให้รวมถึงการเปลี่ยนแปลงในสังคมชนบท ไปสู่ทิศทางที่ต้องการ แล้วค่อยมาคำนึงถึงว่าผลการเปลี่ยนแปลงคังกล่าวจะเกิดขึ้นได้อย่างไร

๒. การเติบโตทางการเกษตรก็คงจะยังเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการพัฒนาชนบทในประเทศต่าง ๆ ประเทศด้อยพัฒนาต่าง ๆ โดยเฉพาะในเอเชียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยังคงต้องใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่อย่างไรก็ดี การพัฒนาชนบทจะต้องพยายามเน้นโครงการนอกเกษตรมากขึ้น แต่ถ้าวางถึงขั้นที่จะละเลยภาคเกษตรกรรม ก็คงจะเป็นการไม่ถูกต้องนัก

ยิ่งไปกว่านั้น จะต้องยอมรับว่าผลของการเติบโตของภาคเกษตรกรรมอาจจะไม่สามารถส่งผลให้ครอบครัวภาคเกษตรอย่างทั่วถึงกันและเท่าเทียมกันทุกครอบครัว สมาชิกครอบครัวในภาคชนบทอาจจะไม่ได้ทำงานในกิจกรรมเกษตรกรรมเต็มเวลาทุกคน ในหลาย ๆ ท้องที่ขนาดของฟาร์มไม่เท่ากัน ตั้งแต่อาจารจะจัดบริการค้ำเสริมเกษตรกรรมขึ้นมา ฟาร์มที่มีขนาดใหญ่ ๆ ก็อาจจะได้ประโยชน์จากการใช้บริการเหล่านี้มากกว่าฟาร์มขนาดเล็ก พฤติกรรมเช่นนี้อาจจะปรับปรุงได้ก็ต่อเมื่อมีการปฏิรูปที่ดิน ซึ่งต้องไปกระทบกระเทือนโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจ

นอกจากนั้น ในภูมิภาคต่างๆยังมีประสิทธิ^{ภาพ}/ของที่ดินที่ไม่เท่ากัน และเทคโนโลยีใหม่ที่ต้องใช้กับที่ดินหรือพืชเกษตรต่างกัน ก็ไม่เท่าเทียมกัน ดังนั้นโครงการพัฒนาเกษตรกรรมก็จะต้องต่างกันออกไป โครงการแต่ละโครงการต้องจัดในหลายภูมิภาค และกิจกรรมเกษตรแต่ละชนิด แต่ละประเภทให้เหมาะสม

๓. ปัญหารายได้ในพื้นที่ชนบทนั้น ขอบเขตกว้างกว่าเพียงเพื่อเพิ่มผลเกษตรกรรมแต่เพียงอย่างเดียว ปัญหาที่ครอบคลุมรายได้ทั้งหมดจากทุกแห่งไม่ว่าจะเป็นรายได้จากเกษตรกรรม การจ้างงานในเกษตรกรรม บริการสาธารณะจากภาครัฐบาลหรือเงินโอนในรูปแบบอื่น ๆ ยิ่งไปกว่านั้น ยังต้องพิจารณาถึงประสิทธิภาพของการใช้จ่ายในรายได้นี้ด้วย เช่น ในเรื่องโภชนาการ การปรับปรุงคุณภาพชีวิต ดังนั้น โครงการในอันที่ปรับปรุงหรือส่งเสริมกิจกรรมดังกล่าว ก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง

๔. ความร่วมมือที่ได้จากสมาชิกชุมชนก็มีความสำคัญในสองประการ ประการแรก การไต่ความร่วมมือจากสมาชิกของชุมชน ทำให้แผนที่วางไว้นำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และที่สำคัญไปกว่านั้นก็คือ การร่วมมือจากสมาชิกในชุมชนเป็นการแสดงออกของสมาชิกในชุมชน ในอันที่จะปรับปรุงคุณภาพของชีวิตในชุมชน มีความกระตือรือร้นที่จะให้ที่คนใหม่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ใช้จ่ายรายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และทำให้โครงสร้างพื้นฐานของภาคชนบทดีขึ้น

๕. จะต้องมีโครงการที่ลดอัตราการเติบโตของประชากรอย่างจริงจัง รายได้ต่อหัวในภาคเกษตรคงจะเพิ่มขึ้นได้ยากถ้าไม่สามารถจัดการว่างงานในภาคชนบท ซึ่งจะกระทำได้โดยย้ายคนออกจากภาคเกษตร หรือในระหว่าง ตัวลดปัญหาการเติบโตทางประชากรในภาคเกษตร

๖. จะต้องให้มีการจัดตั้งกลุ่มกิจกรรมโดยสมาชิกในชุมชนตามความต้องการของสมาชิกส่วนใหญ่ของชุมชน

เนื่องจากว่าในทศวรรษหลัง ๆ นี้ ปรัชญาของการพัฒนาชนบทได้เปลี่ยนแปลงโดยขยายขอบเขตครอบคลุมมากขึ้น ครอบคลุมทุกวันนี้ ยังมีปัญหาและช่องว่างในความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาชนบทอยู่มาก เนื่องจากว่าเป้าหมายของการพัฒนานั้น ไม่ใช่เป็นเพียงแต่การเติบโตอย่างรวดเร็ว ต้องมีการกระจายรายได้ ชนบทที่ยุติธรรม และจะต้องขยายโอกาสทางการศึกษา สาธารณสุขและทางการเมืองด้วย โครงการพัฒนาชนบทจึงจำเป็นต้องครอบคลุมในความหมายที่กว้างขวางขึ้น เนื่องจากว่า รายได้ต่อหัวในภาคชนบทในประเทศกำลังระดับที่ต่ำ ไม่ว่าจะมีการกระจายรายได้อย่างไร โอกาสในการศึกษาและ สาธารณสุขก็ยังมีในวงจำกัดมาก ตลอดจนโครงการที่ครอบคลุมกว้างขวางมากขึ้น จะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการผลิต และผลผลิตดีขึ้น ทำให้โครงการหลาย ๆ ประเภทสามารถปฏิบัติได้สะดวกเสริมซึ่งกันและกัน และทำให้ได้ผลดีขึ้น การพัฒนาชนบทในระยะหลัง ๆ นี้จึงได้มี

การรวมเอาโครงการต่าง ๆ มาไว้ด้วยกัน เป็นการพัฒนาชนบทแบบผสมผสาน (Integrated) หรือเป็นการพัฒนาชนบทแบบเบ็ดเสร็จ หรือสมบูรณ์แบบ (Package deal หรือ Comprehensive) ซึ่งทั้งสองแบบนี้มาอาจจะครอบคลุมโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการคานเกษตร โครงการชลประทาน โครงการศึกษา ฯลฯ เหมือน ๆ กัน แต่ก็มีลักษณะต่างกันอย่างเด่นชัด กล่าวคือ ถ้าเป็นการทำโครงการหลาย ๆ อย่าง พร้อม ๆ กัน แล้ววิธีการต่างคนต่างทำ เช่น โครงการเกษตร ก็มุ่งเน้นเรื่องพัฒนาการเกษตร ผู้ที่รับผิดชอบโครงการการศึกษา ก็มุ่งพัฒนาการศึกษาไป โครงการสาธารณสุข ผู้ที่รับผิดชอบก็พัฒนาการสาธารณสุขไป เช่นนี้เรียกว่า พัฒนาชนบทแบบเบ็ดเสร็จ แต่ถ้ามองแบบทั้งงานรวมกันว่า ใครควรจะทำอย่างไร เมื่อไร โดยใครควรจะทำก่อนหรือหลัง เช่นนี้เรียกว่า เป็นการพัฒนาชนบทแบบผสมผสาน

อย่างไรก็ดี โครงการพัฒนาชนบทแบบผสมผสาน ต้องมีการวางแผน ส่วนหนึ่ง และมีการควบคุมค่า monitor โครงการอย่างใกล้ชิด และตลอดเวลา การดำเนินงานจึงทำได้ยากและช้ามากกว่า โครงการพัฒนาชนบทที่ตั้งใจจะให้ เป็นแบบผสมผสาน ในข้อเท็จจริงจึงได้กลายเป็นแบบเบ็ดเสร็จเสียส่วนใหญ่

การที่โครงการพัฒนาชนบทต่าง ๆ ได้รวมโครงการย่อยหลาย-โครงการ ซึ่งแต่ละโครงการย่อมมีเป้าหมายที่แน่ชัดในความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย ที่ต้องใส่เข้าไปในโครงการกับผลของโครงการ ตลอดจนสถาบันสิ่งแวดล้อมระดับ เทคโนโลยีที่โครงการเหล่านั้นปฏิบัติการอยู่ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ เนื่องจากแต่ละโครงการมีเป้าหมายมากกว่าหนึ่งเป้าหมาย ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย ที่จำเป็นต้องใส่เข้าไปกับโครงการและผลที่จะได้ออกมา จึงมีความสลับซับซ้อนมาก

ปัญหาแรกที่โครงการแบบนี้ต้องเผชิญก็คือ ต้องทำการชี้เป้าหมายให้ ชัดเจนและเรียงลำดับความสำคัญให้ถูกต้องในบรรดาเป้าหมายต่าง ๆ ตลอดจนเข้าใจ ในความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ลำดับงานที่ต้องทำ ช่วงเวลาการปฏิบัติ

ตลอดจนห้องที่ภายในโครงการจะต้องระบุให้ชัดเจน แต่ในโลกแห่งความเป็นจริงแล้ว ความรู้ในขบวนการพัฒนาชนบทเท่าที่เป็นอยู่นั้น ยังมีน้อยมากในการดำเนินโครงการพัฒนาชนบท นอกจากต้องมีความรู้ในการพัฒนาชนบททั่ว ๆ ไปแล้ว ยังต้องทำการศึกษารายละเอียดเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมือง ในระดับหมู่บ้านของท้องถิ่นที่จะไปทำการพัฒนาด้วย

จากการศึกษาพัฒนาชนบททั้งในประเทศและต่างประเทศ มักจะมีการกล่าวไว้ว่า คนในหมู่บ้านไม่มีความเข้าใจหรือสนใจในโครงการ ในอันที่จะเพิ่มพูนรายได้ เพิ่มพูนความรู้ ปรับปรุงการสาธารณสุข หรือต้องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ถึงแม้จะมีโครงการพัฒนาชนบทจัดตั้งขึ้นมา ก็อาจได้รับการต่อต้านหรือไม่ได้รับความสนใจร่วมมือเท่าที่ควร เหตุผลที่เป็นเช่นนี้ มีผู้ให้ไว้หลายประการ เช่น โครงการพัฒนาชนบทสนใจในปัญหาที่คนในหมู่บ้านไม่สนใจ มีการวางแผนและการดำเนินงานที่ไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม ขาดสถาบันหรือเทคโนโลยีที่เหมาะสม ขาดแคลนทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำเนินโครงการ ตลอดจนความไม่รู้ และขาดสิ่งจูงใจในการปรับปรุงความเป็นอยู่ของตนเองให้ดีขึ้น เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาพัฒนาชนบท จะต้องชี้เหตุผลที่แต่ละหมู่บ้านขาดความสนใจให้เฉพาะเจาะจงมากขึ้น เพื่อประกอบการร่างนโยบาย และจัดทำโครงการ

๒. ตัวอย่างโครงการพัฒนาชนบทในต่างประเทศ

โครงการพัฒนาชนบทแบบผสมผสานที่เป็นที่รู้จักแพร่หลายที่สุดโครงการหนึ่งในระดับระหว่างประเทศ คือ โครงการบูรณะพัฒนาชนบท (International Institute of Rural Reconstruction IIRR) ซึ่งเริ่มโดย James Yen ลักษณะที่สำคัญของโครงการประเภทนี้เป็น โครงการ ที่เน้นภาคปฏิบัติใน ๔ เรื่อง ดังนี้

๑. การเป็นอยู่
๒. การศึกษา
๓. สุขภาพและสาธารณสุข
๔. การปกครองตนเอง

โครงการประเภทนี้มักจะเน้นด้านปฏิบัติการในระดับหมู่บ้าน และภายในหมู่บ้าน และเน้นที่ฟาร์มคานผลผลิตต่อหน่วย

สำหรับโครงการพัฒนาชนบทระดับมหภาค ประเทศในเอเชียตะวันออกและไกลเคียงมักจะดำเนินการในทิศทางที่คล้ายคลึงกัน ส่วนใหญ่จะเป็นโครงการที่มุ่งปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน ปฏิรูปที่ดิน จัดตั้งสถาบันต่าง ๆ และพยายามให้ผลผลิตสูงขึ้นโดยใช้เมล็ดพันธุ์พืชใหม่ ๆ

ส่วนที่แตกต่างกันมักจะเกี่ยวกับเงื่อนไขและสภาพต่างกัน เวลาเริ่มโครงการระดับความรู้และความเป็นอยู่ของคนในชนบท และจำนวนช่างและผู้จัดการในแต่ละท้องถิ่นไม่เหมือนกัน

พ.ศ. ๒๔๘๒ ไต้หวันได้วางแผนในการพัฒนาชนบท ซึ่งขณะนั้นไต้หวันมีปัจจัยที่สนับสนุนหลายประการ โครงสร้างพื้นฐานส่วนใหญ่ได้เริ่มมีมาก่อนหน้านั้นแล้ว เช่น มีถนนหนทางดี มีรถไฟ ไฟฟ้า ระบบชลประทาน และคนในประเทศมีระดับการอ่านออกเขียนได้สูงมาก (๖๘% ในขณะนั้น)^{1/}

การพัฒนาชนบทในไต้หวันได้ดำเนินการภายใต้คณะกรรมการ Joint Commission for Rural Reconstruction (JCRR) โดยได้รับทุนสนับสนุนจากต่างประเทศมากมาย ทั้งในด้านการเงินและความช่วยเหลือด้านเทคนิค คณะกรรมการนี้เริ่มงานโดยเน้นที่การปรับปรุงพืชผลและชลประทาน แล้วตั้งกฎขยายขอบเขตการทำงาน รวมการปฏิรูปที่ดิน สาธารณสุขในท้องถิ่นชนบท การปลูสัตว์

^{1/} Hsieh, S.C. "The Joint Commission on Rural Reconstruction in Taiwan", Rural Asia Marches Forward : Focus on Agricultural and Rural Development, Los Banos, Laguna University of Philippines, College of Agriculture, 1969, pp. 408 - 420.

ป่าไม้ การประมง การจัดองค์การของเกษตรกร และค่านสินเชื่อ ในเรื่องนี้เกี่ยวกับ การจัดตั้งองค์การและการบริหาร แบบจำลองในการพัฒนาชนบทของไต้หวันได้แสดงถึง ความสำคัญของการประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพในสามระดับ กล่าวคือ ในระดับรัฐบาล ซึ่งเป็นผู้จัดโครงสร้างพื้นฐาน และการลงทุนด้านปัจจัยทุนให้กับเกษตรกร ส่วนรวม โดยผ่านองค์การหน่วยงานที่รับผิดชอบในคานสหกรณ์ตลาด การจัดสรรนำ การควบคุมแมลง การพัฒนาเทคโนโลยี และให้กับเกษตรกรรายบุคคลซึ่งเป็นผู้ที่ ต้องตัดสินใจเองและคัดแปลงใช้ปัจจัยการผลิตที่มีอยู่อย่างไร

รัฐบาลมาเลเซีย ได้ใช้นโยบายอ้อมๆในการพัฒนาชนบท เพื่อให้เกิดผล อย่างรวดเร็ว โดยพยายามพัฒนาถนน สะพาน โรงเรียน โบสถ์ วัด ห้องประชุมท้องถิ่น บ่อน้ำ คลินิก และทางระบายน้ำ

ในช่วงหลังของแผน ๕ (๒๕๐๔ --๐๘) ผู้วางแผนได้เริ่มเข้าใจแล้วว่า การสร้างโครงการ คำนวณแต่เพียงอย่างเดียว ไม่เป็นการเพียงพอ ในแผน ๕ ปีต่อมา จึงไปเน้นที่หน่วยราชการในท้องถิ่นมากกว่าหน่วยราชการส่วนกลาง หน่วยราชการส่วนท้องถิ่นจึงกลายเป็นศูนย์กลางในการบริหารเพื่อพัฒนาชนบท เป็นที่ ประสานระหว่างนโยบายรัฐบาลส่วนกลาง และความต้องการในท้องถิ่นได้ มีการเน้นการปกครองตนเองมากขึ้น โดยมีการวางแผนจากส่วนกลาง และมีการจัด ระบบรวบรวมความต้องการจากท้องถิ่นในการขอประมาณจากส่วนกลางอย่างเป็น ระบบขึ้น

2/ Stephen, Chee, Rural Development and Development Administration in Malaysia, SEADAG Paper on Problems of Development in Southeast Asia, 74 - 5 New York : The Asia Society April 1974.

นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อส่งเสริมให้
คนในระดับหมู่บ้าน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมของหมู่บ้าน และยังเป็นการสร้าง
ผู้นำอีกควย ยิ่งไปกว่านั้น โครงการพัฒนาชนบทในปี ๒๕๐๘ - ๒๕๑๓ นอกจากจะจัดหา
อุปกรณ์ วัสดุแล้วยังมีการเน้นเรื่องการศึกษา การเกษตร แปลงทดลอง การวิจัย
เทคนิคการทำฟาร์มสมัยใหม่ เพิ่มอัตราการพัฒนาให้รวดเร็วขึ้น และจัดตั้งสถาบันเครดิต
และการตลาดให้กว้างขวางขึ้น

ในแผนการพัฒนาของประเทศมาเลเซียในปี ๒๕๑๔ - ๒๕๑๘ ได้เน้นการ
พัฒนาภาคเกษตรและการประสานพื้นที่ชนบทให้เข้ากันกับภาคอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม
ในเมือง ซึ่งได้กลายเป็นกลยุทธ์ใหม่ของการพัฒนา การพัฒนาที่ดินและการปรับปรุงที่ดิน
ตลอดจนการจัดตั้งสถาบันเพื่อส่งเสริมการเกษตร เป็นโครงการที่ได้รับความสำคัญมาก
ที่สุด ^{๓/}

อย่างไรก็ดี สิ่งแวดล้อมหรือสภาพของการบริหารในการพัฒนาชนบทในระดับ
หมู่บ้าน ยังมีช่องทางที่จะปรับปรุงอีกมาก มีหน่วยงานรัฐบาลรับผิดชอบในชนบทหลายหน่วย
ซึ่งการทำงานซ้ำซ้อนกัน ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านสับสนไม่เข้าใจว่างานประเภทใดควรจะ
ไปติดต่อกับหน่วยงานของกระทรวงใด อย่างไรก็ดี จุดเน้นของการพัฒนาชนบท
ของมาเลเซียอยู่ที่เพิ่มผลิตผลเป็นข้อสำคัญ

3/

Rudner, Martin, "The Malayan Quandary : Rural
Development Policy Under the First and Second Five Year Plans",
Contributions to Asian Studies, Vol. 1, 1971, pp.190 - 204.

สำหรับประเทศเกาหลี ขบวนการซามอย อุนดง (The Saemael Wundung) เป้าหมายที่สำคัญคือ เพื่อเพิ่มรายได้ของเกษตรกร ชาวประมง และเพื่อยกระดับการเป็นอยู่^{๔/} โดยพัฒนาให้ครอบครัวเกษตรกรมีความเข้าใจ และมีจิตสำนึก คำนึงอุตสาหกรรมที่พึ่งตนเอง และมีความร่วมมือกัน

โครงการนี้เริ่มโดยรัฐบาลกลางจัดตั้งโครงการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมในระดับประเทศ กิจกรรมที่ส่งเสริมให้ทำร่วมกัน การขอมริมเขื่อนแม่น้ำ ขยายถนนระหว่างหมู่บ้าน ขอมแซมฝายน้ำ ในการนี้ รัฐบาลส่วนกลางได้จัดสรรวัสดุจำนวนหนึ่ง (ส่วนใหญ่เป็นปูนซีเมนต์และเหล็กเส้น) และประชาชนในหมู่บ้านจะเป็นผู้จัดหาแรงงานและวัสดุอื่นที่ขาดเหลือกันเอง แล้วช่วยกันทำการปรับปรุงขอมแซมจนเสร็จงาน

ขบวนการซามอย อุนดง นี้อยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการประสานงานส่วนกลางซึ่งประกอบด้วยกรรมการ ๑๒ ท่าน ส่วนใหญ่เป็นรัฐมนตรีจากกระทรวงต่าง ๆ นอกจากนั้นยังมีการตั้งกรรมการประสานงานในระดับจังหวัด อำเภอ และหมู่บ้านไว้รองรับการทำงานด้วย

เพื่อที่จะฝึกอบรมผู้นำ ซามอย จึงมีการจัดหลักสูตรสองสัปดาห์ มีศูนย์อบรมผู้นำซามอย นอกจากนั้นยังมีการจัดอบรมในแต่ละจังหวัดเพื่อให้ชุมชนในระดับหมู่บ้านมีความเข้าใจในขบวนการนี้^{๕๕}

4/

Ban, Sung Hwan, New Community Monument in Korea, Part I, General Discussion, Korea Development Institute. (1974).

ขบวนการชาอมอญนี้ ปรากฏว่าประสบความสำเร็จ ก่อให้เกิดการ
เปลี่ยนแปลงในชีวิตชนบทในเกาหลีอย่างมาก ^{๕/}

5/ Cheong, Ji Woong, ed, The Development of
Human Resources in Rural Korea : General Information and
Case Studies. Development of Human Resources in Rural Asia
Workshop, Thailand, August 4 - 26, 1974.

๓. ตัวอย่างโครงการพัฒนาชนบทในประเทศไทย

๑. กรมพัฒนาชุมชน

๑.๑ ประวัติความเป็นมา

แนวความคิดในการพัฒนาชุมชน ได้เริ่มมีการปฏิบัติการอย่างจริงจังในปี พ.ศ. ๒๔๘๕ โดยกระทรวงมหาดไทย ได้กำหนดโครงการพัฒนาชุมชนที่เรียกว่า แผนการบูรณะชนบทขึ้น^{๑/} ซึ่งแผนการพัฒนาชนบทและได้กำหนดวัตถุประสงค์ที่สำคัญ ๒ ประการคือ

- การสร้างสรรค์ชีวิตจิตใจของประชาชนในชนบทให้เหมาะสมที่จะเป็นพลเมืองที่ดีดังจะเห็นได้จากการกำหนดเรื่อง "การปกครองหมู่บ้าน" เป็นการแสดงเจตนารมณ์ของ^{๒/} แผนการบูรณะชนบทที่ต้องการฝึกให้ประชาชนรู้จักสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง-
ดี เรียนรู้ถึงสิทธิการเลือกตั้งความรู้เกี่ยวกับการเป็นพลเมือง (Citizenship) และการรวมกลุ่ม (Group Dynamics)

- ส่งเสริมให้มีการครองชีพดีขึ้น

แผนการบูรณะชนบท ดำเนินการได้ ๒ ปี ก็ถูกยุบเลิก เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลใหม่ ประเทศอยู่ในภาวะสงคราม เจ้าหน้าที่ไม่เข้าใจหลักการและวิธีปฏิบัติดีพอ การเร่งรัดในบางโครงการก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนขาดเงินอุดหนุนจากรัฐบาล ราษฎรเสียสละเองทั้งสิ้น และเป็นการบังคับประชาชน^{๒/}

^{๑/} ในสมัยที่ จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี และ พลเอกมังกร พรหมโยธี เป็นรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย

^{๒/} พ.ร.บ.สวนครัวและเลี้ยงสัตว์ พ.ศ. ๒๔๘๕ ใน พ.ร.บ.นี้ ระบุพิธีในการทำสวนครัวที่ประชาชนจะต้องกระทำ

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๙๓ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้รื้อฟื้นแผนการบูรณะชนบทขึ้นอีกโดยให้ความสนับสนุนค่างบประมาณ แต่ไม่สามารถนำไปใช้ได้ เพราะงบประมาณกำหนดไว้มากเกินไป

ในปี พ.ศ. ๒๔๙๓ กระทรวงศึกษาธิการได้จัดตั้งโครงการมูลสารศึกษา โดยตั้งศูนย์อบรมการศึกษาผู้ใหญ่ที่จังหวัดอุบลราชธานี (ศ.อ.ศ.อ) หลักสูตร ๒ ปี ผลิตนักศึกษารับราชการชั้นจัตวา หลักสูตรนี้สำเร็จแล้วบรรจุเป็นข้าราชการพลเรือนชั้นตรี ตำแหน่ง "สารนิเทศก"

ในปี พ.ศ. ๒๔๙๕ กรมประชาสงเคราะห์ได้ส่งเจ้าหน้าที่ไปปฏิบัติงานพัฒนาในประเทศพม่าและอินเดียน และกลับมาร่าง "โครงการพัฒนาท้องถิ่น" เสนอกระทรวงมหาดไทยและคณะรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีลงมติเห็นชอบเมื่อ ๖ มิถุนายน ๒๔๙๕ และกำหนดให้โครงการพัฒนาท้องถิ่นเป็นโครงการของชาติ และแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นขึ้นบริหารงาน เริ่มดำเนินการโดยกรมประชาสงเคราะห์

ในปี พ.ศ. ๒๔๙๕ - ๒๕๐๑ เป็นระยะที่มีการเคลื่อนไหวในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนทั้งกรมประชาสงเคราะห์และกรมมหาดไทย^{๑/} และในปี พ.ศ. ๒๕๐๑ กรมมหาดไทยได้จัดทำ "โครงการพัฒนาการท้องถิ่นทดลอง" ขึ้นพร้อม ๆ กับจัดตั้งสำนักงานพัฒนาท้องถิ่น คัดเลือกปลัดอำเภอ เขารับการอบรมเป็นปลัดพัฒนาการรุ่นแรก ๔๒ คน ส่งออกไปปฏิบัติงานพัฒนาในเขตพัฒนา ๒๑ จังหวัด และเพิ่มเติมอีก ๔๙ คน ในท้องที่เพิ่มขึ้นอีก ๒๕ จังหวัด

ลักษณะงานของโครงการมูลสารศึกษาได้กระทำอยู่พร้อม ๆ กับโครงการพัฒนาท้องถิ่นทดลอง เป็นการดำเนินการพัฒนาชุมชนของทั้งสองกระทรวงและเป็นการทำงานในท้องที่คนละแห่งแต่มีจุดหมายอย่างเดียวกัน วิธีดำเนินการต่างกันเพราะสารนิเทศกทำงานเป็นทีม ๆ ละ ๖ คน ส่วนปลัดพัฒนาการทำงานคนเดียว ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๐๒ กรมมหาดไทยได้รับโอนงานพัฒนาชุมชนจากกรมประชาสงเคราะห์พร้อมกับโอนสารนิเทศกจากกระทรวงศึกษาธิการมาสังกัดกรมมหาดไทย ๒๐๖ คน เมื่อ

๑/ ปัจจุบันเรียกว่า กรมการปกครอง

๒๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๒ และกรมมหาดไทยได้เป็นเจ้าของเรื่องดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นตามโครงการ พัฒนาท้องถิ่นแห่งชาติ และในปีนี้อเอง ได้ยกระดับสำนักงานพัฒนาการท้องถิ่นขึ้นเป็นส่วนพัฒนาการท้องถิ่นสังกัดกรมมหาดไทย และเทียบตำแหน่งปลัดพัฒนาการกับสารนิเทศกเป็นพัฒนากรขึ้นตามกฎ ก.พ. ฉบับที่ ๒๔๐ นอกจากนี้ กรมมหาดไทยได้ปรับปรุงโครงการพัฒนาการท้องถิ่นแห่งชาติ เสนอนายกรัฐมนตรีพิจารณาและนายกรัฐมนตรีได้มีบัญชาให้คณะกรรมการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจพิจารณาร่วมกับผู้แทนกรมมหาดไทย ซึ่งในที่สุดได้มีพระบรมราชโองการประกาศแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ๕/ และรับเอาโครงการพัฒนาการท้องถิ่นแห่งชาติ เข้าไว้ในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ กรมมหาดไทยได้จัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาการชุมชน (ศ.ว.พ.) ขึ้นที่จังหวัดอุบลราชธานี และดำเนินงานมาตั้งแต่วันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๕ และได้เปิดเขตพัฒนาอำเภอเพิ่มขึ้นอีก ๑๑ เขต

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ เช่นกัน ได้มีพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม ฉบับที่ ๑๐ พ.ศ. ๒๕๐๔ ยกฐานะส่วนพัฒนาการท้องถิ่นขึ้นเป็น "กรมพัฒนาชุมชน" สังกัดกระทรวงมหาดไทย ตั้งแต่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๔ พร้อมกันนี้ กรมมหาดไทยก็เปลี่ยนชื่อเป็น "กรมการปกครอง"

๕/ ราชกิจจานุเบกษา ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๓

๕/ ในปีเดียวกันนี้ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ดำเนินการเกี่ยวกับพัฒนาชุมชนขึ้นอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งถือเป็นนโยบายของรัฐบาลตามความจำเป็นของสถานการณ์เมืองในขณะนั้น โดยจัดตั้ง หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ (น.พ.ค.) ซึ่งเป็นหน่วยงานของคณะกรรมการกลางรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ (ก.ร.ป.กลาง) สังกัดกระทรวงกลาโหม โครงการนี้เป็นโครงการที่รวมกำลังงานจากส่วนราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าไปปฏิบัติงานในท้องถิ่นรูปกันการแบบทันทีทันใด

๑.๒ วัตถุประสงค์

๑.๒.๑ สร้างความมั่นคงเป็นปึกแผ่นของหมู่บ้านและตำบล ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อตนเองและความรับผิดชอบต่องสังคม และมีส่วนร่วมในการปกครองร่วมกัน อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการปกครองท้องถิ่น

๑.๒.๒ ส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากอาชีพเกษตรกรรม และอุตสาหกรรมในครอบครัว

๑.๒.๓ ส่งเสริมการศึกษาภาคชีวิตและพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชน เพื่อการดำรงชีวิตอันดีของประชาชน

๑.๒.๔ ส่งเสริมให้ประชาชนรู้และเข้าใจในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยและการปกครองตนเอง

๑.๒.๕ ส่งเสริมให้ประชาชนยึดมั่นในสถาบันหลักของชาติ และดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรม ชนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม

๑.๓ การดำเนินงาน

เพื่อให้ได้เข้าใจถึงวิธีการดำเนินงาน และวัตถุประสงค์ของโครงการที่ตั้งไว้ ควรจะต้องเข้าใจด้วยว่า ปรัชญาและแนวความคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานพัฒนาชุมชนนั้น ถือว่าประชาชนเป็นพลังสำคัญขั้นมูลฐานที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนา ดังนั้น การพัฒนาชุมชนจึงต้องอาศัยพลังของประชาชนในชุมชนด้วยวิธีการให้การเรียนรู้ ให้การศึกษา เพื่อพัฒนาความสามารถ ทักษะคติ ความรู้ความสามารถ ความรับผิดชอบ และเข้าดำเนินการร่วมกันตามพื้นฐานของหลักประชาธิปไตย แนวความคิดมูลฐานในการพัฒนาจะต้องเน้นหลัก ๓ ประการ คือ

- การพัฒนาชุมชนเพื่อเน้นให้ประชาชนรู้จักช่วยตนเอง

- การพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ ซึ่งหมายถึงปัญหาของชุมชน ไม่อาจแก้ไขด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง หรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง การแก้ปัญหาดังกล่าวจะต้องมีการประสานการปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประสานวิธีการหลาย ๆ วิธี และหลาย ๆ ด้านพร้อมกันไป

- การพัฒนาชุมชนเน้นการดำเนินการที่ริเริ่มจากชนบท ฉะนั้นกิจกรรมในท้องถิ่นจึงควรที่จะเริ่มจากประชาชนและให้สอดคล้องกับนโยบายของชาติ

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และปรัชญาของงานพัฒนาชุมชน กรมพัฒนาชุมชนได้วางงานเพื่อดำเนินการดังนี้

๑.๓.๑ กลไกการประสานงานพัฒนาชุมชนแห่งชาติ (กรุปที่ ๑) ตามรูปนี้ แสดงถึงความสัมพันธ์ของหน่วยงานต่าง ๆ ในช่วงที่จัดตั้งเป็นกรมพัฒนาชุมชนขึ้นแล้ว เมื่อ ๑ ตุลาคม ๒๕๐๔

๑.๓.๒ วิธีดำเนินงานพัฒนาชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาชุมชนถูกต้องตามหลักวิชาการ การดำเนินงานจะเน้นหลักใหญ่ ๆ ๒ ประการ คือ

๑.๓.๒.๑ การให้การศึกษ เป็นการให้การศึกษแก่ประชาชน ให้มีโอกาสรียนรู้ และเข้าใจถึงสภาพหรือปัญหาต่าง ๆ ที่เผชิญอยู่ และชี้ให้เห็นถึงวิธีการแก้ปัญหาเหล่านั้นด้วยตนเองอย่างไร ในขณะที่เกี่ยวกับพัฒนากรจะต้องจัดให้มีการประชุมหรือฝึกอบรมผู้นำชุมชน เพื่อให้เกิดทักษะในการหาวิธีแก้ไขปัญหาและยอมรับแนวความคิดและวิทยาการก้าวหน้าใหม่ ๆ โดยใช้วิธีการกระตุ้นให้เกิดความสนใจและการตื่นตัวในข่าวสารจากเอกสาร วิทยุ โทรทัศน์ สาริต และทัศนศึกษา

๑.๓.๒.๒ การรวมกลุ่ม การพัฒนา คือการพัฒนาความคิด ทัศนคติของคนที่มีความรู้ความสามารถและมีประสิทธิภาพในขั้นพื้นฐาน การที่จะพัฒนาทางด้านความคิดของคนนี้ จะต้องอาศัยปัจจัยหลักคือ พลังกลุ่ม เป็นตัวเปลี่ยนแปลงและพัฒนาความคิดของคน วิธีการดำเนินงานของกรมจึงเน้นหนักโครงการต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มกันขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ ตาม ข้อ ๑.๓.๓

๑.๓.๓ โครงการปฏิบัติงานของกรมพัฒนาชุมชน กรมพัฒนาชุมชนได้กำหนดแผนการดำเนินงานพัฒนาชุมชนขึ้นภายใต้ขอบเขตของหน่วยงานตามลำดับความรับผิดชอบดังนี้

๑.๓.๓.๑ จำแนกการดำเนินงานระดับกรม เป็นภาระหน้าที่ของกรมพัฒนาชุมชนได้กำหนดแผนการดำเนินงานพัฒนาชุมชนขึ้นภายในส่วนกลางที่จะดำเนินงานระดับจังหวัดและแผนพัฒนาตำบลประกอบด้วยแผนดำเนินงานต่าง ๆ ๗ แผนคือ

แผนเปิดเขตพัฒนาอำเภอ จุดมุ่งหมายคือ เร่งรัดพัฒนาท้องถิ่นชนบททั้งในด้านการธุรกิจสังคมและการปกครอง

แผนเงินอุดหนุนโครงการ จุดมุ่งหมายคือ จัดสรรเงินงบประมาณอุดหนุนเพื่อช่วยสนับสนุนโครงการทำงานของประชาชน ในด้านการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นซึ่งเกินขีดความสามารถของประชาชน โดยคำแนะนำของกรมการพัฒนาชุมชนและความเห็นชอบของสภาตำบล

แผนฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มพูนความรู้ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ทุกระดับ ทุกประเภท และทักษะในการทำงานร่วมกับประชาชน โดยมีการฝึกอบรมกองประจำการและระหว่างประจำการ

แผนพัฒนาจิตใจ มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษา สืบทอด และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมอันดีงามไว้คงอยู่เป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทยและกระตุ้นให้ประชาชนสร้างสรรคความเจริญให้กับท้องถิ่นและชุมชนของตน อีกทั้งพัฒนาจิตใจให้ประชาชนยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ (แผนนี้ ได้เปลี่ยนเป็นแผนระดับเขตตามมติที่ประชุมกรม ครั้งที่พิเศษ/๒๕๒๑ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)

แผนอาสาสมัคร มีวัตถุประสงค์เพื่อจูงใจให้เยาวชนที่สำเร็จการศึกษาในระดับต่าง ๆ ใฝ่หัดศคนทำงานเพื่อส่วนรวม และจะเป็นสื่อในการกระจายวิชาการแผนใหม่ และนโยบายของรัฐสู่ชนบท และเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อ

ประชาชน แผนงานนี้ได้จัดตั้งโครงการเยาวชนอาสาพัฒนา อาสาพัฒนา ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน (อช.) อาสาสมัครต่างประเทศ และอาสาสมัครประเภทอื่น ๆ โดยเริ่มโครงการนี้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๘

แผนส่งเสริมและเผยแพร่ เป็นขบวนการสำคัญที่ทำให้งานพัฒนาชุมชนประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยอาศัยสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อคำพูด ข้อความ ภาพและการจัดกิจกรรมเป็นตัวกลางกระตุ้นให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้และตื่นตัวตระหนักในหน้าที่และให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน

แผนวิจัยและประเมินผล เป็นแผนที่มุ่งดำเนินงานค้นคว้ารวบรวมสถิติ ข้อมูลศึกษาและวิจัยผลการดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ ศึกษาวิจัยถึงปัญหาต่าง ๆ เปรียบเทียบรูปแบบการดำเนินงาน เปรียบเทียบผลดีและผลเสียในทางปฏิบัติ รวมทั้งการศึกษาคุณค่าทางวิชาการพัฒนาชุมชน และนำผลที่ได้เสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของจัดทำแผนดำเนินงานพัฒนาระดับต่าง ๆ ให้ประสานและสอดคล้องกัน

๑.๓.๓.๒ แผนการดำเนินงานระดับเขต จำแนกการดำเนินการ ดังนี้

- แผนบริการทางวิชาการ เป็นแผนดำเนินการในด้านให้ความช่วยเหลือการดำเนินงานตามแผนพัฒนาตำบลของเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน โดยทำหน้าที่เป็นศูนย์ข้อมูล ศูนย์การศึกษาทดลอง สาขาคีวิเคราะห์ อบรมเพิ่มพูนทักษะ และให้บริการทางวิชาการ และข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

- แผนส่งเสริมวัฒนธรรมและนันทนาการ แผนนี้คือแผนพัฒนาจิตใจ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกรม และได้โอนให้อยู่ในความรับผิดชอบของเขต ดังได้กล่าวแล้วในข้อ ๑.๓.๓.๑

๑.๓.๓.๓ แผนการดำเนินงานระดับจังหวัด แผนฝึกอบรม ก.พ.ม. ก.ส.ต. ๒/ และผู้นำท้องถิ่น แผนการดำเนินงานนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผู้นำหรือกลุ่มผู้นำให้มีความเชื่อมั่นในหลักการและวิธีการรวมกลุ่ม การสร้างพลังกลุ่ม นำกลุ่มใหญ่ถูกทาง สร้างความสามารถ บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของตนที่มีต่อชุมชน และเสริมสร้างการปกครองตนตามระบอบประชาธิปไตย

๑.๓.๓.๔ แผนการดำเนินงานระดับตำบล จากแผนงานต่าง ๆ ที่กล่าวข้างต้น เป็นแผนงานที่สนับสนุนการดำเนินงานระดับตำบลทั้งสิ้น ในการดำเนินงานระดับตำบลนี้ พัฒนาการมีบทบาทมาก และเป็นตัวจักรสำคัญที่จะดำเนินการจัดตั้งศูนย์พัฒนาตำบล (ค.พ.ต.) เพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาตำบล โดยมีคณะกรรมการสภาตำบลรวมรับผิดชอบในการบริหารงาน แผนงานระดับตำบลมี ๗ แผน ดังนี้

- แผนพัฒนาเด็ก วัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน (อายุระหว่าง ๓ - ๖ ปี) ใ้ใจเจริญเติบโตทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อย่างถูกต้องตามหลักจิตวิทยาและสุขอนามัย แก้ปัญหาโภชนาการของเด็ก แบ่งเบาภาระการเลี้ยงดูเด็กจากบิดามารดา เพื่อให้มีเวลาประกอบอาชีพ ทหารายได้เพิ่มขึ้น แผนงานนี้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๐ แผนงานนี้ได้จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กของตำบลและหมู่บ้าน โดยคัดเลือกสตรีในหมู่บ้านหรือตำบล มาเป็นดูแลเด็กโดยกรมเป็นผู้ฝึกอบรมการเลี้ยงดูเด็กให้แก่สตรีดังกล่าว

- แผนพัฒนาเยาวชน วัตถุประสงค์ของการจัดแผนงานนี้เพื่อส่งเสริมเยาวชนให้มีความสำนึกและยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เลื่อมใสในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ฝึกอบรมด้านอาชีพ กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างพลังกลุ่ม พัฒนาบุคคลิกภาค วัฒนธรรม และจัดตั้งศูนย์เยาวชนตำบล

๒/ ก.พ.ม. = คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน
ก.ส.ต. = คณะกรรมการสภาตำบล

ตามแผนการส่งเสริมเยาวชนของชาติ

- แผนศูนย์ส่งเสริมความรู้ประจำตำบล (แผนศูนย์สารภี

อ.โชคชัย จ. นครราชสีมา) วัตถุประสงค์ของการจัดทำแผนนี้เพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎรในชนบท การศึกษา การสังคม การอนามัย และการดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนตามแนวประชาธิปไตย โดยจัดตั้งเป็นศูนย์รวบรวมสถิติข้อมูล การบริการวิชาการด้านอาชีพ ปักอบรมเพื่อเพิ่มพูนทักษะ ศูนย์รวมกลุ่มอาชีพ และ ศูนย์รวมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ศูนย์สารภีนี้ได้เริ่มดำเนินการแห่งแรกที่ ต.สารภี อ.โชคชัย จ.นครราชสีมา เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ต่อมาได้จัดตั้งศูนย์สารภีที่ ต.ขี้ม่วง อ.สารภี จ.เชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๔ ศูนย์สารภีที่ ต.ระงู อ.ระงู จ.สตูล ศูนย์สารภีที่ ต.ท่าซาง อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี และศูนย์สารภี ต.บัวบาน อ.ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ และจัดตั้งศูนย์สารภีแห่งสุดท้ายที่ ต.ไชยภูมิ - จรเขรอง อ.ไชโย จ. อ่างทอง

- แผนพัฒนาสตรี เป็นแผนงานที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้สตรีที่อยู่ในวัยครองเรือน ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของสตรีที่พึงมีต่อครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ โดยการเสริมสร้างความรู้ต่าง ๆ เพื่อให้รู้จักคุณค่าของการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อตัวเอง ครอบครัวและชุมชน ตลอดจนการวางแผนพัฒนาคุณภาพประชากรตามแผนพัฒนาแห่งชาติ ๒/ ตลอดจนเพิ่มพูนทักษะวิชาที่ถนัด และสนใจ จนสามารถยึดอาชีพดาวรรได้ ซึ่งจะช่วยเพิ่มพูนรายได้ของครอบครัว อีกด้วย

๒/ สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ "แผนพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ" ฉบับที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๒๐ - ๒๕๒๔ กรุงเทพฯ

- แผนอาสาพัฒนา เป็นงานที่มุ่งพัฒนาคนจิตใจ โดยมุ่งหวังที่จะสร้างทัศนคติหรือแนวทางที่ถูกต้องในการรับผิดชอบต่อชุมชน รักท้องถิ่น หมู่วณะสงเคราะห์หรือช่วยเหลือประชาชนผู้ยากไร้ ชาคแคลน อ่อนแอ และประสบเคราะห์กรรมต่าง ๆ แผนงานที่พัฒนากรจะเข้าเกี่ยวข้องโดยตรงก็คือ แผนอาสาสมัคร ชาวบ้านและการป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อยของหมู่บ้านทั้งในยามคับขันและยามปกติ

- แผนการสร้างเสริมสาธารณสมบัติ เป็นแผนงานใหม่เพื่อพัฒนาคนสาธารณสมบัติในท้องถิ่นนั้น ซึ่งรวมถึงการสร้างขึ้นมาใหม่ เสริมหรือปรับปรุงของที่มีอยู่แล้วให้สามารถใช้ประโยชน์ได้ตามสภาวะการณ์ แผนงานนี้ประกอบด้วยโครงการ ๓ โครงการคือ

- โครงการปรับปรุงทุ่งหญ้าและแหล่งน้ำเพื่อการเลี้ยงสัตว์
- โครงการสร้างเสริมสาธารณสมบัติ
- โครงการวันพัฒนา (หมายถึงวันสำคัญ ๆ ของชาติ อาทิ เช่น วันคล้ายวันพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นต้น ประชาชนควรแสดงความจงรักภักดีด้วยการแสดงความสามัคคี กระทำกิจกรรมอันใดอันหนึ่งร่วมกัน

ในช่วงปี ๒๕๒๐ - ๒๕๒๔ ได้เพิ่มโครงการทำหน้าที่เก็บน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้นทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

- ให้ราษฎรในหมู่บ้านมีความสามารถทำที่เก็บน้ำไว้ใช้ด้วยตนเอง
- ให้ราษฎรมีที่เก็บกักน้ำขนาดใหญ่ โดยไม่ขาดแคลนในช่วงฤดูแล้ง
- เป็นแหล่งรับเอาวิชาการจากทุกฝ่ายเข้าไปสนับสนุน ส่งเสริมให้มีการนำเอาทรัพยากรออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ เพิ่มรายได้ และลดการอพยพเข้าเมือง

๑.๓.๔ ปัญหาของการดำเนินการ ๔/

๑.๓.๔.๑ งานพัฒนาชนบท มีการรับผิดชอบโดยหลาย-
กระทรวง ทบวงกรม และองค์การเอกชนหลายฝ่าย มีแผนงาน โครงการ และ
วิธีดำเนินการที่แตกต่างกัน จึงก่อให้เกิดปัญหาความสับสนในการทำงานต่อชาวบ้าน
และเป็นการทำงานที่ทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณ

๑.๓.๔.๒ การประสานงานและความร่วมมือระหว่าง
หน่วยงาน มักจัดทำไปในรูปแบบคณะกรรมการ ทำให้เสียเวลากับการประชุมของคณะ-
กรรมการต่าง ๆ ที่คล้ายคลึงกัน แต่อยู่ภายใต้สังกัดหน่วยงานที่ต่างกัน

๑.๓.๔.๓ แผนงานและโครงการ กำหนดจากส่วนกลาง
และกรมเจ้าสังกัดเป็นผู้ควบคุม การใช้จ่ายงบประมาณผ่านชั้นตอนหลายหน่วยงาน
ทำให้เกิดความล่าช้าไม่ทันต่อความต้องการของท้องถิ่น และตามเวลาที่ต้องการ

๑.๓.๔.๔ รัฐบาลรับภาระการพัฒนาชนบทแต่ฝ่ายเดียว
ทั้งนี้เนื่องมาจากการสร้างนิสัยให้ประชาชนเป็นผู้รับมาตลอด

๑.๓.๔.๕ ผลงานทางวิชาการจากมหาวิทยาลัย มิได้
สนับสนุนหน่วยงานทางพัฒนาชนบทอย่างจริงจัง ทำให้ขาดความสัมพันธ์ระหว่าง
ฝ่ายวิชาการและฝ่ายปฏิบัติ และทำให้ส่วนงานนั้น ๆ ต้องศึกษาค้นคว้าวิชาการเอง

๑.๓.๔.๖ โครงสร้างการปกครองและการบริหาร
โครงการพัฒนาที่ใช้อยู่ ยังเป็นการรวมอำนาจอยู่ส่วนกลาง ทำให้ไม่เอื้ออำนวย
ต่อการพัฒนา

๑.๓.๔.๗ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ชาค่ออำนาจ
บริหารโครงการพัฒนาท้องถิ่นของตนอย่างแท้จริง การกำหนดรูปแบบ การตัดสินใจ
มาจากเจ้ากระทรวง (ดูข้อ ๑.๓.๑) การรับผิดชอบต่อโครงการจึงเป็นไปในรูปการ
รับคำสั่ง และมีใครรับผิดชอบความสำเร็จหรือล้มเหลวต่อโครงการนั้น ๆ เลย

๑.๓.๔.๘ การพัฒนาของหน่วยงานเป็นรูปแบบราชการ
เต็มที ฉะนั้น ข้าราชการจะถูกส่งไปปฏิบัติงานตามความเห็นชอบของเจ้าสังกัด
การโยกย้ายเปลี่ยนตัวผู้บริหารโครงการ มีผลให้เกิดการชะงักและการทำงานไม่ต่อเนื่อง

๑.๓.๔.๙ ประชาชนในชนบทขาดสถาบันที่จะสนับสนุน
การทำงาน แม้จะมีการจัดตั้งสภาตำบลก็ไม่มีอำนาจตัดสินใจหรือกำหนดโครงการ
เป็นเพียงแต่เสนอความคิดเห็น (ดูข้อ ๑.๓.๓ แผนการดำเนินงานระดับตำบล)

๑.๓.๔.๑๐ ความพยายามของรัฐที่จะสร้างสถาบัน
ประชาชนระดับหมู่บ้าน ด้วยการจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ แต่การจัดตั้งกลุ่มนี้มีจำนวนมาก
เกินไป มากเกินกว่าที่จะทำให้ชาวบ้านเขารับรู้และดำเนินการให้มีประสิทธิภาพ

๑.๓.๔.๑๑ การติดตามผลการดำเนินงานยังเป็นรูปแบบที่
ไม่มีระบบ ทำให้โครงการต่าง ๆ ไม่สามารถวัดผลทางด้านปริมาณและคุณภาพได้
จึงทำให้ประชาชนไม่ทราบผลของการพัฒนาว่าให้ผลดีกว่าเดิมอย่างไร

๑.๓.๔.๑๒ พ่อค้า คหบดี และผู้มีฐานะดีในชนเมือง
ยังไม่มี ความเข้าใจและตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของตนต่อการพัฒนาประเทศ

๑.๓.๔.๑๓ ข้าราชการส่วนใหญ่มีทัศนคติติดอยู่กับเจ้า-
สังกัดของตน แทนที่จะมุ่งทำงานเพื่อผลประโยชน์ที่จะเกิดต่อชุมชนและของชาติ

๑.๓.๔.๑๔ โครงสร้างการปกครองและการพัฒนาใน
ระดับหมู่บ้าน ยังไม่ได้สัดส่วนกับขีดความสามารถของชาวชนบท ฉะนั้น งานพัฒนา
ส่วนใหญ่จะตกอยู่กับกลุ่มผู้นำเท่านั้น ทำให้ประชาชนมีส่วนเข้าไปร่วมในกิจกรรม
ต่าง ๆ น้อยมาก ทำให้ขาดความสนใจและผลของการพัฒนาจึงตกแก่ประชาชน
ซึ่งส่วนใหญ่มีฐานะอ่อนแอทางเศรษฐกิจอยู่แล้วน้อยตามไปด้วย

๑.๓.๔.๑๕ โครงการโยธาชนบท มักจะเน้นงานก่อสร้างหรืองานเกี่ยวกับการบริหารมากเกินไป แทนที่จะเป็นโครงการที่เป็นบ่อเกิดแห่งความรู้สึกของชุมชน ประชาชนไม่รูวาทกรก่อสร้างแต่ละครั้งสร้างทำไม แต่ก่อสร้างเพราะผู้นำบอกว่าต้องสร้าง จะเห็นได้ว่างานพัฒนาที่จัดสรรขึ้นมิได้นำไปสู่กระบวนการพัฒนา และไม่ได้ให้ความรู้แก่ประชาชนเท่าที่ควร

๑.๓.๔.๑๖ บทบาททางการศึกษาที่จะช่วยใหักระบวนการพัฒนาประสบความสำเร็จยังมีน้อยมาก และไม่สอดคล้องกับอัตราการพัฒนาทางด้านวัตถุ จึงทำให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนามาก ประชาชนจะเชื่อถือในทัศนคติดั้งเดิมและยากต่อการเปลี่ยนแปลงในหลักการใหม่ ๆ

แม้ว่าจะมีการพัฒนาค้นหาการศึกษาเข้าไป ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ การพัฒนายังไม่ตรงตามความต้องการของชุมชน โครงการรูนหนังสือเป็นการอ่านออกเขียนได้ แต่มิได้ตระหนักถึงการสอนที่เกี่ยวกับการใช้ชีวิตและอาชีพ ทำให้ประชาชนขาดความนิยม และให้ความสนใจน้อยกว่าที่ควรจะเป็น

๑.๔ ผลของการดำเนินการ

๑.๔.๑ การประเมินผลโครงการจากปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวถึง แสดงให้เห็นถึงผลของความสำเร็จในโครงการพัฒนาชุมชนของกรมพัฒนาชุมชนมีน้อยกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้มาก และมีการยืนยันได้จากการมอบหมายให้กรมพัฒนาชุมชนทดลองดำเนินงานตามแนวทางใหม่เพื่อพัฒนาชนบทใน ๔ ภาค ๒๔ หมู่บ้านให้แล้วเสร็จภายในปีงบประมาณ ๒๕๒๑ ๕/ โครงการนี้เป็นโครงการที่กระทรวงมหาดไทยให้กรมพัฒนาชุมชนดำเนินการปรับปรุงโครงสร้างของสภาตำบลเพื่อให้มี

๕/ หนังสือราชการ ที่ มท. ๐๔๐๒/๑๒ วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๒๐
เรื่องแนวทางใหม่เพื่อการพัฒนาชนบท : ขบวนการพัฒนาโดยประชาชน

บทบาทในการพัฒนาชนบทอย่างจริงจัง โดยอาศัยรูปแบบของ Saemaul Undong ๑๐/ ของประเทศเกาหลี และปรับปรุงโครงสร้างทั้งในระดับอำเภอ จังหวัด และระดับชาติด้วย โครงการนี้ใช้ชื่อใหม่ว่า แนวทางใหม่เพื่อการพัฒนาชนบท : ขบวนการพัฒนาโดยประชาชน (New Rural Campaign For Rural Development : Development By The People)

นโยบายหลักของโครงการนี้ คือ

๑. สร้างนโยบายและแนวทางพัฒนาระดับชาติให้ทุกอาชีพ (หมายถึงประชาชน ข้าราชการ องค์กรเอกชน และองค์การของรัฐทั้งในเมืองและชนบท) เขาร่วมพัฒนา

๒. อบรมประชาชนให้ขยันหมั่นเพียร เชื่อมั่นการพัฒนาตนเอง ซึ่งเป็นการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจควบคู่กันไป

๓. กำหนดเป้าหมายทั้งในระยะสั้นและระยะยาวที่แน่ชัด เพื่อแก้ปัญหาทั้งเร่งด่วนเฉพาะหน้าและปูพื้นฐานโครงสร้างการพัฒนา

๔. สร้างผู้นำการพัฒนาระดับหมู่บ้านและตำบล

เพื่อให้บรรลุนโยบายหลักที่กล่าวไว้ข้างต้น โครงการนี้ได้กำหนดเป้าหมายที่แน่ชัดทั้งระยะสั้นและระยะยาว ดังนี้ ๑๑/

๑๐/ Saemaul Undong เป็นภาษาเกาหลี ซึ่งหมายถึง ขบวนการเพื่อพัฒนาชีวิตใหม่ของชุมชน

๑๑/ หนังสือราชการที่ มท. ๐๘๐๒/๐๗๐๘ ลงวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๑ เรื่องแนวทางใหม่เพื่อการพัฒนาชนบท : ขบวนการพัฒนาโดยประชาชน เสนอ คณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา พรอมรายละเอียดที่นำเสนอ หน้า ๔ (รายละเอียด)

- เป้าหมายระยะสั้น (๑ - ๒ ปี)
 - จัดตั้งสภาประสานแผนพัฒนาทุกระดับ และวางระบบโครงสร้างการพัฒนาให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
 - วางแผนแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของประชาชนที่ประสบปัญหาภัยธรรมชาติ
 - จัดฝึกอบรมประชาชนทุกอาชีพ และข้าราชการทุกระดับให้รู้จักทั้งบทบาท หน้าที่ และสิทธิของตน ตามขอบข่ายการพัฒนาโดยประชาชน โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร และระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ถูกต้อง
 - สร้างผู้นำการพัฒนาระดับหมู่บ้านและตำบล
- เป้าหมายระยะยาว
 - ยกกระดับมาตรฐานสภาพตำบลให้มีขีดความสามารถสูงขึ้นทั่วประเทศ
 - ทุกหมู่บ้านให้ได้รับการพัฒนาอย่างมีขั้นโดยสอดคล้องกับสถานะท้องถิ่น ขีดความสามารถของชุมชน และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
 - กระจายและมอบอำนาจการพัฒนาในจังหวัดและอำเภอ
 - แบ่งสรรและจัดระเบียบความรับผิดชอบการพัฒนาระหว่างหน่วยราชการ

เพื่อประหยัดงบประมาณและลดค่าใช้จ่ายการจ้างข้าราชการเพิ่มขึ้น

โดยไม่จำเป็น

หลักการสำคัญของโครงการ

- ยึดหลักประหยัด ชยันหมั่นเพียร ช่วยตัวเองและสามัคคี
- สร้างงานทำในชนบท
- ผลการพัฒนาของสมวลชน โดยเฉพาะคนยากจน
- งานพัฒนาต้องสัมพันธ์กับการเพิ่มรายได้ประชาชนและความมั่นคงของชาติ
- ทุกอาชีพทั้งในเมือง ชนบท ต้องเข้าร่วมการพัฒนา
- ทุกส่วนราชการต้องยึดหลักปรัชญา การพัฒนา และหลักการอย่างเดียวกัน
- ผู้นำทางการเมือง, ต้องยอมรับและติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ

แนวทางดำเนินงานขั้นแรก

- ยกเลิกคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาชนบท
- แต่งตั้งสมาชิกสภาประสานแผนพัฒนา ทุกระดับ
- แยกประเภทตำบลทั่วประเทศเป็น ๓ ลักษณะ คือ
 ๑. ตำบลที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา
 ๒. ตำบลที่กำลังพัฒนา
 ๓. ตำบลที่ก้าวหน้าทางพัฒนา

ขั้นตอนการพัฒนาหมู่บ้าน

- ปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่และบ้านเรือน
- ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมที่เกอฏลตอผลอาชีพและอนามัยประชาชน

- พัฒนาจิตใจ ความสามัคคี การปกครองและความมั่นคง
- ส่งเสริมอาชีพ เพิ่มรายได้ครอบครัว
- คัดเลือกผู้นำการพัฒนาหมู่บ้าน ตำบล (ชายหนึ่งหญิงหนึ่ง)
- ฝึกอบรมข้าราชการ ผู้นำวงการธุรกิจ ศาสนา สื่อมวลชนและกรรมกร
- จัดตั้งหน่วยประสานแผนพัฒนาปฏิบัติตามมติของสภาประสานแผนพัฒนาทุกระดับ

๑.๔.๒ ผลการดำเนินการตามลักษณะงาน

กรมพัฒนาชุมชนได้เริ่มดำเนินการพัฒนาเป็นหน่วยงานแรกของประเทศ พอจะสรุปผลการดำเนินงานต่าง ๆ แยกตามลักษณะงานที่ทำได้ดังนี้

๑.๔.๒.๑ เปิดเขตพัฒนาอำเภอ เพียงสี่ปี ๒๕๒๔

สรุปได้ดังนี้

จำนวนอำเภอทั้งหมดของเขตพัฒนารวม	๖๑๑	อำเภอ
จำนวนกิ่งอำเภอทั้งหมดของเขตพัฒนารวม	๔๑	กิ่งอำเภอ
จำนวนตำบลทั้งหมดของเขตพัฒนารวม	๕,๔๘๓	ตำบล
จำนวนหมู่บ้านทั้งหมดของเขตพัฒนารวม	๕๒,๘๓๓	หมู่บ้าน

๑.๔.๒.๒ งานฝึกอบรมเจ้าหน้าที่

- ฝึกอบรมพัฒนาก่อนประจำการและระหว่างประจำการ
- ฝึกอบรมงานพัฒนาชุมชนให้แก่ นักศึกษา คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์, ตำรวจตระเวนชายแดน

- ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ผู้ทำงานเกี่ยวกับการบริหารงานราชการพิเศษ (เจ้าหน้าที่ระดับบริหาร)
- ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่วิทยากรฝึกอบรมผู้นำท้องถิ่น
- สัมมนาพัฒนาการจังหวัด อำเภอ ระวังประจำการ
- สัมมนาพัฒนานิเทศก์
- สัมมนาเจ้าหน้าที่การเงินและการบัญชี
- สัมมนานักวิชาการพัฒนาชุมชน (วิทยากร)
- สัมมนาข้าราชการส่วนกลาง
- สัมมนาคณะกรรมการบริหารและประสานงานพัฒนาอำเภอและจังหวัด
- สัมมนาเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
- อบรมอาสาพัฒนา และผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน
- อบรมเยาวชนอาสาพัฒนา
- อบรมครูอาสาพัฒนา
- อบรมผู้นำอาสาพัฒนาชนบทดีเด่นระดับประเทศ
- สัมมนาเจ้าหน้าที่ช่างชนบทระดับเขต
- ฝึกอบรมผู้ดูแลเด็กเล็ก
- ฝึกอบรมแม่บ้านผู้ปกครองเด็ก
- ฝึกอบรมผู้นำเยาวชนภาคกลาง
- ฝึกอบรมอาชีพเยาวชนคานชางเครื่องยนต์

๑.๔.๒.๓ งานอาสาสมัคร

- คัดเลือกอาสาพัฒนา
- คัดเลือกเยาวชนอาสาพัฒนา
- คัดเลือกผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน

- คัดเลือกอาสาสมัครไปทำงานต่างประเทศ และอาสาสมัคร
ต่างประเทศมาทำงานในประเทศไทย
- งานอาสาพัฒนาชนบท ลมน้ำแมกดอง
- ส่งอาสาสมัครไปทำหน้าที่บูรณกร ประจำศูนย์เพื่อร่วมมือกับ
กิจกรรมของงานมูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย
- จัดตั้งสมาคมนักพัฒนาชุมชนแห่งประเทศไทย

๑.๔.๒.๔ งานส่งเสริมและเผยแพร่

- งานจัดนิทรรศการ จัดนิทรรศการตามเขตและจังหวัด
- ประชาสัมพันธ์ เช่น ทำข่าว, จัดรายการสัมภาษณ์ จัดการศึกษา
ดูงานพัฒนาชุมชนแก่ชาวต่างประเทศ ทำบทความ บทวิทยุ
- จัดเอกสารส่งเสริมเผยแพร่ เช่น ทำวารสารพัฒนาชุมชน
จดหมายข่าว แผ่นพับ
- ผลิตสื่อทัศนูปกรณ์ เช่น ผลิตภาพยนตร์ สารคดี ข่าว
กิจกรรมพัฒนาชุมชน ผลิตสไลด์ งานพัฒนาเด็ก งานพัฒนาชุมชน
ผลิตโปสเตอร์ ผลิตภาพโปร่งใสประกอบการบรรยาย ผลิตแผนภูมิ

๑.๔.๒.๕ งานวิจัยและประเมินผล อาทิเช่น

- สสำรวจสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในเขตพัฒนา
- ศึกษาวิจัยลักษณะอาชีพและปัญหาการประกอบอาชีพทางการเกษตร
เช่น โครงการวิจัยความสำเร็จในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนของ
คณะกรรมการ โครงการวิจัยปัญหาหลักของระหว่างผู้นำท้องถิ่น
และผู้นำเทศก แนวทางพัฒนาธุรกิจการค้าและพัฒนาชุมชน
ของเกษตรกรไทย เป็นต้น

- การประเมินผล เช่น ประเมินผลการฝึกอบรมเยาวชนสตรี ประเมินผลการปฏิบัติงานเยาวชนอาสา ประเมินผลค่านิยมเศรษฐกิจ สังคม ณ ศูนย์สารภี ชวโมง อ.สารภี จ.เชียงใหม่ และ จ.สตูล เป็นต้น
- งานรวบรวมสถิติ
- งานตรวจสอบและวิเคราะห์

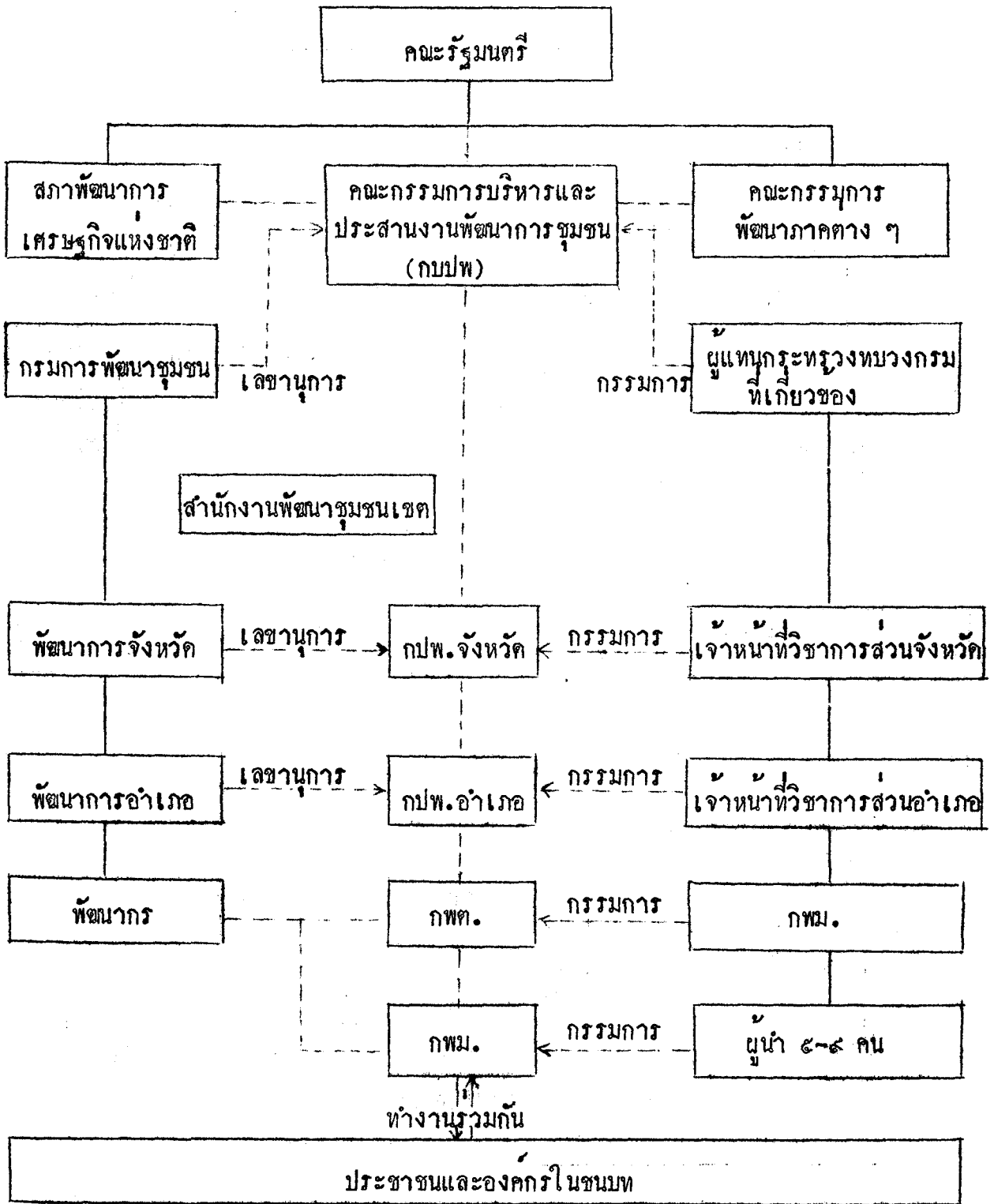
๑.๕ สรุป

โครงการพัฒนาชุมชนของกรมพัฒนาชุมชนเป็นโครงการรัฐบาลที่ดำเนินการโดยหน่วยงานของราชการ เป็นวิธีการสร้างความเจริญทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองให้แก่ท้องถิ่นควบคู่กันไป โครงการนี้ให้การศึกษาแก่ประชาชนในด้านการริเริ่มในการแก้ปัญหาและสามารถดำเนินการแก้ปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง รัฐเป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุนที่เกินความสามารถของประชาชนเท่านั้น

เขตการพัฒนาชุมชนได้เริ่มเปิดเขตพัฒนาชุมชนใน ๑๖ จังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ ๔ จังหวัดภาคใต้ขึ้นก่อน และขยายจนครบทุกจังหวัดในประเทศไทย

วิธีการปฏิบัติงาน เป็นการส่งพัฒนากรเข้าไปทำงานร่วมกับประชาชน โดยจัดตั้งกรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) ขึ้น และทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของ ก.พ.ม. เท่านั้น

งบประมาณการดำเนินงาน ใช้งบประมาณแผ่นดินเป็นหลัก

ที่มา : กรมพัฒนาชุมชน (๒๔ ก.พ. ๒๕๐๔)

๒. สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท

๒.๑ ประวัติ^{๑๒/}

งานเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.) เป็นงานที่ถือกำเนิดมาจากความจำเป็นและเหตุการณ์ที่จะต้องเร่งรัดการช่วยเหลือชนบท งานนี้ได้เริ่มดำเนินการเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๖ และก่อตั้งสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทในฐานะเทียบเท่ากรมเมื่อ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๘ ในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ได้รับเงินช่วยเหลือโครงการจากงบประมาณแผ่นดิน และมิตรประเทศค่านวิชาการศึกษาและเครื่องจักรกลมีเขตความรับผิดชอบทั้งสิ้น ๕๒ จังหวัด สาเหตุของความจำเป็นที่ต้องเร่งรัดการช่วยเหลือชาวชนบทมี ๓ ประการดังนี้

๒.๑.๑ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๖ ได้เริ่มมีคณะกรรมการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้จัดทำแผนพัฒนาภาค ซึ่งประกอบด้วยโครงการหลัก ๆ เช่น โครงการสร้างทางหลวงเชื่อมระหว่างจังหวัด การก่อสร้างเขื่อนพลังไฟฟ้า การขยายโรงพยาบาล สร้างมหาวิทยาลัย เป็นต้น ซึ่งโครงการเหล่านี้มีความสำคัญระดับชาติ แต่มีใค้อำนวยประโยชน์ให้แก่คนในชนบท จึงจำเป็นต้องจัดหานายงานที่จะเข้ามาดำเนินการจัดทำรายงานช่วยชาวชนบทอย่างเร่งด่วนทันที

๒.๑.๒ ในระยะเดียวกัน รัฐบาลได้ตระหนักถึงภัยจากการแทรกซึมของพวกก่อการร้ายในชนบทที่ทางไกลและทุรกันดาร โดยเฉพาะเขตจังหวัดชายแดนที่ติดต่อกับประเทศลาว โดยผู้ก่อการร้ายได้จัดส่งคนเข้าแทรกซึมและวิธีการต่าง ๆ ที่จะรวบรวมสมัครพรรคพวกจากประชาชนในตำบลหมู่บ้านทางไกลเป็นเขตเริ่มต้นที่จะขยายการบ่อนทำลายและการก่อการร้ายไปสู่ชนบทอื่น ๆ และมีแผนที่จะรวบรวมชาวชนบท

^{๑๒/} สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท "งานเร่งรัดพัฒนาชนบท" ร.พ.ช. กระทรวงมหาดไทย กองเผยแพร่ กรุงเทพฯ (๒๕๑๔)

ในหมู่บ้านท้องถิ่นที่ห่างไกลและกันดาร ควบคู่กันนี้รัฐบาลจึงตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องเร่งรัดพัฒนาชนบทโดยเฉพาะท้องถิ่นที่ห่างไกล จึงก่อให้เกิดนโยบายในการจัดทำแผนเร่งรัดพัฒนาชนบทขึ้น

๒.๑.๓ ในขณะที่เหตุการณ์ด้านการแทรกซึมปรากฏค่อนข้างรุนแรงขึ้น รัฐบาลได้จัดหน่วยพัฒนาเคลื่อนที่ขึ้น ซึ่งรับผิดชอบโดยหน่วยงานของคณะกรรมการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ (ก.ร.ป.กลาง) เขาช่วยชาวชนบทในท้องถิ่นห่างไกลในตะวันออกเฉียงเหนือ ลักษณะของการช่วยเหลือเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และแผนงานการช่วยเหลือเพื่อเคลื่อนย้ายจากท้องถิ่นหนึ่งไปสู่อีกท้องถิ่น ควบคู่กันนี้รัฐบาลจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องรับผิดชอบและให้เงินที่ดำเนินการโดยหน่วยพัฒนาเคลื่อนที่ดำเนินการติดต่อกันไป (มีหน่วยงานประจำ) โดยกำหนดให้ห้องปฏิบัติการบริหารส่วนจังหวัดเป็นผู้รับช่วงงานตามแผนเร่งรัดพัฒนาชนบท ตามแผน รพช. ที่จัดรูปเป็นงานส่วนท้องถิ่น

๒.๒ วัตถุประสงค์^{๑๒/}

วัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดของงานเร่งรัดพัฒนาชนบทได้แก่ การพัฒนาเพื่อสร้างความมั่นคงในชนบท แม้ว่าภาวะการเมืองในประเทศจะมีการเปลี่ยนแปลงนอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อ

- เพิ่มพูนอาชีพและรายได้ให้แก่ชาวชนบทในเขตที่ยากจนในแต่ละจังหวัด
- ลดปัญหาการว่างงานในชนบท และป้องกันการอพยพสู่ตัวเมือง
- ลดความเหลื่อมล้ำทางฐานะ เศรษฐกิจของประชาชนในชนบทกับตัวเมืองให้ลดลง
- เสริมสร้างกิจกรรมการพัฒนาในชนบท เพื่อช่วยเหลือและป้องกันปัญหาการร้าย

^{๑๒/} สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท "เอกสารโรเนียวของฝ่ายวิชาการ แผนงานและโครงการกองแผนงานและโครงการ" กรุงเทพฯ (กันยายน ๒๕๑๘)

- ก่อให้เกิดการร่วมงานและประสานงานกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และธุรกิจเอกชนในการดำเนินการพัฒนาชนบทตามแผนปฏิบัติการแม่บท เบ็ดเสร็จ

มาตรการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์หลักคือ การสร้างความมั่นคงในชนบทนั้น จะต้องดำเนินการดังนี้

- สร้างเสริมช่องทางที่เข้าถึงประชาชนที่อยู่ห่างไกลและโดดเดี่ยวโดยเร็ว
- พัฒนาชาวชนบทให้พ้นจากภาวะของการไร้ความหวังในการดำรงชีวิต
- พัฒนาชาวชนบททั้งด้านอาชีพ จิตใจ และอนามัย
- พัฒนาเยาวชนวัยฉกรรจ์ เพื่อสร้างอนาคตที่มั่นคงในชนบท

๒.๓ การดำเนินงาน

๒.๓.๑ หลักการ ลักษณะของการดำเนินงานของสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท มุ่งแก้ปัญหาทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองควบคู่กันไป การดำเนินงานของหน่วยงานนี้ได้นำเอาการพัฒนาเป็นสื่อสร้างความมั่นคงในชนบท โดยวางแผนการพัฒนาเป็นกระบวนการพัฒนาแผนกประสงค์ ซึ่งประกอบด้วย^{๑๔/}

- การพัฒนาช่วยเหลือประชาชนเพื่อรักษาความมั่นคง ได้แก่การนำปัจจัยในการผลิต การดำรงชีพและการประกอบอาชีพไปให้ชาวชนบท
- การพัฒนาช่วยเหลือประชาชนในท้องถิ่นทุรกันดาร ห่างไกลให้มีรายได้ยิ่งขึ้น และมีกิจกรรมร่วมกับรัฐบาล ได้แก่การรวมพลังประชาชนเพื่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีพที่ยั่งยืน

^{๑๔/} สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท "อ้างแล้ว" หน้า ๔

- การพัฒนาระบบบริหารในองค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้แก่ การจัดระบบงานในลักษณะหน่วยงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดร่วมกับสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท

๒.๓.๒ แผนการปฏิบัติงาน แผนการปฏิบัติงานของ รพช. ในยุคก่อน จนถึงปัจจุบันได้กำหนดเป็นกระบวนการพัฒนาเพื่อประชาชน มีขั้นตอนการพัฒนาอยู่ในระดับตำบลและหมู่บ้าน และการปฏิบัติงานนี้เรียกว่า แผนพุทธเจดีย์ หรือเรียกง่าย ๆ ว่า แผนการเข้าถึง ช่วยเหลือ และรวมกลุ่มผูกพัน

แผนพุทธเจดีย์ มีขั้นตอนการพัฒนา ๓ ขั้นตอน ดังนี้

การพัฒนาท้องถิ่นชนบท เป็นการพัฒนาที่เข้าถึงประชาชน ลักษณะของการดำเนินงานได้แก่ การสร้างถนน ทางหลวงชนบท งานพัฒนาแหล่งน้ำ งานพัฒนาหมู่บ้าน งานจัดที่อยู่อาศัยและที่ดินประกอบอาชีพ และงานปรับปรุงที่สาธารณะประโยชน์ รพช. ได้ดำเนินงานร่วมกับประชาชนในด้านการก่อสร้าง เพื่อช่วยให้ชาวชนบทมีปัจจัยพื้นฐานพอควรที่จะให้ใช้ประกอบอาชีพต่อไป

การพัฒนาชาวชนบท เป็นลักษณะของการดำเนินงานที่มุ่งก่อให้เกิดผลโดยตรงต่อชาวชนบท การดำเนินตามแผน คือ การพัฒนางานอาชีพ งานแพทย์และพยาบาลเคลื่อนที่ งานฝึกอบรมและงานเผยแพร่และงานประสานงานมวลชน

การพัฒนา รวมกลุ่มชาวชนบท เป็นแผนการดำเนินงานเกี่ยวกับการรวมกลุ่มรับความช่วยเหลือ คือ กลุ่มธุรกิจเศรษฐกิจ และกลุ่มเยาวชนวัยหนุ่มสาว

๒.๓.๓ ระยะเวลาปฏิบัติงาน ในด้านการปฏิบัติงานตามแผนพุทธเจดีย์ หรือเรียกว่าแผนงาน รพช. นี้ได้แบ่งช่วงเวลาการปฏิบัติงานออกเป็น ๒ ระยะ คือ

ระยะที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๓ - ๒๕๑๖) เป็นระยะเวลาที่เริ่มดำเนินการโครงการเกี่ยวกับ

- คัดเลือกพื้นที่ โดยเฉพาะเขตจังหวัดลือแหลม (Sensitive Area) ควบคุมไปกับการพัฒนาความจำเป็นทางการเมือง และความตองการของประชากร
- เสริมกำลังความสามารถให้แก่องคกรบริหารส่วนจังหวัดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทในคานเครื่องจักรกล เครื่องทุนแรงในการทางาน สนับสนุนคานกำลังคน เช่น ชดพัฒนาหมู่บ้าน ผึกคนที่จะส่งให้แก่องคกรบริหารส่วนจังหวัด จัดหาผู้เชี่ยวชาญทั้งฝายไทยและตางประเทศในคานการให้คานะนำในท้องถิ่นและจัดทุนดูงาน ผึกงานให้แกพนักงาน
ร.พ.ช.

ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๖ - ปัจจุบัน) ในระยะช่วงปลายระยะที่ ๑ ถึงต้นระยะที่ ๒ ได้มีการโอนหน่วยงาน ร.พ.ช. จากสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ไปอยู่สังกัดกระทรวงมหาดไทย^{๑๕/} และได้มีการปรับปรุงแผนงาน ร.พ.ช. ใหม่ ในระยะที่ ๒ นี้ แผนการปฏิบัติงานจึงมุ่งไปในคาน

- เน้นกิจกรรมที่ถึงตัวประชาชน และส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชน
- ให้ประชาชนในท้องถิ่นร่วมรับผิดชอบ
- คำนึงกิจกรรมในท้องถิ่นใกล้เคียงกัน เพื่อก่อให้เกิดความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน
- เชิญชวนให้หน่วยงานอื่น ๆ ของราชการมาร่วมกิจกรรมมากขึ้น
- เชิญชวนหน่วยงานธุรกิจของเอกชนตลอดจนธนาคารพาณิชย์เข้าร่วมรับผิดชอบในงานพัฒนาชนบท
- จัดกิจกรรมผ่านสถาบันท้องถิ่น เช่น คณะกรรมการสภาตำบล
- แสวงหาความช่วยเหลือจากมิตรประเทศ เพื่อเสริมกำลังในการพัฒนาประเทศ

^{๑๕/} สำนักงาน ร.พ.ช. "งานเร่งรัดพัฒนาชนบท" "อ้างอิงแล้ว" หน้า ๑๒

๒.๓.๔ เขตปฏิบัติการ ภายใต้โครงการดำเนินการ เขตปฏิบัติงาน
ของ ร.พ.ช. จะควบคุมไปถึง ๕ ภาค คือ รวม ๕๒ จังหวัด แต่ต่อมาได้ขยาย
เป็น ๕๖ จังหวัด (ในปี ๒๕๒๒)

ภาคเหนือ

เชียงใหม่ เชียงใหม่ น่าน อุตรดิตถ์ เพชรบูรณ์
แม่ฮ่องสอน ลำปาง ตาก พิษณุโลก แพร่
กำแพงเพชร ลำพูน พะเยา

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

อุดรธานี เลย หนองคาย สกลนคร
นครพนม อุบลราชธานี ยโสธร กาฬสินธุ์
ขอนแก่น มหาสารคาม ชัยภูมิ นครราชสีมา
ร้อยเอ็ด สุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ

ภาคตะวันออก

ระยอง ตราด จันทบุรี ฉะเชิงเทรา

ภาคกลาง

ประจวบคีรีขันธ์ ปราจีนบุรี เพชรบุรี
ราชบุรี กาญจนบุรี สุพรรณบุรี พิจิตร
สุโขทัย นครสวรรค์ ชัยนาท อุทัยธานี
ลพบุรี

ภาคใต้

สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง
ตรัง สงขลา นราธิวาส ปัตตานี ยะลา
สตูล ชุมพร ระนอง

เนื่องจากเขตปฏิบัติงานได้ครอบคลุมถึง ๕๖ จังหวัด การเข้าไป
ดำเนินตามแผนปฏิบัติงานที่วางไว้ ไม่สามารถจะดำเนินการได้พร้อม ๆ กัน เพราะ
มีข้อจำกัดหลายด้าน ฉะนั้น โครงการเร่งรัดพัฒนาชนบทจะเลือกดำเนินงานในเขต
จังหวัดที่ล่อแหลม (Sensitive Area) ก่อนนอนและขยายเข้าสู่เขตจังหวัดอื่น ๆ
ตามลักษณะพื้นที่ที่กำหนดเป็นปี ๆ ไป

๒.๓.๕ ลักษณะแผนงานเร่งรัดพัฒนาชนบท ในการดำเนินงานเร่งรัดพัฒนาชนบทตามวัตถุประสงค์ที่กล่าวแล้วในข้อ ๒.๒ และตามแผนปฏิบัติงานพิเศษเจ็ดข้อที่กล่าวถึงแล้วในข้อ ๒.๓.๒ อาจกล่าวได้ว่า ลักษณะของแผนงานที่กล่าวนี้แบ่งออกได้เป็น ๒ ระดับ ดังนี้

๒.๓.๕.๑ การเร่งพัฒนาชนบทแบบฉับนิกิจกรรมเมือง (Minimum Package Integrated Rural Development Services) ลักษณะงานจะเป็นงานในหน้าที่ของ ร.พ.ช. ที่ดำเนินงานร่วมกับท้องถิ่นและประชาชน ในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาชนบท และกิจกรรมเหล่านี้จะดำเนินการเข้าไปในบริเวณท้องที่ยากจนของจังหวัด จึงมีผลก่อให้เกิดการเสริมสร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตของชาวชนบทและครอบครัว และเป็นการปูพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน กิจกรรมในระดับนี้สรุปได้ดังนี้

ก. การก่อสร้างและบูรณะเส้นทางคมนาคม ลักษณะของงานนี้ส่วนใหญ่จะเป็นงานสร้างถนนเชื่อมทางหลวงแผ่นดินหรือทางหลวงจังหวัดเข้าสู่ชุมชน เป็นลักษณะโครงการระยะยาว และดำเนินการตามลำดับความสำคัญตามลักษณะของถนนว่าอยู่ในประเภททางมาตรฐานหรือทางลำลอง

ข. การพัฒนาแหล่งน้ำ แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ น้ำเพื่อใช้ในการเกษตร และเพื่อการอุปโภคบริโภค ลักษณะงานนี้เป็นการประสานงานกับส่วนงานของราชการอื่น ๆ คือ กรมชลประทาน กรมการปกครอง และกรมพัฒนาชนบท ลักษณะของการพัฒนาแหล่งน้ำสามารถแจกแจงได้ตามวัตถุประสงค์เป็นสำคัญ

งานพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ที่ได้ดำเนินการไปแล้วได้แก่การขุดสระน้ำ การขุดลอกหนองน้ำ สร้างทางส่งน้ำ ทำนบ ฝ่าย เป็นต้น

งานพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคที่ได้ดำเนินการไปแล้วได้แก่สร้างบ่อขุดเจาะบ่อบาดาล สร้างถังเก็บน้ำ เป็นต้น

ค. การพัฒนาอาชีพและรายได้ของชาวชนบท ลักษณะงานที่ดำเนินการเป็นการส่งเสริมอาชีพ ซึ่งเน้นหนักไปในด้านอาชีพที่ช่วยผู้พื้นฐานร่วมกับงานกลุ่มอาชีพธุรกิจเศรษฐกิจ และงานกลุ่มเยาวชนวัยหนุ่มสาว งานพัฒนาอาชีพเหล่านี้ได้แก่ การส่งเสริมการเลี้ยงโคนม เลี้ยงปลา เลี้ยงเป็ด ไก่ ปลูกหมอนเลี้ยงไหม ปลูกพืชไร่ ปลูกพืชผัก ปลูกพืชสวน เลี้ยงกุ้ง เป็นต้น

ง. การให้บริการสังคมเบื้องต้น ลักษณะของงานที่ทำก็มี การรักษาพยาบาลและบริการสังคมเบื้องต้น ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ด้านบริการ ประสานมวลชน เป็นต้น

๒.๓.๕.๒ การพัฒนาชนบทแบบฉันทกิจกรรรมเบ็ดเสร็จ

(Optimum Package Integrated Rural Development Services)

ลักษณะของงานเป็นการประสานงานระหว่าง ร.พ.ช. กับหน่วยงานอื่น ที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ โดยให้มีกิจกรรมพัฒนาที่สำคัญเพิ่มขึ้น เพื่อยกระดับการประกอบอาชีพของประชาชนให้สูงขึ้นอีกขั้นหนึ่งโดยเฉพาะด้านการศึกษา การจัดการทรัพยากรที่ดิน การธุรกิจและอุตสาหกรรม กิจกรรมการพัฒนาชนบทตามโครงการ เป็นการดำเนินการไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาชนบทเบื้องต้น

๒.๓.๖ กิจกรรมของการพัฒนา เพื่อให้ผลของการพัฒนาเศรษฐกิจบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ลักษณะของกิจกรรมการพัฒนาได้วางไว้ในรูปของขั้นตอนการผลิตในลักษณะครบวงจรธุรกิจเกษตร และเป็นลักษณะที่ก่อให้เกิดประโยชน์เฉพาะตัวเกษตรกร และการรวมลงทุนระหว่างเกษตรกร กิจกรรมที่ทาง ร.พ.ช. ได้ดำเนินการอยู่ มีดังนี้^{๑๖/}

^{๑๖/} สำนักงาน ร.พ.ช. "เอกสารประกอบการบรรยายการฝึกอบรมหลักสูตรเจ้าหน้าที่เร่งรัดพัฒนาชนบทระดับท้องถิ่น รุ่นที่ ๑ ๑๕ ก.พ. - ๑๗ มี.ค. ๒๕๒๐ (กรุงเทพฯ)

๒.๓.๖.๑ การพัฒนาปัจจัยขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เป็นกิจกรรมที่สนับสนุนต่อความสำเร็จของโครงการและถือเป็นหน้าที่ที่รัฐจะต้องจัดสรรให้ เป็นประโยชน์ต่อชาวชนบทส่วนรวม การดำเนินการอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ดังนี้

- เป็นการลงทุนอย่างประหยัด และได้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ
- เกื้อกูลและเพิ่มพูนประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตร
- ส่งเสริมต่อระบบการตลาดให้มีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์แก่เกษตรกรในฐานะผู้ผลิต
- ช่วยลดความเสี่ยงของเกษตรกรในการประกอบอาชีพทางการเกษตร
- ก่อให้เกิดความริเริ่มหรือพัฒนาอาชีพทางการเกษตรให้ก้าวหน้าและมั่นคง

กิจกรรมที่ได้ดำเนินการเพื่อให้บรรลุผลตามโครงการนี้คือ

- พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร และเพื่อลดการเสี่ยงภัยทางธรรมชาติ
- ก่อสร้างถนนชนบท เพื่อประโยชน์ในทางคมนาคม การนำผลผลิตและผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดโดยรวดเร็ว
- ก่อสร้างคลังสินค้า เพื่อสนับสนุนด้านบริการทางการตลาด ตลอดจนการเก็บรักษาและเพื่อสร้างอำนาจการต่อรองทางราคาให้สูงขึ้น
- การจัดสร้างศูนย์ฝึกอบรม เพื่อเป็นแหล่งประชาสัมพันธ์ การนำเอาเทคนิคสมัยใหม่เข้าสู่โครงการ และเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพของเกษตรกร
- สร้างอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตเกษตร เพื่อเพิ่มพูนรายได้และอาจเป็นแหล่งศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการลดต้นทุนการผลิต

- ศูนย์บริการสังคมชนบท เพื่อเป็นศูนย์ปฎิบัติการและเป็นแหล่งในการเผยแพร่หลักการสาขารณสุข และการอนามัยเบื้องต้น
- ศูนย์เกษตรและอาชีพ ศึกษาวิเคราะห์และเผยแพร่สาขิตเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ใช้ในการประกอบอาชีพทางการเกษตร

๒.๓.๖.๒ การสร้างสถาบันเกษตรกร จากสภาพเดิมท้องถิ่นในชนบท ซึ่งประกอบด้วยเกษตรกรที่มีขนาดเนื้อที่ทำกินขนาดเล็ก และอยู่กระจัดกระจายในพื้นที่กว้าง ประกอบด้วยลักษณะของสังคมชนบท ดำเนินการผลิตเพื่อการบริโภค อุปโภคในครัวเรือนมากกว่าที่จะดำเนินการผลิตเพื่อการค้า ฉะนั้นผลิตผลส่วนที่เหลือจะถูกนำออกสู่ตลาดโดยคนกลางซึ่งเข้ามาทำหน้าที่รวบรวมผลิตผลที่อยู่กระจัดกระจาย รับทำหน้าที่เป็นผู้ซื้อ และให้สินเชื่อทางการเกษตรด้วย โดยสภาพเช่นนี้ ถ้าเกษตรกรขาดการรวมตัวกัน จะก่อให้เกิดอำนาจการต่อรองต่ำ และเสียเปรียบด้านฐานะทางเศรษฐกิจ เพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้ ร.พ.ช. ได้จัดตั้งแผนหมู่บ้านเศรษฐกิจ ร.พ.ช. เพื่อพัฒนาสถาบันเกษตรกรในแต่ละอำเภอให้เข้มแข็ง และจัดหาเงินทุนให้แก่สถาบันเกษตรกรเหล่านี้เพื่อเสริมสร้างอำนาจในการต่อรองทางด้านการค้า นอกจากนี้ สถาบันเกษตรกรยังเป็นศูนย์รวมเพื่อทำหน้าที่ช่วยกำกับและประสานงานทุกลักษณะ อาทิเช่น นำบริการของรัฐสู่ชาวชนบท และอำนวยความสะดวกรวม เป็นต้น

๒.๓.๖.๓ การพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท เป็นกิจกรรมที่จะกระตุ้นให้ชาวชนบทในเขตพื้นที่พัฒนาชนบทหมู่บ้านเศรษฐกิจ ร.พ.ช. ได้มีการใช้ทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพ โดยดำเนินการทั้งในด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมการผลิต input และ output ลักษณะอุตสาหกรรมการผลิต output เป็นการผลิตปัจจัยสำคัญ ๆ ที่เกษตรกรจำเป็นต้องใช้ในไร่นา การค้ำรังชีพ ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนและการเสี่ยงจากการซื้อปัจจัยที่คอยคุณภาพตามท้องตลาด ส่วนการพัฒนาอุตสาหกรรมการผลิต output จะเป็นการพัฒนาทางคานอุตสาหกรรมเกษตร (Agro Processing Industry) ซึ่งจะเป็นอุตสาหกรรมที่รองรับผลิตผลจากไร่นา กอนนำสู่ผู้บริโภค และก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่ม (Value added) ในผลผลิตการเกษตรและลดต้นทุนการคมนาคมด้วย

นอกจากนี้ การพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตร จะก่อให้เกิดการมีเสถียรภาพทางด้านราคาสินค้าเกษตร โดยเฉพาะผลผลิตที่มีปริมาณที่ออกสู่ตลาดค่อนข้างมาก จะช่วยบรรเทาความรุนแรงของการไหวตัวทางด้านราคาสินค้าได้ และยังก่อให้เกิดการสร้างงานให้แก่แรงงานในชนบท ลดอัตราการเคลื่อนย้ายจากชนบทสู่ตัวเมืองให้ลดลงได้

การพัฒนาอุตสาหกรรมในชนบท ตามรูปแบบของการพัฒนาที่ ร.พ.ช. กำหนดรูปแบบไว้ จะสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๑

ตารางที่ ๒.๑ ประเภทการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท

อุตสาหกรรมชนบท ↓ คาน input	อุตสาหกรรมชนบทคาน Output			
	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
ผสมปุ๋ยเคมี ผลิตอุปกรณ์ เกษตรกรรม	<u>ผลิตผลหลัก</u> (ข้าว) -โรงสี -ทำแปง -อีดกฮฮอด -น้ำสมสายชู -ผสมอาหารสัตว์ -เหล็กกระป๋อง -ผลิตพันธุ์ข้าว	<u>ผลิตผลหลัก</u> (ข้าว, พืชไร่) -โรงสี -สกัดน้ำมันพืช -อาหารสัตว์ -ปั้นนูน -ผลิตพันธุ์พืช -ทอผ้า -จักสาน -ปั้นดินเผา -ผลิตเสื่อผ้า สำเร็จรูป	<u>ผลิตผลหลัก</u> (พืชไร่) -สกัดน้ำมันพืช -อาหารสัตว์ -ผลิตพันธุ์พืช -ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ -ผลิตน้ำผึ้ง -อัดปอเน็ด ทอกระสอบ -ทำมันเส้น มันอัดเม็ด -โรงงานขาสัตว์ -แปรรูปเนื้อสัตว์ -อบพริกแห้ง	<u>ผลิตผลหลัก</u> (พืชล้มลุก) -อาหารกระป๋อง -มะเขือเทศ -ผักคอง -ข้าวโพค -ผลิตพันธุ์พืช -อบพริกแห้ง

ที่มา : สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท พ.ศ. ๒๕๒๐

๒.๓.๖.๔ การจัดระบบจำหน่าย เป็นการดำเนินการ
ในด้านการตลาด โดยโครงการทำหน้าที่เป็นผู้รวบรวม จัดเกรด บรรจุ และ
แปรรูป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

- สร้างระบบการจำหน่ายที่เป็นประโยชน์แก่เกษตรกรในฐานะผู้ผลิต
- สร้างความเป็นธรรมในเชิงธุรกิจ
- จัดเกรดสร้างมาตรฐานสินค้า เพื่อให้เกษตรกรยึดถือเป็นแนว
เดียวกัน ซึ่งจะช่วยให้ผลผลิตที่จัดเกรดมีราคาสูงขึ้น
- ฝึกให้เกษตรกรรู้จักการประหยัด โดยการโอนเงินค่าผลผลิต
เข้าบัญชีธนาคารในนามของเกษตรกรผู้ชาย
- ฝึกให้มีการบันทึกสถิติข้อมูลรายได้ของฟาร์มได้ถูกต้อง เพื่อผล
ในการวิเคราะห์และวางแผนปรับปรุงในอนาคต

ขบวนการดำเนินการจัดรูปแบบจำหน่าย พอสรุปได้ดังนี้

ผลผลิต

- ผลิตผลขั้นปฐม (primary product) และผลิตผลขั้นกลาง
(Semi-product)
- หัตถกรรม (Handicraft)

ศูนย์กลางธุรกิจ

- ภูมิภาค (Region)
- ท้องถิ่น (Domestic)

สถาบันเกษตรกร ร.พ.ช. (ARD. Farmer Institution)

- ธุรกิจเอกชน (Private Business)
- ผู้บริโภค (Consumer)
- อุตสาหกรรม (Industry)

- สหกรณ์ (Cooperative)
- ส่งออก (Export)

๒.๓.๖.๕ การจักระบบสินเชื่อการเกษตร (Credit System) เพื่อให้เป้าหมายของการปรับปรุงกิจการฟาร์มดำเนินการไปได้ โครงการนี้ได้จัดตั้งแหล่งอำนวยสินเชื่อทางการเกษตร จัดสรรใหญ่แก่เกษตรกร เพื่อเพิ่มแหล่งเงินทุนเดิมซึ่งมีจำกัด ลดอัตราดอกเบี้ยให้ต่ำกว่าเดิม และช่วยลดต้นทุนทางการผลิตของเกษตรกร

การอำนวยสินเชื่อทางการเกษตร ได้แยกเป็นการรับสินเชื่อในรูปเงินสด (in cash) และสิ่งของ (in kind) โดยมีข้อผูกพันต้องชำระหนี้สินคืนในกำหนดเวลาที่แน่นอน เป้าหมายที่โครงการจะอำนวยสินเชื่อจะต้องอยู่ในเงื่อนไขดังนี้

- ต้องเป็นเครื่องกระตุ้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต โดยใช้เทคนิคสมัยใหม่อย่างกว้างขวาง และเหมาะสม และ
- มูลคาสินเชื่อส่วนใหญ่ต้องนำไปพัฒนาแหล่งน้ำในแต่ละฟาร์ม เพื่อลดการเสี่ยงในการผลิตตามธรรมชาติ

ลักษณะของการให้สินเชื่อทางการเกษตรเป็นลักษณะ Supervised Credit โดยกำหนดการวางแผนการเกษตรควบคู่ไปกับการใช้วิชาการ และมีการติดตามกำกับอย่างใกล้ชิด

ประเภทของสินเชื่อที่จัดสรรพอแยกสรุปเป็น Model ของการพัฒนาชนบทได้ตามตารางที่ ๒.๒

ตารางที่ ๒.๒ ประเภทของสินเชื่อแต่ละ Model

Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
๑. จัดหา Farming supply สนับสนุนการเกษตร	๑. สินเชื่อเพื่อจัดหา input	๑. สินเชื่อสำหรับ บุกเบิกใจ	๑. สินเชื่อสำหรับ เครื่องสูบน้ำ
๒. การพัฒนาแหล่งน้ำ ๒.๑ ขุดสระขนาด ๑ ไร่ ลึก ๑.๕-๒.๐ ม. ๒.๒ บอบาคาด	๒. การพัฒนาแหล่งน้ำ ๒.๑ สร้างทำนบ- เขื่อนกั้นน้ำ ๒.๒ บาคาด กึ่งหันลม ๒.๓ บอตน	๒. สินเชื่อสำหรับ input ๓. สินเชื่อเพื่อชีพ ๔. สินเชื่อเพื่ออุปกรณ์ ขนาดเล็ก	๒. สินเชื่อขนาดเล็ก ๒. สินเชื่อเจาะ- บอบาคาด ๓. สินเชื่อสำหรับ input
๓. สินเชื่อเพื่อเครื่องสูบน้ำ			

ที่มา : สำนักงาน ร.พ.ช.

การอำนวยการสินเชื่อทางการเกษตรนี้ นอกจากจะอำนวยการสินเชื่อ ให้แก่เกษตรกรเป็นรายบุคคลแล้วยังได้อำนวยการสินเชื่อแก่สถาบันเกษตรกรด้วย เพื่อ จะได้ใช้เงินทุนในการประกอบธุรกิจขนาดใหญ่ เช่น สร้างโรงงานอุตสาหกรรม คลังสินค้า ขยายสำนักงาน เป็นต้นดำเนินการในงานอุตสาหกรรมขอสงวนสิทธิ์เป็นต้น

๒.๓.๖.๖ โครงการหมู่บ้านสหกรณ์ในพระราชดำริ เป็นโครงการที่รัฐบาลได้สนองพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โครงการนี้เป็นโครงการที่มีการปฏิบัติที่ดินเพื่อการเกษตรที่สมบูรณ์แบบ สาธารณะ การทำงานของโครงการมีดังนี้

- บุกเบิกที่ดิน ปรับปรุงป่าที่เสื่อมสภาพ ทำถนนเข้าโครงการ เพื่อนำเกษตรกรเข้าสู่หมู่บ้าน
- คัดเลือกครอบครัวเพื่อทดสอบความสามารถที่จะเข้าไปอยู่ในโครงการ
- พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อเสริมการเพาะปลูก (Supplementary Irrigation)
- ดำเนินการเรื่องสินเชื่อ โดยความร่วมมือจากธนาคาร
- ขอความร่วมมือจากกรมส่งเสริมการเกษตร อ.ต.ก. ในด้านการเตรียมปัจจัยการผลิต
- จัดที่ดินแปลงเล็ก ๆ เพื่อฝึกฝนชาวชน ได้ทำอาชีพร่วมกัน และหารายได้มาแบ่งกัน
- จัดบริการสังคมส่ง เครื่องใช้ในหมู่บ้าน
- จัดบริการสาธารณสุขโลก

การดำเนินโครงการสหกรณ์ของหมู่บ้านนี้ได้ประสบความสำเร็จมาก แต่ละหมู่บ้านจะมีตลาดกลาง แหล่งน้ำบริโภค แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ไร่กลางของหมู่บ้าน ในการจำหน่ายวัสดุอุปกรณ์ เครื่องอุปโภคบริโภค นอกจากนี้ยังมีสหกรณ์ประเภทต่าง ๆ เกิดขึ้นถึง ๗ สหกรณ์ และยังรวมกันเป็นสหกรณ์กลางเพื่อทำหน้าที่ในการซื้อ จำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร จัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรม เช่น โรงสี โรงมัน โรงทำอาหารสัตว์ เป็นต้น และยังมีสวัสดิการต่าง ๆ เช่น คานโรงเรียน สถานีอนามัย และกิจกรรมอื่นเกี่ยวกับการสวัสดิการอื่น ๆ

๒.๔ ผลการดำเนินงาน

ในการศึกษาถึงการดำเนินงานของ ร.พ.ช. เทาที่ผ่านมาตั้งแต่ต้นพอที่จะสรุปเป็นผลงานต่าง ๆ ออกมาได้ ส่วนการประเมินและการวิเคราะห์เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในแง่ Cost and benefit นั้น มิได้มีการประเมินทั้งโครงการ แต่มีการประเมินเป็นรายจังหวัด และเป็นโครงการไป เช่นโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ ในที่นี้จะสรุปผลงานเทาที่ ร.พ.ช. ได้ดำเนินมาตั้งแต่ต้น (๒๕๐๘-๒๕๒๒) ได้ดังนี้๑๗/

๒.๔.๑ การสร้างทางและพัฒนาหมู่บ้าน

- การสร้างทางลูกรัง มี ๓ ประเภท คือ
 - ก. ทางมาตรฐาน เป็นทางลูกรังผิวจราจร หนา ๒๐ ซม. กว้าง ๖ เมตร เป็นทางสายหลักเชื่อมอำเภอต่ออำเภอ อำเภอกับตำบล
 - ข. ทางพัฒนา ๑ (ทางระหว่างหมู่บ้าน) เป็นทางลูกรัง ผิวจราจรหนา ๑๕ ซม. กว้าง ๕ เมตร เป็นทางเชื่อมหมู่บ้านกับหมู่บ้าน หรือทางหมู่บ้านกับสายหลัก

๑๗/ ร.พ.ช. "สรุปงาน ร.พ.ช. ทศคณะกรรมาธิการวิสามัญ พิจารณาร่าง พ.ร.บ.งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ๒๕๒๓" กองประเมิน-ผลและรายงาน สำนักงาน ร.พ.ช. กรุงเทพฯ (๒๕๒๒)

ค. ทางพัฒนา ๒ (เชื่อมทางภายในหมู่บ้าน) เป็นทางลัดวิ่ง ผิวจราจรหนา ๑๐ ซม. กว้าง ๓ - ๕ เมตร ตามสภาพภายในหมู่บ้านที่จะก่อสร้างได้ดำเนินการแล้วทุกหมู่บ้านที่เปิด

- การลาดยางมาตรฐาน
- เส้นทางเพื่อความมั่นคงภายใน เส้นทางนี้เป็นเส้นทางที่ทางทหารเรือหรือ ก.อ.ร.มณ. ขอให้สร้าง
- การพัฒนาหมู่บ้าน (ถางป่า และปราบที่)

๒.๔.๒ การพัฒนาแหล่งน้ำ

- สร้างเขื่อน ท่อระบายน้ำ อ่างเก็บน้ำ
- ชุกสระมาตรฐาน (ขนาด ๓๐ x ๔๐ x ๓.๕ ม.)
- ชุกลอกห้วย หนอง บึง
- ชุกบอบาคาด
- ถังบาคาดประปา
- บ่อตุน
- ทางส่งน้ำ

๒.๔.๓ งานพัฒนาอาชีพและรายได้

- เลี้ยงโค กระบือ สันนิษฐานเวชภัณฑ์ ยารักษาโรค จัดหาพ่อพันธุ์ ฝึกอบรมเกษตรกร บริการสินเชื่อ ตลอดจนจัดหาตลาดและจัดหาเลี้ยงสัตว์
- เลี้ยงสัตว์ปีก แนะนำสมาชิกสร้างเล้าไก่ โรงเรือนพักไข่ คุ้พักไข่ จัดหาพันธุ์ และทำวัคซีนป้องกัน
- เลี้ยงปลา กุ้ง จัดฝึกอบรมการเลี้ยงปลาน้ำกร่อยและผสมเทียมปลาและแจกพันธุ์ปลา

- ปลูกพืช มีพืชไร่ พืชผัก พืชสวนครัว มีการส่งเสริมด้านวัสดุอุปกรณ์ เช่น ปุ๋ย เครื่องพ่นยา เมล็ดพันธุ์
- เลี้ยงไหม แนะนำเกษตรกรกรบารุงรักษาสวนหม่อน สร้างโรงเลี้ยงไหม โรงสาวไหม และจัดหาวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนจัดหาพันธุ์หม่อนให้
- ทอผ้า เสื่อกก สนับสนุนที่กระตุกและวัสดุย้อมผ้า จัดฝึกอบรมครูผู้ฝึกทอผ้า และฝึกอบรมการทอผ้า - การย้อมสี
- ทำยางแผ่นชั้นดี และรวมกลุ่มจำหน่าย

๒.๔.๔ -งานบริการสังคมฯ ทำใน ๕๐ จังหวัด โดยใช้เยาวชนท้องถิ่นที่จบ ม. ๖ มาฝึกอบรมให้ความรู้ด้านอนามัยในรูปแบบหอเทาเปลา ปัจจุบันสามารถสร้างเจ้าหน้าที่ ร.พ.ช. โดยมีประชาชนมาใช้บริการประมาณเดือนละ ๒๗๓,๘๕๕ ราย

- งานฝึกอบรมฯ ได้ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่บริหารและช่างเทคนิค

๒.๔.๕ งานเผยแพร่ประสานมวลชน จะดำเนินงานอยู่เป็นประจำตามสภาพวัสดุอุปกรณ์และเจ้าหน้าที่มีอยู่

๒.๔.๖ งานธุรกิจเศรษฐกิจ เพื่อให้เกษตรกรที่ไม่มีโอกาสเป็นสมาชิก ชกส. สหกรณ์การเกษตร และกลุ่มเกษตรกรระดับตำบล รวมตัวเป็นสถาบัน ทำงานคานสินเชื้อ วัสดุเชื้ออุปกรณ์ เช่น ปุ๋ย เครื่องพ่น และการขนส่ง

๒.๔.๗ กลุ่มเยาวชนหนุ่มสาว เพื่อปลุกฝังเยาวชนนอกโรงเรียนอายุ ๑๕ - ๒๕ ปี ให้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาชนบทเพื่อช่วยเหลือตัวเอง หรือเป็นสมาชิกที่เติบโตเป็นผู้ใหญ่มีอาชีพสมบูรณ์

๒.๔.๘ งานโครงการพระราชดำริ (งานจัดที่อยู่อาศัยและที่ดินประกอบอาชีพ) มี ๒ โครงการ คือ

๒.๔.๘.๑ โครงการหมู่บ้านสหกรณ์อำเภอสันกำแพง
จัดทำขึ้นในบริเวณที่ป่าเสื่อมสภาพ ๑๒,๐๐๐ ไร่
โดยจัดหมู่บ้านขึ้น ๖ หมู่บ้าน สมาชิกจำนวน
๔๓๑ ครอบครัว

- สร้างทางมาตรฐานจากอำเภอสันกำแพง
ถึงหมู่บ้านห้วยแก้ว ๒๕ กม. สร้างทาง
เล็กเข้าหมู่บ้าน (ทางพัฒนา ๑) ๔๓ กม.
สร้างทางภายในหมู่บ้าน (ทางพัฒนา ๒)

๔๐ กม.

- ลาดยางทางภายในหมู่บ้าน (ช่วงผ่านหมู่บ้าน)
๕ กม.

- สร้างอ่างเก็บน้ำเพื่อการเกษตร ๖ แห่ง

- ระบบส่งน้ำเพื่อการเกษตร ๒ โครงการ

- สระและอ่างเก็บน้ำเพื่อความชุ่มชื้น ๕๕ แห่ง

๒.๔.๘.๒ โครงการหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยสัตว์ใหญ่ จังหวัด-
ประจวบคีรีขันธ์-เพชรบุรี

- จัดทำแผนที่ โครงการหมู่บ้านสหกรณ์ห้วย-
สัตว์ใหญ่ มาตรฐาน ๑ : ๑๐,๐๐๐

- สสำรวจวิเคราะห์ดินอย่างละเอียด
๔,๖๒๕ ไร่

- สสำรวจการอนุรักษ์ดินและน้ำ ๓๔ กม.

- ดำรงจริงวัดป่าแกวเขตพื้นที่โครงการ
(วงนอก) ๓๘,๕๐๐ ไร่
- สร้างถนนสายหลักเข้าพื้นที่โครงการ
๑๕ กม.
- สร้างอ่างเก็บน้ำ ๒ แห่ง (ห้วยแห้ง,
ห้วยพุไทร)
- สร้างทางมาตรฐาน ๒ กม. ทางพัฒนา
หนึ่ง ๘ กม. และทางพัฒนาสอง ๓๓ กม.
- งบประมาณ ปรับพื้นที่ ชุกรากไม้ ปรามจอม-
ปลวก ไถพรวน ๖,๐๐๐ ไร่
- สร้างสะพานคอนกรีตเสริมเหล็ก ๑ แห่ง
๑๒๐ เมตร
- สร้างอาคาร สำนักงาน บ้านพักเจ้าหน้าที่
ศูนย์และค่ายฝึกงาน
- ก่อตั้งหมูบ้าน

๒.๕ ปัญหาและข้อที่น่าสังเกต

จากการศึกษาถึงโครงการ การดำเนินงาน และผลการดำเนินงานของ ร.พ.ช. ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๔ - ๒๕๒๔ จะกล่าวได้ หน่วยงานนี้เป็นหน่วยงานของราชการโดยเฉพาะ ลักษณะและเป้าหมายของการถือกำเนิดโครงการนี้เริ่มมาจากนโยบายทางการเมืองเป็นที่ตั้ง รูปแบบของการพัฒนาเป็นรูปแบบของหน่วยงานราชการ ซึ่งมีเงินงบประมาณแผ่นดินและเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ เป็นแหล่งอุดหนุนเพื่อให้การดำเนินโครงการสามารถดำเนินไปได้อย่างรวดเร็ว และเป็นโครงการที่ได้รับความร่วมมือประสานงานจากหน่วยราชการทั้งฝ่ายพลเรือนและการทหาร ในด้านการให้ความช่วยเหลือเพื่อให้การดำเนินงานที่วางไว้

ทั้งในรูปของการพัฒนาควัตถุ พัฒนาตัวเกษตรกร สภาพแวดล้อม และด้านสวัสดิการเพื่อมาเสริมสร้างการพัฒนาอื่น ๆ ให้บรรลุผลได้คล่องตัวขึ้น สำหรับการทำงานในรูปที่รัฐบาลเข้าไปดำเนินการอย่างเต็มที่ ก็มีอาจกล่าวได้ว่าได้รับผลสำเร็จ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ อุปสรรคต่าง ๆ ที่มีผลให้แนวทางในการพัฒนาบางท้องที่หรือส่วนใหญ่ประสบปัญหาได้มาก พอสรุปได้ดังนี้

๑. ปัญหาด้านการประสานงานระหว่างส่วนราชการต่าง ๆ ในการศึกษาโครงสร้างและวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานของ ร.พ.ช. จะเห็นได้ว่าตามแผนงานนั้นมีการประสานกับส่วนราชการท้องถิ่นและส่วนราชการทหารมาก การประสานงานของระบบราชการไทยยังยากที่จะผลักดันให้การบริหารงานดำเนินไปไ้รวดเร็ว ประกอบกับเขตการพัฒนาครอบคลุมถึง ๘๖ จังหวัด ซึ่งมีข้อเรื่องเล็ก ๆ ที่สำนักงาน ร.พ.ช. จะผลักดันงานให้บรรลุตามเป้าหมายไว้

ในปัญหาด้านนี้ น่าจะมีการศึกษาและวิเคราะห์โครงการประสานงานในแต่ละจังหวัดออกมา จะมีผลในด้านการวางแผนปรับปรุงระบบส่วนราชการต่าง ๆ ใดควย

๒. ปัญหาด้านการตอบสนองต่อโครงการของชาวบ้าน ในลักษณะของชาวชนบทซึ่งคิดในรูปแบบต่าง ๆ อยู่เป็นจำนวนมาก ประกอบกับพื้นฐานทางสังคมของชาวบ้านที่มีครอบครัวและตัวข้าราชการเป็นปัญหาที่ทำให้การนำเอาความคิดทางด้านการพัฒนาเข้าสู่หมู่บ้านได้ยาก จากสรุปผลของการประเมินโครงการพัฒนาแหล่งน้ำของแต่ละจังหวัด โคชชีชี้ถึงการยอมรับต่อการพัฒนาน้อยกว่าที่คาดหวังไว้ อาทิเช่น โครงการนำบริโภค (บ่อบาดาล) ซึ่งทางฝ่ายพัฒนาถือว่าเป็นน้ำสะอาด แต่จากความเคยชินของชาวบ้าน แทนที่จะสนใจนำมาใช้ตามวัตถุประสงค์ กลับนำไปใช้ในค่านอื่นแทน

ปัญหาด้านนี้เป็นสภาพที่แก้ยาก และจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาในทุกรูปแบบ สิ่งที่จะต้องตระหนักอย่างมากในด้านการเข้าไปถึงประชาชนก็คือ

ควรดูสภาพความต้องการของชุมชนนั้น ๆ เป็นหลัก และเมื่อตอบสนองหรือเข้าไป
พัฒนาค่านี้นี้ได้จะก่อให้เกิดความนิยมและยอมรับทันที^{๑๕} และเมื่อชาวบ้านเริ่ม
ศรัทธาจึงควรนำเอาการพัฒนาด้านวิชาการเข้าแทรก ในความคิดของผู้วิจัย คาดว่า
จะได้ผลดีกว่า (เปรียบเทียบจากโครงการต่าง ๆ ที่ศึกษามา)

๓. ปัญหาด้านทรัพยากรทุน ปัจจัยที่จะส่งเสริมให้งานพัฒนาตาม
รูปแบบต่าง ๆ ของ ร.พ.ช.จะบรรลุผลได้นั้นมักจะต้องการปัจจัยเข้าช่วย ไม่ว่าจะเป็น
จะเนนค่านวัตกรรม หรือบุคคลากร ประกอบกับเป็นโครงการเร่งด่วนเพื่อความมั่นคง
ของชาติ ความต้องการงบประมาณการใช้จ่ายจึงมีมาก ฉะนั้นโอกาสการพึ่งพา
หรือรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศจึงหลีกเลี่ยงมิได้

สรุปโครงการเร่งรัดพัฒนาชนบท เป็นโครงการของรัฐบาลที่มี
ส่วนราชการที่รับผิดชอบ คือ สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.) ทำงานร่วมกับ
คณะกรรมการกลางเร่งรัดพัฒนาชนบท โดยรับผิดชอบในการแก้ไขภาวะเศรษฐกิจ
สังคม และการเมืองของชาวชนบทอย่างเร่งด่วน เพื่อความมั่นคงในชนบท และ
สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาวชนบทและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

เป้าหมายการปฏิบัติราชการมี ๓ ระดับ คือ

๑. เป้าหมายขั้นพื้นฐาน คือการสร้างถนนชนบท การพัฒนาแหล่งน้ำ
การจัดที่ดินประกอบอาชีพ และการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ประชาชน

๒. ขั้นตัวบุคคล คือการรักษาพยาบาล การอนามัยเคลื่อนที่ การ
ส่งเสริมอาชีพ การปรับปรุงสภาพหมู่บ้าน และการสนับสนุน การคุ้มครองป้องกัน

^{๑๕} โครงการแมกกลอง "คู่มือการดำเนินงานของโครงการ
แมกกลอง เอกสารโรเนียว เขียนโดย ม.ร.ว. คร.อิน รพีพัฒน์ (๒๕๒๒)

๓. ชั้นนิกกำลังชาวชนบท คือ กลุ่มเยาวชนอาสาพัฒนาใน
ชนบทและกลุ่มธุรกิจ

งบประมาณดำเนินการ ใช้งบประมาณแผ่นดิน เงินทุนสมทบจาก
 ต่างประเทศ

๓. กองอำนวยการกลางรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ (ก.ร.ป.กลาง)

๓.๑ ประวัติและความเป็นมา

ในสภาวะการณ์ของปี ๒๕๐๔ - ๒๕๐๕ ประเทศไทยตกอยู่ใน
 ภาวะอันตรายจากภัยจากการคุกคามของคอมมิวนิสต์มากที่สุด เนื่องจากคอมมิวนิสต์
 ประเทศลาว และเวียดนามเหนือเข้ายึดครองประเทศลาวไว้ได้เกือบทั้งหมด จน
 จดชายเขตริมฝั่งแม่น้ำโขง ยิ่งไปกว่านั้น ยังส่งกำลังบางส่วนแทรกซึมเข้ามา
 ปฏิบัติการในประเทศไทยอีกด้วย พฤติการณ์เหล่านี้มีผลกระทบต่อความมั่นคงของ
 ชาติ รัฐบาลภายใต้มติของ ค.ร.ม. จึงมีมติให้จัดตั้งหน่วยงานพิเศษขึ้น คือ
 กองอำนวยการกลางรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ (กรบ.กลาง) เมื่อ ๑๐ เมษายน
 ๒๕๐๕ โดยรวมความสามารถจากส่วนราชการต่าง ๆ เพื่อดำเนินงานในมาตรการ
 การป้องกันและปราบปรามผู้ทำลายความมั่นคงของชาติ

แนวความคิดและนโยบายในการปฏิบัติการต่อต้านภัยจากคอมมิวนิสต์
 นี้ กรบ.กลางได้ดำเนินการทั้งด้านปราบปรามและป้องกัน ทางด้านปราบปรามโดย
 ใช้กำลังทหาร ตำรวจ และอาสาสมัครติดกัน ส่วนด้านป้องกันได้ใช้มาตรการ
 วางแผนเข้าถึงประชาชน ดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นกึ่งคารและลดแหลมต่อการคุกคาม
 ของคอมมิวนิสต์ เพื่อยกระดับการครองชีพของราษฎรและเป็นการใช้แผนจิตวิทยา
 ทางการเมือง ป้องกันมิให้พวกแทรกซึมเข้าดำเนินการได้ จากแนวความคิดทาง

คานการป้องกันนี้เอง จึงได้จัดตั้งหน่วยพัฒนาเคลื่อนที่ หรือ น.พ.ค. ชั้นที่ จ.กาฬสินธุ์ เป็นหน่วยแรกเมื่อ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๐๕ และขยายต่อไปใน ท้องที่ทุกภาคของประเทศ ปัจจุบันมีหน่วย น.พ.ค. ถึง ๒๔ หน่วย

หน่วย น.พ.ค. เป็นหน่วยปฏิบัติงานที่จัดตั้งขึ้นเป็นโครงการพิเศษ ในการกำหนดแผนดำเนินงานในอันที่จะเสริมสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจและ สังคมจิตวิทยาในชนบท เพื่อตอบสนองเป้าหมายทางการเมืองและการทหารของ ประเทศ โครงการนี้เป็นโครงการบุกเบิกแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเกี่ยวกับสถานการณ์ ของความไม่สงบที่อาจจะเกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นแล้ว อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการ ก่อกรรมฆาตกรรมของผูกรายการร้าย ภารกิจของหน่วย น.พ.ค. นี้เป็นการต่อต้าน การดำเนินการของผูกรายการร้ายควมมาตรการป้องกันความมั่นคงของชาติภายใน พื้นที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกองบัญชาการทหารสูงสุด กระทรวงกลาโหม

๓.๒ วัตถุประสงค์

เพื่อสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมจิตวิทยาในชนบท โดยมุ่งหวังผลทางการเมืองและการทหารเป็นสำคัญ (ป้องกันกรรมฆาตกรรม จากผูกรายการร้ายคอมมิวนิสต์)

๓.๓ เขตปฏิบัติการ

กรป.กลาง ได้จัดตั้งหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ตั้งแต่เริ่มดำเนินการ จนถึงปัจจุบัน รวม ๒๔ หน่วย แยกตามภาคดังนี้

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กาฬสินธุ์ อุดรธานี หนองคาย สกลนคร นครพนม
เลย สุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี
ภาคเหนือ อุดรคิติด นาน เชียงราย เชียงใหม่ ตาก
เพชรบูรณ์ แม่ฮ่องสอน

ภาคกลาง	กาญจนบุรี ราชบุรี
ภาคตะวันออก	ปราจีนบุรี ตราด
ภาคใต้	นราธิวาส ปัตตานี ยะลา สตูล สุราษฎร์ธานี พัทลุง นครศรีธรรมราช

๓.๘ หลักปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ นพค.

๓.๘.๑ ลักษณะงานที่จัดเข้าในโครงการ

- เป็นงานที่สร้างความนิยามที่มีต่อรัฐบาล และจะต้องมั่นใจว่าโครงการนั้นเป็นโครงการที่แสดงถึงความตั้งใจและความพยายามของรัฐบาล ในอันที่จะปกป้อง ช่วยเหลือประชาชนให้บรรเทาจากความทุกข์ยาก
- เป็นโครงการที่แสดงถึงความร่วมมือของเจ้าหน้าที่จากส่วนราชการต่าง ๆ
- เป็นโครงการที่จะทำให้ราษฎรเห็นผลโดยรวดเร็ว (โครงการระยะสั้น) เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในมวลชน
- เป็นโครงการที่ไม่เกินขีดความสามารถที่จะตอบสนองได้ และเป็นไปตามความต้องการของประชาชน
- เป็นโครงการที่ไม่ขัดต่อศาสนา และวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น
- เป็นโครงการที่มุ่งดำเนินการในพื้นที่ซึ่งมีความจำเป็นมากที่สุด
- เป็นโครงการที่ประชาชนให้ความร่วมมือ และมีความตระหนักว่าตนเป็นเจ้าของโครงการ
- เป็นโครงการที่มีลักษณะต่อต้านฝ่ายตรงข้าม เช่น การเร่งพัฒนาหมู่บ้าน เป็นต้น

๓.๔.๒ หลักปฏิบัติ

ดำเนินการเฉพาะโครงการระยะสั้นและเร่งด่วน ตามขีดความสามารถที่มีอยู่ มุ่งให้ความช่วยเหลือในด้านการแนะนำ และช่วยุให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะช่วยตนเองมากกว่าการหยิบยื่นให้

ชักจูงให้ราษฎรรู้จักใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้น เพื่อปรับปรุงท้องถิ่นให้เจริญขึ้นในมากที่สุด

หากมีความจำเป็นต้องจัดทำให้ จะจัดทำให้เฉพาะในสิ่งที่เกินขีดความสามารถของราษฎร โดยให้ราษฎรมีส่วนร่วมด้วยเสมอ

การช่วยเหลือประชาชนเป็นรายบุคคลด้วยปัจจัย ๔ จะต้องพิจารณาให้รอบคอบว่าผู้ที่รับการช่วยเหลือไม่สามารถช่วยตนเองได้จริง ๆ

งานพัฒนาทุกงานต้องไม่ก่อความเดือดร้อนแก่ราษฎร โดยมุ่งให้ท้องถิ่นเจริญขึ้นทุกวิถีทาง โดยไม่กระทบผลประโยชน์ที่ราษฎรเคยได้รับ

การพัฒนาจะต้องถือหลักการพูดความจริง และทำให้เห็นผลจริง ๆ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ ทั้งยังต้องแสดงตนเป็นมิตรกับราษฎรอย่างแท้จริง

๓.๔.๓ การวางแผนโครงการช่วยเหลือประชาชน เป้าหมายของโครงการจะต้องระลึกถึงเงื่อนไขดังต่อไปนี้

- ภารกิจและขีดความสามารถที่มีอยู่
- เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของราษฎรอย่างแท้จริง
- แผนงานที่กระทำจะต้องสร้างความเชื่อถือแก่ราษฎร
- พยายามใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์มากที่สุด
- ทำให้ราษฎรรู้จักช่วยตัวเอง

- ทำให้ราษฎรรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการรวม นพค. เป็นเพียงผู้ช่วยเหลือ
- ท้องสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล และไม่เข้าซ้อนกับโครงการของส่วนราชการอื่น

๓.๕ งบประมาณ

กรป.กลาง ได้รับงบประมาณจากรัฐบาลโดยผ่านงบประมาณของกระทรวงกลาโหม งบที่ได้รับนี้มีสองประเภท

๑. งบประมาณประจำโดยทั่วไป
๒. งบพิเศษสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการซื้ออุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ในการปฏิบัติงาน

แหล่งที่มาของงบประมาณได้แก่

- เงินอุดหนุนจากส่วนราชการต่าง ๆ
- เงินงบประมาณอุดหนุนจากสำนักนายกรัฐมนตรี สำหรับใช้ในกรณีฉุกเฉิน
- งบประมาณประเภทเงินทุนสมทบ ซึ่งส่วนหนึ่งได้มาจากต่างประเทศ

ดังนั้น กรป.กลาง จึงไม่ประสบอุปสรรคทางการเงิน

๓.๖ การดำเนินงาน

ในระยะเริ่มดำเนินการจัดตั้ง กรป.กลาง ขึ้นนั้น กรป.กลางทำหน้าที่เพียงหน่วยประสานงานระหว่างส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อให้งานต่าง ๆ ตามแผนและโครงการที่กำหนด ดำเนินการไปได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพต่อมาเมื่อเขตปฏิบัติการขยายขึ้น ซึ่งความสามารถในการสนับสนุนจากส่วนราชการ

ต่าง ๆ ลดลง เพราะหน่วยงานต่าง ๆ จะต้องปฏิบัติตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตามแผนระยะยาวด้วย ด้วยเหตุนี้ น.พ.ค.จึงปรับปรุงโครงการต่าง ๆ เป็นโครงการหลัก ในการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่น เพื่อป้องกันการขยายตัวและแทรกซึมภัยจากผู้ออกการร้าย ๆ ไว้ ๑๐ โครงการดังนี้

๓.๖.๑ โครงการพัฒนาการเคลื่อนที่ เป็นโครงการพิเศษที่

กำหนดแผนการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมจิตวิทยาในชนบท และสนองต่อเป้าหมายทางการเมืองและการทหาร การจัดตั้งหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่มีโครงการดำเนินการดังนี้

นพค.

- ผอก.กรป.กลาง (ผบ.ทหารสูงสุด)
- รองผอก.กรป.กลาง (รอง ผบ.สูงสุด, ผช.ผบ., ปลัด กระทรวงมหาดไทย)
- ประธานคณะเสช กรป.กลาง ประกอบด้วยเสช ๔ เหล่าทัพ
- รองเสช. กรป.กลาง (ผช.เสช.กรป.กลาง ๑,๒)

ฐานพัฒนาการ (รฐพท.)

ชุดพัฒนาการเคลื่อนที่ (ชพค.)

ฐานพัฒนารย่อย (รฐพย.)

ชุดปฏิบัติการงานช่าง (ชปช.)

- จหน.กระทรวงกลาโหม ๓๒
- จหน.กระทรวงมหาดไทย ๑๑
- จหน.กระทรวงเกษตรฯ ๗
- จหน.กระทรวงศึกษาธิการ ๓
- จหน.กระทรวงสาธารณสุข ๓
- จหน.กระทรวงคมนาคม ๑
- จหน.กระทรวงอุตสาหกรรม ๑
- กรมประชาสัมพันธ์

- กลาโหม ๑๒
- มหาดไทย ๒
- เกษตรฯ ๑
- ศึกษาธิการ ๑
- สาธารณสุข ๒
- กรม ปชส. ๔

- กลาโหม ๕
- มหาดไทย ๑
- เกษตรฯ ๑
- ศึกษาธิการ ๑
- สาธารณสุข ๑

ทหารจาก กรป.กลาง
๒๒-๒๔ นาย

ฐานพัฒนาการเคลื่อนที่ มีหน้าที่ควบคุมและดำเนินการพัฒนาทั้งมวล ตามแผนงานและขอบเขตการรับผิดชอบที่กำหนด รวมทั้งดำเนินการทางธุรการ การ รักษาความปลอดภัยและบริการอื่น ๆ ตลอดจนการประสานงานกับส่วนราชการใน ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง จำนวนเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้สรุปไว้ในโครงสร้าง การดำเนินงานข้างต้น

ชุดพัฒนาการเคลื่อนที่ (ช.พ.ค.) มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการ ช่วยเหลือประชาชนในชั้นต้น ปฏิบัติการทางจิตวิทยาและต่อต้านการโฆษณาชวนเชื่อ หาข้อมูลในการพัฒนา รวมทั้งแสวงหาข่าวสารที่อำนวยความสะดวกความมั่นคง ปลอดภัยของชาติ หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบได้แสดงไว้ในโครงสร้างการ ดำเนินงานชั้นต้น

ฐานพัฒนาการย่อย (ฐ.พ.ย.) มีหน้าที่ดำเนินงานพัฒนาตามแผนงาน และโครงการที่กำหนด ตลอดจนประสานงานกับส่วนราชการในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องตาม หลักการจัดไว้ว่าเภาดะ ๑ ฐ.พ.ย. ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ ตาม จำนวนที่แสดงไว้ตามข้อ ๑.๖.๑

ชุดปฏิบัติงานช่าง (ช.ป.ช.) มีหน้าที่ปฏิบัติงานช่างตามแผนงาน และโครงการที่กำหนด ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารจาก กรป.กลาง โดยเฉพาะ จำนวน ๒๒ - ๒๔ นาย

๓.๖.๒ โครงการพัฒนาอาชีพ เป็นโครงการที่จะแก้ปัญหาความยากจนอันเนื่องมาจากผลิตผลทางการเกษตรตกต่ำ และทำให้เกษตรกรเวียนว่ายอยู่ในวัฏจักรแห่งความยากจน ทรายาคือเกษตรกรยังคงเวียนว่ายอยู่ในความยากจนจะส่งผลสะท้อนให้เกิดความยุ่งยากทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และความปลอดภัยของประเทศ เพื่อให้การพัฒนาบรรลุตามเป้าหมาย กรป.กลางจึงทำโครงการพัฒนาอาชีพขึ้นเพื่อเสริมสร้างและยกฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม คือ

- การส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
- การส่งเสริมการขยายพันธุ์สัตว์
- การส่งเสริมอุตสาหกรรม

๓.๖.๓ โครงการพัฒนาแหล่งน้ำ การพัฒนาการเกษตรนั้น นอกจากจะต้องศึกษาคำเนินการตามหลักการเกี่ยวกับกลวิธีในการปรับปรุงส่งเสริมการผลิต การบริการ อำนวยความสะดวกในการผลิตแล้ว แหล่งน้ำนับว่าเป็นสิ่งที่สนับสนุนต่อการพัฒนาอาชีพทางการเกษตรอย่างยิ่งด้วย โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่เกิดภาวะฝนแล้ง ท้องดินทุรกันดาร โครงการที่ กรป.กลางดำเนินการพัฒนาแหล่งน้ำขึ้นเพื่อบริโภคและการเกษตร มีดังนี้ คือ

- แหล่งน้ำเพื่อการบริโภค เช่น ขุดบ่อน้ำตื้น บ่อน้ำบาดาล และสระขังน้ำฝน เป็นต้น
- แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร เช่น การสร้างอ่างเก็บน้ำ ฝายน้ำล้น และเขื่อนกั้นน้ำ เป็นต้น

๓.๖.๔ โครงการพัฒนาเส้นทางคมนาคม การเสริมสร้างทางคมนาคมในชนบทนับเป็นโครงการพัฒนาที่อำนวยความสะดวกมาตรการทางป้องกันและปราบปราม นับได้ว่าเป็นโครงการพัฒนาเส้นทางคมนาคมเป็นโครงการที่สำคัญยิ่ง จากการสำรวจข้อมูลความต้องการของราษฎรในท้องถิ่นทุรกันดาร ปรากฏว่า

ความต้องการเส้นทางคมนาคมเป็นความต้องการอันดับแรก ทั้งนี้เพราะพื้นที่ใน
ความรับผิดชอบของ กรป.กลาง ส่วนใหญ่เกือบไม่มีเส้นทางคมนาคมติดต่อถึงกัน
ทำให้ไม่สามารถส่งผลผลิตออกสู่ตลาดได้ หากยังคงปล่อยให้เป็นไปตามสภาพเช่นนั้น
ย่อมเป็นการบั่นทอนเศรษฐกิจของประเทศ และทำให้ฝ่ายปกครองไม่สามารถเข้าไป
พิทักษ์ความปลอดภัยแก่ประชาชนได้ จึงเป็นจุดอ่อนที่ล่อแหลมต่ออันตรายจากผู้ออกการ-
ร้ายเป็นอย่างยิ่ง

การพัฒนาเส้นทางคมนาคมนี้ มีส่วนราชการที่รับผิดชอบอยู่แล้ว
แต่ขีดความสามารถของหน่วยงานนั้น ๆ มีขีดจำกัด แม้แต่เส้นทางสายหลักก็ยังไม่
สามารถสร้างได้เสร็จสิ้น ต้องใช้เวลาอีกนาน ส่วนเส้นทางสายรองและสาย
ประกอบอื่น ๆ ที่จะเสริมสร้างเศรษฐกิจและสังคมในชนบทจึงอยู่ในความรับผิดชอบ
ของจังหวัดซึ่งมีขีดความสามารถอันจำกัดหรือบางจังหวัดแทบไม่มีเลย ดังนั้น กรป.
กลาง จึงได้จัดหน่วยทหารช่างก่อสร้างขึ้นเพื่อเร่งรัดงานพัฒนาในสาขานี้

๓.๖.๕ โครงการสาธารณสุข โครงการสาธารณสุขนี้เป็น
โครงการหนึ่งที่ กรป.กลางได้จัดส่งหน่วยงานออกปฏิบัติการภาคสนาม เพื่อแก้
ปัญหาในมาตรการทางด้านกาป้องกัน โดยดำเนินการพัฒนาควบคู่ไปกับงานสาขา
อื่น ๆ งานที่ดำเนินการอยู่คือ อนามัยในท้องถิ่น บริการทางการแพทย์แก่ประชาชน
หน่วยแพทย์เคลื่อนที่ซึ่งโครงการเหล่านี้ได้เริ่มดำเนินงานตั้งแต่ปี ๒๕๐๕ เป็นต้นมา

๓.๖.๖ โครงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จากการ
วิเคราะห์ของ กรป.กลางพบว่า จุดอ่อนของสังคมชนบทมาจากความยากจน ความ
ไม่รู้หนังสือ โรคภัยไข้เจ็บ และการปกครองที่ไม่มีความเป็นธรรม ฉะนั้น เมื่อ
นำเอาการพัฒนาเข้าไป จึงพบกับอุปสรรคที่ชาวบ้านไม่เข้าใจ หรือไม่ยอมรับสิ่งที่เข้า
ไปแนะนำ และไม่ยอมรับแม้แต่สิ่งที่ก่อสร้างให้เพื่อแก้ไขจุดอ่อนเหล่านี้ และเสริม
สร้างความเข้าใจระหว่างรัฐบาลกับประชาชน จุดแรกที่เข้าใจ คือการรักษาทาง
จิตใจโดยใช้ศาสนาเป็นสื่อ กรป.กลางได้ดำเนินการฟื้นฟูทางศาสนาและวัฒนธรรม

พัฒนาศีลธรรมของประชาชนโดยการบูรณะวัด และมีสียัด และสร้างโรงเรียน
ส่งเสริมทางการศึกษาทั้งระบบการศึกษาในโรงเรียนและนอกโรงเรียน

๓.๖.๓ โครงการจิตวิทยาและประชาสัมพันธ์ จากการศึกษาข้อมูล
ของ กรป.กลางพบว่า ราษฎรในท้องถิ่นชนบทที่ทางไกลและกันดารมักอยู่ในสภาพที่
ไม่รู้อาสาจากภายนอกทั้งทางราชการและข้างอื่น ๆ โอกาสในการแทรกซึมบอ-
ทำลายหรือโฆษณาชวนเชื่อจากฝ่ายผู้ก่อการร้ายจึงมีอยู่เสมอ กรป.กลางได้ดำเนิน
งานเผยแพร่ผลงานสู่มวลชน จัดตั้งหอวิทยุ สถานีวิทยุกระจายเสียง จัดชุดพัฒนาการ
เคลื่อนที่เข้าเยี่ยมเยียนราษฎร และจัดผู้นำท้องถิ่นทัศนศึกษา เพื่อประชาสัมพันธ์ออกไป
ในท้องถิ่นของตน

๓.๖.๔ โครงการส่งเสริมเยาวชน หลังจากที่รัฐบาลได้กำหนด
นโยบายเยาวชนแห่งชาติขึ้นเมื่อ ๒๒ พ.ย. ๒๕๑๖ เพื่อให้หน่วยงานหรือองค์การ
ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานเยาวชนยึดถือเป็นหลักปฏิบัติ ทั้งนี้เพราะเยาวชนเป็น
ทรัพยากรและพลังที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศซึ่งจะ
ถือเป็นกำลังในอนาคต โครงการนี้ กรป.ได้ร่วมงานกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ
ของสายงานอื่น และอาศัยวิทยากรจากส่วนราชการนั้น ๆ กำหนดแผนงานตาม
โครงการโดยจัดตั้งศูนย์เยาวชน, ชมชนเยาวชน, ฝึกอาชีพเยาวชน, ส่งเคราะห์
เยาวชนในถิ่นกันดาร และจัดงานวัดเด็กแห่งชาติ

๓.๖.๕ โครงการประชาชนเคราะห์ วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง
โครงการประชาชนเคราะห์เพื่อช่วยเหลือเฉพาะสิ่งที่จำเป็นจริง ๆ และได้แยกเป็น
โครงการระยะสั้นระยะยาว ดังนี้

ระยะสั้น ส่งเคราะห์ราษฎรและเด็กนักเรียนยากจนในพื้นที่รับผิดชอบ
ให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้เท่านั้น

ระยะยาว เช่น การจัดสรรที่ดินประกอบอาชีพ การส่งเคราะห์
คนชรา พิการและทุพพลภาพไร้ที่พึ่งบางจำพวก เด็กกำพร้าอนาถาโดยอุปการะหรือ
เด็กที่มีปัญหาทางสังคม

๓.๖.๑๐ โครงการพิเศษ หมายถึงโครงการที่ กรป.กลางได้รับมอบหมายจากรัฐบาลเป็นพิเศษนอกเหนือจากแผนงานโครงการที่กำหนดในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

๓.๗ ผลการดำเนินงาน

กรป.กลาง เริ่มดำเนินงานค้ำประกันการขยายตัวของการป้องกันการขยายตัวของการแทรกซึมและบ่อนทำลายของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์มาตั้งแต่ปี ๒๕๐๕ พอจะสรุปผลการดำเนินงานต่าง ๆ แยกเป็นประเภทของงานได้ดังนี้

๓.๗.๑ การคมนาคม งานที่ได้ดำเนินการไปแล้วมีดังนี้

- สร้างทางระหว่างหมู่บ้าน
- ปรับปรุงเส้นทาง
- สร้างสะพานคอนกรีต
- สร้างสะพานไม้
- ปรับปรุงสะพานไม้
- ผลิตท่อระบายน้ำ
- วางท่อระบายน้ำ

ผลงานเกี่ยวกับการคมนาคมนี้ ได้ดำเนินการทุกเขตที่รับผิดชอบ

๓.๗.๒ การส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์

๓.๗.๒.๑ ส่งเสริมการปลูกพืชไร่ โดยการทำแปลงสาธิต และแจกพันธุ์พืชไร่ ได้ดำเนินการไปแล้วทุกหน่วยในเขตปฏิบัติการ ยกเว้น นพค. เชียงราย

๓.๗.๒.๒ การส่งเสริมการปลูกไม้ยืนต้น โดยทำแปลงสาธิตและแจกพันธุ์ไม้ยืนต้น ได้ดำเนินการไปแล้วทุกหน่วยในเขตปฏิบัติการ

๓.๙.๒.๓ การส่งเสริมการปลูกใบยวสุบ โดยทำแปลง
 สาขิตและแจกพันชุกยาสุบ การส่งเสริมการปลูกใบยาสุบนี้ทำเฉพาะในหน่วย น.พ.ค.
 แม่ของสอน อูครธานี สกจนคร กาศสินชุก นครพนม เท่านั้น

๓.๙.๒.๔ การส่งเสริมการปลูกใบชา งานที่ทำคือ
 การทำแปลงสาขิตและแจกพันชุกา เฉพาะหน่วย น.พ.ค. เชียงใหม่ เท่านั้น

๓.๙.๒.๕ การส่งเสริมการเลี้ยงไหม งานที่ทำคือสร้าง
 โรงเลี้ยงไหมสาขิตและแจกพันชุกใหม่ ทำแปลงสาขิตปลูกหมอน, แจกพันชุกหมอนและ
 แจกเอกสารการเลี้ยงไหมเฉพาะหน่วย น.พ.ค. แม่ของสอน อูครธานี หนองคาย
 เลย สุรินทร์ บุรีรัมย์ กาญจนบุรี ราชบุรี อุบลราชธานี

๓.๙.๒.๖ ส่งเสริมการทำสวนยาง งานที่ดำเนินการ
 ไปแล้วคือ การทำแปลงสาขิตและแจกพันชุกยาง ในหน่วย น.พ.ค. เฉพาะภาคใต้
 คือ น.พ.ค.นราธิวาส ยะลา สตูล และพัทลุง

๓.๙.๒.๗ ส่งเสริมการประมง งานที่ดำเนินการไปแล้ว
 คือ การทำบ่อเลี้ยงปลาสาขิต แจกพันชุกปลา แจกเอกสารแนะนำการประมง ขยาย
 พันธุ์สัตว์ งานนี้ได้ส่งเสริมทุกหน่วยในโครงการ

๓.๙.๒.๘ การสหกรณ์ ได้ดำเนินการจัดตั้งสหกรณ์การ
 เกษตร จคหะเบี่ยนสมาชิกสหกรณ์ และช่วยเหลือสมาชิกสหกรณ์การเกษตร แต่
 ลักษณะของงานนี้ดำเนินการในบางหน่วย หน่วยที่ไม่ได้เข้าไปดำเนินการคือปราจีนบุรี
 นาน ตาก อูครธานี สุรินทร์ ศรีสะเกษ ยะลา และสุราษฎร์ธานี

๓.๙.๒.๙ การพัฒนาแหล่งน้ำ โครงการที่ช่วยเหลือให้
 ราษฎรมีน้ำใช้ทั้งด้านการบริโภคและการเกษตร คือ สร้างฝายน้ำล้น ขอมปรับปรุง
 ฝายน้ำล้น สร้างเขื่อนกั้นน้ำ ขอมปรับปรุงเขื่อนกั้นน้ำ สร้าง, ขอมปรับปรุง
 ทำนบกั้นน้ำ สร้างขอมปรับปรุงอ่างเก็บน้ำ และสร้างขอมปรับปรุงสระเก็บน้ำ

๓.๗.๓ การส่งเสริมอุตสาหกรรม งานส่งเสริมอุตสาหกรรมเพื่อ
 เสริมรายได้ให้เกษตรกร ก็คือ

อุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผา ส่งเสริมในหน่วย น.พ.ค.อุตรดิตถ์
 อุตรธานี สกลนคร กาฬสินธุ์ และอุบลราชธานี

อุตสาหกรรมเผาอิฐ ส่งเสริมเฉพาะ น.พ.ค. สกลนคร และ
 อุบลราชธานี

อุตสาหกรรมสิ่งทอ ส่งเสริมเฉพาะ น.พ.ค. ปราจีนบุรี ราชบุรี
 สกลนคร นครพนม

อุตสาหกรรมจักสาน ส่งเสริมเฉพาะ น.พ.ค.ปราจีนบุรี กาญจนบุรี
 ราชบุรี ตรวค อุตรดิตถ์ เชียงใหม่ ตาก เพชรบูรณ์ สกลนคร กาฬสินธุ์
 นครพนม นราธิวาส และสตูล

อุตสาหกรรมเครื่องหวาย ส่งเสริมเฉพาะ น.พ.ค.ราชบุรี ตาก
 เลย สตูล และสุราษฎร์ธานี

อุตสาหกรรมแกะสลัก ส่งเสริมเฉพาะ น.พ.ค.น่าน เชียงใหม่
 และตาก

อุตสาหกรรมผักสวน ท่อ ส่งเสริมเฉพาะปราจีนบุรี ราชบุรี
 เชียงใหม่ นครพนม สุรินทร์ นราธิวาส และพัทลุง

อุตสาหกรรมตีเหล็ก ส่งเสริมเฉพาะ น.พ.ค.ราชบุรี อุตรดิตถ์
 เชียงใหม่ กาฬสินธุ์ และนครพนม

อุตสาหกรรมทอผ้า ส่งเสริมเฉพาะ น.พ.ค.ราชบุรี อุตรดิตถ์
 น่าน เชียงใหม่ สกลนคร กาฬสินธุ์ นครพนม บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ และ
 อุบลราชธานี

ไปแล้วคือ

๓.๗.๔ การพัฒนาชุมชนและสาธารณสุข ปโยค งานที่ได้ดำเนินการ

- พัฒนาหมู่บ้านตัวอย่าง
- สร้างทางภายในหมู่บ้าน
- ปรับปรุงเส้นทางในหมู่บ้าน
- สร้างที่เก็บน้ำฝน
- เจาะบ่อน้ำบาดาล ติดสูบโยกและติดสูบยนต์ และซ่อมปรับปรุงบ่อน้ำบาดาล
- ขุดบ่อน้ำอเนามัย และซ่อมปรับปรุงบ่อน้ำอเนามัย
- สร้างห้องฉั่งน้ำ
- สร้างประปาหมู่บ้าน
- หลอด และแจกขอบบ่อน้ำ
- สร้างโรงไฟฟ้าหมู่บ้าน สร้างศาลาประชาคม สนามเด็กเล่น สนามกีฬา ห้องสมุดประชาชน และห้องสมุดร่วมกับอาคารอื่น

๓.๗.๕ การสาธารณสุข งานที่ กรป.กลาง ได้ดำเนินการช่วยเหลือ

ราษฎร มีดังนี้

- การตรวจรักษา จ่ายยา
- ส่งผู้ป่วยไปรักษาที่โรงพยาบาล
- รับผู้ป่วยไว้รักษาที่ฐานพัฒนากร
- ทำคลอด
- ให้ความป้องกันโรค
- สร้าง บุรณะ และปรับปรุงสถานอนามัยและสถานผดุงครรภ์

- สร้างสวมตัวอย่าง
- สร้างประปาโรงเรียน
- แจกเอกสารแนะนำการอนามัย

๓.๓.๖ การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

- สร้าง ซ่อม ปรับปรุง และมอบวัสดุให้โรงเรียน
- สร้างบ้านพักครู
- สร้างเสาชิง
- มอบอุปกรณ์การเรียนการสอน การกีฬา และตั้งน้ำให้โรงเรียน
- จัดตั้งศูนย์เยาวชน และตั้งกลุ่มเยาวชนในท้องถิ่น
- ฝึกอาชีพ ชั้บรถยนต์, ซ่อมเครื่องยนต์ การเกษตร กรีดยาง ก่อสร้าง ขางตัดผม-ตัดเสื้อชายหญิง และช่างเจียรนัยพลอย
- ก่อสร้างให้วัด เช่น กุฏิ ศาลาการเปรียญ หอระฆัง หอฉัน โรงธรรม และการบูรณะวัด
- บูรณะมัสยิด
- มอบตั้งน้ำให้วัดและมัสยิด
- มอบหนังสือให้ห้องสมุด

๓.๓.๗ การประชาสัมพันธ์และจิตวิทยา งานที่ กรป.กลางได้

ดำเนินการเกี่ยวกับด้านการประชาสัมพันธ์และจิตวิทยา มีดังนี้

- จัดชุดพัฒนาการเคลื่อนที่เยี่ยมราษฎร
- ตั้งหอวิทยุกระจายเสียง
- ตั้งเครื่องรับโทรทัศน์
- เผยแพร่ผลงานโดยหน่วยและทางสื่อสารมวลชน

- นายภาพยนตร์
- ดิกรภาพและป้ายโฆษณา แจกเอกสารสิ่งพิมพ์ แจกภาพบุคคลสำคัญ
- ขอมวิทย์ไพเราะ

๓.๓.๘ การประสานเคราะห์ งานที่ กรป.กลาง ได้ดำเนินการในคาบประสานเคราะห์คือ

- ส่งเคราะห์คนชรา, เด็กยากจน
- ช่วยราษฎรที่ประสบอัคคีภัย อุทกภัย วาตภัย พร้อมทั้งสร้างบ้านพัก แจกเสื้อผ้า และผ้าหมอนนอน

๓.๔ สรุป

กรป.กลาง เป็นหน่วยงานของรัฐบาล ซึ่งดำเนินการโดยฝ่ายทหารที่เข้ามาช่วยงานพัฒนาชนบท โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสร้างความมั่นคงของชาติในเขตที่ล่อแหลมต่ออันตรายจากภัยคานฉุกการร้ายคอมมิวนิสต์ ปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินงานจึงมีค่อนข้างมาก เมื่อเทียบกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เข้ามาดำเนินการ ส่วนลักษณะของงานที่ดำเนินการนั้นเป็นการพัฒนาการหลายด้านไปพร้อม ๆ กัน เพื่อเสริมสร้างให้ราษฎรในชนบท มีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น และจะช่วยป้องกันการแทรกซึมภัยจากคานฉุกการร้ายคอมมิวนิสต์ด้วย

๔. กองนิคมสร้างตนเอง กรมประชาสงเคราะห์

๔.๑ ประวัติความเป็นมา

กรมประชาสัมพันธ กระทรวงมหาดไทย ได้ดำเนินการจัดตั้งนิคมสร้างตนเองขึ้นตามนโยบายของรัฐบาล เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓ โดยอาศัย พรบ.จัดที่ดิน

เพื่อการครองชีพ พ.ศ. ๒๔๔๕ และประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๕๗ ปัจจุบันนี้มีนิคมฯ ทั้งสิ้น ๕๗ นิคม ในพื้นที่ ๓๔ จังหวัด มีสมาชิกรวม ๕๔,๐๘๔ ครอบครัว หรือประมาณ ๕๖๔,๕๐๐ คน ได้จัดสรรที่ดินไปแล้วรวม ๒,๑๓๒ ไร่ และสมาชิกได้ทำประโยชน์ในที่ดินแล้วรวม ๑,๕๗๒,๕๖๕ ไร่ และปัจจุบันมีนิคมที่สามารถถอนสภาพมอบให้จังหวัดรับไปดำเนินงานแล้วรวม ๔ นิคม (เพียงสิ้นปีงบประมาณ ๒๕๒๓)

๔.๒ วัตถุประสงค์ทั่วไป

๑. เพื่อจัดสรรที่ดินให้ประชาชนที่ยากจนเข้าอยู่อาศัยและทำกิน
๒. เพื่อยกกระตือรือร้นรายได้และความเป็นอยู่ของสมาชิก

สำหรับวัตถุประสงค์เฉพาะของแต่ละนิคมเป็นเรื่องที่ต้องค้นคว้าเป็นรายนิคมไป อาทิเช่น

- การตั้งนิคมสร้างตนเองพัฒนาภาคใต้ จ. สตูล, ยะลา, นราธิวาส ต่างมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาการแบ่งแยกดินแดนของชาวไทยมุสลิม
- การตั้งนิคมเขื่อนอุบลรัตน์ จ. ขอนแก่น นิคมลำตะคอง จ. นครราชสีมา และนิคมด่านน้ำอูม จ. สกลนคร ต่างก็มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือราษฎรที่อพยพออกจากเขตน้ำท่วม
- การตั้งนิคมฯ เดียงโคนมมวกเหล็ก จ. สระบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อรับเกษตรกรไทยที่สำเร็จการฝึกอบรมจากฟาร์มโคนมไทย - เนนมาร์ค เขามาประกอบอาชีพเลี้ยงวัวนม
- การตั้งนิคมสร้างตนเองลำโคมใหญ่ จ. อุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันผูกขาดการรายคอมมิวนิสต์
- การตั้งนิคมฯ สงเคราะห์ชาวเขา อ. แม่จัน จ. เชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการล่าขายป่าและปลุกผี เป็นต้น

๔.๓ การดำเนินงาน

๔.๓.๑ โครงสร้างการบริหารงาน แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

<u>ส่วนกลาง</u>	เป็นผู้กำหนดนโยบายไปสู่ส่วนภูมิภาค ประกอบด้วย ผู้อำนวยการกองนิคม
- ฝ่ายโครงการนิคม	จัดการเรื่องที่ดิน, สถิติ, รายงาน กิจการ, จัดทำทะเบียนสมาชิก และ เอกสารสิทธิ์
- ฝ่ายจัดนิคม	จัดการงานบริหารทั่วไปทั้งส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค, จัดทำงาน, อัตรา กำลัง, คัดเลือกสมาชิก
- ฝ่ายพัฒนานิคม	พัฒนาอาชีพ, การตลาด และจัดทำ โครงการเสนอขอเงิน
- ฝ่ายสินเชื่อ	ให้สินเชื่อ, เร่งเก็บหนี้, จัดหาแหล่ง สินเชื่อ
- ฝ่ายช่าง	รับผิดชอบงานช่างให้บริการนิคม

ส่วนภูมิภาค

ผู้ปกครองนิคม

ผู้ช่วยผู้ปกครอง

- งานธุรการ

- งานการเงิน บัญชี และพัสดุ

- งานทะเบียนประวัติ
- งานอนามัย และพยาบาล
- งานสำรวจรังวัดจัดสรรที่ดิน
- งานโยธาก่อสร้าง
- งานส่งเสริมอาชีพ
- งานเครื่องมือทนแรง

๔.๓.๒ ขั้นตอนการดำเนินงานเกี่ยวกับที่ดิน

๔.๓.๒.๑ ขั้นเตรียมการ

- ตรวจสอบสภาพพื้นที่โดยเจ้าหน้าที่กรมประชาสงเคราะห์ ร่วมกับกรมป่าไม้ กรมที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน และกรมอื่น ๆ ตามที่เห็นควร
- ตั้งคณะกรรมการอำนวยการจำแนกประเภทที่ดินที่ได้มาจากชั้นที่ ๑ ซึ่งจะประกอบด้วย

- ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ประธาน)
- ผู้แทนกรมป่าไม้ (กรรมการ)
- ผู้แทนกรมที่ดิน (กรรมการ)
- ผู้แทนส่วนราชการท้องถิ่น (กรรมการ)
- ตั้งคณะกรรมการจำแนกประเภทที่ดิน ประกอบด้วย
 - รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ประธาน)
 - ผู้แทนกระทรวงและกรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (กรรมการ)
 - พนักงานจำแนกที่ดินพิเศษกรมพัฒนาที่ดิน (กรรมการ-และเลขานุการ)
- ใส่นอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติ

๔.๓.๒.๒ การจัดสมาชิกเขาอยอาศัย

๔.๓.๒.๒.๑ - คุณสมบัติของสมาชิก

- ต้องมีสัญชาติไทย
- เป็นหัวหน้าครอบครัวและบรรลุนิติภาวะแล้ว
- มีความประพฤติดี และเต็มใจจะปฏิบัติตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด
- ชยันต์แข็ง มีร่างกายสมบูรณ์สามารถประกอบอาชีพเกษตรได้
- ไม่เป็นคนวิกลจริต หรือจิต-
- พันเพื่อน
- ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองหรือมีไม่พอทำกิน
- ไม่มีอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่ง
- ในขณะที่ขอแ่การครองชีพ

๔.๓.๒.๒.๒ - ต้องมาสมัครด้วยตนเอง ณ

สถานที่ราชการดังนี้

- สมัครต่อผู้ปกครองนิคมที่ประสงค์จะเข้าเป็นสมาชิก
- สมัครที่อำเภอหรือจังหวัดที่ตนมีภูมิลำเนาอยู่
- สมัครที่กรมประชาสงเคราะห์

๔.๓.๒.๒.๓ - ผู้ปกครองนิคมจะต้องรวบรวมใบสมัครและหลักฐานการสมัครเข้าเป็นสมาชิกนิคม

๔.๓.๒.๒.๔ - ตั้งคณะกรรมการคัดเลือกราษฎร
เข้าเป็นสมาชิกนิคมสร้างตนเองของกรมประชาสงเคราะห์ ดังนี้

- ผู้ว่าราชการจังหวัด
- อัยการจังหวัด
- ผู้กำกับการตำรวจ
- ที่ดินจังหวัด
- ป่าไม้จังหวัด
- เกษตรจังหวัด
- ประชาสงเคราะห์จังหวัด
- นายอำเภอท้องที่
- ผู้ปกครองนิคมเป็นกรรมการ
และเลขานุการ

๔.๓.๒.๓ ระยะที่สมาชิกเข้าอยู่อาศัยในนิคม

หน่วยงานที่บริหารงานในส่วนภูมิภาคจะให้บริการโดยตรงแก่สมาชิก
ดังนี้

- สมาชิกต้องชำระเงินช่วยเหลือที่รัฐบาลได้ลงไปให้ผู้ปกครอง
นิคม ณ ที่ทำการนิคม ชำระปีหนึ่ง ๆ ไม่น้อยกว่า ๑๐ % ของเงินที่สมาชิกต้องจ่าย
(ชำระงวดแรกอย่างช้าในปีที่ ๕ นับแต่วันได้เข้ามาเป็นสมาชิกนิคม) หากไม่สามารถ
ชำระได้ ให้ยื่นเรื่องขอผ่อนผันการชำระเงินพร้อมเหตุผลและความจำเป็นต่ออธิบดี
กรมการปกครอง

- ผู้ปกครองนิคม นำเงินส่งกรมประชาสงเคราะห์เป็น
ผลประโยชน์ของแผ่นดิน

๔.๓.๒.๔ การมอบเอกสารสิทธิสมาชิกนิคม มีเงื่อนไขดังนี้

- สมาชิกต้องอพยพครอบครัวเข้าไปทำมาหากินในที่ดินภายใน

- ปีแรก สมาชิกจะต้องทำประโยชน์ให้ได้อย่างน้อย

๑ ใน ๑๐ ส่วนของที่ดินที่ได้รับจัดสรร (หากทำไม่ได้ก็หมดสิทธิ์)

- สมาชิกต้องทำประโยชน์แล้วเสร็จใน ๔ ปีต่อมา หาก
ทำประโยชน์ไม่ได้เต็มเนื้อที่ก็ได้รับหนังสือแสดงการทำประโยชน์เฉพาะส่วนที่ได้
ทำแล้ว เว้นแต่ขีปนาคีกรมประชาสงเคราะห์จะผ่อนผันขยายเวลาทำประโยชน์ต่อไป
อีกคราวละ ๑ ปี แต่ต้องไม่เกิน ๓ ปี

- สมาชิกทำประโยชน์แล้วเสร็จใน ๕ ปี ทั้งได้ชำระ
เงินช่วยทุนรัฐบาลที่ลงไป ซึ่งกรมประชาสงเคราะห์ได้กำหนดไว้ไร่ละ ๑๐๐ บาท
และได้ชำระหนี้สินเกี่ยวแก่กิจการนิคมให้แก่ทางการเรียบร้อยแล้ว อธิบดีกรม-
ประชาสงเคราะห์หรือผู้ซึ่งอธิบดีกรมประชาสงเคราะห์มอบหมายก็จะออกหนังสือแสดง
การทำประโยชน์ให้

- ผู้ได้รับหนังสือแสดงการทำประโยชน์ต้องนำหนังสือ
ดังกล่าวเป็นหลักฐานเพื่อขอลอก "โฉนดที่ดิน" หรือ "หนังสือรับรองการทำประโยชน์
จากเจ้าพนักงานที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดินภายใน ๕ ปี นับแต่วันรับโฉนดที่ดิน
หรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ กรรมสิทธิ์ที่ดินจะโอนให้ผู้อื่นไม่ได้ นอกจากจะ
เป็นการตกทอดทางมรดก

๔.๓.๒.๕ การถอนสภาพนิคม จะกระทำเมื่อ

- สมาชิกนิคมส่วนใหญ่ได้รับโฉนดที่ดินและมีระคับรายได้
มาตรฐานการครองชีพที่พอสมควร

- คณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง-
ของจะพิจารณาอนนิคมแห่งนั้นให้ฝ่ายปกครองรับไปดำเนินการปกครองในรูปตำบล
กิ่งอำเภอ และอำเภอต่อไป

- เจ้าหน้าที่นิคมและอุปกรณ์ ณ นิคมที่ถอนสภาพแล้ว จะ
จัดส่งโอนไปดำเนินงานในนิคมแห่งใหม่

๔.๓.๓ การพัฒนาอาชีพ^{๒๙}

เพื่อเร่งรัดการเพิ่มผลผลิต กอมนิคมสร้างตนเองได้ทำเป็น
โครงการสมบูรณ์แบบ (Integrated farming program) ทั้งด้านการ
ผลิต การตลาด สินเชื่อ และการรวมกลุ่มและมีการกำหนดเป้าหมายรายได้ไว้
ชัดเจนอีกด้วย งานพัฒนาอาชีพที่ดำเนินการมีดังนี้

- ส่งเสริมการผลิตพืช ๑๐ กว่าชนิดตามเขตเศรษฐกิจการเกษตร
๑๘ เขต
- ส่งเสริมบริการด้านการตลาด
 - ให้สมาชิกจำหน่ายผลิตผลผ่านสถาบันเกษตรกรของตนเอง
 - จัดหน่วยรับซื้อในนิคมและสร้างไซโลหรือโกดังเก็บของ
 - ตั้งสถาบันเกษตรกรทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้าเพื่อให้เกิด
การประกันราคาขั้นต่ำ
- จัดหาปุ๋ย ยาฆ่าแมลง เครื่องมือเครื่องใช้และสินเชื่อการเกษตร
โดยผ่านสถาบันเกษตรกร
- การส่งเสริมใช้วิธีคัดเลือกไร่นาตัวอย่างให้เป็นแหล่งกลางในการ
เผยแพร่วิชาเกษตรสมัยใหม่
- ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีโรงงานอุตสาหกรรม (Agro-industry)
- ส่งเสริมการศึกษาและฝึกอบรมให้สมาชิกพัฒนาตัวเอง
- ส่งเสริมให้มีการวางแผนครอบครัวเพื่อลดรายจ่าย
- จัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำ
- ส่งเสริมให้มีสถาบันเกษตรกรอย่างน้อยนิคมละ ๑ แห่ง โดยมี
เจ้าหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในระยะแรก ๆ

^{๒๙} นายเทียน อัทกุล อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ ให้สัมภาษณ์
เมื่อวันที่ ๖ เม.ย. ๒๕๑๓

๔.๓.๔ การพัฒนาสาธารณสุขชาวบ้าน^{๒๐/}

กองนิคมสร้างตนเองได้ดำเนินการพัฒนาการด้านสาธารณสุขและอนามัยให้แก่ชาวบ้านดังนี้

- จัดตั้งสถานีอนามัย พยาบาล ผดุงครรภ์ ในนิคมฯ
 - ส่งเสริมให้มีการวางแผนครอบครัว
 - ตั้งศูนย์โภชนาการเด็ก
 - ส่งเสริมให้สมาชิกหมู่บ้านรักษาสุขภาพของตนเองและครอบครัว
- โดยการฝึกอบรมผู้นำท้องถิ่น และกุดมอาสาสมัคร
- ส่งเสริมงานสุขาภิบาลเรื่อง น้ำดื่ม น้ำใช้ ส้วม ที่อยู่และอื่น ๆ
 - ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมที่เป็นภัยต่อสุขภาพ
 - พัฒนาและจัดหาแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ

๔.๓.๕ การพัฒนาการศึกษาชาวบ้าน

- ให้การส่งเสริมการศึกษาทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ
- ส่งเสริมให้มีความเสมอภาคทางการศึกษา ได้แก่
 - ส่งเสริมการศึกษาอย่างน้อยระดับประถมตอนปลาย และสนับสนุนการศึกษาในระบบทั้งระดับมัธยมและอาชีวศึกษา
 - ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษานอกโรงเรียน โดยจะจัดให้มีศูนย์กลางข่าวสาร หอสมุดและหอกระจายเสียง

^{๒๐/} นายอราม สุทธิพิณฑุ อธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ให้สัมภาษณ์
เมื่อ ๒๘ มกราคม ๒๕๑๘

- ส่งเสริมสวัสดิการครู เช่น บ้านพัก น้ำไป และความปลอดภัย
- ช่วยเหลือเรื่องทุนการศึกษาและตำรา
- จัดกิจกรรมส่งเสริมหลักสูตรโดยจะเน้นเรื่องการเมือง
- จัดสัมมนาครูเป็นครั้งคราวตามความจำเป็น
- จัดหางบประมาณและขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศ

๔.๓.๖ งบประมาณการใช้จ่ายกองทุนนิคม

กองทุนนิคมได้รับงบประมาณค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน โดยผ่านกระทรวงมหาดไทยตามประเภทดังนี้

๑. งบประมาณจากธนาคารพัฒนาเอเชียและธนาคารโลก ในการดำเนินการตามโครงการที่วางไว้

๒. งบประมาณแผ่นดิน แยกตามรายปี

ส่วนประเภทการใช้จ่ายนั้นได้แบ่งเป็นประเภทดังนี้

- งบบริหาร
- งบพัฒนาสาธารณูปโภค
- งบบริการสินเชื่อ
- งบพัฒนาการค้ำเค้นธุรกิจและสังคม แยกเป็นงานศูนย์สาขาฯ และโครงการต่าง ๆ

๔.๔ ผลการดำเนินงาน

๔.๔.๑ จำนวนนิคมทั้งสิ้น แยกรายภาคได้ดังนี้

- ภาคเหนือ มีจำนวน ๖ นิคม
- ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๑๔ นิคม

- ภาคใต้ จำนวน ๑๗ นิคม
 - ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน ๑๘ นิคม
- รวมทั้งสิ้น ๕๕ นิคม

๔.๔.๒ ผลงานที่ได้ดำเนินการไปแล้ว แยกพิจารณาได้ดังนี้

๔.๔.๒.๑ การพัฒนาสถาบันเกษตรกร ได้จัดตั้งสหกรณ์

การเกษตรและตั้งกลุ่มเกษตรกร

๔.๔.๒.๒ การพัฒนาการบริการส่งเสริมการเกษตร ได้ทำการคัดเลือกไร่นาตัวอย่าง ทำแปลงสาธิต ทำโรซายพันธุ์พืชที่ศูนย์กลาง ทำแปลงหญ้า ฝึกอบรมและประชุมสมาชิกนิคมฝึกอบรมพนักงานเกษตร ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์และการประมง ตลอดจนอุตสาหกรรมในครัวเรือน

๔.๔.๒.๓ การพัฒนาบริการสาธารณะพื้นฐาน เช่น สร้างหรือซ่อมถนนวางท่อระบายน้ำ สร้างและซ่อมสะพาน ตลอดจนจัดหาน้ำและชลประทาน ขนानยอม

๔.๔.๒.๔ การพัฒนาการศึกษา เช่น สร้างโรงเรียน สร้างบ้านพักครู และจัดหาอุปกรณ์โรงเรียน

๔.๔.๒.๕ การจัดสินเชื่อ เปิดบริการให้สมาชิกกู้เพื่อลงทุน

๔.๔.๒.๖ การพัฒนาคานสาธารณสุข และอนามัย เช่น การบริการวางแผนครอบครัว สร้างสถานอนามัย จัดหาเวชภัณฑ์ จัดหาหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ ตั้งศูนย์เลี้ยงเด็ก จัดหาน้ำบริโภค เป็นต้น

๔.๔.๒.๗ การจัดสรรที่ดิน ทำการจัดสรรที่ดินให้แก่ราษฎรที่บุกรุกบริเวณนิคม นอกเหนือไปจากสมาชิกนิคม, ทำการสำรวจรังวัดที่ดิน ทำทะเบียนบัตรประจำตัวสมาชิกนิคม และออกเอกสารสิทธิ์ น.ศ. ๓

๔.๕ ปัญหาและอุปสรรค

๔.๕.๑ ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน

๑. ความล่าช้าในการดำเนินงาน
๒. ขาดแคลนงบประมาณและกำลังเจ้าหน้าที่
๓. สมาชิกละทิ้งที่ดินทำกิน
๔. ผู้ปฏิบัติงานขาดขวัญและกำลังใจ มักมีความรู้สึกกลัว ถูกทอดทิ้ง เมื่อมีปัญหา

๔.๕.๒ ปัญหาเกี่ยวกับนโยบาย

๑. ขาด Master Plan ของแต่ละนิคม^{๒๑/}
๒. ขาดการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาคานต่าง ๆ ของนิคม ตลอดจนเรื่องการส่งมอบนิคมฯ และปัญหา งานซ้ำซ้อน
๓. ปัญหาการซื้อขายที่ดินก่อนและหลังได้เอกสารสิทธิ์ และโฉนด^{๒๒/} ของสมาชิกนิคม

^{๒๑/} สำหรับเรื่องนี้ปัจจุบันกองนิคมฯ ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับ ความช่วยเหลือจากรัฐบาลอังกฤษกำลังดำเนินการจัดทำ Master Plan ทั้งที่เป็นแผนส่วนรวมและรายภาคซึ่งกำหนดเวลาจะแล้วเสร็จภายในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ นี้ ส่วนแผนรายนิคมกำหนดจะแล้วเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๒๓

^{๒๒/} สำหรับเรื่องนี้ได้คนพบว่าสาเหตุที่สมาชิกต้องขายที่ดินที่ได้มา ส่วนใหญ่เป็นเพราะว่าที่ดินค้างหนี้สินมาก ซึ่งเรื่องนี้ทางกองนิคมฯ ได้จัดการปรับปรุงแก้ไขวิธีการออกเอกสารสิทธิ์โดยกำหนดเป็นขั้นตอนไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาอาชีพให้ มีรายได้และความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น

๕. โครงการสารภี (ท.ช่วมุง อ.สารภี จ.เชียงใหม่)

๕.๑ ประวัติ

โครงการสารภีได้ถือกำเนิดขึ้นเนื่องจากแนวคิดของบริษัทเซลส์แห่งประเทศไทย ผู้ซึ่งเป็นบริษัทใหญ่บริษัทหนึ่งในการดำเนินธุรกิจทางด้านน้ำมันเชื้อเพลิงซึ่งได้ขยายตลาดไปสู่ภาคอีสานในช่วงที่ดำเนินธุรกิจทางการขนาน้ำมันเชื้อเพลิงเข้าสู่ดินแดนอีสานนั้น จุดศูนย์กลางของตลาดอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งคณะกรรมการของบริษัทเซลส์ ได้ตระหนักถึงสภาพของความแห้งแล้งและความคดหย่นทางด้านการเศรษฐกิจของท้องที่แถบภาคอีสาน จึงได้คิดจะให้บริการทางด้านเงินทุนเพื่อจัดตั้งโครงการที่จะใช้เป็นจุดรวมบริการทางวิชาการและการปฏิบัติการของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของรัฐบาลและเอกชน โดยหวังที่จะให้การบริการต่าง ๆ นั้นถึงมือประชาชนและเป็นที่ยังพอใจของประชาชนเป็นสำคัญ

บริษัทเซลส์แห่งประเทศไทย และกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จึงได้ดำเนินการศึกษาในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ และได้คัดเลือก ท.สารภี อ.โชคชัย จ.นครราชสีมา เป็นท้องที่ที่ทดลองโครงการ โดยใช้ขอตำบลนั้นเป็นชื่อของโครงการ คือ โครงการสารภี โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๘ และต่อมาได้จัดตั้งเป็นศูนย์ รูปแบบของโครงการสารภีนี้ ในท้องที่ต่าง ๆ โดยเรียกชื่อว่าศูนย์สารภี ท.ละงู อ.ละงู จ.สตูล (เริ่มปี พ.ศ. ๒๕๑๔ - ๒๕๒๑) ศูนย์สารภี ท.ไชยภูมิ - จระเข้รอง อ.ไชโย จ.อ่างทอง (เริ่มปี พ.ศ. ๒๕๑๘) ศูนย์สารภี ท.ทวารวดี อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี (เริ่มปี พ.ศ. ๒๕๑๘) ศูนย์สารภี ท.บัวบาน อ.บางตลาด จ.กาฬสินธุ์ (เริ่มปี พ.ศ. ๒๕๑๘) และศูนย์สารภี ท. ช่วมุง อ.สารภี จ.เชียงใหม่ (เริ่มปี พ.ศ. ๒๕๑๘) ซึ่งจะเป็นศูนย์พัฒนาที่จะนำมาศึกษาเป็นตัวอย่างในที่นี้เพียงศูนย์เดียวเท่านั้น

โครงการสารภี ท.ช่วมุง อ.สารภี จ. เชียงใหม่ นี้ได้ถือกำเนิดจากความตกลงร่วมมือกันระหว่างกรมพัฒนาชุมชนและมูลนิธิเพื่อการศึกษาและประชาสงเคราะห์ (The Education and Public Welfare Foundation)

ซึ่งลงนามร่วมกันในข้อตกลงเมื่อวันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๑๗ โดยยึดตามแบบ
โครงการสารภีเดิม (โครงการสารภี ต.สารภี อ.ไชยชัย จ.นครราชสีมา)
เป็นหลัก คือ การนำเอากรรมวิธีการผลิตแผนใหม่เข้าไปใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ
การผลิต เพิ่มรายได้และช่วยยกมาตรฐานของชุมชนให้สูงขึ้น และถือหลักการช่วย
ตนเองเป็นสำคัญ

๕.๒ วัตถุประสงค์

โครงการสารภีเป็นโครงการที่มุ่งไปในการพัฒนาชุมชนในชนบท
โดยเน้นหนักในด้านเศรษฐกิจการเกษตร เพื่อช่วยประชาชนในด้านเพิ่มผลผลิตและ
รายได้ และช่วยยกมาตรฐานความเป็นอยู่ของชุมชนให้สูงขึ้นโดยอาศัยวิธีแนะนำ
ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการและเทคนิคใหม่ ๆ และโดยยึดหลักการช่วยตนเอง
เป็นสำคัญ^{๒๓/}

ภายหลังกรมพัฒนาชุมชนได้เพิ่มเติมวัตถุประสงค์บางประการเพื่อ
ทั้งเป็นวัตถุประสงค์ในการดำเนินการดังนี้

๕.๒.๑ ส่งเสริมให้ประชาชนแต่ละครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้น
โดยการปรับปรุงสภาพปริมาณผลิตผลทางการเกษตรและอุตสาหกรรมในครัวเรือน
อันเกี่ยวเนื่องกับการเกษตร

๕.๒.๒ ส่งเสริมให้การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจ
เป็นการลดอัตราการว่างงานและการทำงานไม่เต็มที่ของเกษตรกร

๕.๒.๓ ส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกร เพื่อสร้างพลังกลุ่มหรือ
พลังการผลิตและการต่อรองให้กลุ่มเกษตรกร

^{๒๓/} คร.อำพล อุดุวิทย์ "โครงการสารภี พ.ศ. ๒๕๐๕-๒๕๑๓"
โดยความร่วมมือระหว่างกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย และบริษัทเชลล์แห่ง
ประเทศไทยจำกัด บริษัทประชุมช่าง จำกัด กรุงเทพฯ (๒๕๒๐) พิมพ์ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๒

๕.๒.๔ ส่งเสริมการรวมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

๕.๒.๕ จัดตั้งองค์การส่งเสริมเกษตรกรตามความต้องการของท้องถิ่น จัดระบบการตลาด การขนส่ง และสินเชื่อเพื่อการเกษตรให้มีประสิทธิภาพ

๕.๒.๖ ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นการฝึกหัดการดำเนินงานแบบช่วยกันคิด ช่วยกันทำ เน้นผลประโยชน์และความเสียหายอย่างเป็นธรรม

๕.๒.๗ เพื่อกำเนินงานพัฒนาชุมชนให้เป็นจุดเริ่มต้นในรูปพัฒนา เน้นหนักระดับตำบลเป็นศูนย์กลางการพัฒนาวิชาการเกษตรและขยายผลไปสู่ชุมชนอื่น ๆ

๕.๒.๘ เพื่อเป็นการยกระดับการครองชีพและฐานะทางสังคมของเกษตรกรให้ดีขึ้น เพื่อรองรับการพัฒนาทางการเมืองสืบไป

๕.๓ การดำเนินการ

๕.๓.๑ ปรัชญาและแนวคิด โครงการสารก็เป็นโครงการพัฒนาชุมชนแบบผสมผสาน (Integrated Development Program) ที่มุ่งพัฒนาพร้อม ๆ กันทั้ง ๓ ด้าน คือ การเกษตร การศึกษา และการอนามัย เพราะเป็นที่แน่ชัดว่าการพัฒนาทั้ง ๓ ด้าน จะสามารถยกระดับฐานะมาตรฐานการครองชีพของชาวชนบทให้สูงขึ้น

จากปรัชญาและแนวคิดของโครงการนี้ การดำเนินงานจะเน้นด้านการเศรษฐกิจการเกษตร ด้วยการให้การศึกษ ฝึกอบรมทางวิชาการและเทคนิคใหม่ ๆ เพื่อส่งเสริมให้ชาวชนบทในเขตโครงการเข้าใจวิทยาการใหม่ ๆ และมีความคิดริเริ่มที่จะแก้ปัญหาของตนเองและชุมชน เจ้าหน้าที่และนักวิชาการเป็นเพียงผู้ช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะผู้นำและผู้ตามที่ดีให้กับประชาชน นอกจากนี้ยังคอยกระตุ้นให้ประชาชน เกิดความคิดที่จะติดตามการปฏิบัติงานจนบรรลุผลสำเร็จ

๕.๓.๒ จุดมุ่งหมายของการดำเนินงาน โครงการสารภีเป็น
 จุฑรวมบริการทางวิชาการและปฏิบัติการของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและ
 ภาคเอกชนเพื่อให้บริการต่าง ๆ ถึงมือประชาชนอย่างแท้จริง โดยเน้นประโยชน์
 ความพึงพอใจของประชาชนเป็นสำคัญ ดังที่กล่าวไว้ในวัตถุประสงค์นั้น โครงการนี้
 จึงเป็นเสมือนหนึ่งสถานีย่อยในการรับเอาวิชาการใหม่ ๆ ที่หน่วยงานต่าง ๆ ได้
 ศึกษาและพร้อมที่จะเผยแพร่ไปสู่ประชาชนมาสาธิตเพื่อให้ประชาชนได้มีความ
 ความเข้าใจ และเมื่อพบว่าการสาธิตได้รับผลสำเร็จ และประชาชนพร้อมที่จะ
 รับไปปฏิบัติ ศูนย์สารภีจะต้องมีบทบาทอีกประการหนึ่ง คือการร่วมมือกับหน่วย
 ราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำการส่งเสริมและเผยแพร่ให้กว้างขวางและรวดเร็ว
 และเตรียมการให้พร้อมที่จะรับบริการต่าง ๆ เพื่อให้การส่งเสริมและเผยแพร่เกิด
 ประโยชน์อย่างจริงจัง การที่จะให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมาย ศูนย์สารภีจึงได้จำแนก
 เป้าหมายของการดำเนินงานไว้ดังนี้

๕.๓.๒.๑ การพัฒนาการเกษตรและอุตสาหกรรม การ
 พัฒนาการเกษตรและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรจะต้องดำเนินการด้วย
 วิธีการสาธิตร่วมกับหน่วยราชการหรือสถาบันองค์การเอกชนอื่น ๆ ขณะเดียวกัน
 การนำเอาวิทยาการแผนใหม่ที่เหมาะสมผลสำเร็จจากการสาธิตไปส่งเสริมให้ประชาชน
 ปฏิบัตินั้นจะต้องคอยติดตามให้ความช่วยเหลือและแนะนำให้บังเกิดผลสำเร็จอย่าง
 จริงจังต่อไป

๕.๓.๒.๒ การพัฒนากำลังคน ให้การศึกษอบรมพ่อบ้าน
 แม่บ้าน เยาวชน ในรูปกลุ่มกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเกษตร การตลาด เงินทุน
 และการอนามัย และจัดให้มีการฝึกอบรมวิชาชีพ การเกษตร ระยะเวลาแก่หัวหน้าครอบครัว
 ครัวเกษตรกร เพื่อเพิ่มทักษะในการจัดการเกี่ยวกับการผลิต การอบรมสตรี-แม่บ้าน
 ให้รู้จักแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เป็นผลผลิตทางอุตสาหกรรมขนาดย่อมเพื่อเป็นการ
 เพิ่มรายได้แก่ครอบครัว นอกจากนี้ยังใช้เป็นศูนย์พัฒนาอาชีพเยาวชน เช่น วิชาช่าง

การเกษตร ช่างเครื่องยนต์ เป็นต้น เพื่อเป็นการพัฒนาฝีมือและทักษะในการประกอบอาชีพการเกษตรแก่เยาวชนในท้องถิ่นให้สามารถช่วยเหลือบิดามารดาประกอบอาชีพอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ จึงเป็นการระดมกำลังการผลิตอันทรงประสิทธิภาพไว้ในชุมชน ทั้งเป็นการสกัดกั้นการเคลื่อนย้ายแรงงานภาคเกษตรกรรมจากชนบทเข้าสู่เมือง เป็นการสร้างประสิทธิภาพของคน และการพัฒนาการเกษตร ซึ่งจะมีผลทำให้รายได้ของครอบครัวเกษตรกรสูงขึ้น

๕.๓.๒.๓ การพัฒนาทุน นอกจากการพัฒนาคนให้มีประสิทธิภาพแล้ว ยังคำนึงถึงทุนที่จะนำมาใช้ในการผลิตให้สอดคล้องกับวิทยาการแบบใหม่ที่ได้เรียนรู้มา จึงต้องสนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นร่วมกันพัฒนาสถาบันเงินทุนของตนเองขึ้นเรียกว่า "กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต" โดยให้ร่วมกันสะสมเงินทุนคนละเล็กน้อยตามขีดความสามารถ มีสัจจะต่อกันในการสะสมเงินทุนเมื่อเงินทุนที่สะสมเพิ่มขึ้นเพียงพอที่จะให้ผู้ที่ขาดแคลนเงินทุนกู้ยืมไปประกอบอาชีพได้ก็จะให้กู้ยืมโดยคิดอัตราดอกเบี้ยต่ำและไม่ต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน แต่จะใช้สัจจะและความดีของตนและเพิ่มสมาชิกด้วยกันค้ำประกันต่อกัน ดอกผลที่ได้จากการสะสมเงินทุนและการกู้ยืมทั้งหมดจะตกแก่ประชาชนเท่ากับเป็นการพัฒนาให้รู้จักการออมทรัพย์ รู้จักใช้เงินอย่างฉลาดและมีเหตุผล รู้จักการบริหารการเงิน เป็นการปูพื้นฐานการสหกรณ์และสอนให้สมาชิกกลุ่มทุกเพศ ทุกวัย ตระหนักว่าการปฏิบัติหน้าที่ของคนที่มีต่อกันอย่างถูกต้องครบถ้วนตามกติกา จึงจะเกิดสิทธิที่ตนจะได้จากกลุ่ม มีใจเพียงแต่การเข้าเป็นสมาชิกแล้วจะก่อให้เกิดสิทธิโดยไม่ต้องปฏิบัติหน้าที่ใด ๆ

๕.๓.๓ โครงการหลักของการดำเนินงาน เนื่องจากได้มีการเพิ่มวัตถุประสงค์ของโครงการสารภีขึ้นใหม่ จึงได้กำหนดนโยบายการพัฒนาอาชีพเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์โดยจัดให้มีกิจกรรมที่สำคัญ ๆ ในการดำเนินการ คือ

๑. โครงการฝึกอบรมกลุ่มอาชีพ เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนที่มีอาชีพอย่างเดียวกันใช้เวลาว่างจากการประกอบอาชีพฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทักษะในวิชาการผลิตแผนใหม่ให้มีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันให้รู้จักการรวมตัวกันเพื่อการจัดการและดำเนินการในค่านธุรกิจและการตลาดเป็นการเสริมสร้างความสามารถของสมาชิกกลุ่มให้ก้าวหน้าและมีการรวมตัวกันได้เป็นอย่างดี

๒. โครงการฝึกอบรมอาชีพเยาวชน เป็นการให้การศึกษาแก่เยาวชนนอกโรงเรียนที่ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาต่อให้มีโอกาสแสวงหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพการเกษตรเพื่อช่วยเหลือครอบครัวในการประกอบอาชีพ

๓. โครงการส่งเสริมอาชีพการเกษตร เป็นโครงการที่มุ่งสนับสนุนพลังของประชาชนให้ใช้ความรู้ความสามารถของตนให้เกิดประโยชน์ยิ่งขึ้น กล่าวคือเมื่อประชาชนหรือเยาวชนที่ผ่านการฝึกอบรมแล้ว ทางราชการจะต้องหากิจกรรมสนับสนุนความรู้ที่ประชาชนได้รับมาไว้ทันที อาชีพที่จะสนับสนุนหรือส่งเสริมนั้นจะต้องผ่านการทดลองและทดสอบจากนักวิชาการของโครงการแล้วว่า ulylสำเร็จสูง เพื่อเผยแพร่แก่ประชาชนอย่างไคผล

โครงการทั้งสามนี้ เป็นโครงการหลักของโครงการสารภี ส่วนโครงการอื่น ๆ นั้น เป็นโครงการพัฒนาทางสังคมที่เห็นว่าเป็น และเพื่อสนับสนุนโครงการหลัก

๕.๔ ผลการดำเนินการ

ในการพิจารณาผลการดำเนินการ อาจจำแนกผลการดำเนินการตามแผนการปฏิบัติงานได้ดังนี้

๕.๔.๑ แผนพัฒนาเด็ก

- จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็ก
- ปรับปรุงศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

๕.๔.๒ แผนพัฒนาเยาวชน

- ฝึกอบรมกลุ่มเยาวชนสตรีคานถนอมอาหาร
- ฝึกอบรมกลุ่มเยาวชนทำเชื้อและเพาะเห็ด
- ส่งเสริมเยาวชนเลี้ยงไก่พื้นบ้าน
- ส่งเสริมคานกีฬาเยาวชน
- ฝึกอบรมก่อสร้างอาคารร้านสหกรณ์กลุ่มออมทรัพย์
- สร้างโรงฝึกอบรมกลุ่มอาชีพเยาวชน

๕.๔.๓ แผนพัฒนาสตรีและพัฒนาอาชีพ

- ฝึกอบรมสตรีคานแปรรูปอาหาร และการตัดเย็บเสื้อผ้า
- สาธิตการสร้างอาคารร้านค้ากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
- อบรมเพาะเห็ด การถนอมอาหาร และการประดิษฐ์ต่าง ๆ
- ฝึกอบรมอาชีพจักสานไม้ไผ่ และฝึกอบรมกลุ่มสตรีสานหมวกและกระเป๋า
- สาธิตการทำปุ๋ยหมักประยุกต์ วิทยาศาสตร์กับธรรมชาติ เพื่อนำวัสดุเหลือใช้มาทำปุ๋ย ซึ่งประหยัดค่าใช้จ่ายและได้ปุ๋ยคุณภาพดี
- จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
- สัมมนาคณะกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์
- จัดนิทรรศการส่งเสริมทัศนกรรมการพัฒนา ณ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม
- จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากเขตพัฒนา เพื่อสนับสนุนให้ชาวบ้านได้จำหน่ายผลผลิตในงาน
- อบรมเพิ่มความรู้ด้านการเกษตรแก่สมาชิกกลุ่มอาชีพต่างๆ ด้านการไถยาปราบศัตรูพืช การไถปุ๋ย การคัดเลือกพันธุ์ การดูแลและรักษาพืช

- ส่งเสริมการปลูกกระเทียม ถั่วเหลือง พักทอง
เป็นพืชหมุนเวียน
- ส่งเสริมการปลูกลำไย
- ส่งเสริมการเลี้ยงโคกระบือ

๕.๔.๔ แผนสาธารณสมบัติ

- สร้างฝายน้ำล้นมีประตูปิด-เปิด (ตามโครงการสร้าง
ฝายน้ำล้น)
- สร้างสะพานไม้, สะพานคอนกรีตเสริมเหล็ก
- สร้างสะพานไม้ข้ามลำเหมืองและวางทอระบายน้ำ
และซ่อมแซมสะพาน
- สร้างทางสายใหม่ ขยายถนนและปรับปรุงถนนสายใหญ่
ภายในตำบล
- ปรับปรุงคันคลองเป็นถนน
- ขยายการติดตั้งไฟฟ้า
- สร้างศาลาพักร้อนภายในบริเวณศูนย์
- สร้างที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน
- สร้างศาลาป่าชา, ศาลาการเปรียญ
- สร้างอาคารโครงการศูนย์สารภี
- ซ่อมคืน ขยายโรงเรียน ถมที่โรงเรียน ต่อเติม
อาคารเรียน ตลอดจนจัดซื้อวัสดุ

๖. โครงการพัฒนาชนบทลุ่มน้ำแมกลอง

๖.๑ ประวัติ

โครงการพัฒนาชนบทลุ่มน้ำแมกลอง (Maeklong Integrated Rural Development Project) เป็นโครงการรวมของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เริ่มดำเนินงานมาตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๑๓ โครงการนี้ได้รับความช่วยเหลือด้านเงินทุนจากมูลนิธิร็อกกีเฟลเลอร์ โดยมีศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ เป็นผู้ริเริ่ม และเป็นผู้อำนวยการคนแรกของโครงการฯ การดำเนินงานอยู่ในรูปแบบการพัฒนาแบบผสมผสาน (Integrated program) โดยการค้นคว้าวิจัย ควบคู่กับการทดลองปฏิบัติงานพัฒนาชนบท พื้นที่ดำเนินการ ครอบคลุม ๖ จังหวัดคือ จังหวัดสมุทรสาคร เพชรบุรี, ราชบุรี, นครปฐม, สุพรรณบุรี และกาญจนบุรี ซึ่งอยู่ในบริเวณลุ่มน้ำแมกลอง และเป็นที่ราบลุ่มอยู่ในเขตโครงการแมกลองใหญ่ของกรมชลประทาน การดำเนินงานของโครงการพัฒนาลุ่มน้ำแมกลองได้หยุดชะงักลงเนื่องจากวิกฤติการณ์ทางการเมือง (๖ ต.ค. ๑๕) ในสมัยของนายกรัฐมนตรีธานินทร์ กรัยวิเชียร ได้มีผลให้ความช่วยเหลือของมูลนิธิร็อกกีเฟลเลอร์ ระงับการช่วยเหลือไปด้วย

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ คณะทำงานชุดเดิมได้พิจารณาเห็นควรให้มีการดำเนินงานตามโครงการดังกล่าวต่อไป และเพื่อลดปัญหาหรืออุปสรรคทางด้านการเมือง จึงได้นำเสนอโครงการนี้เป็นโครงการร่วมระหว่างมหาวิทยาลัยและรัฐบาล โดยมีกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย เป็นผู้แทนฝ่ายรัฐบาล โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลตามมติที่ประชุมคณะรัฐมนตรี โดยยอมรับว่า โครงการพัฒนาลุ่มน้ำแมกลองมีประโยชน์ต่องานพัฒนาชนบทอย่างมาก เพราะเป็นโครงการที่ดำเนินงานเพื่อหารูปแบบการพัฒนาแบบผสมผสาน และสามารถนำไปใช้ในท้องถิ่นอื่นได้

จึงมอบหมายให้กรมพัฒนาชุมชนทำหน้าที่เป็นแกนกลาง รับผิดชอบดำเนินงานร่วมกับ มหาวิทยาลัยทั้งสาม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินงานตามหลักการเดิม และได้เปลี่ยนชื่อโครงการเดิมเป็น "โครงการวิจัยและอาสาพัฒนาชนบท" พร้อมกับ กำหนดระยะเวลาของการดำเนินงานให้เสร็จสิ้นตามเป้าหมายในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ จากข้อเท็จจริงการปฏิบัติงานโครงการวิจัยและอาสาพัฒนาชนบท ยังมีได้เริ่มมีการ ปฏิบัติภาคสนามเลย เป้าหมายที่คาดไว้ก็คงจะไม่สามารถบรรลุได้

๖.๒ วัตถุประสงค์

เนื่องจากโครงการพัฒนาชนบทลุ่มน้ำแม่กลอง ได้หยุดดำเนินงานอื่น เนื่องจากวิกฤตการณ์ทางการเมือง และได้ใช้ชื่อใหม่เป็นโครงการวิจัยและอาสาพัฒนาชนบท การเปลี่ยนแปลงชื่อเพราะเหตุผลทางการเมือง จึงมีผลให้เปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ไปจากโครงการเดิมบ้าง ฉะนั้น วัตถุประสงค์ของการทำงานของโครงการนี้ จึงแยกพิจารณาเป็น ๒ ระยะ

๖.๒.๑ วัตถุประสงค์ของโครงการพัฒนาลุ่มน้ำแม่กลอง ๒/

๖.๒.๑.๑ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง โดยปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชาวชนบททั้งในด้านเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ การอาชีพ สุขภาพอนามัย การศึกษา และองค์กรทางสังคมเพื่อให้ชาวชนบทสามารถช่วยตนเอง และสร้างความก้าวหน้าให้แก่ตนเองได้

๖.๒.๑.๒ เพื่อสร้างแบบแผนการพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ สำหรับบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองและหาวิธีดำเนินงาน การพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จที่มีประสิทธิภาพ สำหรับใช้เป็นรูปแบบในการพัฒนาชนบท ซึ่งอาจนำไปใช้ปฏิบัติการในท้องถิ่น ใดควย

๒/ โครงการพัฒนาชนบท ลุ่มน้ำแม่กลอง เอกสารเผยแพร่ พ.ศ. ๒๕๑๘
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ
หน้า ๒

๖.๒.๑.๓ เพื่อหาความรู้ถึงสภาพที่แท้จริง และความ
เป็นไปในชนบท ที่จะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการแก่ทั้งสามมหาวิทยาลัย

๖.๒.๒ ภายหลังจากเปลี่ยนชื่อโครงการ เป้าหมายของโครงการ
ได้เปลี่ยนแปลงไป ดังนี้^{๒๔/}

๖.๒.๒.๑ เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาชนบทแบบผสมผสาน
และหาวิธีดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ สำหรับใช้ในการพัฒนาชนบท ซึ่งจะนำไปใช้ใน
ท้องที่อื่น ๆ ใดควย

๖.๒.๒.๒ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง
โดยนำข้อมูลจากการวิจัยและความรู้ทางวิชาการใหม่ ๆ ไปใช้ในการปรับปรุง
คุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของชาวชนบททั้งในด้านเศรษฐกิจ อาชีพ สุขภาพอนามัย
การศึกษา และการพัฒนาองค์กรทางสังคม เพื่อให้ชาวชนบทช่วยตนเองและสร้าง
ความก้าวหน้าให้แก่ตนเองได้

๖.๒.๒.๓ เพื่อศึกษาความรู้จากสภาพที่แท้จริง และความ
เป็นไปในชนบท ซึ่งจะเป็ประโยชน์ทางวิชาการแก่มหาวิทยาลัย หน่วยงานของ
รัฐบาลและองค์กรต่าง ๆ

๖.๒.๒.๔ เพื่อหารูปแบบการร่วมมือ ประสานงาน
ระหว่างมหาวิทยาลัย หน่วยงานรัฐบาลและองค์กรเอกชน ซึ่งจะได้อาศัยความเข้าใจ
อันดีต่อกัน และร่วมกันทำงานเพื่อผลประโยชน์ของชุมชนในชนบทและประเทศชาติ
สืบไป

๖.๒.๓ วัตถุประสงค์เฉพาะของโครงการ^{๒๕/}

^{๒๔/} โครงการวิจัยและอาสาพัฒนาชนบท "เอกสารเผยแพร่" กอง-
อาสาพัฒนาวิจัยและประเมินผล กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย โรงพิมพ์
กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย กรุงเทพฯ (ไม่มี พ.ศ.) หน้า ๘

^{๒๕/} โครงการวิจัยและอาสาพัฒนาชนบท "เรื่องเดิม" หน้า ๑๑-๑๕

คานการเกษตร

- หาข้อมูลที่แสดงถึงสถานภาพปัจจุบันและระบบการเกษตรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในบริเวณนี้
- ทดลองปรับปรุงแก้ไขระบบการเกษตรที่มีอยู่เดิมให้ดียิ่งขึ้น เพื่อสร้างเป็นต้นแบบในการพัฒนาบริเวณที่เป็นเขตปฏิบัติการ
- ทดสอบระบบการเกษตรที่ไคฉานการวิจัยถึงความเป็นไปได้ของระบบ และติดตามการเปลี่ยนแปลงของระบบหรือการประกอบอาชีพทางการเกษตรในบริเวณนี้
- เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ความรู้ทางคานวิชาการทางการเกษตรแก่ประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะในเขตปฏิบัติการ

คานสาธารณสุขและอนามัย

- พัฒนาเด็กเล็กในเขตปฏิบัติการให้เติบโตสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ
- ให้การศึกษาโภชนาวิทยาแก่นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา เพื่อให้ นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน และทำประโยชน์ต่อชุมชน
- แก้ปัญหาคานอนามัยสิ่งแวดล้อม เป็นการป้องกันโรคทางเดินอาหารและอนามัย สิ่งแวดล้อมอื่น ๆ

คานการรวมกลุ่มและการศึกษาผู้ใหญ่

- การศึกษาผู้ใหญ่ในรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ เพื่อหาวิธีการที่ประชาชนพร้อมที่จะรับมากที่สุด และเป็นประโยชน์ที่สุด
- การรวมกลุ่ม เพื่อหาวิธีการและรูปแบบของกลุ่มเกษตรกรที่มีความมั่นคงถาวร

๖.๓ การดำเนินงาน

งานที่ได้ดำเนินการไปส่วนใหญ่เป็นผลงานของโครงการภายใต้ชื่อโครงการพัฒนาชนบทลุ่มน้ำแม่กลอง สำหรับผลงานภายใต้ชื่อ โครงการวิจัยและอาสาพัฒนาชนบทนั้นยังมิได้ปรากฏผลงานเด่นชัด มีแต่โครงการร่วมกับบางมหาวิทยาลัย จึงขอสรุปการดำเนินงานดังนี้

๖.๓.๑ ระยะเวลาการดำเนินงาน การดำเนินงานได้แบ่งขั้นตอนนี้

๖.๓.๑.๑ ระยะเวลาขอมูลพื้นฐาน (มกราคม ๒๕๑๗ - พฤษภาคม ๒๕๑๘)

- รวบรวมข้อมูลจากหน่วยราชการ อำเภอ และจังหวัด ในท้องที่ภายใต้เขตโครงการ

- ออกแบบสอบถามทั้งด้านเศรษฐกิจ การเกษตร การสาธารณสุขอนามัย และสังคม โครงการทำการสำรวจทั่วบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง

- สำรวจลักษณะของดินที่ใช้ในการเพาะปลูก เพื่อให้ในการวิจัยสภาพทั่วไปของท้องที่บริเวณลุ่มน้ำแม่กลองทุก ๆ ตำบล และเพื่อให้ในการดำเนินงานขั้นต่อไปในระยะที่สอง

- ศึกษาถึงสาเหตุและการร่วมทำงานกับชาวบ้านโดยเข้าพักอาศัยกับชาวบ้านในท้องที่ปฏิบัติการ (ใช้วิธีการทางมานุษยวิทยา)

๖.๓.๑.๒ เขตปฏิบัติการมีดังนี้

๑. ท.บางไทรป่า	อ.บางเตย	จ.นครปฐม
๒. ต.ยกกระบัตร	อ.บ้านแพ้ว	จ.สมุทรสาคร
๓. ต.ชำแระ-สรอยฟ้า	อ.โพธาราม	จ.ราชบุรี
๔. ต.คอนเเจคีย์	อ.พนมทวน	จ.กาญจนบุรี
๕. ต.หนองชุมพล	อ.เขาย้อย	จ.เพชรบุรี
๖. ต.อุทอง	อ.อุทอง	จ.สุพรรณบุรี

๖.๓.๑.๓ ระยะเวลาทดลองปฏิบัติงานพัฒนา (มิถุนายน ๒๕๑๔ - มิถุนายน ๒๕๒๐) เป็นระยะเวลาทดลองปฏิบัติงานการพัฒนาชนบทในท้องที่ที่คัดเลือก เพื่อปฏิบัติการทั้ง ๖ ท้องที่ที่กล่าวใน ๖.๓.๑.๒ เป็นระยะที่ศึกษากระบวนการในการพัฒนาชนบท และหาวิธีการที่มีประสิทธิภาพที่สุด ตลอดจนศึกษาวิจัยปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหที่อาจเกิดขึ้นในการทำงานพัฒนาชนบท โดยมีความมุ่งหมายที่จะเสนอแนววิธีการสำหรับการพัฒนาบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองให้ทางรัฐบาลดำเนินการต่อไป วิธีการดำเนินการเป็นการทดลองการพัฒนาตามโครงการย่อยที่สร้างขึ้นควบคู่กับการวิจัยค้นคว้า และจัดให้มีการประสานงานติดต่อกับหน่วยราชการและเอกชนทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น

ในช่วงของระยะเวลาทดลองปฏิบัติงานแต่ละมหาวิทยาลัยได้วางแผนการปฏิบัติงาน ซึ่งประกอบด้วยโครงการต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

โครงการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นโครงการที่เน้นหนักในด้านการศึกษาทดสอบระบบทางการเกษตรในบริเวณโครงการ ซึ่งประกอบด้วย

- โครงการปรับปรุงพืชและสัตว์ ลักษณะของแผนงานมุ่งปรับปรุงวิธีการเพาะปลูกพืชและวิธีการเลี้ยงสัตว์จากที่มีอยู่เดิม โดยการแนะนำพันธุ์ใหม่ให้ผลผลิตสูงกว่า มีอำนาจในการต่อต้านโรค ปรับปรุงและส่งเสริมการปลูกพืชระยะสั้น และการปลูกพืชแซม เพื่อหารายได้เสริมและเป็นผลผลิตที่ก่อให้เกิดรายได้ในระยะเวลาสั้น (เริ่มปฏิบัติงานตั้งแต่เดือนมิถุนายน ๒๕๑๔)

- โครงการวิจัยทางด้านปัจจัยในการปรับปรุงกิจกรรมทางการเกษตร

แผนงานนี้เน้นหนักไปทางด้านการศึกษา และปรับปรุงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อโดยตรงต่อการพัฒนาของการเกษตร และเน้นปัญหาที่ไ้พบแล้วว่าถ้าแก้ไขจะให้ผลดีโดยตรงแก่บริเวณนั้น ๆ เช่น ความชื้นในดิน ความเค็มของดิน การชลประทาน เป็นต้น (เริ่มงานตั้งแต่มิถุนายน ๒๕๑๔)

- โครงการสำรวจและวิจัยทางด้านศัตรูพืชและโรคพืช แผนการปฏิบัติงานด้านนี้ มุ่งศึกษาและสำรวจโรคพืช โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หนุ่หนา แมลงต่าง ๆ ตลอดจนบรรดาโรคพืชในบริเวณนี้ อันมีผลกระทบต่อระบบนิเวศน์(Eco-system) (เริ่มงานตั้งแต่สิงหาคม ๒๕๑๘)

- โครงการปรับปรุงระบบการเกษตร โครงการนี้เป็นแผนปฏิบัติการงานที่จะเลือกหาเกษตรกรที่มีความพร้อมและเต็มใจที่จะทดลองระบบการเกษตรที่จะกำหนดขึ้นให้เหมาะสมกับสภาวะในแต่ละบริเวณ โดยมีทีมของนักวิจัยเข้าไปศึกษาระบบการเกษตรที่มีอยู่ และเปรียบเทียบแนะนำพฤติกรรมใหม่ ๆ ให้แก่เกษตรกรที่พร้อมจะทดลอง อาทิเช่น การปลูกพืชเหลื่อมฤดูกาล การใช้ระบบชลประทานแบบบอบาคาล การใช้แรงงาน ลูทางการตลาด การขนส่ง เครดิต โครงการนี้เป็นโครงการร่วมของมหาวิทยาลัยเกษตรและธรรมศาสตร์ (เริ่มงานตั้งแต่มิถุนายน ๒๕๑๘ และทดลองระบบเกษตรตั้งแต่พฤศจิกายน ๒๕๑๘)

โครงการของมหาวิทยาลัยมหิดล เป็นโครงการที่เน้นหนักทางด้านอนามัยและโภชนาการ ตลอดจนวางแผนครอบครัว โครงการต่าง ๆ ประกอบด้วย

- โครงการศาลาอนามัยและอาสาอนามัย โครงการมุ่งที่จะสร้างสรรค์ความรับผิดชอบด้านอนามัยและการช่วยตัวเอง โดยการเลือกอบรมสตรีชาวบ้านให้เป็นอาสาอนามัย เพื่อจะได้ดำเนินการในศาลาอนามัยที่จะตั้งขึ้นในแต่ละชุมชน

- โครงการกลุ่มมารดา เป็นโครงการที่จะก่อให้เกิดการรวมกลุ่มมารดาเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและอนามัยทั่วไปในการเลี้ยงเด็ก โภชนาการ การวางแผนครอบครัว และอื่น ๆ

- โครงการสถานอนุบาลเด็กวัยก่อนเรียน โครงการนี้มุ่งที่จะให้ชาวบ้านจัดตั้งสถานอนุบาลเด็กเล็กก่อนวัยเข้าเรียน เพื่อช่วยให้เกิดการส่งเสริมการศึกษาทั่วไป โภชนาการ สุขนิสัยแก่เด็กเล็ก และเป็นการช่วยบิดามารดาในการดูแลบุตร เพื่อการประกอบอาชีพได้เต็มที่

- โครงการประสานอนามัยชุมชน โครงการนี้เน้นคานการประสานงานและเชื่อมโยงชาวสารคานอนามัยและระบบงานสาธารณสุขของท้องถิ่น
- โครงการโภชนาการชุมชน เพื่อพัฒนาการให้อาหารที่มีอยู่ในท้องถิ่นในหลักการของโภชนาการอันจำเป็นแก่มารดาและเด็ก
- โครงการอาชีพอนามัยและสิ่งแวดล้อมทางแพทย เป็นโครงการบริการทางสาธารณสุขเพื่อป้องกันเกี่ยวกับอันตรายจากการเจ็บป่วยจากพิษสัตว์ แมลง ยานาแมลง อุบัติเหตุต่าง ๆ
- โครงการวางแผนครอบครัว เป็นโครงการที่ให้ความรู้เกี่ยวกับทักษะในการวางแผนครอบครัว

โครงการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นโครงการในการพัฒนาการรวมกลุ่มซึ่งประกอบด้วย

- โครงการการศึกษาผู้ใหญ่
- โครงการวิจัยการรวมกลุ่มของชาวชนบท
- โครงการวิจัย ความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างชาวบ้านกับข้าราชการในท้องที่
- โครงการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแบบแผนและผลการทำงานนอกไร่นา
- โครงการวิจัยเกี่ยวกับสินเชื่อและการตลาด
- โครงการสื่อสารมวลชน

๖.๓.๒ โครงสร้างการบริหารงานของโครงการ
การบริหารงานแบ่งเป็น ๔ ส่วนใหญ่ ๆ คือ

คณะกรรมการบริหาร หรือคณะกรรมการนโยบาย

คณะกรรมการอำนวยการ

คณะนักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย

คณะผู้ทำงานในหมู่บ้านเขตทดลองปฏิบัติของโครงการ

๖.๔ ผลการดำเนินงาน

จากการวิเคราะห์ cost and Benefit ของโครงการนี้ การวิเคราะห์ด้าน Benefit ได้แยกออกมาเป็น Direct Benefits และ Indirect Benefits

ความหมายของการวิเคราะห์ Direct Benefits หมายถึง ผลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานต่าง ๆ ของโครงการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการที่ตั้งไว้ เป็นผลประโยชน์ที่เกิดแก่หน่วยงานหรือบุคคล ซึ่งเกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโครงการ

ความหมายของผลประโยชน์โดยอ้อม (Indirect Benefits) "คือผลประโยชน์ที่เกิดแก่หน่วยงานหรือบุคคลอื่นที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโครงการ อีกนัยหนึ่ง ผลประโยชน์เป็นผลกระทบหน่วยงานหรือบุคคลภายนอก และเป็นผลกระทบในทางบวก"^{๒๖/}

ในการวิเคราะห์ผลของโครงการนี้ ได้เริ่มวิเคราะห์ผลของโครงการระยะที่ ๒ ซึ่งเป็นช่วงของการทดลองปฏิบัติการ สำหรับโครงการระยะที่ ๑ เป็นโครงการเก็บข้อมูล (ดู ๖.๓) ผลที่จะเกิดขึ้นจึงไม่สามารถวิเคราะห์ได้ ผลประโยชน์ที่ได้รับสรุปไว้ดังนี้^{๒๗/}

^{๒๖/} โครงการพัฒนาผู้นำแมกลอง "การศึกษา Costs และ Benefits ของโครงการพัฒนาผู้นำแมกลอง" เอกสารเผยแพร่ หน้า ๕ (กรุงเทพฯ)

^{๒๗/} โครงการพัฒนาผู้นำแมกลอง "เรื่องเดิม" หน้า ๑๖ - ๓๓

ผลประโยชน์โดยตรงที่คิดเป็นตัวเงิน

๑. ผลต่อชาวบ้าน โครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาน้ำจืด ในเขตโครงการยกกระบัตร จังหวัดสมุทรสาคร ประสบผลสำเร็จมาก ก่อให้เกิดรายได้สุทธิ (กำไร) เฉลี่ยต่อครัวเรือนละ ๘,๖๐๔.๒๔ บาท และก่อให้เกิดเงินได้แก่ชาวบ้านในเขตโครงการอุทอง ในโครงการส่งเสริมการเลี้ยงสุกร ครัวเรือนละ ๙๕.๓๗ บาท (กำไร)

๒. ผลต่อบัณฑิตและนักศึกษาที่ร่วมโครงการ ได้รับประสบการณ์เพิ่มมากขึ้น ทำให้สามารถทำงานได้งานขึ้น (ดูได้จากประสบการณ์ของนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ รายได้ที่ได้รับเป็นไปตามอัตราราชการ ไม่สามารถถือเป็นสิ่งผูกใจที่มากพอจะให้ออกไปทำงานในโครงการได้ ก่อให้เกิดรายได้)

๓. ผลต่อคณาจารย์ที่ร่วมทำโครงการ เฉพาะมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้รับความดีความชอบ ๔ คน

ผลประโยชน์โดยตรงที่ไม่สามารถคิดออกมาเป็นตัวเงิน

๑. ผลประโยชน์จากการทดลองของโครงการ ในช่วงงานโครงการระยะที่ ๒ ซึ่งเป็นช่วงของการทดลองต่าง ๆ ทั้งด้านการเกษตรและการรวมกลุ่มต่าง ๆ ผลการทดลองได้ชี้ให้เห็นถึงปัญหาทางการเมืองที่มีผลและเป็นปัจจัยอันสำคัญที่จะก่อให้เกิดการฉกฉกกันหรือการกีดขวางโครงการพัฒนาชนบทแบบเบ็ดเสร็จได้เป็นอย่างดี จากสถานะของความสำเร็จและความล้มเหลวเหล่านี้จะเป็นข้อมูลที่ดีต่อการวางแผนโครงการที่จะดำเนินงานต่อไป และโครงการใหม่อันจะมีเกิดขึ้น

๒. ผลประโยชน์ที่มีต่อชาวบ้านที่ร่วมทำโครงการ ชาวบ้านในโครงการได้รับประโยชน์ทั้งด้านรายได้เพิ่มทั้งที่ไม่เป็นตัวเงินคือ มีอาชีพเสริมเกิดขึ้น

มากมาย^{๒๔/} ได้ความรู้ทางด้านการเกษตรแผนใหม่ โครงการกู้เงินในอัตรา
คอกเบี้ยต่ำจาก ธกส. ความรู้ทางด้านสุขอนามัย และการรวมกลุ่มเพื่อการต่อรอง

๓. ผลประโยชน์ต่อคณาจารย์ที่เข้าร่วมโครงการ ผลจากการวิจัย
การประเมินผลประโยชน์ของคณาจารย์ที่เข้าร่วมโครงการนี้ ได้รับประโยชน์ในด้าน
งานสอนมากที่สุด ซึ่งถือว่าให้ผลดีต่อคณาวิชาการ ทั้งนี้เพราะการเข้าร่วมโครงการ
ก่อให้เกิดการสัมผัสสภาพที่แท้จริงทางชนบท

ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นทางอ้อม

ผลของการทดลอง เช่น โครงการเลี้ยงปลา เลี้ยงสุกร การปลูกพืช
โดยใช้พันธุ์ และกรรมวิธีใหม่ ให้ผลโดยตรงมาแล้ว และยังมีผลก่อให้เกิดการเชื่อถือ
และขยายไปสู่เพื่อนบ้านและชาวบ้านในหมู่บ้านใกล้เคียง

นอกจากนี้ การเผยแพร่ทางคำขอมูล เอกสาร การสอน และการวิจัย
คำหนึ่ง ได้มีการอ้างอิง และเผยแพร่ถึงขอมูลจากโครงการนี้ ซึ่งนับว่าเป็นผลที่เกิดขึ้น
กับเขตอื่นนอกโครงการ

๖.๕ ปัญหาของการดำเนินการ

๖.๕.๑ ปัญหาการบริหารโครงการ ปัญหาที่ประสบ

๖.๕.๑.๑ ปัญหาการประสานงาน

๖.๕.๑.๒ ปัญหาการเลือกทำวิจัยมากกว่าการพัฒนาหรือ การพัฒนามากกว่าการวิจัย เน้นปัญหาที่แต่ละ มหาวิทยาลัยให้ความสำคัญแตกต่างกันมาก

^{๒๔/} วรพรรณ ศุภจรรยา และ ประยงค์ เนตยารักษ์ "แบบแผนการ
ทำงานนอกไรนา" โครงการวิจัยเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ
(ท.ศ. ๒๕๒๒) หน้า ๔๑ - ๔๕)

๖.๕.๑.๑ ปัญหาการทำโครงการ ควรเลือกทำจากเมืองบน
แล้วส่งการใหญ่ทำงานในสนามและปฏิกิริยาของ
ชาวบ้านในท้องถิ่น

๖.๕.๒ ปัญหาค่านิยมของคนไทย โดยเฉพาะความหวังผลที่จะต้อง
ได้จากผู้ที่เขาไปพัฒนา

๖.๕.๓ ปัญหาทางการเมือง ตัวอย่างที่ชัดเจนที่สุด คือ เหตุการณ์
หลัง ๖ ตุลาคม ๒๕๑๘ และปัญหาเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์

สรุปได้ว่า ผลของการดำเนินโครงการนี้ แม้จะได้รับทั้งผลสำเร็จ
และล้มเหลวในบางส่วนก็นับว่าเป็นผลดีต่อการวางรูปแบบการพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ
ในท้องถิ่น ๆ ใดก็ตาม เท่ากับว่าเป็นการเรียนรู้จากผลสำเร็จและความล้มเหลวของ
โครงการนี้เป็นตัวอย่าง

๗. มุลินธิบุรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ (บชท)

๗.๑ ประวัติความเป็นมา ^{๒๕/}

แนวความคิดในการบูรณะชนบท คือเปิดโอกาสให้ชาวชนบทได้มี
โอกาสเล่าเรียน อ่านหนังสือออก เขียนหนังสือได้ มีโอกาสประกอบอาชีพดีกว่าเก่า
เพิ่มผลผลิตของครอบครัวให้เหลือกินเหลือใช้ ชายผลิตผลได้ราคาพอสมควร รุ่งเรือง
โรคภัยไข้เจ็บเพื่อที่จะได้รู้จักป้องกันและรักษา และเมื่อเขาได้อยู่ดีกินดีแล้ว จะทำให้
การอยู่ดีกินดีนั้นมั่นคงถาวรตลอดไป แนวความคิดนี้มีมานานแล้ว แต่ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบ
ยังทำไม่ได้ไม่เต็มไม้เต็มมือ เต็มสติกำลัง บางคนทำตามหน้าที่ที่ได้รับจ้างเข้ามาโดยที่

^{๒๕/} วนิกา ชัยมงคล "การพัฒนาชนบทสมบูรณแบบ" โรงพิมพ์อักษร-
การพิมพ์ กรุงเทพฯ (พ.ศ. ๒๕๑๘) หน้า ๑๖๘

เขาไม่มีจิตใจอยากทำ ค่ายเหคุนี้จึงมีกลุ่มบุคคลที่มีเจตนาและตั้งใจที่จะดำเนินการ และเขาช่วยเหลือการบูรณะชนบทอย่างจริงจังโดยมิได้มีอามิสสินจ้างเป็นที่ตั้ง ค่ายเหคุนี้จึงได้เกิดมูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ (Foundation for Thailand Rural Reconstruction Movement : TRRM Under the Royal Patronage) ขึ้นเมื่อ ๑๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๐^{๓๐}/ มีสำนักงานใหญ่ ตั้งอยู่ที่กรุงเทพฯ

มูลนิธิบูรณะชนบทนี้ เป็นองค์การการกุศลของเอกชนที่ดำเนินงานโดย อาศัยการบริจาคของผู้มีกุศลจิตทั้งชาวไทย องค์การภายในและต่างประเทศ ซึ่งมีความเป็นห่วงชาวชนบทและอยากให้โอกาสชาวชนบทได้ลืมตาอ้าปากบ้าง มูลนิธินี้ ได้ถือกำเนิดตามแนวปรัชญาการแก้ปัญหาความยากจนของชาวชนบทของ ดร. เย็น (Dr. Y.C. James Yen) และจำลองแบบการบูรณะชนบทของโครงการ PRRM (Philippine Rural Reconstruction Movement) มูลนิธินี้เป็นมูลนิธิของเอกชนที่รับบริจาคทั้งเงินและสิ่งของเพื่อช่วยเหลือชาวชนบท ไม่มีการเมืองหนุนหลัง ไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง และไม่อยู่ในอาณัติของทางราชการ ทำตามกฎหมายของบ้านเมือง และไม่ค้ำกำไรโดยถือหลักว่า เจาหน้าที่ผู้ทำงานหรือนักบูรณะชนบทเป็นเพียงนักวิชาการ คือ ครูของชาวชนบท ไม่ใช่ "ผู้ให้" และไม่มีอะไรจะ "ให้" นอกจากวิชาการ แต่มีจิตใจที่เห็นอกเห็นใจชาวชนบท อยากเห็นชาวชนบท รุ่งเรือง และเป็นกำลังสำคัญของบ้านเมืองและเป็นกำลังส่วนใหญ่ด้วย นอกจากนี้ นักบูรณะชนบทจะต้องไม่ไปหากินกับชาวชนบท ไม่ไปเก็บผลประโยชน์จากชาวบ้าน ไม่เรียกรับ ไม่รบกวน ไม่ไปขออาศัยกิน อาศัยนอนในบ้าน มีแต่ความประสงค์ที่จะไปร่วมกับชาวบ้านในฐานะชาวบ้านคนหนึ่งของหมู่บ้าน จ่ายค่าตอบแทนในสิ่งที่เขาอุปโภคและบริโภค ไม่มีอะไรให้เปล่าแก่ชาวบ้าน วิธีการของนักบูรณะชนบทคือ ถ้าชาวบ้าน

^{๓๐}/ เป็นวันที่จดทะเบียนจัดตั้งมูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย

ต้องการสิ่งใดเขาจะช่วยขอบริจาคผู้ที่มีให้ แต่การลงแรงออกความคิดสร้างสรรค์
เป็นของชาวบ้าน ผลสำเร็จก็เป็นของชาวบ้านและผลประโยชน์ที่ได้นั้นก็ชาวบ้านเอง
เป็นผู้รับ

มูลนิธิฯ นี้ได้เริ่มจัดตั้งเมื่อ ๑๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๐ ได้เริ่ม
สำรวจทำเลที่ทำงานเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๑ และได้ตกลงใจเข้าทำการ
บูรณะชนบทเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๑ ส่วนการเริ่มเข้าไปทำงานในหมู่บ้านเริ่มเมื่อ
เดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๑๒ และได้รับพระมหากษัตริย์คุณให้อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์
เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๒

มูลนิธิฯ ได้เลือกบริเวณทำงานที่จังหวัดชัยนาท โดยมีเหตุผลดังนี้

๑. จังหวัดชัยนาทมีแหล่งน้ำที่สมบูรณ์จากกรมชลประทาน คือ
เขื่อนชัยนาท
๒. จังหวัดชัยนาท มีสถาบันวิจัยเกษตร คือ ศูนย์วิจัยเกษตรลุ่มน้ำ
เจ้าพระยา
๓. ใกล้สำนักงานใหญ่ (กรุงเทพฯ) สะดวกต่อฝ่ายบริหารและ
ฝ่ายปฏิบัติการจะเดินทางไปติดตามผลงานได้สะดวก

จุดเริ่มต้นของการทำงานคือ อำเภอสรรคบุรี เพราะที่คืนในอำเภอนี้
มีส่วนได้รับน้ำเลี้ยงจากเขื่อนเจ้าพระยา ตำบลที่ได้รับการคัดเลือกคือ ตำบลห้วยกรด
ซึ่งมีหมู่บ้านทั้งหมด ๑๗ หมู่บ้าน ประชากร ๒๐,๐๐๐ คน เป็นตำบลที่มีประชากร
หนาแน่นที่สุดของอำเภอนี้ ต่อมา เขตการทำงานได้ขยายต่อไปยังตำบลอื่น ๆ ทุกตำบล
ของอำเภอสรรคบุรี และขยายต่อไปยังอำเภออื่น ๆ อีก ๓ อำเภอของจังหวัดชัยนาท
และบางอำเภอของจังหวัดอุทัยธานี คือ อำเภอเมือง อำเภอหันคา อำเภอวัดสิงห์
และอำเภอหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี รวมเขตปฏิบัติการ ๒ จังหวัด ๕ อำเภอ
๑๑ ตำบล ๓๐ หมู่บ้าน ๓,๐๐๐ ครัวครัว ราษฎร ๑๕,๐๐๐ คน^{๓๑/}

^{๓๑/} มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย "เอกสารเผยแพร่" โรงพิมพ์
ก้าวหน้าการพิมพ์ กรุงเทพฯ (๒๕๒๑)

๗.๒ วัตถุประสงค์^{๗๒/}

๑. เพื่อเป็นสถาบันทางวิชาการที่จะแนะนำความรู้ใหม่ ๆ แก่
ชาวชนบทให้สามารถปรับปรุงและเพิ่มผลผลิตในงานอาชีพ ให้มีรายได้และช่วยเหลือ
ซึ่งกันและกันให้มีรายได้และฐานะความเป็นอยู่ในครอบครัวให้ดีขึ้น ชักจูงความยากจน
ความไม่รู้และโรคภัยไข้เจ็บให้ลดลง

๒. ส่งเสริมให้รู้จักช่วยตัวเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกันใน
ระบบกลุ่มและสหกรณ์ทุกของ

๗.๓ หลักการดำเนินงานและการดำเนินงาน

๗.๓.๑ หลักการสำคัญ หลักการสำคัญของมูลนิธิฯ คือการเข้าถึง
ประชาชน^{๗๓/} เข้าไปอยู่กับชาวบ้าน ช่วยชาวบ้านให้สร้างตนเองให้รุ่งเรือง มั่งมี
ศรีสุขอย่างถาวรด้วยการทำนุบำรุงการอาชีพอนามัย การศึกษา และการรวมกลุ่มเพื่อ
สร้างพลังงานชุมชน

๗.๓.๒ การดำเนินงาน

๗.๓.๒.๑ การบริหารโครงการ การดำเนินงานของ
โครงการแบ่งออกตามหน้าที่ ดังนี้

ฝ่ายบริหารโครงการ ดำเนินการและกำหนดนโยบายโดยประธาน
อำนวยการและคณะกรรมการ มีสำนักงานอยู่ที่กรุงเทพฯ

^{๗๒/} มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์
"เรื่องเดิม" หน้า ๒

^{๗๓/} สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย "สังคมศาสตร์ปริทัศน์"
ฉบับพิเศษ ชาวนาไทย โรงพิมพ์พิมพ์เนศ กรุงเทพฯ (ก.ย. ๒๕๑๓) หน้า ๘๗

ฝ่ายปฏิบัติการ ซึ่งประกอบด้วยผู้อำนวยการฝ่ายปฏิบัติการ ผู้อำนวยการเฉพาะสาขา (เช่น นักการเกษตร นักการศึกษา แพทย์ พยาบาล นักโภชนาการ ช่างฝีมือ และบูรณะการ) ซึ่งมีสำนักงานอยู่ที่ศูนย์ปฏิบัติการและศูนย์ฝึกอบรมฝ่ายนำสันชัณนาท สำหรับบูรณะการนั้น มีสำนักงานดำเนินการอยู่ที่ศูนย์ปฏิบัติการบูรณะชนบทในท้องที่ต่าง ๆ ๑๕ ศูนย์ ภายใตฺเขตโครงการ

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ มูลนิธิฯ ได้เปลี่ยนโครงสร้างการบริหารงานใหม่ โดยที่สำนักงานกลาง (กรุงเทพฯ) เหลือเจ้าหน้าที่ไว้ ๑ คน เป็นผู้ประสานงาน และพนักงานผู้ช่วยอีก ๑ คน นอกนั้น ย้ายไปอยู่ที่สำนักงานปฏิบัติการและศูนย์ฝึกอบรมที่ชัณนาทหมด ยกเลิกตำแหน่งประธานฝ่ายปฏิบัติการโดยปริยาย ยกเลิกการส่งบูรณะกรเข้าไปอยู่ประจำในที่ทำงานที่สำนักงานปฏิบัติการของศูนย์ทั้ง ๑๕ ศูนย์ แต่ใช้วิธีการทำงานแบบเข้าไปเยี่ยมกลับ และพำนักอยู่ที่สำนักงานปฏิบัติการและศูนย์ฝึกอบรมที่ชัณนาทแทน

๓.๓.๒.๒ หลักปฏิบัติงานที่มูลนิธิฯดำเนินการช่วยเหลือ
ราษฎร คือ

งานสาขาอาชีพ ได้แก่การเพิ่มผลผลิตในการทำงานโดยแนะนำให้ทำงาน ตามแบบอย่างของไต้หวัน เช่น แนะนำการใช้พันธุ์ข้าวที่ให้ผลผลิตสูง แนะนำการใช้ปุ๋ย ใช้วิธีเพาะปลูกแบบใหม่ เช่น การปลูกเป็นแถวเป็นระยะ ส่งเสริมการทำสวนครัว รวมทั้งการเพาะเห็ดฟาง ส่งเสริมการเลี้ยงเบ็ด ไก่ สุกร โค บำรุงพันธุ์พื้นเมืองโดยใช้พ่อพันธุ์ชาวต่างประเทศ ตลอดจนป้องกันโรคระบาดของสัตว์เลี้ยง การให้อาหารที่ถูกต้อง ตลอดจนส่งเสริมการปลูกพืชไร่ พืชดุกแล้ง และการทำนาปรัง

งานสาขาสาธารณสุข วัตถุประสงค์อันสำคัญของงานในสาขานี้คือการจัดให้มีสาธารณสุขที่ดีในหมู่บ้านเพื่อป้องกันโรค โดยการช่วยตรวจสุขภาพอนามัยของชาวบ้านและนักเรียน สอนและอบรมการป้องกันการใช้ ช่วยรักษาพยาบาลขั้นต้น แนะนำให้ใช้โรงพยาบาล แนะนำการใช้ยารักษาโรคให้ตรงกับไข้ ส่งเสริม

การชุกบน้ำเพื่อการบริโภค ปรับปรุงบ่อน้ำเดิมที่มีอยู่ให้ถูกสุขลักษณะ และนำไปสร้าง
 สวมและใช้สวม แนะนำการกำจัดน้ำโสโครกจากบ้านเรือนอย่างถูกต้อง แนะนำ
 การป้องกันกาเหาะเชื้อในบ้านเรือน โดยการย้ายคอกสัตว์ออกไปจากใต้ถุนบ้านและ
 อบรมการคุมกำเนิดและวางแผนครอบครัว

งานสาขาศึกษา มุลินีฯ ได้จัดให้มีการสอนผู้ที่มีเลื่อน และ
 การศึกษาผู้ใหญ่ จัดตั้งห้องสมุดทุกศูนย์ ฝึกอบรมอาชีพหลังจากเลิกงาน (เวลา
 กลางคืน) เช่น การช่างสตรี ช่างไม้ เครื่องเคลือบดินเผา การตัดเย็บเสื้อผ้า
 ตลอดจนการอบรมวิชาเกษตร เช่น การเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์

นอกจากนี้ มุลินีฯ ได้จัดตั้งโรงเรียนสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน
 (โรงเรียนเด็กเล็ก) เพื่อช่วยลดภาระพ่อแม่ในระยะทำงานให้ทำอาชีพได้เต็มที่
 ป้องกันมิให้เด็กโตต้องหยุดเรียนเพื่อเลี้ยงน้องในฤดูทำนา และเป็นวิธีการที่จะช่วย
 ให้เด็กเล็ก ๆ ได้รับความอบรมและดูแลในคานอาหาร อนามัย ตั้งแต่เริ่มแรก

งานสาขาอัครประชาธิปไตย หรือสาขาลาปกรองตนเอง มุลินีฯ
 ได้ส่งเสริมให้รู้จักการรวมกลุ่มเพื่อกิจการต่าง ๆ เช่น การสหกรณ์ กลุ่มอาชีพ กลุ่ม
 ชาวนา และกลุ่มเยาวชน เป็นต้น เพื่อฝึกให้รู้จักการทำงานร่วมกัน ฝึกกำลังให้
 เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเป็นการฝึกการดำเนินการและการปกครองแบบประชาธิปไตย

คานเยาวชน นอกจากการจัดตั้งกลุ่มเยาวชนแล้ว มุลินีฯ ยังดำเนินการ
 การจัดกลุ่มบุตรเกษตรกรเพื่ออบรมด้านความคิดใหม่ ๆ ในการปรับปรุงชีวิตและอาชีพ
 ป้องกันการละทิ้งที่นาเข้าสู่ตัวเมือง ซึ่งจะให้ผลในระยะยาวในการลดปัญหาคาน
 เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

๗.๔ วิธีดำเนินงาน

ลักษณะการดำเนินงานของมุลินีฯ ซึ่งเป็นงานใหญ่ ๆ แบ่งออกเป็น

๒ ประเภท คือ

- งานปฏิบัติการในหมู่บ้านตามโครงการเบ็ดเสร็จ ๔ สาขา ตาม
ขอ ๗.๓.๒.๒
- งานอบรมและสัมมนาที่สำนักงานศูนย์ปฏิบัติการและศูนย์ฝึกอบรมที่
ฝายน่าน จ. ชัยนาท

๗.๔.๑ งานปฏิบัติการในหมู่บ้านตามโครงการเบ็ดเสร็จ

งานตามโครงการนี้คือ งานสาขาอาชีพ สาธารณสุข การศึกษา และอัตรประชาภิบาล วิธีการดำเนินงานตามสาขาเหล่านี้จะสรุปไคตามโครงการที่
จัดตั้งดังนี้

๗.๔.๑.๑ งานสาขาอาชีพ เพื่อช่วยชาวนาให้มีผลผลิต
เพิ่มขึ้น เพื่อก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น มีดังนี้

- โครงการนาสาธิต มุลินธิได้นำเอาวิธีการทำนาแบบใหม่ โดย
วิธีการสาธิตแบบต่าง ๆ เพื่อความเหมาะสมกับทุนและแรงงานที่มีอยู่ อาทิเช่น

วิธีที่หนึ่ง เป็นการชักชวนให้ชาวนาเปลี่ยนวิธีการทำนาแบบเดิม
มาทำอย่างใหม่ชนิดสมบูรณ์แบบ เพื่อเปรียบเทียบกัน ชาวนาที่มีได้เปลี่ยนมาใช้วิธี
การทำนาแบบใหม่ ผลการเปรียบเทียบ ชาวนาได้ผลผลิตเพิ่มถึง ๑๓๕.๗ %^{๓๔}

วิธีที่สอง ใช้วิธีการเตรียมดินแบบวิธีที่หนึ่ง (ทำนาคำ) แต่แนะนำให้
เปลี่ยนพันธุ์ข้าว เป็นพันธุ์ข้าวที่รัฐบาลแนะนำเช่น กข. ๑ กข. ๓ เหลืองประทิวและ
นางมด การเปลี่ยน เปลี่ยนเฉพาะพันธุ์ข้าว แต่เรื่องอื่น ๆ ไม่เปลี่ยน เช่น ไม่ใช้
ปุ๋ยหรือยาฆ่าแมลงเพื่อระวังการให้ทุนมากสำหรับเกษตรกรบางท้องที่ที่ไม่อยู่ในฐานะจะ
ทำแบบที่หนึ่งได้ ผลการส่งเสริมวิธีนี้ ผลผลิตถั่วเฉลี่ยไร่ละ ๕๕ ถัง เทียบกับดั้งเดิม
ผลผลิตเฉลี่ย ๒๘.๕ ถัง/ไร่ ซึ่งแสดงว่าการทำนาแบบใหม่ให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๘๗.๕^{๓๕}

^{๓๔}/ มุลินธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ เรื่องเดิม หน้า ๓

^{๓๕}/ มุลินธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ เรื่องเดิม หน้า ๓

นอกจากนี้ ยังได้สาธิตการทำนาหว่าน โดยใช้พันธุ์ข้าวใหม่ หรือพันธุ์ข้าวใหม่และมีการใช้ปุ๋ยและยากำจัดโรคพืชและวัชพืชด้วย ปรากฏว่าได้ผลผลิตเพิ่มกว่าแบบดั้งเดิมมาก

โครงการทำนาส่งเสริม เนื่องจากการทำนาสาธิตมีชาวบ้านบางกลุ่มไม่มีโอกาสร่วมทำนาสาธิต ได้มาติดต่อขอพันธุ์ข้าวจากชาวบ้านที่ทำนาสาธิต เจ้าหน้าที่ของมูลนิธิจึงเข้าไปให้คำแนะนำเป็นครั้งคราว โครงการนี้ได้เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ นอกจากคำแนะนำแล้ว มูลนิธิยังเปิดการอบรมให้แก่ชาวบ้านด้วย หลังจากการอบรม กลุ่มชาวบ้านที่เข้ารับการอบรมนี้ ได้รวมกันก่อตั้งกลุ่มร้านค้าโดยการจัดซื้อปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช และของใช้การเกษตรมาจำหน่ายจากผลของการทำนาแผนใหม่แบบส่งเสริมนี้ได้ขยายจำนวนของชาวบ้านและเขตที่นาออกไปมาก และทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิม

สำหรับโครงการที่ก่อให้เกิดรายได้เสริมจากอาชีพหลักมีดังนี้

โครงการทำนาปรัง การแนะนำให้ราษฎรรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์สำหรับเขตที่ได้รับน้ำจากการชลประทาน ปลูกพืชหลังฤดูเก็บเกี่ยว เช่น พืชไร่ และการทำนาปรัง ปรากฏว่าราษฎรในท้องที่เขตนี้นิยมการทำนาปรังมากกว่าการปลูกพืชไร่

โครงการปลูกพืชไร่ การแนะนำให้ราษฎรใช้เวลาว่างช่วง ๔ เดือนหลังฤดูเพาะปลูกเพื่อเพิ่มรายได้ขึ้น พืชไรชนิดที่ราษฎรสนใจคือ

ก. ถั่วเขียว เป็นพืชที่ราษฎรคุ้นเคยดี ลักษณะช่วงการผลิตเป็นการผลิตเพื่อเก็บไว้รับประทานในครัวเรือนและไว้ใช้ทำพันธุ์ เมื่อเหลือจึงจะนำออกจำหน่าย ถั่วเขียวที่ได้รับการส่งเสริมให้ปลูกหลังฤดูทำนาค้น ได้ผลผลิตตั้งแต่ ๔ - ๑๑ ไร่ และมีรายได้เพิ่มขึ้น

ข. ถั่วเหลือง การปลูกถั่วเหลือง พบว่าราษฎรให้ความสนใจน้อย เพราะเป็นพืชที่ราษฎรมีความชำนาญน้อยอยู่ ทำให้กลัวว่าจะไม่ไคผล และเนื่องจากว่าถั่วเหลืองที่ปลูกไคสวนใหญ่ขายเป็นถั่วแระและทำขนมภายในหมู่บ้านเท่านั้น มีไคผลลิตเพื่อส่งออกสู่ตลาด

ค. งา เป็นพืชที่ราษฎรรู้จักการปลูกก็แล้ว แต่ก็เป็นพืชที่ยังมีการปลูกลดน้อย

จ. ข้าวโพคหวาน และข้าวโพคเลี้ยงสัตว์ สำหรับข้าวโพคหวาน เป็นเรื่องใหม่ ในตอนที่นำเข้ามาสู่โครงการ ทำให้ราษฎรลงทุนทำน้อยกว่าการปลูกข้าวโพคเลี้ยงสัตว์ เพราะสามารถขายไคราคามากกว่า ๓ เท่าของเงินลงทุน และปลุกในที่ไคนไค ทำให้ราษฎรในที่ไคนไคใช้เวลาหลังฤดูการทำนาปีไคไคเต็ม

ฉ. แตงโม เป็นพืชที่ราษฎรสนใจมาก เพราะไคน้ำในการเพาะปลุกน้อย แต่มีปัญหาเรื่องโรคและแมลงมาก บางแปลงแทบไม่ไคผลลิตเลย ลักษณะของการปลูกที่ไคไคมุ่งแต่แตงโมลูกใหญ่ ๆ เท่านั้น ไคไคมีการเอาแตงโมออนออกขายหารายไคควย

ช. อ้อย เป็นพืชที่มีผูสนใจน้อยมาก เป็นอ้อยสำหรับทำน้ำตาล ซึ่งเกษตรกรทำไคอย่างไคสองทำ ไครายไคไคไคมากถึงไรละ ๖,๐๐๐ บาท แต่ระยะปีหลัง ๆ ก็ไม่มีไคไคสนใจเท่าไคไคอื่น อาจไคเนื่องมาจากราษฎรมีอาชีพการทำนาเป็นหลัก ถ้าทำอ้อยควย อ้อยจะไคองแบ่งพันพันนา ไม่ใช่ไ�เป็นการไคไคนหลังฤดูทำนาไคไคเต็ม

โครงการเพาะเห็ดฟาง การแนะนำไ�ไคใช้เวลาว่างหลังการทำนาอีกไ�อย่างหนึ่งคือ การเพาะเห็ดฟาง ซึ่งไ�เป็นการเสริมรายไคไคประจำปี และเป็นอาหารภายในครอบครัวไค นอกจากนี้ การไ�เวลาในการดูแลไคไคน้อยมาก (รดน้ำครั้งไ�เดียว ใน ๒ อาทิตย)

โครงการทำสวนครัว ในระยะเริ่มต้นมูลนิธิฯ แนะนำให้เกษตรกรปลูกผักเพื่อบริโภคในครัวเรือน เป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย และมีโอกาสรับประทานผักสดตลอดเวลา ซึ่งมีคุณค่าทางอาหาร ต่อมาเมื่อผลผลิตเหลือจากการบริโภค ก็นำไปจำหน่ายในตลาด ซึ่งราษฎรสนใจมากขึ้น โดยเฉพาะผักที่ปลูกง่าย เช่น ผักกาดขาวปลี คะน้า แดงกวา มะเขือเทศ มะเขือเปราะ ฟริกซ์ฟ้า ถั่วฝักยาว ฟักทอง บวบ มะเขือยาว เป็นต้น

โครงการปลูกไม้ผล โครงการนี้เป็นโครงการเสริมรายได้และป้องกันการเล็ดลอดจากอาชีพหลัก มูลนิธิฯ สนับสนุนให้ชาวนาปลูกต้นไม้ผลไว้รับประทานในครัวเรือนและเพื่อจำหน่าย ไม้ผลที่ได้รับความนิยมจากราษฎรมากที่สุดคือ มะพร้าว ส้มโอหวานพันธุ์ขาว ชมพู่หวาน มะนาวหนัง มะปรางหวาน ละมุดไซห่าน กล้วยหอม ชนุน เป็นต้น

โครงการเลี้ยงสุกร โคส่งเสริมการเลี้ยงแบบขังคอก หาดพันธุ์ดีมาแนะนำให้เลี้ยง วัตถุประสงค์ของการเลี้ยงสุกรมี ๓ แบบคือ แบบขยายพันธุ์ดี บำรุงพันธุ์ และการเลี้ยงสุกรขุน (เลี้ยงลูกหมูอายุ ๖ - ๗ เดือนครึ่ง) สำหรับการส่งเสริมการเลี้ยงนี้ มูลนิธิฯ โคส่งเสริมแบบธุรกิจขนาดใหญ่ ๆ เพราะมีปัญหาเรื่องการตลาดมาก การส่งเสริมก็ได้ทำเป็นลำดับเป็นต้น

โครงการเลี้ยงสัตว์ปีก โครงการเลี้ยงโคเนื้อและการเลี้ยงปลาเป็นโครงการส่งเสริมให้เลี้ยงถูกวิธี เพื่อก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น แต่ไม่มีการสนับสนุนจนกระทั่งเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ สำหรับโครงการที่ลดภาระการเลี้ยงสำหรับอาชีพหลักและอาชีพรองมีดังนี้

โครงการควบคุมและป้องกันโรคระบาดของสัตว์ เป็นโครงการเสริมการเลี้ยงสัตว์ซึ่งได้รับความร่วมมือจากสัตว์แพทย์อำเภอ เขาไปฉีดวัคซีนป้องกันโรคต่าง ๆ ให้ โดยบูรณะการเป็นผู้ชี้แจงให้ราษฎรทราบ และราษฎรไปแจ้งกำนัน

ผู้ใหญ่มาก และทางกำนันและผู้ใหญ่มากเป็นผู้ไปติดต่อสัตว์แพทย์ โครงการนี้ได้ผลดีมาก ไม่เคยมีสัตว์ในเขตปฏิบัติการเกิดโรคระบาดเลย

โครงการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช มวลนิธิได้รับความร่วมมือจากหน่วยปราบศัตรูพืชที่ ๔ จังหวัดชัยนาท ในการอบรมการใช้เครื่องมือพ่นยา และทางอำเภอสรรคบุรี ได้มอบเครื่องพ่นยาชนิดเครื่องยนต์ให้เขตปฏิบัติการ ๘ หน่วย จึงนับได้ว่าโครงการนี้ได้รับผลดีทั้งในด้านการประสานงานและการดำเนินการดีมาก

๓.๔.๑.๒ งานสาขาสาธารณสุข

หมวดการรักษา มีโครงการที่ดำเนินการดังนี้

- โครงการหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ ซึ่งประกอบด้วยนายแพทย์ ๑ นาย พยาบาลปริญญา ๑ นาย และบางทีก็มีเจ้าหน้าที่ สุขาภิบาลมาสมทบอีก ๑ นาย พร้อมยาและเวชภัณฑ์ ใ้คอยบริการรักษาพยาบาลขั้นต้น ซึ่งได้รับความสนใจจากราษฎรมารับบริการกันมาก
- โครงการเยี่ยมบ้านและเยี่ยมราษฎรที่บ้าน ตลอดจนการให้บริการ รักษาพยาบาลและให้คำแนะนำเวลาไปค้างอยู่ในหมู่บ้าน
- โครงการช่วยเหลือราษฎรที่ถูกรังแก โดยเปิดบริการที่ศูนย์ กับที่สำนักปฏิบัติการฝ่ายน้ำฉุน และจัดการส่งผู้ป่วยไปรับการตรวจและรักษาตัวต่อ

หมวดการป้องกัน ได้จัดตั้งโครงการต่าง ๆ ดังนี้

- โครงการควบคุมและรักษาวัณโรค
- โครงการฉีดวัคซีนป้องกันโรคต่าง ๆ เช่น มาลาเรีย โรคก้นดำ และควบคุมโรคเรื้อน ป้องกัน รักษาและส่งเสริมสุขภาพของดวงตา

หมวดการส่งเสริมสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

- โครงการส่งเสริมให้ราษฎรรู้จักการใช้สวมนและสร้างสวมน
- โครงการจัดหาน้ำสะอาดบริโภค
- โครงการกำจัดน้ำคร่ำหรือน้ำโสโครก โดยการทำบ่อเก็บน้ำโสโครก
- โครงการรักษาความสะอาดคอกสัตว์และการย้ายคอกสัตว์ออกจากใต้ถุนเรือน
- โครงการกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูล และการแนะนำทำปุ๋ยจากขยะ
- โครงการปรับปรุงตกแต่งบริเวณบ้านให้ถูกสุขลักษณะ

หมวดการส่งเสริมสุขภาพ

- โครงการวางแผนครอบครัว
- โครงการให้สุขศึกษาแก่ประชาชน
- โครงการอนามัยโรงเรียน
- โครงการอาหารและโภชนาการ
- โครงการทันตสุขศึกษา
- โครงการส่งเสริมสุขภาพเด็กเล็ก
- โครงการช่วยเหลือเด็กที่ตกอยู่ในความทุกข์ยาก โดยเฉพาะเด็กที่ถูกทอดทิ้ง ขาดแคลนอาหาร เสื้อผ้า ขาดการศึกษา

๗.๔.๑.๓ งานคานการศึกษา

- โครงการเด็กเล็กก่อนวัยเรียน

- โครงการโรงเรียนผู้ใหญ่สายสามัญศึกษาแบบเบ็ดเสร็จซึ่งเน้นหนัก อ่านออก เขียนได้ ซ่อมเสริมผู้ล้มเลือน ภาษาอังกฤษ ระดับ ๓ (ป. ๗) และระดับ ๔ (ม.ศ. ๓)

- โครงการโรงเรียนผู้ใหญ่สายอาชีวศึกษา เช่น สอนตัดเสื้อ เย็บเสื้อผ้า การใช้กระแสไฟฟ้า ซ่อมเครื่องยนต์ เป็นต้น

- โครงการอบรม ประกอบด้วย การอบรมผู้ใหญ่ในชนบท ที่ศูนย์อบรมการศึกษาผู้ใหญ่ที่จังหวัดอุบลราชธานี การอบรมผู้ดูแลเด็กเล็ก การอบรมบรรยาย และสาธิตเกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง การอนามัย โภชนาการ การประดิษฐ์ การเกษตร เครดิตยูเนียน วัฒนธรรม และโสศกทัศน์ศึกษา

- โครงการจัดตั้งที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน และจัดห้องสมุดประชาชนประจำหมู่บ้าน

๗.๔.๑.๔ งานด้านอัตรประชาภิบาล

มูลนิธิฯ ได้เน้นหน้าที่ที่จะสอนและกระตุ้นให้ชาวชนบทมีความสำนึกและรู้จักปกครองตนเองตามรูปแบบประชาธิปไตย ตระหนักถึงความรับผิดชอบ ต่อสังคม และชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ โดยดำเนินงานในรูปโครงการต่าง ๆ ดังนี้

- โครงการจัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อร่วมมือกับเจ้าหน้าที่มูลนิธิพิจารณาปัญหาต่าง ๆ และหาทางแก้ไข การจัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านนี้จะเป็นการฝึกให้ราษฎรรู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกัน ทำงานร่วมกัน ตามความถนัด ทั้งนี้จะเป็นการนำไปสู่การปกครองตนเอง แบบมีสภาพท้องถิ่น

- โครงการเวรยามประจำหมู่บ้าน เพื่อป้องกันการลักขโมย ในหมู่บ้าน โครงการนี้ได้รับความเห็นชอบและสนับสนุนจากนายอำเภอสรครบุรี และผู้บังคับกองตำรวจภูธร และให้ถือเป็นแนวปฏิบัติที่ทั่วกันทุกหมู่บ้านและตำบล โดยการสั่งกำนัน ผลของโครงการทำให้ไม่มีของสูญหายเกิดขึ้น

- โครงการกลุ่มเยาวชน
 - โครงการกลุ่มยุวเกษตรกร ซึ่งมาจากกลุ่มยุวกสิกรเกิมนั้นเอง ซึ่งโครงการเป็นโครงการเตรียมเยาวชนไว้ให้เป็นเกษตรกรที่ดีต่อไปนั่นเอง

- โครงการอบรมผู้นำสังคม อันได้แก่คณะกรรมการผู้นำ

หมู่บ้าน

- โครงการปรับปรุงพื้นที่ดิน

- โครงการจัดหาเครดิตเพื่อสมาชิก

- โครงการกลุ่มรถไถนาขนาดเล็ก

- โครงการทดลองเรื่องการสีข้าว

- โครงการกลุ่มผู้นำ (เริ่มดำเนินการปี ๒๕๑๘)

เพื่อแก้ปัญหาเรื่องการขาดแคลนน้ำ

๗.๔.๒ งานอบรมและสัมมนาที่ฝ่ายน้ำฝน มีดังนี้

- ราษฎรในเขตปฏิบัติการของมูลนิธิ ๑๕ ศูนย์ ได้เข้ารับการอบรมทางวิชาการเกี่ยวกับงานส่งเสริมทางการเกษตร การศึกษา การจัดตั้งกลุ่มตามหลักการวิธีการสหกรณ์ เช่น การทำนาแบบใหม่ การเลี้ยงสุกรพันธุ์ดี การขยายพันธุ์ปลา การดูแลเด็กเล็ก การอบรมทางการบัญชี ภาควิชาปฏิบัติ และการอบรมเยาวชนชนบท เป็นต้น

- หน่วยงานอื่นที่ขอเข้าใช้สถานที่ของศูนย์ปฏิบัติการและอบรมฝ่ายน้ำฝนชัชวาท เช่น สหกรณ์ ครู มหาวิทยาลัย และองค์การระหว่างประเทศ

๗.๕ ปัญหาและขอเสนอแนะ

เนื่องจากมูลนิธิเป็นองค์การที่มาจากภาคเอกชน การดำเนินงานต่าง ๆ เป็นการกระทำอันเกิดจากการตั้งใจจริง และเสียสละของคณะกรรมการและผู้บริหารสถานงาน ในระยะเริ่มแรกของการดำเนินกิจการก็มีอุปสรรคมากมาย ทั้งด้าน

ราษฎรที่อยู่ในเขตโครงการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น แต่หลังจากผลงานสองปีแรกปรากฏขึ้นก็ปรากฏว่า ชาวชนบทในเขตโครงการเริ่มเข้าใจ และเห็นประโยชน์ จึงให้การร่วมมือเป็นอย่างดี ตลอดจนเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐบาล

สำหรับปัญหาของโครงการต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วเกี่ยวกับงานปฏิบัติการในหมู่บ้านตามโครงการเบ็ดเสร็จนี้ ทุกโครงการย่อมมีอุปสรรค และขอเสนอแนะแก่อนุกรรมการที่จะจัดตั้งขึ้นใหม่ที่ควรจะต้องศึกษาอย่างยั้ง ในที่นี้จะไม่กล่าวถึงรายละเอียดเหล่านั้น สิ่งที่จะต้องนำมาเป็นปัญหาและหาทางแก้ไขสำหรับโครงการพัฒนาชุมชนที่จะเกิดขึ้นใหม่พึงสังวรไว้อย่างยิ่งคือ

๓.๕.๑ ปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงทางการเงินอุดหนุนโครงการ
 ดังที่ได้กล่าวถึงทุกโครงการ การดำเนินงานจะต้องมีงบประมาณในการดำเนินการ แม้โครงการของมูลนิธินี้จะได้รับเงินอุดหนุนจากในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะมูลนิธิคอตานความอดอยากและขาดอาหาร (ท.อ.ช.อ.) ของเยอรมันตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๓ มากก็ตาม ภาวะการขาดแคลนทางการเงินก็ได้เริ่มมีเมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ทั้งนี้เนื่องมาจากภาวะการค้าโดยทั่วไปตกต่ำ การขาดดุลการค้าของประเทศมากขึ้น ค่าของเงินบาทตกต่ำ แหล่งที่ให้การอุปถัมภ์การเงินรายใหญ่ให้แก่มูลนิธิได้ตัดความช่วยเหลือตั้งแต่ปี ๒๕๑๖ ลง และความรุนแรงทางการเงินได้ประสมมากยิ่งขึ้น หลังจากปี พ.ศ. ๒๕๑๕ อันเนื่องมาจากวิกฤตการณ์ทางการเมือง (๖ ต.ค. ๑๕) ของประเทศ ทำให้การดำเนินงานของมูลนิธิเกือบล้มเลิกกิจการ แต่คณะกรรมการบริหารก็ได้แสดงความสามารถงานอุปสรรคเหล่านี้ได้ และได้รับการสนับสนุนอย่างดีจาก PRRM (Philippines Rural Reconstruction Movement) ของประเทศฟิลิปปินส์ และ ท.อ.ช.อ. ของเยอรมัน โดยเฉพาะ ท.อ.ช.อ. ได้รับเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าบริหารและค่าดำเนินงานตามโครงการโดยกำหนดเป็น Action Plan ไว้ ๓ ปี โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๒๒ เป็นต้นไป สัญญาว่าจะต่อสัญญาโครงการให้ แม้ PRRM จะถอนตัวออกไปเมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๒๑ ก็ตาม

๓.๕.๒ ปัญหาเกี่ยวกับการเมืองและทัศนคติของบุคคล ดังได้กล่าวไว้แล้วแต่คนวมูลนิธิเป็นมูลนิธิของเอกชน ดำเนินการโดยกลุ่มบุคคลที่มีเจตนาอันดีที่จะช่วยต่อต้านความอื้อยิบและขาดแคลนอาหารของชาวชนบท ฉะนั้น การดำเนินการที่จะช่วยให้ชาวชนบทรอดพ้นจากสภาวะความอื้อยิบและแร้นแค้นนั้น จะต้องมึผลกระทบต่อกลุ่มชนบางกลุ่มในด้านการขัดแย้งผลประโยชน์กันขึ้น ปัญหานี้ได้ฝังอยู่ในความนึกคิดของกลุ่มชนที่ถูกทำลายผลประโยชน์ตั้งแต่เริ่มโครงการและประจักษ์ชัดแจ้งในเหตุการณ์ทางการเมืองหลัง ๖ ต.ค. ๒๕๑๕ ทัศนคติในแง่อกุศลที่เกิดขึ้นจากผลทางการเมืองครั้งนี้เชื่อมโยงไปถึงสถานการณ์ความมั่นคงทางการเงินของมูลนิธิฯ ดังที่กล่าวไว้แล้วในข้อ ๓.๕.๑ ทำให้เงินอุดหนุนจากภายในประเทศลดลง และมีผลกระทบต่อฐานะภาพของบูรณกรมาก เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ของเขาไปทำงานร่วมกับชาวบ้านเมื่อถูกมองในแง่อกุศลจิต จึงทำให้บูรณกรเริ่มหวาดกลัวต่อสวัสดิภาพของตน และเห็นอนาคตอันไม่สดใสในการทำงานคานนี้ จึงลาออกไปทำงานคานอื่นแทน ทำให้โครงการประสบปัญหาคานขาดแคลนบูรณกรที่ไคงานการอบรมมาแล้วอย่างคามากขึ้น แม้ภายหลังสถานการณ์ทางการเมืองจะดีขึ้น และมีผู้เข้าใจเจตนาของมูลนิธิดีขึ้นก็ตาม

สรุปไควว่า ปัญหาที่มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยที่ประสบเกี่ยวกับมรสุมทางการเงินและทางการเมืองนั้นจะเป็นปัจจัยที่หน่วยงานต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาชนบทจะต้องตระหนักอย่างมาก เพราะถือเป็นบทเรียนที่สำคัญอย่างยิ่งในการที่จะบริหารโครงการใหม่บรรลุผลตามเจตนาได้หรือไม่

๓.๖ สภาพการณ์ของมูลนิธิในปัจจุบัน

จากการศึกษารูปแบบการดำเนินการของมูลนิธิฯ ตั้งแต่เริ่มปฏิบัติการมานั้น ช้ให้เห็นว่า มูลนิธิไค่เข้าชวยงานพัฒนาชนบท โดยไค้หมุ่บ้านจริงเป็นห้องปฏิบัติการ เพื่อศึกษาสภาพความเป็นอยู่และต้นเหตุของปัญหา แล้วจึงไค้ดำเนินการอำนวยความสะดวก และประสานงานกับชาวบ้านในฐานะแหล่งวิทยากรต่าง ๆ ทั้งในคานอาชีพ

การศึกษา อนามัยครอบครัว และอัต-ประชาภิบาล โดยมีบูรณกรเป็นผู้ประสานงานระหว่างหมู่บ้านกับมูลนิธิฯ

จากรูปแบบของการดำเนินการข้างต้น ประกอบกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามข้อ ๗.๕ มูลนิธิได้ปรับปรุงรูปแบบในการพัฒนาชนบทเสียใหม่เพื่อปรับให้เข้ากับฐานะสภาพทางเศรษฐกิจและการเงินของมูลนิธิฯ แต่มีได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากวัตถุประสงค์เดิม การปรับนี้เป็นการปรับทางด้านวิธีการของการพัฒนา โดยเสนอเป็นโครงการทดลอง ๓ ปี ในขอบข่าย ๓ ตำบล ๔๔ หมู่บ้าน โดยเรียกชื่อโครงการนี้ว่า โครงการบูรณะชนบทโดยชาวบ้าน (A Village Management-System)

๗.๖.๑ เป้าหมายของโครงการนี้เพื่อสร้างระบบการช่วยเหลือตนเองให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านอย่างแท้จริง ให้ชาวบ้านรู้จักเสนอความคิดริเริ่มในการวางแผนพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง โดยใช้การติดต่อขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ และวิทยากรให้เขาไปช่วยดำเนินการพัฒนา โดยไม่ต้องให้มูลนิธิฯ เข้าช่วยโดยตรงดังที่ผ่านมา เป้าหมายที่มูลนิธิบูรณะชนบทคาดหวังไว้ก็คือ

๑. โครงการนี้จะเป็นอย่างสำหรับการบูรณะชนบทโดยชาวบ้าน
๒. สถาบันต่าง ๆ ทั้งรัฐและเอกชน จะใช้และพัฒนาระบบชาวบ้านช่วยเหลือตนเองนี้เป็นครรลองสำหรับโครงการต่าง ๆ ที่จะปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบทต่อไป
๓. คาดว่ามูลนิธิฯ คงจะได้เป็นแหล่งช่วยอบรมวิธีการพัฒนาชนบทตามรูปแบบของโครงการใหม่นี้แก่บุคลากรของรัฐ และผู้ที่สนใจต่อไป

๗.๖.๒ พื้นที่เป้าหมายของโครงการ โครงการนี้ได้เริ่มดำเนินงานโดยทดลองในเขต ๓ ตำบล คือ ต.ห้วยกรด ต.ห้วยรอด และต.คางขวาง ในเขตสองจังหวัดคือ ชัยนาท และอุทัยธานี รวม ๔๔ หมู่บ้าน ๓๐ หมู่บ้านเป็นพื้นที่ปฏิบัติการเดิมของมูลนิธิฯ และอีก ๑๔ หมู่บ้านเป็นหมู่บ้านใหม่ที่มูลนิธิฯ ขยายงานออกมา

๓.๖.๓ รูปแบบการปฏิบัติงานและการดำเนินงานของโครงการ
จุดประสงค์ในการปฏิบัติงานคือความพยายามที่จะปรับปรุงคุณภาพชีวิตในชนบทเป็นสำคัญ
การดำเนินงานที่จะให้บรรลุผลข้างต้น จะต้องประสานงานกันหลายฝ่าย โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งการแสดงความต้องการที่จะปรับปรุงสถานภาพของตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้อง
เริ่มตนมาจากภายในหมู่บ้าน ขบวนการทำงานจึงจำต้องแบบมาจากกึ่งหันลม โดยมี
กึ่งหันอยู่ ๕ ใบ ดังนี้

ขั้นที่หนึ่ง การติดต่อประสานงานกับแหล่งวิทยาการทั้งของรัฐบาล
และเอกชน การเริ่มงานขั้นนี้เป็นการเริ่มงานด้านการประสานงานระหว่างหน่วยงาน
ของรัฐและเอกชนทั้งในระดับตำบล อำเภอ โดยวิธีการประชุมอภิปรายทางวิชาการ
เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างบุคคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่สอง การอบรมผู้นำหมู่บ้านและตำบลให้เข้าใจบทบาทหน้าที่
การงานของตน การดำเนินงานตามรูปแบบขั้นนี้ก็คือ การอบรมผู้นำในหมู่บ้านภายใน
เขตความรับผิดชอบโครงการเพื่อให้ความเข้าใจและสามารถแสวงหาขอมูลที่เป็น
ความจริงเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ความต้องการของชุมชนของตน เพื่อใช้ในการ
วางแผนงาน และทำการควบคุม คัดสินใจและประเมินผลการทำงาน
ของคณะ และจะเป็นกำลังในการบริหารงานในเขตการรับผิดชอบของคนต่อไป

ขั้นที่สาม การวางแผนพัฒนาระดับหมู่บ้านหรือแบบจุดภาค ถ้า
แผนงานขั้นที่สองสำเร็จตามเป้าหมาย ผู้นำของหมู่บ้านที่ผ่านการอบรมแล้วจะสามารถ
รับผิดชอบในการวางแผนงานการพัฒนาชุมชนของตนตามความต้องการและแก้ไขปัญหา
ของชุมชนนั้นได้ถูกต้อง หน่วยงานของรัฐและมูลนิธิ จะทำหน้าที่เป็นเพียงพี่เลี้ยงที่จะ
ช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดทำแผนให้บรรลุเป้าหมาย ตลอดจนให้คำแนะนำทาง
ด้านวิชาการ

ขั้นที่สี่ การอบรมทักษะให้แก่ "ผู้นำเกษตรกร" ในหมู่บ้าน การให้การศึกษาแก่ผู้นำเกษตรกรนี้ จะดำเนินการตามความต้องการ ความสนใจ ของชาวบ้านตามแผนงานที่วางไว้ในรูปแบบขั้นที่สาม มูลนิธิจะช่วยอำนวยความสะดวกในการที่จะจัดทำแผนการดำเนินการขั้นที่สี่นี้บรรลุผลก็คือ โครงการสร้าง "โรงเรียนชาวบ้าน" ขึ้น โรงเรียนตามความหมายของแผนการทำงานขั้นนี้มิใช่ การสร้างอาคารถาวร แต่เป็นโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาจะใช้ ดำเนินงานของชุมชนนั้น ๆ สถานที่ใช้เป็นห้องอบรมให้การศึกษาตามโครงการและ กิจกรรมตามความต้องการของชุมชนได้ อาจอยู่ที่บริเวณโคนต้นไม้ในหมู่บ้านหรือที่ใดก็ได้ โดยที่มูลนิธิจะเจ้าหน้าที่ของรัฐจะเป็นผู้ช่วยเหลือในด้านเครื่องใช้สอย วิทยากร การแก้ปัญหาเกี่ยวกับผู้เข้าอบรม ติดตามผลเป็นสำคัญ ลักษณะวิชาที่จะให้การอบรม คงไม่พ้นไปจาก การอาชีพ การสาธารณสุข อุต-ประชาภิบาล และการศึกษา (ซึ่ง อาจเป็นการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จ กลุ่มสนใจการศึกษาเพื่อชีวิต)

ขั้นที่ห้า การจัดวางขอบเขตการดำเนินงานและประเมินผลของ โครงการย่อย ๆ ในหมู่บ้านด้วยตนเอง ขั้นการดำเนินการขั้นนี้คือ การดำเนิน กิจกรรมตามโครงการต่าง ๆ ที่ริเริ่มจากหมู่บ้านนั้น ๆ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาของ ตนเอง ซึ่งผู้นำเกษตรกรที่ผ่านการอบรมมานั้นจะดำเนินกิจกรรมร่วมกับคณะกรรมการ พัฒนาหมู่บ้านและคณะกรรมการสภาตำบล กิจกรรมที่กระทำร่วมกันนี้จะมีผลให้กิจกรรม ของหมู่บ้านนั้นบรรลุผลตามที่คาดหวังไว้ได้ดียิ่งขึ้น

๓.๖.๔ ความคาดหวังของโครงการ ถ้าแผนการดำเนินการ ตามขั้นตอนนี้ประสบความสำเร็จตามระยะเวลาที่วางไว้ ประมาณการ ๓ ปี ภาระความรับผิดชอบในการพัฒนาท้องถิ่นจะเป็นของชาวบ้านแทนที่จะเป็นหน้าที่ของรัฐ และผลของโครงการนี้จะใช้เป็นรูปแบบในการพัฒนาหมู่บ้านอื่น ๆ ต่อไปในภายหน้าด้วย

๔. สำนักงานปฏิรูปที่ดิน

๔.๑ ประวัติความเป็นมา

ในสมัยที่คณะราษฎรยึดอำนาจการปกครองและสถาปนาระบอบประชาธิปไตยขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้น พล.ท. ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้เคยเสนอร่างเค้าโครงเศรษฐกิจเพื่อบูชาชาติที่จะยกระดับมาตรฐานการครองชีพ บำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎร โดยริเริ่มความคิดที่จะให้ที่ดินเป็น "ระบบกรรมสิทธิรวม"^{๓๖/} ซึ่งเป็นการจัดซื้อที่ดินจากเจ้าของที่ดิน และรัฐบาลเป็นผู้กำหนดลงไปว่าจะแบ่งส่วนที่ดินอย่างไร เพื่อสะดวกในการปรับปรุงบำรุงดิน และประหยัดค่าใช้จ่าย แนวความคิดนี้ไม่ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี และมีผลต่อฐานะภาพของ พล.ท. ดร. ปรีดี พนมยงค์ จนกระทั่งต้องเดินทางออกจากประเทศไป ฉะนั้น โครงการปฏิรูปที่ดินตามแนวคิดของท่านจึงถูกยกเลิกไปโดยปริยาย

ในปี พ.ศ. ๒๔๙๗ รัฐบาลได้ออกประมวลกฎหมายที่ดิน โดยกำหนดสิทธิในการถือครองตามวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ดังนี้

ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม	ไม่เกิน	๕๐	ไร่
ที่ดินเพื่อการอุตสาหกรรม	ไม่เกิน	๑๐	ไร่
ที่ดินเพื่อการพาณิชย์กรรม	ไม่เกิน	๕	ไร่
ที่ดินเพื่ออยู่อาศัย	ไม่เกิน	๕	ไร่

การจำกัดสิทธิของกฎหมายฉบับนี้ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศมาก ในที่สุด พล.ท. จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ประกาศ

^{๓๖/} สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม "การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม" เอกสารเผยแพร่ ๓๕ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรุงเทพฯ หน้า ๑

ยกเลิกกฎหมายฉบับนี้เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๒ การยกเลิกกฎหมายฉบับนี้มีผลให้เกิดปัญหา
ของว่างระหว่างผู้เช่ากับผู้ให้เช่ามากยิ่งขึ้นทุกปี จนอยู่ในอัตราอันตรายนาน ^{๓๙/}
ฉะนั้น ในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ได้มีการเสนอร่าง พ.ร.บ. การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
ซึ่งอยู่ในสมัยของศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี และอาจจะ
นับได้ว่าเกิดจากภาวะการณ์ผันผวนทางการเมืองของเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖
ก็เป็นได้ที่ผลักดันให้ร่าง พ.ร.บ. ฉบับนี้ถูกประกาศในหนังสือราชกิจจานุเบกษาเมื่อ
วันที่ ๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๘
เป็นต้นมา และจัดตั้งสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม สังกัดกระทรวงเกษตร
เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการตาม พ.ร.บ. ฉบับนี้

ในการเริ่มดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมโดยสำนักงาน
ปฏิรูปที่ดิน ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๘ มานั้น ได้ประสบปัญหาในการดำเนินการมาก
เพราะเป็นโครงการใหม่สำหรับคนไทย และเป็นงานที่ต้องร่วมดำเนินการโดยเกี่ยว-
ข้องกับประชาชนหลายฝ่าย ปัญหาเหล่านี้ได้ทราบถึงองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ในรัชกาลปัจจุบัน เพื่อสนับสนุนให้งานของสำนักงานปฏิรูปที่ดินดำเนินการต่อไปได้
พระองค์ท่านได้พระราชทานที่ดินที่เป็นทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ในท้องที่ภาคกลาง
๘ จังหวัด ซึ่งมีเนื้อที่ ๘๓,๐๐๐ ไร่ แก่สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นโครงการ และได้มีเจ้าของที่ดินโดยเสด็จพระราชกุศลเจริณุรอย
ตามเบื้องพระยุคลบาทอีกประมาณ ๗,๐๐๐ ไร่ ซึ่งสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
ได้เรียกที่ดินเหล่านี้ว่า ที่ดินตามโครงการภูมิทาน ซึ่งถือว่าเป็นที่ดินที่ทางสำนักงาน
ปฏิรูปที่ดินได้นำมาเริ่มดำเนินการตามวัตถุประสงค์แห่ง พ.ร.บ. การปฏิรูปที่ดินเพื่อ
เกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘ และขยายการดำเนินการในที่ดินของรัฐและเอกชนจนถึง
ปัจจุบัน

^{๓๙/} เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม "ปัญหาที่ดินกับการช่วยเหลือ
ชาวไร่นานาชาติ" วารสารวิทยาลัยการคว่ำ ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (เม.ย. -
ก.ค. ๒๕๒๒) หน้า ๘๗

๘.๒ วัตถุประสงค์^{๓๔/}

๑. มุ่งปรับปรุงสิทธิและการถือครองที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมทั้งในที่ดินของรัฐและเอกชน
๒. มุ่งพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม ปรับปรุงทรัพยากร ปัจจัยการผลิต และรวมถึงการพัฒนาชุมชนทางด้านการศึกษา สาธารณสุข แหล่งน้ำ ที่ดินและการจัดตั้งสถาบันเกษตรกร

ต่อมา ได้มีการปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมให้สอดคล้องกับสภาวะการทางเศรษฐกิจยิ่งขึ้น วัตถุประสงค์ที่ปรับปรุงมีดังนี้^{๓๕/}

๑. เพื่อปรับปรุงเกี่ยวกับสิทธิและการถือครองในที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ทำให้เกษตรกรได้มีโอกาสเป็นเจ้าของที่ดิน หรือมีที่ดินประกอบอาชีพอย่างถาวร
๒. เพื่อเป็นการกระจายรายได้สู่เกษตรกร และชาวชนบทที่ยากจน เป็นการลดช่องว่างและสร้างความเป็นธรรมให้เกิดแก่สังคม
๓. เพื่อพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม และใช้ทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ ด้วยการปรับปรุงปัจจัยการผลิต และการจำหน่ายให้มีผลผลิตสูง เป็นการเพิ่มรายได้เพื่อการอยู่อาศัยที่ดีของประชาชนในชนบท
๔. เพื่อแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม และเสริมสร้างความเจริญในท้องถิ่นชนบท อันมีผลต่อความมั่นคงของชาติ

^{๓๔/} สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม "เอกสารโรเนียว" ไม่ระบุวันที่ออก

^{๓๕/} สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม "รายงานประจำปี ๒๕๒๑" กองวิชาการและวางแผน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โรงพิมพ์ทางด่วนส่วนจำกัดเกษม-สุวรรณ กรุงเทพฯ (ไม่ระบุ พ.ศ.การพิมพ์) หน้า ๑

๔.๓ การดำเนินงาน

๔.๓.๑ หน่วยงานที่รับผิดชอบ เนื่องจากการดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม ไม่สามารถที่จะดำเนินการโดยหน่วยงานใดงานหนึ่งเฉพาะได้ เนื่องจากลักษณะงานมีการคาบเกี่ยวกับงานของหน่วยงานอื่น ๆ มาก แม้จะอยู่ในกระทรวงเดียวกัน เพื่อให้การทำงานมีการประสานงานกันและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จึงจำแนกความรับผิดชอบดังนี้

สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม รับผิดชอบงานด้านการปรับปรุงสิทธิและการถือครองที่ดิน รวมทั้งการจัดหาแหล่งน้ำและการปรับปรุงถนน

ส่วนงานอื่น ๆ ให้ใช้วิธีการประสานงานพัฒนา กับสำนักงานปฏิรูปที่ดิน เช่น การส่งเสริมการเกษตร การจัดหาสินเชื่อการจ้ดรูปที่ดิน การพัฒนาแหล่งน้ำ การพัฒนาที่ดิน การจัดตั้งสถาบันเกษตรกร การพัฒนาการศึกษา การสาธารณสุข การพัฒนาชุมชน และการสาธารณสุขโลกของเกษตรกร

๔.๓.๒ หน้าที่และความรับผิดชอบ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามความรับผิดชอบเฉพาะหน่วยงาน และหน่วยงานที่ประสานงาน สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ได้กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบในรายละเอียดดังนี้

๔.๓.๒.๑ สำรวจและจัดที่ดินของรัฐ รวมถึงที่ดินเอกชน โดยการซื้อ เว้นคืน ตาม พ.ร.บ.การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

๔.๓.๒.๒ สำรวจและประมวลสถิติและข้อมูลสภาพการถือครองและสภาพการเกษตรกรรม เพื่อประโยชน์ในการคัดเลือกที่ดินที่จะนำมาใช้ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และการจัดที่ดินให้แก่เกษตรกร

๔.๓.๒.๓ ดำเนินการจัดทำแผนงานและโครงการ ตลอดจนงบประมาณค่าใช้จ่ายเพื่อการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เสนอต่อคณะกรรมการและคณะรัฐมนตรี

๔.๓.๒.๔ พิจารณาและดำเนินการกำหนดเขตปฏิรูปที่ดิน

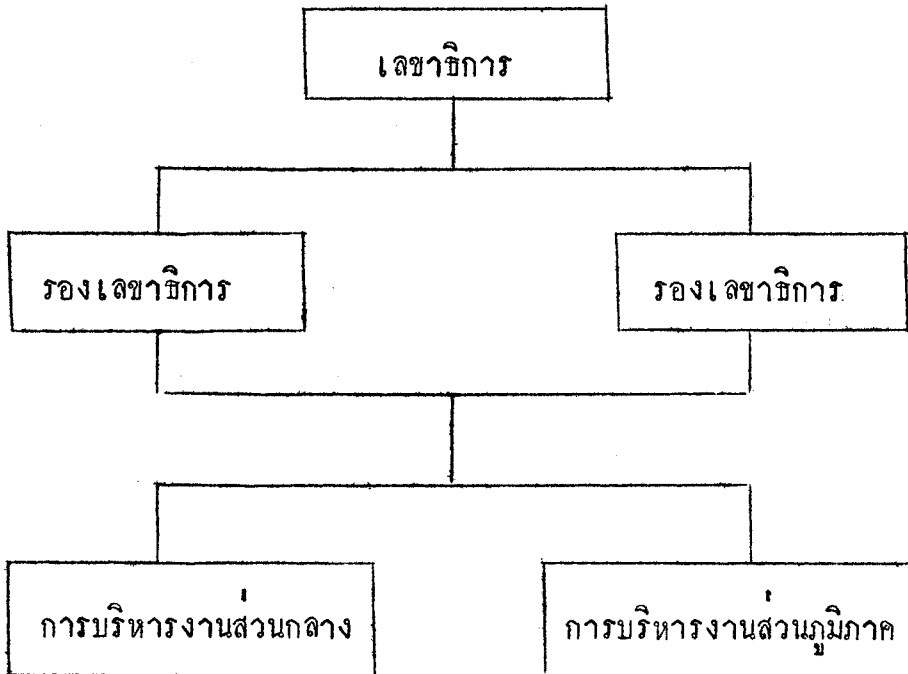
๔.๓.๒.๕ ดำเนินการเกี่ยวกับการทำนิติกรรมในการจัดซื้อหรือเวนคืนที่ดิน ตลอดจนการขาย ให้เช่าที่ดินแก่เกษตรกร หรือสถาบันเกษตรกร และการประเมินราคาที่ดิน เพื่อจ่ายเงินทดแทนแก่เจ้าของที่ดิน

๔.๓.๒.๖ ดำเนินการจัดทำบัญชีบุคลากรปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรวม ตลอดจนจ่ายเงินและพันช์บัตรรัฐบาลให้แก่เจ้าของที่ดิน และการชำระค่าที่ดินคืนเกษตรกร

๔.๓.๒.๗ ดำเนินการจัดการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรวม ให้แก่เกษตรกรที่ไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง หรือมีเพียงเล็กน้อยไม่พอแก่การครองชีพ

๔.๓.๒.๘ ประสานงานกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการเกษตร พัฒนาอาชีพ จัดตั้งสถาบันเกษตรกร จัดที่อยู่อาศัย ตลอดจนสาธารณสุข-
 ทั่วโลกและสาธารณูปการ

๘.๓.๓ โครงสร้างการบริหารงานของสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อ
เกษตรกรรม

- สำนักงานเลขาธิการกรม
 - กองวิชาการและแผนงาน
 - กองจัดการปฏิรูปที่ดิน
 - กองบริการกองทุนการปฏิรูปที่ดิน
 - กองนิติการ
- สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัด
(ปัจจุบัน ๓๒ จังหวัด)

ที่มา : สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๘.๓.๔ พื้นที่ดำเนินงาน

มีพื้นที่ที่ได้ประกาศเป็นเขตปฏิรูปที่ดินตั้งแต่ต้นจนถึงปัจจุบัน (ธันวาคม ๒๕๑๘ - พฤษภาคม ๒๕๒๒) รวม ๓๘ อำเภอ ในท้องที่ ๓๒ จังหวัด ประกอบด้วย

- ที่ดินของรัฐ
- ที่ดินของเอกชน ๘๐%

พื้นที่เขตปฏิรูปแยกเป็นรายภาคได้ดังนี้

ภาคกลาง	๑๒ จังหวัด	นครนายก ปทุมธานี ปราจีนบุรี อุทัยธานี ฉะเชิงเทรา นครปฐม ลพบุรี สระบุรี กาญจนบุรี สุพรรณบุรี ราชบุรี ชัยนาท
ภาคเหนือ	๑๐ จังหวัด	อุทัยธานี นครสวรรค์ กำแพงเพชร เพชรบูรณ์ พิจิตร สุโขทัย เชียงใหม่ พะเยา เชียงราย น่าน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๑๐ จังหวัด	อุดรธานี นครพนม สุนทรบุรี ร้อยเอ็ด นครราชสีมา ศรีสะเกษ ขอนแก่น บุรีรัมย์ กาฬสินธุ์ นครราชสีมา

๘๐% ที่ดินเอกชนได้รวมที่ดินพระราชทานและที่ดินที่ได้รับบริจาคเข้าไว้

▼ ▼
ควยแล้ว

๘.๓.๕ การดำเนินการ การดำเนินงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
ไต่แบ่งขั้นตอนการดำเนินการตามตารางข้างล่างนี้

ตาราง แสดงการดำเนินการในที่ดินที่ปฏิรูปเพื่อการเกษตรกรรม

ที่ดินของรัฐ	ที่ดินของเอกชน
<p>๑. ขั้นตอนเตรียมการ</p> <p>๑.๑ จัดหาที่ดิน รวบรวมข้อมูล</p> <p>๑.๒ สำรวจ และทำแผนที่</p> <p>๑.๓ สำรวจรังวัดที่ดิน, สำรวจระยะค้ำ</p> <p>๑.๔ สอบสวนสิทธิการถือครอง</p> <p>๑.๕ นิเทศและประชาสัมพันธ์</p> <p>๑.๖ ประกาศเขตปฏิรูปที่ดิน</p> <p>๑.๗ รับแจ้งที่ดิน</p> <p>๑.๘ กำหนดขนาดที่ดิน</p>	<p>๑. ขั้นตอนเตรียมการ</p> <p>๑.๑ รวบรวมข้อมูล</p> <p>๑.๒ สำรวจและคัดเลือกพื้นที่</p> <p>๑.๓ นิเทศและประชาสัมพันธ์</p> <p>๑.๔ ประกาศเขตปฏิรูปที่ดิน</p> <p>๑.๕ รับแจ้งที่ดิน</p> <p>๑.๖ ประเมินราคา</p> <p>๑.๗ กำหนดขนาดที่ดิน</p>
<p>๒. งานจัดเกษตรกรเช่าแปลงที่ดิน</p> <p>๒.๑ แบ่งแปลงที่ดิน</p> <p>๒.๒ คัดเลือกเกษตรกร</p> <p>๒.๓ จัดเกษตรกรเช่าทำกิน, อยู่อาศัยเป็นการถาวร</p>	<p>๒. งานซื้อหรือเวนคืน</p> <p>๒.๑ ซื้อที่ดิน</p> <p>๒.๒ เว้นคืนที่ดิน</p> <p>๒.๓ จ่ายค่าที่ดิน</p>

ที่ดินของรัฐ	ที่ดินของเอกชน
๓. งานพัฒนาชนพื้นฐาน <ul style="list-style-type: none"> ๓.๑ จัดหาน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคภายในครัวเรือน ๓.๒ ก่อสร้างปรับปรุงถนนระหว่างหมู่บ้าน ๓.๓ ก่อสร้างแหล่งน้ำเพื่อเกษตรขนาดเล็ก 	๓. งานจัดเกษตรกรเช่าแปลงที่ดิน <ul style="list-style-type: none"> ๓.๑ แบ่งแปลงที่ดิน ๓.๒ คัดเลือกเกษตรกร ๓.๓ จัดเกษตรกรเช่าทำกินและอยู่อาศัยเป็นการถาวร
๔. งานประสานงานพัฒนา <ul style="list-style-type: none"> ๔.๑ ส่งเสริมการเกษตร ๔.๒ จัดหาสินเชื่อให้เกษตรกร ๔.๓ พัฒนาแหล่งน้ำ ๔.๔ จัดรูปที่ดิน ๔.๕ พัฒนาที่ดิน ๔.๖ พัฒนาการศึกษา ๔.๗ สาธารณสุข ๔.๘ พัฒนาชุมชนและสาธารณูปโภคของเกษตรกร 	

ที่มา : สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

๘.๔ ผลการดำเนินงาน^{๔๑/} ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๘ - ๒๕๒๔ สรุปได้ดังนี้

๘.๔.๑ การดำเนินงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบ

- ๘.๔.๑.๑ ที่ดินตามโครงการภูมิต้าน ได้ดำเนินการ
จัดเกษตรกรเช่าทำกิน ๒๓๕ ราย รวมเนื้อที่ ๔,๘๖๖,๓๖๒ ไร่ จากจำนวน
เนื้อที่ที่ได้รับบริจาค ๗,๘๓๕,๒๕๐.๘ ไร่ พื้นที่นครอบคลุม ๑๘ จังหวัด
- ๘.๔.๑.๒ งานประกาศเขตปฏิรูปที่ดิน รวม ๘๒ อำเภอ
๓๒ จังหวัด
- ๘.๔.๑.๓ สำรวจแผนที่ภูมิประเทศในเขตปฏิรูปที่ดิน
รวม ๒,๗๖๘,๑๔๗ ไร่
- ๘.๔.๑.๔ สำรวจรังวัดที่ดิน ๑๗,๖๐๒,๘๐๔ ไร่
- ๘.๔.๑.๕ สอบสวนสิทธิการถือครอง ๖๒,๗๘๒ ราย
๑,๘๖๔,๘๘๓ ไร่
- ๘.๔.๑.๖ ชื้อและเวนคืนที่ดิน (เฉพาะเงินสด)
๑๘๗,๔๑๑ ไร่ วงเงิน ๒๓๔,๓๐๘,๔๒๑.-บาท
- ๘.๔.๑.๗ จัดที่ดินให้เกษตรกรชั่วคราว ๒๕,๓๐๒ ราย
๗๒๓,๓๐๘ ไร่
- ๘.๔.๑.๘ งานพัฒนา ได้ดำเนินการก่อสร้างถนน อ่าง-
เก็บน้ำ ๑๒ แห่ง ฝ่าย ๒ แห่ง ขอบอาคาร
๖ บ่อ สระเก็บน้ำฝน ๑๗ สระ บ่อน้ำคั้น ๒๖๘ บ่อ คลองส่งน้ำพัฒนาระบบแปลง
เกษตรกรรวม ๒๑,๓๘๗ ไร่ ตั้งสหกรณ์ ๖๒ แห่ง ฝึกอบรมเกษตรกร ๑๓๑ ครั้ง
จำหน่ายปุ๋ยราคาถูก ๓,๗๖๔ ตัน ปลุกป่าชุมชน ๑๘,๘๘๒ ไร่ จัดหาสินเชื่อให้
เกษตรกร ๒๑ สหกรณ์ ส่งเสริมการเลี้ยงโคนม ๒,๘๐๐ ไร่ งานพัฒนาการเกษตร
๗๐ โครงการ สำรวจทำแผนที่เพาะปลูก ๑๕๐,๐๐๐ ไร่

^{๔๑/} สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรกรรม "รายงานประจำปีงบประมาณ
๒๕๒๔" เอกสารปฏิรูปที่ดิน ฉบับที่ ๑๐๓ กองวิชาการและแผนงาน (เมษายน ๒๕๒๕)
หน้า ๘๒, ๘๘ - ๘๐

๘.๘.๒ การดำเนินงานโครงการพิเศษในเขตปฏิรูปที่ดิน

๘.๘.๒.๑ โครงการศูนย์ศิลปาชีพพิเศษ อ.บางไทร

จ. พระนครศรีอยุธยา เริ่มดำเนินการ ๑๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ - กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๔ ในเนื้อที่ ๓,๙๐๔ ไร่ ซึ่งเป็นที่ดินพระราชทาน ๒,๔๕๔ ไร่ โครงการนี้ได้แยกพื้นที่เพื่อทำการ ดังนี้

- จัดตั้งโครงการศูนย์ศิลปาชีพพิเศษ ๒๕๕ ไร่
- เพื่อการปฏิรูปที่ดินสมบูรณ์แบบ ๑,๔๖๐ ไร่
- เพื่อขยายศูนย์ศิลปาชีพพิเศษ ในระยะที่ ๒ จากเนื้อที่ส่วนที่เหลือ ประมาณ ๕๐๐ ไร่

๘.๘.๒.๒ โครงการพัฒนาทุ่งกุลาร่องไห้ จ.สุรินทร์

และ จ. ร้อยเอ็ด พื้นที่บริเวณทุ่งกุลาร่องไห้ เป็นที่ดินที่คณะกรรมการจำแนกประเภทที่ดินได้จำแนกไว้เป็นที่ดินในประโยชน์เพื่อเกษตรกรรม และสาธารณประโยชน์ ซึ่งคณะกรรมการได้รับรองการจำแนกดังกล่าวเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๖ มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ ๒,๑๐๗,๖๗๐ ไร่ สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ได้เข้าดำเนินการโดยประกาศเป็นเขตปฏิรูปที่ดินในปีงบประมาณ ๒๕๒๐ ในท้องที่ ๒ อำเภอ และ ๑ กิ่งอำเภอ ได้แก่ อ.ทาทุม จ.สุรินทร์ อ.สุวรรณภูมิ จ.ร้อยเอ็ด และกิ่งอำเภอ โพนทราย จ.ร้อยเอ็ด ในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้ประกาศเพิ่มอีก ๒ อำเภอ คือ อ. ชุมพลบุรี จ.สุรินทร์ และ อ.เกษตรวิสัย จ.ร้อยเอ็ด

โครงการพัฒนาทุ่งกุลาร่องไห้ ได้ประสบปัญหาในขั้นดำเนินการมาก ตั้งแต่เริ่มโครงการในปี ๒๕๒๐ เพราะพื้นที่ในเขตทุ่งกุลาร่องไห้ส่วนใหญ่กรรมที่ดินได้ออกหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ไปเกือบเต็มพื้นที่ การที่สำนักงานปฏิรูปที่ดินจะเข้าไปดำเนินการ จะกระทำเฉพาะพื้นที่ที่ยังไม่มีการออกหนังสือกรรมสิทธิ์ที่ดินเท่านั้น และปัญหาการได้รับงบประมาณจัดสรรน้อยมาก

นอกจากงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรแล้ว สำนักงานปฏิรูปที่ดิน
ได้ดำเนินการจัดตั้งสหกรณ์ในเขตทุ่งกุลาร่องไห้ ๕ สหกรณ์ ส่งเสริมคานการเกษตร
และพัฒนาอาชีพ ๗ โครงการ ปลูกป่าชุมชน ๒๕๐ ไร่ ก่อสร้างถนน อ.ท่าชุม
จ.สุรินทร์ ระยะทาง ๑๑.๙๔๕ ก.ม. เขต อ.สุวรรณภูมิ จ.ร้อยเอ็ด ระยะทาง
๑๑.๙๐๐ ก.ม. และชุกบ่อน้ำตื้นตามโครงการจัดหาแหล่งน้ำสะอาด ๖๔ บ่อ

๘.๔.๒.๓ โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคง อ.ละหานทราย
จ.บุรีรัมย์ เนื่องจากนโยบายในการป้องกันประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดย
มิได้เน้นหนักความมั่นคงทางด้านการทหารอย่างเดียวเท่านั้น การเบนนโยบายเข้าหา
ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ย่นีกำลึงกับความมั่นคงแห่งชาติ เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้อง
เน้นหนักการพัฒนาทางด้านชนบทมาก จากแนวความคิดในการประสานแผนความ
มั่นคงของชาติโดยใ้ช้การดำเนินงานทางเศรษฐกิจและสังคมระดับพื้นที่ คณะรัฐมนตรี
ได้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาเพื่อความมั่นคงระดับพื้นที่ขึ้น ๔ ชุด โดยมีแม่ทัพ-
ภาคทั้ง ๔ ภาคเป็นประธาน เมื่อ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐ สำหรับคณะกรรมการ
ในพื้นที่กองทัพภาคที่สองได้เลือกพื้นที่รอยต่อระหว่างจังหวัดนครราชสีมา - บุรีรัมย์
ในพื้นที่ อ.ละหานทราย จ.บุรีรัมย์ เป็นอันดับแรกในพื้นที่พัฒนาทางด้านยุทธศาสตร์
และทางด้านเศรษฐกิจ โครงการนี้ได้ดำเนินการร่วมกันหลายฝ่าย ตั้งแต่พระบาท-
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงดำริให้กรมชลประทานสร้างเขื่อนฝายหลายแห่งในท้องที่นี้
คณะทำงานได้กำหนดโครงการเพื่อให้สอดคล้องกับโครงการพระราชดำริ เช่น
โครงการหมู่บ้านป่าไม้ โครงการบ้านป้องกันตนเองชายแดนไทย - กัมพูชา โดยมี
สำนักงานปฏิรูปที่ดิน จังหวัดบุรีรัมย์ ร่วมอยู่ในกองอำนวยการโครงการด้วย

โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคง อ.ละหานทรายนี้ กำหนดระยะเวลา
เวลาการดำเนินงานไว้ ๔ ปี ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๒๓ - ๒๕๒๖ (เริ่ม
๑ มกราคม ๒๕๒๓) โดยจะมีการพัฒนาอาชีพ พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร
การพัฒนาที่ดิน การจัดสรรที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน สร้างสาธารณประโยชน์ พัฒนา

ร่างกายและจิตใจ สร้างระบบรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน และปฏิบัติการด้าน
จิตวิทยาและการเมือง พื้นที่เขตปฏิรูปที่ดิน ๒๐,๐๐๐ ไร่ ในเขตตำบลตาจ่ง
และตำบลสำโรงใหม่ จักเกษตรกรเขาแปลงที่ดินทำกินถาวร ๗๐ ครอบครั
ว ละ ๑๕ ไร่

๔.๔.๒.๔ โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงห้วยแมคีน้อย

อ. บ้านไร่ จ. อุทัยธานี

ทางคานกองทัพภาคที่สามได้รับการแต่งตั้งตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อ
๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐ เช่นเดียวกับโครงการ ๔.๔.๒.๓ โครงการนี้ได้ดำเนินการ
เนื่องมาจากปัญหาจากการรายคอมมิวนิสต์ (ผ.ก.ค.) ได้เริ่มเข้ามามีบทบาทใน
หมู่บ้านราษฎร ชาวกะเหรี่ยงในบริเวณพื้นที่โครงการห้วยแมคีน้อย ซึ่งประกอบด้วย
บ้านพุดอน บ้านอิทราย บ้านอีมาด บ้านเจ้าวัด บ้านคลองใหม่อังจะ และบ้านไต้
ตำบลแก่งมะกรูด อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี คณะกรรมการพัฒนาเพื่อความ
มั่นคงในระดับพื้นที่ในเขตกองทัพภาคที่ ๓ จึงได้กำหนดให้เขตอำเภอบ้านไร่เป็นเขต
พัฒนาเพื่อความมั่นคง จัดตั้งโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคง ห้วยแมคีน้อยขึ้นโดยได้
รับอนุมัติจากมติคณะรัฐมนตรี เมื่อ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ โดยมีวัตถุประสงค์
เพื่อรักษาความมั่นคงและพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในบริเวณพื้นที่ดังกล่าว
และได้ตั้งอนุกรรมการพัฒนาเพื่อความมั่นคง จังหวัดอุทัยธานีขึ้น และเพื่อให้การ
ดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ได้มอบหมายให้กรมพัฒนาที่ดิน ดำเนินการพัฒนาใน
พื้นที่ ๖ แห่ง คือ บ้านพุดอน บ้านอิทราย บ้านใหม่คลองอังจะ บ้านเจ้าวัด และ
บ้านไต้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๒ ส่วนสำนักงานปฏิรูปที่ดินได้รับคำสั่งเมื่อ ๕ กรกฎาคม
พ.ศ. ๒๕๒๓ ให้ดำเนินการเปิดพื้นที่และจัดสรรที่ดินทำกินให้ราษฎรในพื้นที่บ้านคุง
บ้านปางควาย บ้านห้วยคต บ้านคลองแระ และบ้านอีพุงใหญ่ ในเนื้อที่ ๑๘,๑๕ ไร่
โครงการนี้จะเริ่มดำเนินการในปี ๒๕๒๔ และคาดว่าจะดำเนินการให้แล้วเสร็จใน
ปี ๒๕๒๗

๔.๔.๒.๕ โครงการส่งเสริมการเลี้ยงดูผสมโคนม
อำเภอมือง จังหวัดกำแพงเพชร โครงการนี้กำเนิดจาก ได้มีราษฎรบุกรุกเข้าไป
จับจองที่ดินทำกินโดยไม่มีลักษณะของการใช้ที่ดินร่วมกันตามนโยบายเดิมของการจัด
ที่ดินในที่สาธารณประโยชน์สองเมือง ในเนื้อที่ ๒,๙๐๘ ไร่ เมื่อมีการบุกรุก
จับจองที่ดินทำกินเช่นนี้ สภาตำบลโกสัมพี จึงขอให้สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
เข้าไปดำเนินการในพื้นที่นี้ และประกาศเป็นเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เมื่อ
๔ ตุลาคม ๒๕๒๐

พื้นที่นี้ เดิมทางจังหวัดกำหนดให้เป็นโครงการส่งเสริมการเลี้ยง
โคเนื้อพันธุ์ผสม โดยขอรับการสนับสนุนค่านสินเชื่อกจาก ธ.ก.ส. เมื่อไม่ได้รับการ
อนุมัติ จึงขอเปลี่ยนมาเป็นโครงการเลี้ยงดูผสมโคนม โครงการนี้ได้เริ่มดำเนินการ
ตั้งแต่วันที่ประมาณ ๒๕๒๓ การดำเนินงานที่จัดทำไปแล้วคือ สำรวจจริงวัดแบ่งที่ดิน
๓๔ แปลง จัดเกษตรกรลงแปลง ๓๐ ครอบครัว ๆ ละ ๕๐ ไร่ สร้างถนนเข้าสู่
ทุ่งหญ้าระยะทาง ๓ ก.ม. เตรียมดินและปลูกหญ้าเพื่อใช้เลี้ยงโค ในแปลงขยาย
พันธุ์หญ้า ๕๐ ไร่ ปลูกหญ้าชนเพื่อใช้เลี้ยงโคในแปลงเกษตรกรรม ๔ แปลง ๒๐ ไร่
จัดอบรมเกษตรกรกลุ่มเลี้ยงโคเกี่ยวกับการจัดทำทุ่งหญ้าป้องกันโรค การผสมเทียม
และการปลูกฝ้าย โดยจัดทำแปลงสาธิต ๖๐ ไร่

๔.๔.๒.๖ โครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม อำเภอมือง
จังหวัดขอนแก่น โครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานพัฒนาเกษตร
เพิ่มพูนรายได้ และใช้เวลาว่างงานเกษตรกรให้เป็นประโยชน์ สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อ
เกษตรกรรมจึงกำหนดเนื้อที่ดินไกลด่างเก็บน้ำชาจาง ๙๐ ไร่ ในเขตตำบลบ้านคอ
บ้านน้ำเกี๋ยง และบ้านคำบอน ในที่ดินที่กำหนดเป็นเขตปฏิรูป คัดเลือกเกษตรกรเข้า
โครงการ ๑๕ ครอบครัว ส่งเสริมให้เลี้ยงโคนมครอบครัวละ ๒ ตัว โดยร่วมมือ
กับกรมปศุสัตว์ กรมพัฒนาที่ดิน กรมชลประทาน มหาวิทยาลัยขอนแก่น ธนาคาร
กรุงเทพฯสาขาขอนแก่น และองค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย

โครงการนี้ได้อบรมเกษตรกรถึงวิธีการเลี้ยงโคนม โดยได้รับการสนับสนุนค่านสินเชื่อกจากธนาคารกรุงเทพ ครอบคลุมวงละ ๕,๐๐๐ บาท ได้ดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๑ นอกจากนี้ยังได้ออกสร้างระบบการให้น้ำภายในฟาร์มควย และจัดหาตลาดจำหน่ายภายในตลาดขอนแก่นให้ควย

๔.๔.๒.๓ โครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม อำเภอ
มวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี ภายหลังจากการประกาศกำหนดท้องที่ อำเภอมวกเหล็ก
จังหวัดสระบุรี เป็นเขตปฏิรูปที่ดินเมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ แล้ว
ในเนื้อที่ ๑๕๓,๐๐๐ ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่หมดสภาพป่าแล้ว (ท่าฤทธิ-
ลำทองหลาง-ลำพญากลาง) สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมได้จัดที่ดิน ๒,๕๐๐ ไร่
ในท้องที่บ้านชัยกระตาน ตำบลวังม่วง เป็นสถานที่จัดตั้งโครงการส่งเสริมการเลี้ยง-
โคนม โดยได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการปฏิรูปที่ดิน เมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๑
โครงการนี้เป็นโครงการสมบูรณ์แบบ โดยได้รับความร่วมมือจากองค์กรต่าง ๆ เช่น
องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย กรมปศุสัตว์ ช.ก.ส. โดยมีวัตถุประสงค์
ประสงค์เพื่อส่งเสริมอาชีพการเกษตรให้แก่เกษตรกรที่ได้รับการจัดสรรที่ดิน ในเขต
ปฏิรูปที่ดิน ให้มีอาชีพรายได้มั่นคง แนนอนจากการประกอบอาชีพเลี้ยงโคนม ตลอดจน
ให้เกษตรกรได้ใช้แรงงานเต็มที่ตลอดปี ได้คัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ
ทั้งหมด ๔๐ ราย โดยจัดสรรที่ดินในเขตปฏิรูปให้แก่เกษตรกรในลักษณะการเช่า
รายละ ๔๐ ไร่ และโคสำหรับประกอบอาชีพรายละ ๔ ตัว พร้อมทั้งได้จัดให้มีการ
พัฒนาและบริการด้านต่าง ๆ ในเขตพื้นที่โครงการ เช่น สร้างถนน บ่อน้ำ เพื่อ
อุปโภคบริโภค อ่างน้ำเก็บ แผลงหญ้ากลาง อาคารศูนย์รับซื้อนมพร้อมบ้านพัก
และเครื่องจักรอุปกรณ์ต่าง ๆ และการให้บริการสินเชื่อระยะยาวเพื่อการเกษตร
เป็นต้น

๔.๔.๒.๔ การปฏิรูปที่ดินเพื่อโครงการผลิตแอลกอฮอล์
ในบริเวณเขตรับน้ำชลประทาน กระเสี้ยว อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี โครงการ
นี้ได้กำเนิดขึ้นจากการที่รัฐบาลอังกฤษได้ให้ความช่วยเหลือรัฐบาลไทยในการทำการ

ศึกษาโครงการทำเชื้อเพลิงจากแอลกอฮอล์ที่บริเวณเขตรับน้ำชลประทานกระเสี้ยว จังหวัดสุพรรณบุรี กระทรวงอุตสาหกรรมได้นำเรื่องนี้เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๒ คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้กระทรวงอุตสาหกรรมเป็นเจ้าของเรื่องทำการศึกษาโดยร่วมกับกระทรวงการคลัง กระทรวงกลาโหม สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสำนักงานประมง

สำหรับคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้อนุมัติในหลักการสนับสนุนการจัดตั้งอุตสาหกรรมการเกษตร ในเขตปฏิรูปที่ดินและได้แต่งตั้งอนุกรรมการศึกษาโครงการผลิตแอลกอฮอล์จากอ้อย เมื่อวันที่ ๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๓ และรายงานให้คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมทราบต่อไป

๔.๔.๒.๕ โครงการพัฒนาเกษตรชลประทานลุ่มน้ำ

เจ้าพระยา อ่างเขาดาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภายหลังจากการประกาศที่ดินในเขตอ่างเขาดาดบัวหลวง เป็นเขตปฏิรูปที่ดิน เมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๑๘ ในเนื้อที่ ๑๑๓,๘๕๖ ไร่แล้ว ในปี พ.ศ. ๒๕๑๙ รัฐบาลไทยได้ขอความร่วมมือจากรัฐบาลญี่ปุ่น ดำเนินโครงการพัฒนาเกษตรชลประทาน (Irrigated Agriculture Development Project-IADP) โดยแบ่งออกเป็น ๓ โครงการย่อย คือ (1) Chao Phya Pilot Project (2) Mae Klong Pilot Project และ (3) Suphan Buri Rice Experiment Station and Training Center for IADP สำหรับโครงการปฏิรูปที่ดินลุ่มน้ำนี้ คือโครงการตัวอย่างเจ้าพระยา ซึ่งมีสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเป็นผู้ดำเนินงานของฝ่ายรัฐบาลไทย โดยกำหนดเนื้อที่ของโครงการไว้ ๓,๔๐๐ ไร่ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ รัฐบาลไทยได้กู้เงินจากกองทุนเพื่อความร่วมมือด้านเศรษฐกิจโพ้นทะเลแห่งประเทศญี่ปุ่น (Overseas Economic Cooperation Fund, Japan (DECF)) เพื่อทำการพัฒนาเกษตร

ชลประทานลุ่มน้ำเจ้าพระยาในพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดิน ๓๘,๘๓๕ ไร่ โดยแบ่งออกเป็น ๑๐ แปลง โครงการปฏิรูปที่ดินตัวอย่างลาคับหวงนี้ได้ดำเนินการในบริเวณแปลงที่ ๔ ของโครงการนี้

วัตถุประสงค์ของโครงการปฏิรูปที่ดินตัวอย่างอำเภอลาคับหวง เพื่อ

- ดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อให้เกษตรกรผู้เช่าหรือไร้ที่ทำกิน ได้มีโอกาสเป็นเจ้าของที่ดินเพื่อประกอบการเกษตร
- พัฒนาระบบชลประทานในระดับไร่นา ความรู้ไปกับการจัดที่ดินเพื่อให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น และยกระดับรายได้ของเกษตรกรเกินกว่า ๒ เท่าของปัจจุบัน
- พัฒนาการเกษตรในระดับไร่นา ก่อให้เกิดการใช้แรงงานเต็มที่ลดปัญหาการเคลื่อนย้ายประชากรออกนอกโครงการ
- ปรับปรุงสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยสาธิตฝึกอบรมด้านอาชีพและการอุทิศตนเพื่อส่วนรวม เพื่อเป็นรากฐานให้เกษตรกรเกิดความรู้อับนึ้กับนิคชอบต่อสังคมรวมกัน และช่วยตัวเองได้ โดยไม่ต้องคอยให้รัฐช่วยเหลือฝ่ายเดียว

งานที่โครงการนี้ได้ดำเนินการไปแล้วตั้งแต่เริ่มโครงการจนถึงปี ๒๕๒๔ ได้แก่

- การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม นิเทศและประชาสัมพันธ์
- รับแจ้งที่ดิน ๔,๘๓๕ ไร่
- ประเมินและปรับปรุงราคาที่ดิน
- สำรวจรังวัดที่อยู่อาศัย ๓๕ ไร่ แปลงผู้เช่า ๓,๕๓๔ ไร่
- สำรวจแผนที่ภูมิประเทศทั้งโครงการ ๖๑,๕๕๐ ไร่
- สำรวจเพื่อออกแบบก่อสร้าง
- พัฒนาระบบแปลงเกษตรกรรม ๒,๕๐๗ ไร่

- ก่อสร้างอาคารต่าง ๆ เช่น อาคารทำการ อาคารเก็บเครื่องมือ
โรงซ่อมรถ โรงเก็บเครื่องมือการเกษตร บึงชาว โรงนวดข้าว โรงสี อาคาร
โรงสูบน้ำ ตลอดจนถนน ระยะทาง ๕.๐๗ ก.ม. เป็นต้น

- ชุดคลองชลประทาน ระยะทาง ๕.๐๗ ก.ม. เป็นต้น
- ติดตั้งระบบไฟฟ้า (ดำเนินการโดยการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค)
- สาขีการทํานาแบบใหม่ การปลูกพืชไร่และพืชอายุสั้นในเนื้อที่
๔๐ ไร่
- จัดตั้งสหกรณ์ ๑ สหกรณ์

๔.๕ ปัญหาและแนวทางแก้ไข

๔.๕.๑ ปัญหาทั่วไป

- ๔.๕.๑.๑ ปัญหาการดำเนินงาน สอบเขตรังวัด จัดซื้อ
ที่ดิน และการโอนกรรมสิทธิ์
- ๔.๕.๑.๒ ปัญหาเกิดจากขอบกพร่องที่เป็นอุปสรรคต่อการ
ปฏิบัติงานของคานกกฎหมาย พ.ร.บ. ๒๕๑๔
- ๔.๕.๑.๓ ปัญหางบประมาณได้รับการจัดสรรค่อนข้างต่ำ
- ๔.๕.๑.๔ ปัญหาที่ทำการคับแคบ (ในกรุงเทพมหานคร)

๔.๕.๒ ปัญหาที่ดินเอกชน ซึ่งดำเนินไปอย่างล่าช้า เพราะมี
ปัญหาเรื่องการจัดที่ดินคืน ดังนี้

- ๔.๕.๒.๑ ปัญหาการรังวัดสอบเขตล่าช้า เพราะต้อง
ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายที่ดิน ต้องให้ช่าง
ของกรมที่ดินเป็นผู้รังวัดสอบเขตให้ (ช่าง
๑ ทีม จะทำงานได้วันละ ๒ แปลง)
- ๔.๕.๒.๒ ไม่ได้รับความร่วมมือจากเจ้าของที่ดิน

๔.๕.๒.๓ ปัญหาการคงสิทธิไว้ สำหรับเจ้าของที่ดิน
 ที่ไม่ได้ทำการเกษตรเอง ถ้าประสงค์จะขาย
 ที่ทั้งหมดให้รัฐ รัฐก็ไม่อาจรับซื้อได้หมด
 ต้องเหลือคงไว้ให้ ๒๐ ไร่ ทำให้ต้องเสีย
 เวลาในการรังวัดแบ่งแยก

๔.๕.๓ ปัญหาด้านนโยบาย จากการศึกษาถึงผลงานของ
 สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม จะเห็นได้ว่ากฎหมายปฏิรูปที่ดินออกมา
 ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๘ แล้ว ไม่ปรากฏว่าผลงานของการปฏิรูปที่ดินเป็นไปอย่าง
 ประชาชนส่วนใหญ่ต้องการ การปฏิรูปที่ดินที่ได้ทำมานี้ ส่วนใหญ่เป็นการจัดสรร
 จากที่ดินป่าสงวน หรือที่ดินของรัฐที่ได้ถูกรวบรวมกรุกเข้าทำกิน ส่วนที่ดินที่เป็น
 ของเอกชน ไม่ค่อยได้ดำเนินการแต่อย่างใด ในปัจจุบันรัฐบาลก็มีคำถือว่า การ
 ปฏิรูปที่ดินเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาล ^{๕/} (ในแต่ละปีงบประมาณเป็นสำคัญ)

^{๕/} เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม "ชวานากับที่ดิน
 วิเคราะห์แผนการปฏิรูปที่ดิน ๒๕๒๐ - ๒๕๒๔" สำนักพิมพ์ดวงกมล (พ.ศ. ๒๕๒๑)
 หน้า ๒๗๓ - ๓๐๖

๔. โครงการสรรพยา

๔.๑ ประวัติความเป็นมา

๔.๑.๑ หลักการและเหตุผลของการก่อตั้ง

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ - ๔ ที่ผ่านมารัฐบาลได้วางเป้าหมายหลักในการพัฒนาภาคเกษตรหรือภาคชนบทน้อยกว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมหรือพัฒนาเมือง ดังจะพิสูจน์ได้จากงบประมาณแต่ละปีที่ผ่านมา สำหรับในเรื่องการสร้างปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจเกษตร เช่น การสร้างเขื่อนก็ยังไม่อาจช่วยให้เกษตรกรที่อาศัยอยู่ในบริเวณเขตโครงการได้รับประโยชน์จากการลงทุนอันมหาศาลนี้ได้ ดังพิจารณาได้จากโครงการเจ้าพระยาใหญ่ที่มีการสร้างเขื่อนเจ้าพระยา ปรากฏว่าชาวบ้านบริเวณนั้นยังไม่อาจใช้น้ำที่เก็บไว้ในคลองส่งน้ำขนาดใหญ่นี้ได้ เพราะไม่มีคูระบายน้ำ และเหมืองใส่ไถ้ที่ต่อเขาดังไรนา ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งปรับปรุงโครงการชลประทานที่มีอยู่ให้สามารถอำนวยความสะดวกถึงระดับไรนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โครงการสหกรณ์เอนกประสงค์ อ.สรรพยา จ.ชัยนาท ได้ถือกำเนิดขึ้นมาตามเหตุผลที่กล่าวแล้วข้างต้น โดยมีกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติหรือกระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตรในปัจจุบันเป็นผู้ก่อตั้งขึ้น โดยได้รับความช่วยเหลือทางด้านการเงินและผู้เชี่ยวชาญจากรัฐบาลสาธารณรัฐจีนไต้หวัน

๔.๑.๒ ขั้นตอนการก่อตั้ง

๔.๑.๒.๑ ชั้นขออนุมัติโครงการ (มิถุนายน ๒๕๑๑ - มกราคม ๒๕๑๒)

กระทรวงพัฒนาการแห่งชาติได้ทำข้อเสนอขอจัดตั้งโครงการในบริเวณเขตงานโครงการชลประทานบรมราชู จ.ชัยนาท ยื่นเสนอต่อคณะรัฐมนตรี

เพื่อขออนุมัติการกู้เงินจากธนาคารพัฒนาเอเชีย ๕๐ ล้านบาท โดยมีหลักการ
 ดำเนินงานตามแบบของสมาคมชาวนาและสมาคมชลประทานของประเทศจีน (ไต้หวัน)
 คณะรัฐมนตรีได้ลงมติเมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๑๑ ให้ตั้งคณะอนุกรรมการชั้น
 ชุดหนึ่ง เพื่อให้พิจารณาเรื่องการกอบกู้กับต่างประเทศ การลงนามในสัญญาความ
 ร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการระหว่างรัฐบาลไต้หวันกับรัฐบาลไทย ณ กรุงไทเป
 ได้กระทำเมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๑๑ โดยมี นายพจน์ สารสิน เป็นผู้ลงนาม
 ฝ่ายไทย ตามสัญญาดังกล่าวได้รวมความถึงข้อตกลงว่าด้วยการแลกเปลี่ยนผู้เชี่ยวชาญ
 ระหว่างประเทศด้วย

ในวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๑๑ คณะผู้เชี่ยวชาญไต้หวันชุดแรก
 จำนวน ๖ คน ซึ่งมีนาย Y.K.YANG เป็นหัวหน้า ได้เดินทางมาถึงประเทศไทย
 โดยทางฝ่ายไทยได้เชิญคณะผู้เชี่ยวชาญชุดนี้ให้มาศึกษาโครงการที่ อ.สรรพยา โดยมี
 วัตถุประสงค์ให้จัดทำ Feasibility Report ประกอบการพิจารณา
 ขอกู้เงินจากธนาคารพัฒนาเอเชียตามที่กล่าวอ้างไว้ข้างต้น

คณะผู้เชี่ยวชาญชุดนี้ได้ใช้เวลาหนึ่งเดือนในการจัดทำข้อเสนอ
 ดังกล่าว แต่ได้ใช้ชื่อว่า "Project Proposal for Cooperative Agricultural
 Development in Sappaya, Chainat, Thailand" ซึ่งคณะผู้เชี่ยวชาญ
 ไต้หวันชุดนี้ได้ให้เหตุผลว่าเขาไม่สามารถจัดทำ Feasibility Study ได้
 เนื่องจากมีคุณสมบัติไม่พอ และมีเวลาจำกัด

๑๗/ The Chinese Agricultural Development Study Team
 and ITS Thai Counterpart Specialist "Project Proposal For
 Cooperative Agricultural Development In Sappaya, Chainat,
 Thailand, Bangkok Thailand. (Sep, 1968) page 5

สาระสำคัญของ Project Proposal ดังกล่าว ได้
 แสดงความเห็นชอบด้วยตามหลักการของโครงการสหกรณ์เอนกประสงค์คำวี่จะจัดตั้ง
 ขึ้น และได้มีข้อเสนอเพิ่มเติมว่าควรจะทำกักพื้นที่ของโครงการนี้ให้แคบลงเหลือเพียง
 ประมาณ ๔๐,๐๐๐ ไร่ ในพื้นที่ ๓ ตำบล ได้แก่ ต.โพนางคำตก ต.สรรพยา
 และ ต. บางหลวง ในเขตพื้นที่อำเภอสรรพยา ซึ่งมีสมาชิกประมาณ ๓,๐๐๐ คน
 และได้เสนอจะให้ความช่วยเหลือค้ำชูผู้เชี่ยวชาญและวิทยากรต่อโครงการนี้

ในที่สุด คณะรัฐมนตรีของทั้งสองประเทศได้ลงมติอนุมัติให้โครงการ
 นี้ และได้มีการลงนามร่วมกันใน "ข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านเทคนิคการเกษตร
 สำหรับปี พ.ศ. ๒๕๑๒" เมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๑๒ ณ กรุงเทพฯ โดยมี
 นายพจน์ สารสิน เป็นผู้ลงนามฝ่ายไทย และนาย Shen Chang Huan
 เอกอัครราชทูตไต้หวันประจำไทยเป็นผู้ลงนามฝ่ายจีน

๔.๑.๒.๒ ชั้นเตรียมงาน (มกราคม ๒๕๑๒-พฤษภาคม
 ๒๕๑๒)

ได้มีการเสนอให้กระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ (ศูนย์การบริหารงาน
 สหกรณ์เอนกประสงค์) เป็นเจ้าของเรื่อง และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหาร
 โครงการสหกรณ์เอนกประสงค์ชั้นชุดหนึ่ง สำหรับในเรื่องงบประมาณนั้น คณะกรรมการ
 สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติได้เสนอให้โครงการนี้ใช้เงินงบประมาณแผ่นดินจาก
 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรแทนการกู้ยืมเงินจากต่างประเทศ ต่อมา
 คณะผู้เชี่ยวชาญไต้หวันชุดที่ ๒ จำนวน ๗ คน มีนาย M.N. SUNG เป็นหัวหน้า
 ได้เดินทางมาถึงประเทศไทยเมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๑๒ ได้ใช้เวลาศึกษาค้นคว้า
 สัมภาษณ์ข้อมูลประมาณ ๑ เดือน และได้เดินทางกลับไต้หวันเมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม
 ๒๕๑๒ รายงานผลการสำรวจในชื่อเรื่อง "An Economic Feasibility Study
 on Agricultural Development in Sappaya Area, Changwat Chainat,
 Thailand"

สาระสำคัญ Feasibility Report ชูคนี ไคเสนอ
ให้เร่งปรับปรุงปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาการเกษตร (Infrastructure) ได้แก่
การจัดระบบชลประทานสร้างคูส่งน้ำเขานา คูระบายน้ำออก และทำถนน เป็นต้น
ดังนั้น จึงถือได้ว่าข้อมูลของรายงานฉบับนี้ได้มีบทบาทสำคัญในการใช้เป็นแนวทางการ
พัฒนาของโครงการนี้มากทีเดียว

๘.๑.๒.๓ ขั้นดำเนินการ (พฤษภาคม-ตุลาคม ๒๕๑๒)

ในขั้นการดำเนินการปฏิบัติงานอย่างจริงจังนี้ ได้อาศัยแนวความคิด
ของคณะผู้เชี่ยวชาญไต้หวันชุดที่ ๓ จำนวน ๑๗ คน ซึ่งมีนาย Sing Ideh-ming
เป็นหัวหน้าคณะ ในคณะผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวนี้ประกอบด้วย

๑. ผู้เชี่ยวชาญด้านการรวมกลุ่ม	๔ คน	} มาร่วมปฏิบัติงานกับ
เจ้าหน้าที่ไทยที่
๒. ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิต	๔ คน	
๓. ผู้เชี่ยวชาญด้านการชลประทาน	๓ คน	อ. สรรพยา
๔. ผู้เชี่ยวชาญด้านเมล็ดพันธุ์	๒ คน	มาร่วมงานกับเจ้าหน้าที่
ไทย ณ ศูนย์ทดลองพืช-
เกษตรแม่โจ้ อ.สันทราย
จ. เชียงใหม่

คณะผู้เชี่ยวชาญไต้หวันได้ปฏิบัติงานตามโครงการที่วางไว้ร่วมกับ
เจ้าหน้าที่ไทยเรื่อยมาจนถึงระยะที่ทางฝ่ายรัฐบาลไทยสมัย มรว. คึกฤทธิ์ ปราโมช
คณะรัฐบาลได้เดินทางไปเยือนประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนอย่างเป็นทางการเมื่อ
ประมาณเดือนสิงหาคม ๒๕๑๔ ซึ่งมีผลทำให้ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับ
ไต้หวันต้องหยุดชะงักลง เป็นผลให้คณะผู้เชี่ยวชาญไต้หวันต้องเดินทางกลับประเทศ
คนโดยปริยาย

สรุปได้ว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๔ - ๒๕๒๐ โครงการนี้อยู่ใน
ความรับผิดชอบของกรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
ในปี ๒๕๒๑ โครงการต้องหยุดชะงักลงเนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงทางนโยบาย
จนถึงปี ๒๕๒๒ โครงการนี้จึงโอนไปอยู่ในความรับผิดชอบของกรมชลประทานจน
ถึงปัจจุบัน

๕.๒ วัตถุประสงค์

๕.๒.๑ เพื่อให้สหกรณ์ที่ทั้งชั้นสามารถให้บริการแก่เกษตรกรอย่าง
กว้างขวางครบวงจรธุรกิจการเกษตร ตั้งแต่การผลิตจนถึงการจำหน่าย (สหกรณ์
เอนกประสงค์)

๕.๒.๒ ให้ความรู้ความชำนาญในการทำการเกษตร เพื่อเพิ่มผล-
ผลิตและรายได้แก่เกษตรกร

๕.๒.๓ ให้สหกรณ์เป็นสถาบันทางเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นของ
เกษตรกรที่สามารถเลี้ยงตัวเองได้

๕.๒.๔ ใช้โครงการนี้เป็น "ห้องทดลอง" เพื่อการพัฒนา
สหกรณ์แผนใหม่ตามแนวทางนี้มีผู้ทางจะทำได้เพียงใด และหากทำได้สำเร็จเป็นผลดี
จะได้นำไปใช้เป็นแหล่งศึกษาอบรมแก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อขยายงานด้านนี้ต่อไป

๕.๓ เป้าหมายของโครงการ

๑. สหกรณ์จะมีสมาชิก ๒,๕๐๐ - ๓,๐๐๐ ครอบครัว และเลี้ยง
ตัวเองได้ในที่สุด

๕.๕/ สหกรณ์การเกษตรเขื่อนเจ้าพระยาจำกัด "สรุปงานโครงการ
สหกรณ์เอนกประสงค์สรพยา จ.ชัยนาท" เอกสารโรเนียว งานส่งเสริมเกษตร
ชลประทาน อ.สรพยา จ.ชัยนาท (๘ ส.ค. ๒๕๒๐) หน้า ๑

๒. จัดรูปที่ดินเพื่อปรับปรุงระบบชลประทาน ๔๑,๑๕๖ ไร่
๓. ปรับปรุงวิธีการปลูกพืช และการปลูกพืชหลายครั้งในรอบปี ในพื้นที่ส่วนใหญ่หรือทั้งหมดของโครงการ

๕.๔ การดำเนินงาน

๕.๔.๑ หน่วยงานที่รับผิดชอบ การดำเนินงานก่อสร้างจัดรูปที่ดิน
ที่ อ.สรรพยา จ.ชัยนาท ได้แก่กรมต่าง ๆ ดังนี้

- กรมส่งเสริมสหกรณ์ รับผิดชอบการวางแผนและจัดหางบประมาณ
- กรมที่ดิน รับผิดชอบการสำรวจตรวจสอบกรรมสิทธิ์และ
ออกโฉนด
- กรมชลประทาน รับผิดชอบการออกแบบและก่อสร้าง

๕.๔.๒ ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. วางแผนงาน
๒. ประชุมเจ้าของที่ดินว่าจะยินยอมหรือไม่ แล้วทำบันทึกไว้เป็นหลักฐาน
๓. ออกประกาศกำหนดท้องที่ที่จะสำรวจเป็นเขตโครงการจัดรูป
๔. สำรวจข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็น ได้แก่
 - รูปถ่ายทางอากาศ
 - สำรวจระดับพื้นที่และจัดทำแผนที่
 - สำรวจกรรมสิทธิ์
 - สำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม

๕. ค่าเนิ่นการออกแบบ
๖. ระเบียบประกาศพระราชกฤษฎีกา กำหนดเขตโครงการ
๗. ประเมินราคาที่ดิน
๘. งานก่อสร้าง
 - วางผังและให้แนวศูนย์กลางต่าง ๆ
 - ปราบพื้นที่ ตัดที่คอนกรีตที่ถม ถางป่า โคนต้นไม้
ล้มคันทนา
 - สร้างทางลำเลียงในไร่นา
 - ชุบน้ำดิน น้ำ ระบายน้ำ
 - ปรับระดับพื้นที่
 - สร้างอาคารบังคับน้ำต่าง ๆ
๙. ออกหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดินใหม่
๑๐. จ่ายหรือรับมูลค่าที่แตกต่างเป็นการทดแทน (ไม่มีการค้า
ค่าเนิ่นการ)
๑๑. จัดตั้งสมาคมผู้นำเกี่ยวกับการส่งน้ำและบำรุงรักษา
๑๒. ค่าเนิ่นงานสนับสนุนการเกษตรคานต่าง ๆ
 - ส่งเสริมการเกษตร พัฒนาสหกรณ์ และจัดหา
สินเชื่อ
๑๓. เกษตรกรเจ้าของที่ดินจ่ายค่าใช้จ่ายในการจัดรูปที่ดิน
คืนให้รัฐบาล

๕.๕ ลักษณะและขอบเขตการค้าเนิ่นงาน

๕.๕.๑ จัดตั้งสหกรณ์เอนกประสงค์ เมื่อเดือนกันยายน ๒๕๑๒ โดยรวมสหกรณ์บำรุงที่ดินสองสหกรณ์ที่มีอยู่เดิมและให้ชื่อว่า สหกรณ์เขื่อนเจ้าพระยา จำกัด ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น "สหกรณ์การเกษตรเขื่อนเจ้าพระยา จำกัด" งานที่ทำมีดังนี้

- ส่งเสริมให้สหกรณ์เป็นของเกษตรกรอย่างแท้จริง และให้บริการแก่เกษตรกรหลาย ๆ คาน
- ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นเพียงผู้คอยแนะนำในระยะแรกเท่านั้น
- แยกอำนาจเจ้าหน้าที่ระหว่างฝ่ายวางนโยบายและฝ่ายจัดการ
- เน้นการส่งเสริมการเกษตรควบคู่กับการปรับปรุงระบบชลประทาน

๘.๕.๒ พัฒนาวิธีเพาะปลูกโดยอาศัยหลักการดังนี้

- แนะนำวิธีการปลูกพืชที่เกษตรกรสามารถรับไปใช้ได้ และคำนึงถึงวิธีที่เขาคุ้นเคยเป็นหลัก
- ชักจูงให้เกษตรกรปลูกพืชหมุนเวียนและปลูกพืชตามความต้องการของตลาด

วิธีการส่งเสริมนั้น ใช้วิธีทั้งให้ความรู้แก่สมาชิกเป็นรายคน และผ่านกลุ่ม แต่จะเน้นหลักวิธีผ่านกลุ่มเรียกว่า กลุ่มพัฒนาไร่นา

สำหรับเรื่องการปลูกพืชหมุนเวียนนี้ได้แนะนำไว้ ๒ ระบบ

คือ

(ก) การปลูกพืช ๒ ครั้ง

พืชแรก	ข้าว	ระหว่าง สิงหาคม - ธันวาคม
พืชสอง	ถั่วเหลือง	ระหว่าง มกราคม - เมษายน

หรือ

พืชแรก	ข้าว	ระหว่าง สิงหาคม - ธันวาคม
พืชสอง	ข้าว	ระหว่าง กุมภาพันธ์-มิถุนายน

(ข) การปลูกพืช ๓ ครั้ง

พืชแรก ข้าว (กข. ๑, กข. ๓ และ ซี ๔ - ๖๓) ระหว่าง สิงหาคม - ธันวาคม

พืชสอง ถั่วเหลือง (สจ. ๒) ระหว่างมกราคม-เมษายน

พืชสาม ถั่วเขียว ระหว่างพฤษภาคม-กรกฎาคม

๘.๕.๓ การปรับปรุงระบบชลประทานในแปลงนาหรือการจัดรูปที่ดิน มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้มีการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพและประหยัด ซึ่งมีรายละเอียดการดำเนินงานดังนี้

- จัดไร่นาแต่ละแปลงให้มีรูปสี่เหลี่ยมให้เป็นระเบียบแล้วปรับปรุงระดับให้เรียบ ทำลายสภาพคันนาเดิมซึ่งมีขนาดโดยเฉลี่ยแต่ละแปลงไม่ถึง ๑ ไร่ออก เพื่อให้เป็นขนาดที่เหมาะสมที่จะใช้เครื่องจักรกลการเกษตรแผนใหม่

- แปลงย่อย ๆ ทุกแปลง สามารถไหลบ่าจากคูส่งน้ำ คูระบายน้ำ ไต่ทุกฤดูกาล

- ทุกระยะ ๕๐ - ๑๐๐ เมตร จะมีถนนขนานกับคูส่งน้ำหรือคูระบายน้ำ ฉะนั้น ทุกแปลงนาจึงมีทางลำเลียงผลผลิตออกสู่ตลาดได้โดยสะดวกตลอดปี

- สามารถควบคุมการใช้น้ำตามตารางที่กำหนดได้ จะเป็นการประหยัดน้ำเอาไว้อย่างพื้นที่รับน้ำออกไปได้กว้างขวางขึ้น

สำหรับค่าใช้จ่ายในการก่อสร้าง คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้เก็บเงินคืนทุนให้รัฐ ๖๕ % ท่อไร จากอัตราก่อสร้างประมาณ ๑,๐๐๐ - ๒,๐๐๐ บาท/ไร่ โดยรัฐจะจ่ายเงินทดลองทั้งหมดให้ก่อน และให้เจ้าของที่ดินผ่อนชำระภายใน ๑๕ ปี โดยต้องเสียดอกเบี้ย ๔ % ต่อปี แต่ ๒ ปีแรกหลังจากทำการก่อสร้างยังไม่ต้องชำระ ทั้งนี้โดยมีสหกรณ์เป็นผู้เก็บเงินคืนให้แก่รัฐ

๔.๖ งบประมาณการใช้จ่าย

ในการดำเนินการจัดรูปที่ดินจะต้องเสียค่าใช้จ่ายประมาณ ๑,๐๐๐ - ๒,๐๐๐ บาท/ไร่ ค่าใช้จ่ายเหล่านี้คณะรัฐมนตรีมีมติให้เจ้าของที่ดินมีส่วนออกค่าใช้จ่าย ๖๕ % ต่อไร่ โดยให้รัฐจ่ายเงินทดลองทั้งหมดค้ำให้ก่อน และให้เจ้าของที่ดินผ่อนชำระภายใน ๑๔ ปี และรัฐคิดดอกเบี้ย ๔ % ต่อปี ยกเว้น ๒ ปีแรก หลังก่อสร้างเสร็จไม่ต้องชำระทั้งเงินต้นและดอกเบี้ย ให้ชำระตั้งแต่วันที่ ๓ ถึงปีที่ ๑๖ โดยสหกรณ์จะเป็นผู้ทำหน้าที่เก็บเงินคืนทุนให้แก่รัฐ

การดำเนินงานได้เริ่มก่อสร้างแปลงแรก ในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ และได้ดำเนินการเรื่อยมาจนถึงปี ๒๕๒๐ รวมทั้งสิ้น ๑๖,๒๕๐ ไร่ ๓/ หลังจากปี พ.ศ. ๒๕๒๒ งบประมาณค่าทำการไถยจากกรมส่งเสริม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ไปอยู่ที่กรมชลประทาน กระทรวงเดียวกัน และวางแผนงานไว้ว่า การดำเนินงานจะต้องทำให้เสร็จสิ้นในท้องที่นี้ภายในปี พ.ศ. ๒๕๒๖

๔.๗ ผลการดำเนินงาน

ดำเนินการจัดรูปที่ดิน มีพื้นที่ดำเนินการเสร็จเรียบร้อยแล้ว ตั้งแต่ปี ๒๕๑๔ - ๒๕๒๐ คิดเป็นจำนวนเนื้อที่ทั้งสิ้น ๑๒,๔๐๒ ไร่

๓/ งานค้นคว้าและจัดรูปที่ดิน กรมชลประทาน (พ.ศ. ๒๕๒๐)

ตารางแสดงผลการดำเนินงานจัดรูปที่ดินโครงการสหกรณ์เอนกประสงค์ที่ อ.สรรพพยา

จ.ชัยนาท (๒๕๑๔ - ๒๕๒๐)

ปีที่ดำเนินงาน	เป้าหมาย ^๔ (ไร่)	ทำได้จริง (ไร่)
(๑) มี.ย.๑๒-มี.ก. ๑๓	๑	-
(๒) มี.ย.๑๓-มี.ก. ๑๔	๓๓๓	๓๓๓
(๓) มี.ย.๑๔-มี.ก. ๑๕	๓๓๓ + ๓,๕๐๖ = ๔,๒๓๙	๑,๐๑๐
(๔) มี.ย.๑๕-มี.ก. ๑๖	๔,๒๓๙ + ๖,๘๘๔ = ๑๑,๑๒๓	๒,๑๖๔
(๕) มี.ย.๑๖-มี.ก. ๑๗	๑๑,๑๒๓ + ๖,๘๘๔ = ๑๘,๐๐๗	๑,๓๓๓
(๖) มี.ย.๑๗-มี.ก. ๑๘	๑๘,๐๐๗ + ๓,๒๔๔ = ๒๑,๒๕๑	๒,๓๕๐
(๗) มี.ย.๑๘-มี.ก. ๑๙	๒๑,๒๕๑ + ๕,๘๕๐ = ๒๗,๑๐๑	๒,๔๔๐
(๘) มี.ย.๑๙-มี.ก. ๒๐	๒๗,๑๐๑ + ๕,๘๕๕ = ๓๒,๙๕๖	๑,๘๓๒

ภายหลังจากความสัมพันธ์ของรัฐบาลไทยกับรัฐบาลไต้หวันมีผลให้การดำเนินงานเปลี่ยนแปลงไปอยู่ในความรับผิดชอบของกรมชลประทาน การดำเนินงานจัดทำตามงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรในแต่ละปี ซึ่งในบางปีการดำเนินการก็ไม่สามารถดำเนินการได้ตามงบประมาณที่ตั้งไว้ เพราะค่าใช้จ่ายเพิ่มสูงขึ้น

ปริมาณงานที่กรมชลประทานดำเนินการ พอสรุปได้ดังนี้^{๕/}

ปี ๒๕๒๐ - ๒๕๒๑	๑,๘๘๘ ไร่ (ช่วงต่อเนื่องโครงการ)
ปี ๒๕๒๑ - ๒๕๒๒	๓,๓๕๒ ไร่
ปี ๒๕๒๓ - ๒๕๒๔	๓,๕๐๐ ไร่
ปี ๒๕๒๔ - ๒๕๒๕	๔,๗๓๘ ไร่
ปี ๒๕๒๕ - ๒๕๒๖	๕,๗๐๐ ไร่
ปี ๒๕๒๖ - ๒๕๒๗ (ปิดโครงการ)	๓,๕๐๐ ไร่ (จำนวนที่ดินที่เหลือใน เขตโครงการนี้)

๘.๘ ปัญหา

๘.๘.๑ ค่านโยบาย

- จัดรูปที่ดินเป็นงานพัฒนาการเกษตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นงานสำคัญส่วนหนึ่งในการปฏิรูปที่ดินอันควรกระทำเพื่อการกระจายสิทธิการถือครองที่ดินของเอกชน แต่ปัจจุบันการจัดรูปที่ดินยังไม่ได้กำหนดหลักการและแนวทางให้สอดคล้องกับการปฏิรูปที่ดิน ทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาภาคเกษตรได้อย่างแท้จริง

^{๕/} งานคั่นคูน้ำและจัดรูปที่ดิน กรมชลประทาน สถิติข้อมูลรายปีจาก
เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน

- พระราชกฤษฎีกาออกไม่ทันใช้ในช่วงเริ่มดำเนินการ ทำให้ต้องใช้วิธีถามความคิดเห็นจากชาวบ้านว่าที่ดินจะเสียสละที่ดิน (Public Land) เพื่อใช้ในการสร้างถนนและถนน ๘ % หรือไม่ ซึ่งในเรื่องนี้เป็นเรื่องที่เสียเวลามาก เพราะเรื่องการจัดรูปที่ดินจะสามารถเริ่มดำเนินการได้ (ในกรณีที่ไม่มีการขออนุญาต) จำเป็นต้องอาศัยความสมัครใจจากเจ้าของที่ดินจำนวน ๘๘ - ๑๐๐ % และอุปสรรคนี้ส่งผลต่อการคุ้มครองบริเวณจัดรูปที่ดินด้วย เมื่อออกกฎหมายไม่ทัน ทำให้การติดตามการขอขายเปลี่ยนมือได้ยากยิ่งขึ้น

- ความไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับภาวะทางการเมือง จึงมีผลให้ยอดขายประมาณไม่สัมพันธ์กับจำนวนงานที่มีอยู่จริง กล่าวคือในขณะที่งานมีแนวโน้มจะขยายมากขึ้น แต่งบประมาณกลับมีแนวโน้มลดน้อยลง และเป็นไปอย่างไม่มีทิศทาง

๘.๘.๒ ด้านการบริหาร

- งบประมาณไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เพราะไม่มีการวางแผนงานระยะยาว และอีกประการหนึ่งมักประสบปัญหาทางงบประมาณขาดแคลนไม่พอใช้เป็นประจำ ทำให้ความสามารถในการทำงานของเครื่องมือในขั้นต้น ๆ ถูกใช้ไม่เต็มที่ และแม้ว่าจะได้ขยายมาอยู่ในความรับผิดชอบของกรมชลประทานแล้วก็ตาม งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรต่ำกว่าความสามารถในการดำเนินงาน

- ขาดการประสานงานที่ดี เพราะมีการรับผิดชอบหลายกรมในกระทรวงเดียวกัน

- ขาดเป้าหมายในการทำงานอย่างชัดเจน

- ขาดการติดตามนโยบายในการหาเงินหมุนเวียนตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ กำหนดให้เก็บค่าจัดรูป ๖๕ % เพื่อนำเงินมาใช้หมุนเวียน ก็ไม่มีการจัดเก็บจนกระทั่งปัจจุบัน และมีผลกระทบมากเกี่ยวกับราคาประเมิน เพราะราคาเมื่อเริ่มโครงการกับปัจจุบันต่างกันมาก ~~เพราะ~~ปล่อยให้เวลาล่วงเลยมานาน

๔.๘.๓ คานชาวนาน

- ไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร (โดยเฉพาะช่วงเริ่มโครงการ แต่ปัจจุบันดีขึ้นมาก) ซึ่งมักจะมีสาเหตุเนื่องมาจาก
 - ความไม่เข้าใจระหว่างเรื่องการปฏิบัติที่คินกับการจัดรูปที่คิน
 - คำนิยมที่หวงแหนที่ดินอาณาบริเวณบ้านเกิดของตน เพราะบางครั้งการจัดรูปทำให้พื้นที่ที่อยู่อาศัยต้องเลื่อนไปจากเดิมมากบ้างน้อยบ้าง
 - ชาวนานไม่ต้องการสูญเสียคินนา และตนตาล
 - ปัญหาเรื่องน้ำท่วมนอกเขตจัดรูปที่คิน เนื่องจากการปิดเปิดน้ำ
- ควบคุมไม่ได้อย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่เกิดพายุคลื่นรุนแรง มีผลทำให้พื้นที่ที่อยู่ในพื้นที่ต่ำ ต้องรับภาระการสูญเสียมากที่สุด

- เรื่องความร่วมมือหลังดำเนินการจัดรูปที่คินเรียบร้อยแล้ว ถนนชำรุด คุ้งน้ำคินเขิน ระบายน้ำชำรุด ชาวนานไม่ช่วยเหลือตัวเอง ร้องเรียนมาทางหน่วยงาน ซึ่งทางหน่วยงานไม่สามารถเข้าไปช่วยเหลือได้ เพราะไม่มีงบประมาณและเครื่องมือ เครื่องจักรมีไม่พอเข้าไปดำเนินการปรับปรุงพร้อม ๆ กับจะตองดำเนินการก่อสร้างแปลงใหม่ให้ทันฤดูกาลทำนา

๔.๘.๔ ปัญหาคานการก่อสร้าง

- การซื้อขายที่ดินของชาวนาน มีปัญหาสำหรับเจ้าของที่นา ซึ่งไม่ได้อยู่ในบริเวณนั้น เมื่อทำการจัดรูปที่คิน เจ้าของที่คินจึงไม่รับทราบและไม่ได้รับการยินยอมตามกฎหมายควย

- ปัญหาไม่มีแบบที่เสร็จสมบูรณ์ การออกแบบออกไว้ล่วงหน้า ๑ ปี และมักจะออกแบบไปและทำการก่อสร้างไปทำให้งานก่อสร้างล่าช้า ต้องแก้ไขแบบในสนามและทำให้ไม่สามารถจ้างเหมาทำการก่อสร้างในพื้นที่กว้างขวางได้

สรุป

การจัดรูปที่ดินตามโครงการสรรพยานี้ ดำเนินการมาตั้งแต่ปี ๒๕๑๔ เมื่อสิ้นปี ๒๕๒๐ ผลของการก่อสร้างดำเนินการไปได้เพียง ๑๒,๔๐๒ ไร่ เท่านั้น คาดว่าในปี ๒๕๒๒ นี้จะเสร็จตามแผน ๔๕,๐๐๐ ไร่ แต่ปรากฏว่าปี ๒๕๒๕ ก็ยังไม่สามารถปิดโครงการได้ ซึ่งคาดว่าจะดำเนินการได้เสร็จในงบประมาณ ๒๕๒๗ โครงการจัดรูปที่ดินนี้ถ้าดำเนินการเสร็จ ราษฎรที่เป็นเจ้าของที่ดินจะเป็นผู้ดำเนินการเอง โดยกรมชลประทานดูแลเรื่องการส่งน้ำ การบำรุงรักษา และทางกรมส่งเสริมการสหกรณ์จะช่วยแนะนำด้านการปลูกพืชหมุนเวียน โครงการนี้ในรูปแบบเป็นการดำเนินการโดยรัฐบาล และจะส่งมอบคืนให้เอกชนโดยมีหน่วยงานของรัฐเข้าช่วยเหลือ ลักษณะของงานเน้นด้านการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต การมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน และการใช้ที่ดินให้เต็มทีตลอดปี จึงนับได้ว่ารูปแบบการพัฒนาของโครงการนี้เป็นการเน้นการพัฒนาเพียงจุดเดียวเท่านั้น แม้ว่า จะจัดขึ้นในรูปของสหกรณ์การเกษตรก็ตาม

๑๐. องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก : คำนินคมเกษตร

๑๐.๑ ประวัติความเป็นมา

องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก สังกัดกระทรวงกลาโหม ได้เริ่มดำเนินการสงเคราะห์ค่านินคมการเกษตรมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๕๑ โดยใช้ที่ดินของรัฐและขอจากเอกชนมาดำเนินการ จัดสรรให้ทหารผ่านศึก และทหารกองหนุนเข้าอยู่อาศัยและประกอบอาชีพ ปัจจุบันมีนินคมฯ ที่ดำเนินการเสร็จแล้วและกำลังดำเนินการอยู่รวมทั้งสิ้น ๑๔ นินคม

การสงเคราะห์ค่านินคมการเกษตรเป็นแผนงานหนึ่งขององค์การทหารผ่านศึก นอกเหนือไปจากแผนงานสงเคราะห์ทั่วไป แผนงานสงเคราะห์ด้านรักษาพยาบาล ค่านอาชีพ และกองทุนสงเคราะห์การจัดตั้งนินคมเกษตรนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ทหารผ่านศึก และทหารกองหนุน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรถึงร้อยละ ๘๐ ได้มีโอกาสมีที่ดินทำกินประกอบอาชีพเกษตร และมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองเป็นหลักแหล่งถาวรตลอดไป นอกจากเป็นการช่วยเหลือค่านอาชีพค่านหนึ่งแก่ทหารที่ปลดประจำการแล้วหรือทหารที่ทุพพลภาพ ทั้งยังนับได้ว่าเป็นการเพิ่มพูนผลผลิตด้านการเกษตรให้แก่ประเทศชาติด้วย

๑๐.๒ วัตถุประสงค์ ๑/

๑. เพื่อหวังผลในทางยุทธศาสตร์ เพราะที่ตั้งนินคมฯ อยู่ในเขตแทรกซึมและติดชายแดน

๒. เพื่อให้สมาชิกเป็นหูเป็นตาให้ทางราชการ

๓. เพื่อช่วยครอบครัวทหารผ่านศึก และทหารนอกประจำการที่ไม่มีที่ดินอยู่อาศัยและทำกิน ได้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเป็นของตนเอง

๑/ องค์การสงเคราะห์ในพระบรมราชูปถัมภ์ "รายงานประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๑" โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก กรุงเทพฯ (พ.ศ. ๒๕๒๒) หน้า ๘๖

๔. เพื่อเพิ่มพูนผลผลิตและป้องกันการทำลายป่า

๑๐.๓ การดำเนินงาน

เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมาย องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกได้
ดำเนินการโดย

- จัดตั้งนิคมเกษตรทหารผ่านศึกตามภูมิภาคต่าง ๆ และพิจารณา
รับทหารผ่านศึก ทหารกองหนุนเข้าประกอบอาชีพในนิคม เมื่อใดส่งเสริมสนับสนุนจน
กระทั่งสมาชิกสามารถช่วยตนเองในการประกอบอาชีพได้แล้ว องค์การฯ จะถอนตัว
ออกจากการควบคุม ดูแลเพื่อให้สมาชิกได้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินโดยการออกโฉนดหรือ
ออก น.ส. ๓ ให้
- ฝากทหารผ่านศึกและทหารกองหนุนเข้าเป็นสมาชิกนิคมเกษตรของ
หน่วยราชการอันหลากหลายต้องการเข้าไปประกอบอาชีพในนิคม เช่น นิคมสร้างตนเอง
ของกรมประชาสงเคราะห์
- ลงทุนกับเอกชนแล้วฝากให้ทหารผ่านศึก ทหารกองหนุน เข้า
ประกอบอาชีพ

๑๐.๓.๑ การจัดตั้งนิคมเกษตรทหารผ่านศึก องค์การฯ ได้ที่ดินมา
ดำเนินการจัดตั้งนิคม ๓ วิธี คือ

๑๐.๓.๑.๑ ได้ตามมติคณะรัฐมนตรี

๑๐.๓.๑.๒ ขอให้ส่วนราชการที่มีอำนาจตามกฎหมายใน
การจัดตั้งนิคม แบ่งที่ดินให้

๑๐.๓.๑.๓ ขอที่ดินของเอกชนมาดำเนินการ

สาเหตุที่ต้องเป็นไปตามนั้นเนื่องจากองค์การทหารผ่านศึก เป็น
หน่วยงานที่ไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้โดยเฉพาะ

ขนาดของที่ดินที่จัดให้แกสมาชิกรวม

- จัดเป็นที่อยู่อาศัยจำนวน ๓ ไร่
- จัดเป็นที่ทำกินจำนวน ๒๒ ไร่

ลักษณะงานที่ทำ

- สร้างบ้านพักสมาชิก
- สร้างที่ทำการนิคมฯ
- สร้างบ้านพักเจ้าหน้าที่
- สร้างสาธารณูปโภค
- ส่งเสริมอาชีพ

๑๐.๓.๒ หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เข้าทำประโยชน์ที่ดิน มีดังนี้

- เป็นทหารผ่านศึกนอกประจำการ ครอบครัวทหารผ่านศึก ผู้ด้อยพร
ประจำตัวครอบครัวทหารผ่านศึกชั้น ๑ หรือทหารนอกประจำการ

- สัญชาติไทย อายุไม่เกิน ๕๐ ปี และมีภูมิลำเนาอยู่ในท้องที่นิคม
ตั้งอยู่หรือใกล้เคียง พันความรู้ไม่จำกัด

- บรรลุนิติภาวะแล้วหรือเป็นหัวหน้าครอบครัว
- มีร่างกายสมบูรณ์ ไม่ทุพพลภาพหรือวิกลจริต และไม่เป็นโรคติดต่อ
- มีความขยันในการประกอบอาชีพ
- มีความประพฤติดี
- มีความสามารถในการประกอบอาชีพเกี่ยวกับที่ดินที่จัดให้
- ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองหรือมีแต่ไม่พอ
- ไม่เคยได้รับการจัดที่ดินจากทางราชการหรือหน่วยงานใดของรัฐ

มากอน

๑๐.๓.๓ การให้กรรมสิทธิ์ที่ดิน เพื่อให้บรรลุป่าหมายใน การที่จะมอบกรรมสิทธิ์ที่ดินที่ใช่เป็นที่อยู่อาศัยและที่ทำกินให้ได้รับเป็นกรรมสิทธิ์ของตน ในอนาคต องค์การฯ จะดำเนินการตามขั้นตอนของประมวลกฎหมายที่ดินและตาม เงื่อนไขบางประการขององค์การฯ เช่น

- สมาชิกจะต้องไม่มีหนี้สินอยู่กับทางราชการ
- สมาชิกจะต้องเข้าฝึกอบรมป้องกันความมั่นคง
- ห้ามสมาชิกโอนที่ดินในชุมชน
- สมาชิกจะต้องประพฤติตนอยู่ภายใต้ระเบียบที่นิคมกำหนดไว้
- สมาชิกจะต้องทำประโยชน์ในที่ดินภายใน ๓ ปี (ประมาณ ๓/๔)
- สมาชิกจะต้องปฏิบัติตามระเบียบ คำสั่งของคณะกรรมการจัดที่ดิน

แห่งชาติ กระทรวงกลาโหม ฯลฯ

๑๐.๓.๔ การขาดสิทธิ์ สมาชิกของนิคมผู้ใดไม่ปฏิบัติตามระเบียบ ของนิคมฯ เช่น ออกไปจากนิคมฯ โดยไม่ได้รับอนุญาตเกินกำหนด ฯลฯ องค์การฯ ถือว่าสมาชิกผู้นั้นขาดจากสมาชิกภาพ

๑๐.๔ ผลการดำเนินงาน

๑๐.๔.๑ งานที่ใดดำเนินการ

๑๐.๔.๑.๑ งานส่งเสริมอาชีพ

- ช่วยเรื่องเครื่องทุนแรง
- จัดทำแปลงสาธิต
- ให้คำแนะนำด้านเทคนิคทางการเกษตร

โดยประสานงานกับเจ้าหน้าที่เกษตร เช่น แจกพันธุ์พืชที่ดี, แนะนำการใส่ปุ๋ย ยารปราบ ศัตรูพืช

- การรวมกลุ่ม โดยจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรรกรทหาร

ด้านศึก

ศาลาที่พักพืชผลที่ขนส่งพืชผลออกสู่ตลาด

- สร้างไซโล, โรงคั่วใบยาแห้ง, สร้าง

๑๐.๘.๑.๒ งานจัดสาธารณูปการ

ป้องกันน้ำท่วมและเขาะถนน

- สร้างถนนลูกรัง
- ซุกท่อระบายน้ำ, วางท่อระบายน้ำเพื่อ

- สร้างสะพาน
- สร้างระบบชลประทานที่อาศัยลำห้วยธรรมชาติ
- เครื่องปั้นไฟขนาดเล็ก
- สถานีอนามัยและเจ้าหน้าที่
- โรงเรียนชั้นประถม
- สร้างศาลาที่พักคนเดินทาง
- สำนักสงฆ์
- ซุกบ่อน้ำ, สร้างถังเก็บน้ำคอนกรีต

เครื่องสูบน้ำ และท่อส่งน้ำประปา

๑๐.๘.๑.๓ การเงิน

(๑) ทางไคมา จะมีการตั้งงบประมาณประจำปีเป็นประจำ
ทั้งนี้โดยได้รับเงินอุดหนุนจากกระทรวงกลาโหม และงบรายได้องค์การสงเคราะห์
ทหารนานศึก.

(๒) การเก็บเงินชดเชยในการจัดที่ดิน

- เป็นค้ายานพัก (ที่ดินจัดสร้างให้ก่อน)
- เขาขอมานผ่อนส่งระยะยาวเป็นรายปี
- คาไถไร่ บุกเบิกไร่

ทั้งนี้ราคาที่เรียกเก็บจะขึ้นอยู่กับสภาพรายได้ของสมาชิก

เป็นสำคัญ

สำหรับค่าธรรมเนียมในการออก นส. ๓ หรือโฉนด
สมาชิกจะเป็นผู้ออกเอง

๑๐.๓.๕.๔ อื่น ๆ

- จัดยานพาหนะและเครื่องทุนแรงให้นิคมฯ
เช่น แทรคเตอร์ รถจี๊ปเล็ก เพื่อใช้ติดต่อราชการ บริการสมาชิก บุกเบิกและปรับที่
ขอมทำบริเวณอ่างเก็บน้ำ ชุกคูน้งทอน้ำ ขอมแซมถนนในนิคม ถนนเชื่อมต่อบริเวณ
ภายนอกนิคมฯ

๑๐.๔.๒ ผลการดำเนินการโครงการนิคมเกษตรกรรมทหารผ่านศึก
ที่ได้ดำเนินการไปแล้วและยังอยู่ในการดำเนินการอยู่ ดังนี้

๑๐.๔.๒.๑ นิคมเกษตรกรรมที่บรรลุเป้าหมายแล้ว

- นิคมเกษตรกรรมฯ หนองแก จ.สระบุรี
- " " มวกเหล็ก จ.นครราชสีมา
- " " ลาดหลุมแก้ว จ.ปทุมธานี
- " " ลาดบัวขาว จ.นครราชสีมา

๑๐.๔.๒.๒ นิคมเกษตรกรรมที่กำลังดำเนินการอยู่

- นิคมเกษตรกรรม อุดรธานี จ.อุดรธานี
- " " คลองน้ำใส จ.ปราจีนบุรี
- " " เชียงราย จ.เชียงราย
- " " ชานุมาน จ.อุบลราชธานี
- " " นครพนม จ.นครพนม

๑๐.๔.๒.๓ นิคมเกษตรกรรมที่อยู่ในโครงการ

- นิคมเกษตรกรรมทหารผ่านศึก จ.อุทัยธานี

- นิคมเกษตรกรรมทหารผ่านศึก จ.แพร่
- " " " จ.สกลนคร
- " " " (ชานุมาน ๒)
จ.อุบลราชธานี

๑๐.๕ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ

๑๐.๕.๑ ความล่าช้าในการดำเนินการ เพราะการได้ที่ดินมาต้องใช้เวลาาน ทั้ง ๆ ที่องค์การฯ ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๑ แต่ผลงานขยายไปได้น้อยมาก ทั้งนี้เป็นเพราะประสบปัญหาทางค่านกฎหมาย กล่าวคือ องค์การทหารผ่านศึกเป็นหน่วยงานที่ยังไม่มีกฎหมายให้อำนาจเรื่องการจัดสรรที่ดินไว้โดยเฉพาะ

๑๐.๕.๒ ที่ดินที่ได้มามีกฎกระทรวงระบุอยู่เนื่อง ๆ โดยที่ทางองค์การทหารผ่านศึกเองไม่มีสิทธิและอำนาจตามกฎหมายที่จะดำเนินการแก้ไขได้

๑๐.๕.๓ ปัญหาความไม่เหมาะสมของพื้นที่บางแห่งถูกน้ำท่วม เช่น นิคมเชียงใหม่ เป็นต้น และบางพื้นที่แห้งแล้ง ขาดแคลนน้ำเพื่อการเพาะปลูก

๑๐.๕.๔ ปัญหาการบริหาร ปกครองลำบาก สมาชิกทั้งที่ดินออกไปทำอาชีพนอกไร่นา

๑๐.๕.๕ ปัญหาการยอมรับในวิทยาการใหม่ ๆ ทั้งนี้เพราะว่าสมาชิกส่วนใหญ่มีอายุมาก

๑๐.๕.๖ ปัญหาการขาดแคลนเครื่องมือในการพัฒนา

๑๐.๕.๗ ปัญหางบประมาณน้อย

ปัญหาของข้อที่ ๑๐.๕.๑ และ ๑๐.๕.๒ นั้น ได้แก้ไขแล้ว โดยวิธีการยกวาง พ.ร.บ.นิคมเกษตร ส่วนปัญหาอื่น ๆ เป็นปัญหาระยะยาวที่จะต้องดำเนินการแก้ไขต่อไป

๑๑. โครงการศูนย์สาธิตและฝึกอบรมไทย-เยอรมัน

๑๑.๑ ประวัติความเป็นมา

ศูนย์สาธิตและฝึกอบรมไทย-เยอรมัน ตั้งขึ้นตามข้อตกลงว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันตะวันตก งานขั้นเตรียมการได้เริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๖ แต่การดำเนินการตามโครงการเริ่มขึ้นเมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๑๐ หลังจากรัฐบาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันตะวันตกได้จัดส่งคณะผู้เชี่ยวชาญเยอรมันพร้อมด้วยเครื่องจักรและอุปกรณ์มาถึงประเทศไทยแล้ว

โครงการศูนย์สาธิตฯ ได้ดำเนินการในนิคมสร้างตนเอง อ.พระพุทธบาท จ.สระบุรี เป็นโครงการที่มุ่งโดยตรงต่อการพัฒนาการเกษตรเฉพาะ ลักษณะของการดำเนินงานเป็นการดำเนินงานในรูปโครงการสมบูรณ์แบบ (Package Deal) ซึ่งหมายถึงการดำเนินการทั้งในด้านการผลิต การตลาด การจัดหาบริการสนับสนุน เช่น ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช พันธุ์พืช-สัตว์ อุปกรณ์การเกษตร และสินเชื่อทางการเกษตร ควบคู่ไปกับการพัฒนาสถาบันในรูปสหกรณ์การเกษตร ทั้งนี้โดยเน้นหนักในเรื่องการส่งเสริมการเกษตร วิธีการดำเนินงานได้จัดในรูปของการประชุมสมาชิกนิคม ทำแปลงสาธิต การจัดไร่นาตัวอย่าง การจัดโครงการเร่งรัดการผลิตพืชเศรษฐกิจ เช่น ฝ้าย ข้าวโพด ถั่วเหลือง โครงการเลี้ยงสัตว์ และโครงการพัฒนาแหล่งน้ำในนิคม

โครงการศูนย์สาธิตฯ นี้ ได้ดำเนินงานภายใต้ความช่วยเหลือของรัฐบาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันตะวันตก มาจนกระทั่งถึงปี พ.ศ. ๒๕๑๘ โดยรับความช่วยเหลือเป็น ๔ ระยะด้วยกันดังนี้

๑) กอมนิคมสร้างตนเอง "ศูนย์สาธิตและการฝึกอบรมไทย-เยอรมัน"
 โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย
 (๑๘ ม.ค. ๑๕) หน้า ๓ - ๔

ระยะแรก	มกราคม ๒๕๑๐	ถึง	๓๐ มิถุนายน ๒๕๑๑
ระยะที่สอง	๑ มกราคม ๒๕๑๑	ถึง	๓๐ มิถุนายน ๒๕๑๓
ระยะที่สาม	๑ กรกฎาคม ๒๕๑๓	ถึง	๓๐ มิถุนายน ๒๕๑๕
ระยะที่สี่	๑ กรกฎาคม ๒๕๑๕	ถึง	๓๐ มิถุนายน ๒๕๑๘

หลังจากระยะที่สี่เป็นการดำเนินการภายใต้ความรับผิดชอบของ
รัฐบาลไทย โดยจัดเป็นส่วนหนึ่งของนิคมพระพุทธรบาท และมีหัวหน้าศูนย์สาธิต
เป็นผู้รับผิดชอบรายงานกิจการโดยตรงต่ออธิบดีกรมประชาสัมพันธ์

๑๑.๒ วัตถุประสงค์^{๔๗/}

๑. เพื่อเป็นแหล่งกลางในการฝึกอบรมและการสาธิตวิธีการประกอบ
อาชีพทางการเกษตรแผนใหม่แก่สมาชิกนิคมที่อยู่ในโครงการ และพนักงานเกษตรนิคม
ของกรมประชาสัมพันธ์

๒. เพื่อเป็นศูนย์กลางถ่ายทอดวิชาการที่ได้จากการทดสอบข้อมูล
และประสบการณ์จากไรสาธิตการเกษตรของศูนย์สาธิตฯ หรือสถาบันค้นคว้าวิจัยการ
เกษตรทั้งในและนอกประเทศไปสู่สมาชิกนิคม

๓. เพื่อเป็นแหล่งผลิตหรือจัดหาพันธุ์พืช-สัตว์ ตลอดจนเครื่องมือ
การเกษตรหรืออุปกรณ์การเกษตรที่มีคุณภาพดี ราคาถูกให้แก่สมาชิกในโครงการ

๔. เพื่อลดความหามาตรการ การดำเนินการแก้ปัญหาและอุปสรรค
เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และการดำรงชีพของสมาชิกนิคม

๕. ส่งเสริมให้สมาชิกนิคมในโครงการมีรายได้และความเป็นอยู่ดีขึ้น
ตามแผนพัฒนาการเกษตรในนิคมสร้างตนเอง และแผนพัฒนาการเกษตรในนิคมสร้าง
ตนเอง และแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

^{๔๗/} กองนิคมสร้างตนเอง "สรุปกิจการโครงการศูนย์สาธิตไทย-
เยอรมัน" รายงานประจำปี ๒๕๒๐ เอกสารโรเนียว หน้า ๒

๖. เพื่อทดสอบพืชไร่ชนิดต่าง ๆ ที่ได้มีการค้นคว้าทดลองหรือวิจัยมาจากสถาบันอื่นมาแล้ว หรือทดสอบพืชไร่ใหม่ที่ยังไม่รู้จักกันแพร่หลายในท้องถิ่น เพื่อจะได้นำผลการทดสอบไปใช้ในการส่งเสริมการเกษตร

๗. เพื่อหาข้อมูลและประสบการณ์เกี่ยวกับเทคนิคและการผลิตหรือวิธีการผลิตที่ทำให้ได้ผลกำไรสูงสุดของพืชแต่ละชนิด

๘. เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับการต้องการน้ำของพืชสมุนไพรและพืชใหม่ ๆ บางชนิด เช่น มะขามแขก เป็นต้น

๑๑.๓ อาณาเขตความรับผิดชอบในโครงการ

พื้นที่ปฏิบัติงานภายใต้โครงการครอบคลุมพื้นที่ทำการเพาะปลูกประมาณ ๕๐๐,๐๐๐ ไร่ พื้นที่ปฏิบัติการตั้งอยู่ที่กิโลเมตรที่ ๑๓๖ ทางทิศเหนือของกรุงเทพฯ ระหว่างจังหวัดสระบุรีและจังหวัดลพบุรี อาณาเขตบริเวณนี้ร้อนและชุ่มชื้น มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยปีละ ๑,๒๖๐ มิลลิเมตร ช่วงที่มีฝนตกชุกอยู่ระหว่างเดือนเมษายน-เดือนตุลาคม ชนิดของดินมีความแตกต่างกัน บางส่วนเป็นดินคำคล้ายดินลพบุรี ประกอบด้วยหินปูนและหินภูเขาไฟ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่เนินสูงและต่ำสลับกันไป

สำหรับพื้นที่ภายในศูนย์สาธิตมีเนื้อที่ประมาณ ๖๕๐ ไร่ ใช้เป็นที่ตั้งทำการ อาคาร บ้านพัก รวม ๒๐๐ ไร่ นอกนั้นเป็นแปลงสาธิตการเกษตร และขยายพันธุ์พืช ประมาณ ๔๕๐ ไร่

๑๑.๔ การดำเนินงาน

ได้ดำเนินงานเป็นระยะจากปี ๒๕๑๐ - ๒๕๑๕ รวม ๓ ระยะ ๆ ละ ๒ ปี ต่อจากนั้นได้มีการตกลงกับสหพันธสาธารณรัฐเยอรมันตะวันตกขอขยายความช่วยเหลือออกไปอีก ๒ ปี เป็นระยะที่ ๔ ตั้งแต่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๑๕ จนถึง ๓๐ มิถุนายน ๒๕๑๗ และได้รับมอบโครงการจากรัฐบาลสหพันธสาธารณรัฐเยอรมันตะวันตกเมื่อเดือนกรกฎาคม ๒๕๑๔

การบริหารงานของศูนย์สาธิตและการฝึกอบรมไทย-เยอรมันอยู่ในความรับผิดชอบของหัวหน้าศูนย์ฯ ซึ่งประสานงานอยู่กับผู้ประกอบการในภาคธุรกิจ การบริหารงานแบ่งออกเป็น ๔ ฝ่าย ดังนี้

๑๑.๔.๑ งานทดสอบข้อมูลและขยายพันธุ์พืช

- ทดสอบพืชไรต่าง ๆ ที่มีการค้นคว้าจากสถาบันอื่นแล้วว่ามีผลิตสูงและตรงกับความต้องการของตลาดไปใช้ในการส่งเสริมการเกษตรในเขตท้องที่ที่รับผิดชอบ

- หาข้อมูลและประสบการณ์เกี่ยวกับเทคนิคการผลิตหรือวิธีการผลิตที่ให้กำไรสูงสุดของพืชไรแต่ละชนิด

- หาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการน้ำของพืชสมุนไพรและพืชใหม่บางชนิด เช่น มินท์ มะขามแขก คำฝอย และข้าวโพดฝักอ่อนทั้งในแบบใบนำฝนตามธรรมชาติและระบบชลประทานแบบหัวฉีดหรือปล่อยน้ำไหลซึม

- ดำเนินการขยายพันธุ์พืชไรชนิดต่าง ๆ ที่มีคุณภาพดีและหาพันธุ์ใดเพื่อให้มีเพียงพอที่จะแจกจ่ายและจำหน่ายให้แก่สมาชิกในกรมกับใช้ในการทำแปลงสาธิตในไรของสมาชิก

- ประสานและแลกเปลี่ยนความรู้หรือประสบการณ์ทางวิชาการสาขาเกษตรศาสตร์กับหน่วยงานหรือสถาบันค้นคว้าวิธีทางการเกษตรทั้งในและต่างประเทศ

๑๑.๔.๒ งานผลิตพันธุ์สัตว์และอาหารสัตว์

- ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ให้มีปริมาณและคุณภาพสูงขึ้นเป็นแบบธุรกิจ
- ผลิตพันธุ์ไก่และพันธุ์สุกรคุณภาพดีสำหรับใช้ในการส่งเสริมการ

เลี้ยงสัตว์

- ผลิตอาหารสัตว์ชนิดและสูตรต่าง ๆ สำหรับใช้ในการเลี้ยงสัตว์ โดยให้มีราคาถูกลงกว่าหรือเท่าราคาท้องตลาด แต่คุณภาพทางอาหารสูงกว่า
- จัดให้มีบริการสนับสนุนการผลิตและสอดคล้องกับการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์
- ส่งเสริมให้สมาชิกมีรายได้เสริมโดยการเลี้ยงสัตว์อย่างสม่ำเสมอ และสอดคล้องกัน

๑๑.๔.๓ งานส่งเสริมการเกษตร เป็นบริการที่จัดให้แกสมาชิกโดยแบ่งเป็นหน่วย ๆ มีหน้าที่ให้คำแนะนำและช่วยเหลือสมาชิกดังนี้

๓.๑ ส่งเสริมและชักนำให้สมาชิกในโครงการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงวิธีการประกอบอาชีพทางเกษตรแบบดั้งเดิม เป็นวิธีใหม่ที่มีประสิทธิภาพอันจะทำให้มีรายได้และประสิทธิภาพสูงขึ้น

๓.๒ แนะนำสมาชิกนิคมให้ใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตของงานอย่างเหมาะสมและสัมพันธ์กับความก้าวหน้าทางวิชาการด้านเกษตร

๓.๓ จัดให้บริการสนับสนุนการผลิตของศูนย์สาธิตและฝึกอบรมไทย-เยอรมันได้ไปถึงไร่นาและบ้านเรือนของสมาชิกนิคมโดยรวดเร็วทันฤดูกาลและผสมผสานกับแผนการส่งเสริมการเกษตรประจำสัปดาห์และประจำปี

๓.๔ สนับสนุนให้พัฒนาการเกษตรแผนพัฒนาการเกษตรในนิคมฯ ปลูกกลางโคกบรรดอุปมาหมาย

๓.๕ เสริมสร้างลักษณะงานเป็นผู้นำและพัฒนาทัศนคติของสมาชิกในทางจะเป็นประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัว และชุมชน

๓.๖ ส่งเสริมการรวมกลุ่มจัดตั้งสหกรณ์การเกษตร

๑๑.๔.๔ งานฝึกอบรม จัดขึ้นเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทดสอบ
พันธุ์พืชและสัตว์ ทั้งนี้โดยจัดเป็น ๓ ประเภท คือ

๔.๑ เป็นการอบรมภาคทฤษฎีและปฏิบัติให้แก่ "สมาชิก
นิคมระดับผู้นำ" ใช้เวลาอบรม ๑ สัปดาห์

๔.๒ เป็นการอบรม "เจ้าหน้าที่ส่งเสริม" หรือ
"พนักงานเกษตรกร" ทั้งภาคทฤษฎีและดูงาน ใช้เวลาอบรม ๑๕ วัน

๔.๓ เป็นการอบรม "นิสิตเกษตรศาสตร์ปี ๔" ใช้เวลา
อบรม ๒๐ วัน

๑๑.๔.๕ งานซ่อมบำรุงเครื่องมือทุนแรงและผลิตเครื่องมือการ
เกษตร ได้แก่

๕.๑ ซ่อมบำรุงเครื่องมือทุนแรง ยานพาหนะ และอุปกรณ์
การดำเนินงานตามโครงการให้มีอายุราชการใช้งานคงทนอยู่ในสภาพที่ใช้งานได้

๕.๒ คนควาและประดิษฐ์เครื่องมือการเกษตรขนาดเบา
สำหรับสมาชิกนิคมฯ ซึ่งมีขนาดถือครองเพียงพอจำกัดประมาณ ๒๕ - ๕๐ ไร่ เพื่อ
แก้ปัญหาคงความไม่เหมาะสมของเครื่องมือที่รัฐบาลเยอรมันส่งมาช่วย

๕.๓ ผลิตเครื่องมือการเกษตรขนาดเบาได้ทดสอบ
ประสิทธิภาพแล้วจำหน่ายให้แก่สมาชิกนิคมฯ ที่ได้รับการสั่งจองในราคาทุน

๕.๔ จัดใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ประจำโรงซ่อมฯ ในการ
ฝึกอบรมบุตรหลานและสมาชิกนิคม

๑๑.๔.๖ งานชุดเจาะบ่อน้ำผิวดิน

๖.๑ ช่วยเหลือสมาชิกนิคมฯ ในด้านการขุดบ่อน้ำผิวดินเพื่อ
การบริโภคและการใช้สอยและวางระบบชลประทานขนาดย่อมในไร่นาของสมาชิกนิคม

๑๑.๔.๖ งานชุดเจาะบ่อน้ำผิวดิน

๖.๑ ช่วยเหลือสมาชิกนิคมในด้านกรขบอบนำผิวดิน
เพื่อการบริโภคและการใช้สอยและวางระบบชลประทานขนาดย่อมในไร่นาของ
สมาชิกนิคม

๖.๒ ฝึกอบรมสมาชิกนิคมในด้านบ่อน้ำเพื่อบริโภคและ
ใช้สอย

๖.๓ สนับสนุนส่งเสริมการเกษตรทั้งด้านการเพาะปลูก
และเลี้ยงสัตว์แบบหลังบ้าน

๖.๔ จัดใช้และบำรุงรักษาเครื่องมือและอุปกรณ์การ
ขุดบ่อน้ำให้ใช้การได้อย่างเสมอ

๖.๕ ติดตามและเรียกเก็บค่างวดลงทุนสมทบในการขุดบ่อ
จากสมาชิก

๑๑.๔.๗ งานการเงินและธุรการ ได้แก่ งานสารบรรณ งาน
การเจ้าหน้าที่ งานการเงิน งานพัสดุ ยานพาหนะ งานพิมพ์โรเนียว และ
งานรักษาความปลอดภัย

๑๑.๔.๘ งานเผยแพร่และโศกทัศน์ศึกษา

๑๑.๕ ผลการดำเนินงาน

๑๑.๕.๑ คำนวณรายได้-จากการสำรวจและประเมินผลเปรียบเทียบ
สมาชิกนิคมฯ ทั้งในเขตส่งเสริมและนอกเขตส่งเสริม ปรากฏว่าสมาชิกในเขตการ
ส่งเสริมมีรายได้เฉลี่ยปีละ ๑๘,๐๐๐.- ๒๐,๐๐๐ บาท/ครอบครัว (หักค่าใช้จ่ายแล้ว)
ส่วนสมาชิกนอกเขตส่งเสริมมีรายได้เฉลี่ยปีละ ๘,๐๐๐ - ๘,๐๐๐ บาท/ครอบครัว
การที่มีผลต่างกันมากดังกล่าวเพราะสมาชิกนิคมอยู่ในเขตการส่งเสริมสามารถปลูกพืช

วันที่ ๒ ปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมและรับรูการเกษตรแผนใหม่ไปปฏิบัติได้โดยถูกต้อง

๑๑.๕.๒ คำนวณไรสาริตสรูปผลงานได้เป็น ๒ ส่วน คือ

- โครงการปลูกพืชเพื่อสาริตและขยายพันธุ์ อาทิเช่น ชาวโศค-พันธุ์สุวรรณ ๑, ชาวโศคพันธุ์ไทย คี.เอ็ม.อาร์ ๒, ถั่วเขียวพันธุ์อุทอง ๑, กระเจียบแดง, ถั่วเหลืองและไม้ยืนต้น

- โครงการส่งเสริมปลูกฝ้ายแปลงใหม่พื้นที่ ๓,๐๖๘ ไร่ จำนวน

๑๖๗ ครอบครัว

๑๑.๕.๓ คำนวณการส่งเสริมการเกษตร สรุปได้ดังนี้

- คำนวณการส่งเสริมการเกษตรทั่วไปได้ช่วยแนะนำและแก้ปัญหาในการประกอบอาชีพให้แก่สมาชิก ตลอดจนสำรวจและรวบรวมข้อมูลการปลูกพืชต่าง ๆ เพื่อนำไปศึกษาและวางแผนในการส่งเสริม นอกจากนั้นยังได้แนะนำให้สมาชิกที่มีที่อยู่ไกลคลื่อน้ำธรรมชาติ หรือห้วย หนอง คลอง บึง ต่าง ๆ ปลูกพืชสวนครัวเพื่อบริโภคและจำหน่ายอีกด้วย

- โครงการไร่นาตัวอย่างได้ออกเยี่ยมเยียนและคัดเลือกสมาชิกไร่นาตัวอย่าง และแนะนำให้รู้จักการทำบัญชีฟาร์มเพื่อเป็นแกนกลางในการส่งเสริมการเกษตรและเป็นตัวอย่างแก่สมาชิกรายอื่นที่อยู่ใกล้เคียง

- งานโครงการเร่งรัดผลิตพืชเศรษฐกิจ (ฝ้าย) ได้แนะนำวิธีปลูก, การบำรุงรักษา การใช้เครื่องพ่นยา ระบบ ยู.แอล.วี ในไร่นา ฝ้าย ได้จ่ายเครดิตสินเชื่อการเกษตร อาทิเช่น เครื่องพ่นยาปราบศัตรูพืช ยาฆ่าแมลงและปุ๋ยน้ำให้แก่สมาชิกทั้งหมด และจัดหาสินเชื่อเพื่อการผลิตในปีต่อไปโดยมีนโยบายให้ธนาคารพาณิชย์ในท้องถิ่นได้มีบทบาทช่วยเหลือสมาชิกให้มากที่สุด

นอกจากนี้ยังได้ทำการสำรวจภาวะการลงทุนปลูกฝ้ายเพื่อให้ทราบ
ต้นทุนการผลิตเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมในปีต่อ ๆ ไปอีกด้วย

- โครงการส่งเสริมเลี้ยงโคนมปัจจุบัน
- โครงการป้อนหมัก ใคแนะนำและสาธิตการทำและการใช้ปุ๋ยหมัก
ทดแทนการใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์
- ได้จัดประชุมเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง
เพื่อปรึกษาปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่การทำงานเพื่อจัดวางแผนการปฏิบัติงานในคราว
ต่อ ๆ ไป

๑๑.๕.๔ คำนการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ ได้ส่งเสริมให้มีการ
เลี้ยงสัตว์และสุกรพันธุ์แท้และพันธุ์ลูกผสมสามสายเลือด, ส่งเสริมการเลี้ยงไก่พันธุ์
ฮาร์โก และพันธุ์โรส โอแลนคแดง มาบคณสมกับพืชผลในไรสาธิตา สำหรับเลี้ยง
สุกร ไก่ และห่าน ผลิตและผสมอาหารสัตว์เพื่อใช้ในกิจการฝ่ายส่งเสริมการ
เลี้ยงสัตว์เพื่อให้คำแนะนำให้สมาชิกช่วยเหลือตนเองได้ตลอดเวลา

๑๑.๕.๕ คำนการฝึกอบรม สรุปได้ดังนี้

- ได้ดำเนินงานฝึกอบรมตามแผนโครงการฝึกอบรมสมาชิกนิคม
สร้างตนเองได้แก่ อบรมหลักสูตรวิชาชีพเกษตร ช่างกลการเกษตร อบรม
เรื่องถั่วเหลือง ข้าวโพดและฝ้าย
- จัดหาสมาชิกนิคมชั้นนำทั่วประเทศเข้าเยี่ยมชมกิจการศูนย์สาธิตา
- อบรมหลักสูตรโภชนาการและเลี้ยงลูกควายนมแม่
- ร่วมมือและประสานงานกับหน่วยงานร่วมสังกัดและหน่วยงานอื่น
เช่น คำนการฝึกอบรม การเยี่ยมชมและดูงานและคำนการส่งบทความการเกษตร
ออกรายการวิทยุ

๑๑.๖ ปัญหาและข้อเสนอแนะ

๑๑.๖.๑ ปัญหาฝ่ายส่งเสริมการเกษตร หน้าที่หลักของศูนย์สาขาวิชา คือการให้บริการการส่งเสริมการเกษตรกับสมาชิกนิคมในโครงการผสมผสานแบบ (Integrated Program) นอกจากการให้บริการทางความรู้ เทคนิคแล้ว ศูนย์สาขาวิชา ได้ส่งเสริมให้สมาชิกยืมไปใช้ ในรูปของวัสดุสิ้นเปลืองทางการเกษตร เช่น เครื่องพ่นแรงขนาดเบา เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช และสินเชื่อเป็นเงินสดบางส่วน

เท่าที่ศูนย์สาขาวิชาได้เริ่มดำเนินการส่งเสริมมาตั้งแต่ปี ๒๕๑๕ การจ่ายสินเชื่อเป็นไปควยก็มาตลอด แต่ในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ ปรากฏว่าเปอร์เซ็นต์การชำระคืนตกลงเหลือไม่ถึงร้อยละ ๕๐ กล่าวคือสามารถเก็บสินเชื่อได้คืนเพียงร้อยละ ๔๗.๐๗^{๕๕/} สาเหตุที่ไม่สามารถส่งคืนสินเชื่อเนื่องมาจากปัญหาในการส่งเสริมการเกษตร เช่น

- ปัญหาเรื่องเมล็ดพันธุ์ มีคุณภาพต่ำและปลอมปน แหล่งขายเมล็ดพันธุ์ที่ดียังขาดแคลนและไกลจากแหล่งการเพาะปลูก ปัญหานี้เป็นปัญหาเรื้อรังที่กระทบต่อการส่งเสริมทำให้เกษตรกรหันมาใช้เมล็ดพันธุ์ดั้งเดิม

- ปัญหาขาดความเข้าใจเกี่ยวกับยาปราบศัตรูพืช เทคนิคใหม่ๆ ซึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรคของการเพิ่มผลผลิต

- ปัญหาเรื่องน้ำที่ใช้ในการเกษตร ประสบการณ์ด้านนี้ให้ผลกระทบมากทั้งปี พ.ศ. ๒๕๑๔ - ๒๐ และปี พ.ศ. ๒๕๒๑ - ๒๕๒๒ เป็นวิกฤตการณ์ที่กระทบฝนแล้ง และฝนทิ้งชวงนานมาก ประกอบกับเขตการส่งเสริมอยู่ในร่องอากาศที่มีปริมาณน้ำฝนน้อยควย จึงเกิดปัญหาผลผลิตเสียหายมาก ทำให้เกิดความท้อแท้แก่สมาชิกของโครงการ

^{๕๕/} กองนิคมสร้างตนเอง "รายงานกิจการประจำปี ๒๕๒๑ ศูนย์สาขาวิชาและการฝึกอบรมไทย-เยอรมัน จ. สระบุรี กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงมหาดไทย หน้า ๖๐

- ปัญหาเรื่องทุนสำหรับนำมาใช้ในการผลิต ซึ่งถือว่าเป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมสำหรับกิจการผลิตที่มีลักษณะผลิตเพื่อจำหน่าย (Marketed Farming) และยังมีโอกาสเกิดภาวะผันผวน ผลผลิตเสียหาย จะยิ่งทำให้ขาดแคลนทั้งค่านายหน้าเพื่อการผลิตและการบริโภคมากยิ่งขึ้น และเป็นเหตุให้ที่ดินที่ได้รับจัดสรรถูกโอนไปเป็นของนายทุนในที่สุด

- ปัญหาเรื่องการตลาดพืชผลการเกษตร ปัญหานี้เป็นเรื่องข้อจำกัดในการขยายพื้นที่เพาะปลูก และเป็นปัญหาที่เจ้าหน้าที่ของศูนย์ไม่สามารถให้คำตอบแก่สมาชิกได้เมื่อไปแนะนำให้ทำการปลูกหรือขยายเนื้อที่

จากปัญหาที่กล่าวข้างต้น อันเป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมการเกษตรนี้เป็นปัญหาที่มีมาเรื้อรัง และเป็นปัญหาที่จะเร่งแก้ ณ จุดใดจุดหนึ่งมิได้ ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่จะต้องระดมทุกหน่วยงานและถือเป็นนโยบายของชาติที่จะต้องแก้ไขไปพร้อม ๆ กัน นอกจากนี้ยังถือเป็นปัญหาทางการเกษตรของชาติด้วย มิใช่ปัญหาเฉพาะของศูนย์สาธิตเท่านั้น

๑๑.๖.๒ ปัญหาทางฝ่ายฝึกอบรม ปัญหาที่ประสบส่วนใหญ่เป็นเรื่องขาดแคลนงบประมาณและอุปกรณ์เกี่ยวกับการอบรม เช่น การรับส่ง ค่าเบี้ยเลี้ยงที่พัก

ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากลักษณะของโครงการที่เกิดขึ้นในรูปลักษณะของผู้ให้ จึงมีปัญหามาก ถ้าเป็นลักษณะที่จะให้เลี้ยงตัวเองได้ ปัญหาเหล่านี้จะลดลง จึงต้องถือว่าเป็นปัญหาระดับนโยบาย ถ้าจะสนับสนุนในรูปแบบการให้ การจัดสรรงบประมาณจะต้องเพียงพอจึงจะทำให้ปัญหาค่านี้ลดลง

๑๑.๖.๓ ปัญหาทางฝ่ายขุดเจาะน้ำบาดาล เนื่องจากสภาพภูมิประเทศมีลักษณะเป็นที่เนิน การขุดเจาะตามธรรมชาติมีค่าน้อยมาก และยิ่งประสบปัญหามากขึ้นเมื่อความต้องการเพิ่มขึ้นทั้งค่าน้ำอุปโภค บริโภค เลี้ยงสัตว์และการเกษตร

นอกจากนี้ปัญหาทางฝ่ายบริการลูกค้าจะบ่อน้ำเพื่อจะอุปทานให้พอเพียงต่อความต้องการที่เพิ่มขึ้นทั้งยังประสบกับปัญหาขาดแคลนเจ้าหน้าที่ ขาดแคลนแรงงานรับจ้าง เครื่องมือเครื่องใช้ที่ได้รับบริจาคมาก็เริ่มหมดอายุการใช้ ก่อให้เกิดอุปสรรคต่อเวลาการทำงาน นอกจากนี้ยังเกิดปัญหาเงินทุนหมุนเวียนไม่คล่องตัว เพราะสมาชิกเบี้ยวไม่ชำระค่าลูกค้าจะบ่อน้ำ ทำให้เกิดหนี้สินมากขึ้น

ขอเสนอแนะสำหรับปัญหาเหล่านี้คงแก้ไขได้ โดยเฉพาะแรงงานและเครื่องมือ ถ้ามีงบประมาณจัดสรรให้ซื้อใหม่ และกำหนดระยะเวลาการจ้างเป็นการแน่นอนก็จะแก้ปัญหาไปได้

สำหรับปัญหาค่าอื่น ๆ เป็นปัญหารายย่อย ซึ่งเป็นเรื่องของการบริหารภายในที่หัวหน้าศูนย์จะต้องตระหนักในหน้าที่ของคนที่จะแก้ไข และมีการวางแผนการดำเนินการต่อไป

๑๒. โครงการไทย-อิสราเอล เพื่อพัฒนาชนบท

(The Thai - Israel Rural Development Project)

๑๒.๑ ประวัติและความเป็นมา

โครงการศูนย์สาธิตไทย-อิสราเอล ถือกำเนิดมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบันเมื่อครั้งเสด็จแปรพระราชฐานไปประทับ ณ พระราชวังไกลกังวล หัวหิน จ. ประจวบคีรีขันธ์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ในวโรกาสนั้นได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนและดูแลความทุกข์สุขของราษฎรตามท้องที่ด้วย พระองค์ท่านทรงทราบถึงความเดือดร้อนของเกษตรกร กลุ่มชาวสวนผักชะอำ จำนวน ๘๓ ครอบครัว ว่าขาดแคลนทุนทรัพย์ที่จะนำไปประกอบอาชีพ พระองค์จึงทรงรับเกษตรกรเหล่านั้นไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ พร้อมทั้งพระราชทานทุนทรัพย์ส่วนพระองค์ให้กู้ยืมไปลงทุนสามแสนบาท แต่ภายหลังก็ไม่มีเกษตรกรรายใดในพระบรมราชูปถัมภ์นำเงินที่กู้ยืมไปถวายคืนแก่พระองค์ท่านเลย และพระองค์ท่านได้ทรงทราบอีกด้วยว่า สาเหตุที่เกษตรกรเหล่านั้นไม่มีเงินทุนคืนพระองค์ท่านเนื่องมาจากกลุ่มเกษตรกรเหล่านั้นไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ทุกคนเช่าที่ของกรมประชาสงเคราะห์ทำกิน เฉลี่ยครอบครัวจะไม่เกิน ๒ ไร่ ซึ่งไม่พอต่อการประกอบอาชีพ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ พณฯ ม.ล. เฑาะสินทวงศ์ ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหารสภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ และองคมนตรี ไปจัดหาพื้นที่ในเขตจังหวัดเพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ นำมาจัดสรรให้เกษตรกรดังกล่าว ขณะเดียวกันรัฐบาลอิสราเอล โดยเอกอัครราชทูตอิสราเอลประจำประเทศไทย ขอรับทราบหลักการของโครงการและอาสาจะช่วยเหลือในการพัฒนาการเกษตรในรูปของผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ เมื่อสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติได้เสนอโครงการต่อคณะรัฐมนตรี ซึ่งมีมติเห็นชอบด้วยกับโครงการ และจัดทำสัญญาร่วมมือกันระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลอิสราเอล และเริ่มดำเนินการโครงการนี้เมื่อ

๑๘ สิงหาคม ๒๕๐๘ โดยใช้ชื่อโครงการว่า "โครงการไทย-อิสราเอล เพื่อพัฒนาชนบท (หุบกระพง)" ระยะเวลาดำเนินการ ๕ ปี (สิ้นสุดโครงการ ณ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๑๔) นอกจากนี้ได้มอบหมายให้กระทรวงพัฒนาการแห่งชาติและกระทรวงเกษตรกรรมร่วมกันเป็นเจ้าของโครงการ พร้อมทั้งจัดตั้งคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยปลัดกระทรวงพัฒนาการเป็นประธาน ปลัดกระทรวงเกษตรเป็นรองประธาน และผู้แทนจากหน่วยราชการอื่นร่วมเป็นกรรมการ เช่น เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ และผู้อำนวยการสำนักงบประมาณเป็นกรรมการ เพื่อดำเนินการ

๑๒.๒ วัตถุประสงค์ ๕๐/

โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาที่ดินที่แห้งแล้งไม่เหมาะแก่การเกษตร ให้สามารถทำประโยชน์ทางด้านเกษตรได้แล้ว จัดสรรให้เกษตรกรที่ยากจนไม่มีที่ทำกิน ให้มีที่ดินทำกินบ้าง โดยนำวิธีการเกษตรแผนใหม่เข้าช่วยเหลือ รวมทั้งนำเอาวิธีสหกรณ์เข้ามาใช้ในการดำเนินงานของหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เกษตรกรรู้จักช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยมีวัตถุประสงค์ขั้นสุดท้าย คือ ให้เกษตรกรที่ยากจนเหล่านี้มีฐานะดีขึ้นทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม และปรับปรุงที่ดินที่ไม่มีประโยชน์อย่างเต็มที่

เพื่อให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์ข้างตน มาตรการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ข้างตนคือ

๑๒.๒.๑ จัดตั้งศูนย์สาธิตและทดลองเกษตร เพื่อศึกษาหาข้อมูลในด้านการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเกษตรในพื้นที่แห้งแล้ง ตลอดจนสาธิตการใช้เทคโนโลยีการเกษตรด้วย

๕๐/ ศูนย์สาธิตที่ ๑. หุบกระพง "เอกสารโรเนียวเผยแพร่" กรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ อ.ชะอำ จ. เพชรบุรี

๑๒.๒.๒ ทำการปฏิวัติที่ดินโดยการพัฒนาที่ดินว่างเปล่า จัดสรร
ให้เกษตรกรที่ไม่มีที่ดินในการเพาะปลูกเป็นของตนเองเข้าทำการประกอบอาชีพตาม
วิธีการเกษตรแผนใหม่ แต่ไม่ให้กรรมสิทธิ์ในการถือครองที่ดิน

๑๒.๒.๓ รวมกลุ่มเกษตรกรที่ได้รับการจัดสรรเหล่านี้ จัดตั้งเป็น
สหกรณ์การเกษตรโดยใช้หลักและวิธีการสหกรณ์แก้ไขปัญหาดังกล่าว ของสมาชิก ตั้งแต่
เริ่มการผลิตจนถึงการจำหน่ายสู่ตลาด

๑๒.๒.๔ เป็นแหล่งให้การศึกษา การส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้
ต่าง ๆ แก่เกษตรกร นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่ว ๆ ไป

๑๒.๓ สภาพภูมิประเทศและดินฟ้าอากาศ

โครงการศูนย์สาธิตไทย-อิสราเอล (หุบกระพง) ตั้งอยู่ที่ตำบล
เขาใหญ่ เขตอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบุรี อยู่ห่างจากจังหวัดเพชรบุรี ๔๐
กิโลเมตร ไปทางใต้ไกลเขตอำเภอดำเนินสะดวก (ห่างจากหัวหิน ๓๔ กิโลเมตร)
อยู่ห่างจากฝั่งทะเลประมาณ ๖ กิโลเมตร อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ
๔๐ เมตร ดินส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทรายและดินทราย อยู่ในร่องอากาศที่มีฝนตก
โดยเฉลี่ยประมาณ ๓๐๐ มิลลิเมตรต่อไป ฉะนั้น ในบริเวณนี้จะมีการกระจาย
ของฝนแปรปรวนมาก จะประสบภาวะฝนแล้งเป็นเวลานาน ๆ ภาวะอากาศแห้งแล้ง
โดยธรรมชาติ ระบายความชื้นเฉลี่ย ๖๒ - ๘๐ % มีปริมาณฝนตกมากกว่า ๐.๑ มม.
ต่อวัน มีเพียงประมาณ ๘๐ วันเท่านั้น

จากสภาพอากาศโดยธรรมชาติ แม้ว่าจะเป็นดินแดนที่อยู่ใกล้ทะเล
มากก็ตาม แต่จะเป็นที่ที่แห้งแล้งมากที่สุดแห่งหนึ่ง การพึ่งพาธรรมชาติจะมีปัญหา
มากที่สุดจากประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาและในช่วงระยะเริ่มโครงการ เกษตรกรก็ประสบ
ปัญหาธรรมชาติมาก

๑๒.๔ การทำเนิงานและผลการดำเนินงาน

๑๒.๔.๑ ช่วงเริ่มโครงการ เมื่อมติของโครงการได้ดำเนินโครงการโดยเลือกที่ดินบริเวณหุบกระพงเป็นที่ตั้งของศูนย์สาธิตและทดลองโครงการแล้ว เจ้าหน้าที่ได้ร่วมกันจัดทำแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ และสำรวจที่เก็บกักตุนน้ำ และดินทั่ว ๆ ไป ตลอดจนแสวงหาแหล่งน้ำจากโคกดิน เมื่อได้มีการพัฒนาที่ดินและจัดระบบชลประทานในพื้นที่ ๕๐๐ ไร่ แล้วจัดตั้งศูนย์ทดลองและสาธิตการเกษตร พร้อมทั้งอพยพเกษตรกรมา ๒ ครอบครัว เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๐ ซึ่งครอบครัวแรกเป็นครอบครัวจากกลุ่มเกษตรกรสวนผักชะอำและอีกครอบครัวหนึ่งจากกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยทำกินในเขตโครงการ เกษตรกรสองครอบครัวตัวอย่างนี้ได้รับที่ดินครอบครัวละ ๒๕ ไร่ โดยจัดให้ปลูกพืชอาศัยน้ำชลประทาน ๙ ไร่ ปลูกพืชไร่อาศัยน้ำตามธรรมชาติ ๑๘ ไร่ และมีเจ้าหน้าที่เป็นผู้วางแผนการปลูกพืช พร้อมให้เงินกู้ยืมครอบครัวละ ๑๐,๐๐๐ บาท โดยไม่คิดดอกเบี้ยเพื่อหาข้อมูลต่าง ๆ ในด้านรายได้ รายจ่าย ความเหมาะสมของการใช้แรงงานในครัวเรือนกับขนาดของพื้นที่ที่จัดให้ และข้อมูลอื่น ๆ เพื่ออพยพครอบครัวอื่น ๆ เข้าอยู่อาศัย ในปี ๒๕๑๑ หลังจากทราบข้อมูลด้านต่าง ๆ จากเกษตรกรตัวอย่างสองครอบครัวแล้ว โครงการได้บุกเบิกที่ดินอีก ๑,๐๑๕ ไร่ และแบ่งที่ดินออกเป็นแปลงละ ๙ ไร่ แล้วรับกลุ่มเกษตรกรจากสวนผักชะอำ จำนวน ๘๒ ครอบครัว และเกษตรกรที่เคยอาศัยอยู่ในเขตโครงการเดิมอีก ๘๖ ครอบครัว เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ที่จัดสรรให้ พร้อมทั้งให้เงินกู้ยืมเงินครอบครัวละ ๖,๐๐๐ บาท แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการปลูกบ้านเรือน ๑,๕๐๐ บาท ส่วนที่เหลือ ๔,๕๐๐ บาท ใช้เป็นค่าวัสดุการเกษตรและค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เงินทุนก้อนนี้ไม่ต้องการชำระดอกเบี้ย ในปีต่อไปจะต้องจ่ายดอกเบี้ยร้อยละ ๖ ต่อปี

๑๒.๔.๒ การแบ่งแปลงที่ดิน โครงการมีที่ดินทั้งหมด ๑๒,๕๔๔ ไร่ ๑ งาน ๙๕ ตารางวา เป็นที่ดินที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานให้แก่อธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในโอกาสที่ได้จัดตั้งเป็นสหกรณ์ โดยไม่ทรงพระราชทาน

ที่ดินให้เป็นกรรมสิทธิ์เฉพาะบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ดังนั้น สมาชิกที่ได้รับจัดสรรที่ดินจึงได้เพียงสิทธิในการทำประโยชน์ตลอดชั่วลูกหลาน แต่ไม่ได้รับกรรมสิทธิ์ที่จะนำไปขายหรือโอน

พื้นที่ในโครงการ ได้จัดสรรให้แก่เกษตรกรแยกเป็นขนาดต่าง ๆ แล้ว ๘,๒๓๑ ไร่ ได้จัดสรรไว้ปลูกป่าทดแทนตามโครงการพัฒนาต้นน้ำตามพระราชประสงค์ หุบกระพง สร้างอ่างเก็บน้ำเพื่อการเกษตร และเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืดอีก ๑,๐๐๐ ไร่ ที่ดินส่วนที่เหลือได้จัดสรรเป็นที่ปลูกอาคารบ้านเรือน โรงเรียน วัด ที่ทำการศูนย์ สำนักงานสหกรณ์ บริเวณร้านค้าสหกรณ์ สถานีอนามัย ถนนและทางเขาสหุบบาน

๑๒.๔.๓ การจัดหมู่บ้านสหกรณ์ฯ ในปี ๒๕๑๔ เมื่อครบโครงการช่วยเหลือของไทย-อิสราเอล โครงการได้ขอจัดตั้งเป็นสหกรณ์การเกษตรโดยใช้ชื่อว่า สหกรณ์การเกษตรหุบกระพง เปลี่ยนสภาพเป็นหมู่บ้านสหกรณ์ตัวอย่างจนถึงปัจจุบันนี้

การจัดหมู่บ้านในสหกรณ์รวมกันเป็นกลุ่ม (Collective Village) มีเหตุผลดังนี้ คือ

๑. ประหยัดค่าใช้จ่ายในการทำถนนเขาสหุบบาน
 ๒. ประหยัดการจ่ายไฟฟ้าเขาสหุบบาน
 ๓. ประหยัดการตอท่อส่งน้ำเขาสหุบบาน
 ๔. เพื่อสวัสดิภาพของสมาชิกเกี่ยวกับการโจรกรรม อาชญากรรม
- ได้จัดให้ราษฎรอาสาสมัครพัฒนาท้องถิ่น และป้องกันปราบปรามอาชญากรรม (รส.พป) จัดเวรตรวจตราหมู่บ้าน

๑๒.๔.๔ การจัดหาแหล่งน้ำและการชลประทาน ตามลักษณะภูมิประเทศของที่ดินบริเวณหุบกระพงนี้ การขุดเจาะหาแหล่งน้ำบาดาลโดยกรมทรัพยากรธรณี พบว่า มีปริมาณน้อยมาก สามารถเอามาใช้เพื่อการบริโภคได้เท่านั้น

ถ้าจะนำมาใช้เพื่อการเกษตรควย มีปริมาณไม่เพียงพอ โครงการได้ทำการสำรวจหาแหล่งน้ำอันแทน โดยติดตั้งสถานีสูบน้ำควยเครื่องยนต์พลังไฟฟ้า ๒ แห่งจากคลองชลประทานเขื่อนเพชร-ตัวหิน ซึ่งส่งน้ำบาดาลโดยท่อส่งน้ำเข้าพักในถังน้ำขนาด ๑,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร ๒ แห่ง ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณที่สูงจากระดับพื้นของหมู่บ้านสมาชิก เพื่อให้เกิดแรงค้ำน้ำเข้าสู่หมู่บ้านสหกรณ์ ควยท่อน้ำขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๘ นิ้ว และส่งต่อตามท่อน้ำขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๖ นิ้ว และ ๔ นิ้ว และส่งเข้าหมู่บ้านสมาชิกควยท่อส่งน้ำขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๒ นิ้ว ในเนื้อที่ ๒,๐๐๐ ไร่

เนื่องจากปริมาณน้ำมีไม่พอจ่ายสมาชิกทั้งสิ้น โครงการได้จัดให้มีการใช้ระบบหมุนเวียนโดยสมาชิกแต่ละครอบครัวจะได้รับน้ำวันละ ๒ ชั่วโมง และรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการบริการน้ำ

สำหรับการพัฒนาแหล่งน้ำเกี่ยวกับการสร้างอ่างเก็บน้ำและขุดคลองตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เริ่มโครงการโดยกรมชลประทาน สร้างอ่างเก็บน้ำประมาณ ๕๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร และขยายจนสามารถเก็บกักน้ำได้ประมาณ ๒๖๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร

๑๒.๔.๕ การส่งเสริมพัฒนาอาชีพ ตามลักษณะการดำเนินงานของโครงการได้จัดที่ดินส่วนหนึ่งไว้เป็นแปลงสาธิตของหน่วยราชการ เพื่อทดลองปลูกพืชต่าง ๆ โดยคำนึงถึงสภาพภูมิประเทศ ราคาและตลาดเพื่อแนะนำให้กับสมาชิกต่อไป

พืชสวนต่าง ๆ ที่ศูนย์สาธิตได้ส่งเสริมให้เกษตรกรสมาชิกไปแล้วได้แก่ มะเขือเทศ หน่อไม้ดำ หน่อไม้ฝรั่ง ทางคานพืชไร่ ได้ส่งเสริมให้ปลูกอ้อย สับปะรด ข้าวโพด กระจับปี่แดง มันต์ และต้นไผ่ และป่านศรนารายณ์ สำหรับมันต์และป่านศรนารายณ์เป็นโครงการตามพระราชดำริของสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เพื่อนำมาทำอุตสาหกรรมในครัวเรือนโดยได้รับความร่วมมือจากสมาคมสตรีธุรกิจและวิชาชีพแห่งประเทศไทย และกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม

สำหรับการหารายได้เสริมของสหกรณ์นอกเหนือจากที่กล่าวข้างต้นก็คือ การผลิตนำส่งสายชจากสับประท มะยม และชมพู และการทำกล้วยอบจำหน่าย (ปัจจุบันยกเลิกแล้ว เพราะราคาไฟฟ้าแพง ทำให้ต้นทุนสูงมาก) โดยได้รับพระราชทานคูปองไฟฟ้าจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

๑๒.๔.๖ การดำเนินธุรกิจสหกรณ์การเกษตรหุบกระพง จำกัด การจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรหุบกระพง ใจจดหะเบียนเมื่อวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๑๔ ปี ๒๕๒๒ สมาชิก ๒๖๕ ครอบครัว^{๕๑/} แบ่งออกเป็นกลุ่มได้ ๔ กลุ่ม แยกเป็น สมาชิกในเขตโครงการได้ ๒๓๘ ครอบครัว และสมาชิกนอกเขตโครงการ ๒๗ ครอบครัว

ธุรกิจสหกรณ์ได้ดำเนินในรูปอเนกประสงค์ เกี่ยวกับ

- ธุรกิจเครดิต จัดหาเงินทุนใหญ่จากสหกรณ์ต่าง ๆ โดยกำหนดวงเงินไม่เกินรายละ ๒๐,๐๐๐ บาท
- ธุรกิจการซื้อ เครื่องอุปโภคบริโภค วัสดุเกษตรที่จำเป็นมาจำหน่ายในราคาถูกลงกว่าท้องตลาด
- ธุรกิจการขาย เป็นผู้รวบรวมผลิตผลของสมาชิกออกจำหน่าย
- ธุรกิจการบริการ เช่น บริการรถแทรกเตอร์สำหรับสมาชิกบุกเบิกที่ดิน เตรียมดิน และบริการน้ำเพื่อการบริโภค และการเกษตรแก่สมาชิก

^{๕๑/} ปี ๒๕๒๕ มีสมาชิก ๒๕๖ ครอบครัว จากศูนย์สำนึก สหกรณ์โครงการหุบกระพง "เอกสารโรเนียบเผยแพร่" กรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ อ.ชะอำ จ. เพชรบุรี (พ.ศ. ๒๕๒๕)

๑๒.๕ ปัญหาและขอสรุป

โครงการศูนย์สารคดีไทย-อิสราเอล หรือสหกรณ์การเกษตรหุบกระพง เป็นโครงการที่ดำเนินการตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และได้รับการช่วยเหลือจากส่วนราชการและประเทศอิสราเอล เพื่อใช้พื้นที่ที่มีความแห้งแล้ง และคุณภาพของดินต่ำมาก และไม่เหมาะสมกับการเพาะปลูกให้สามารถทำการเกษตรได้ทั้งตามธรรมชาติและระบบชลประทาน โครงการนี้นับได้ว่าเป็นโครงการที่ใช้การลงทุนสูงมาก เพราะมีข้อจำกัดสำหรับลักษณะของภูมิประเทศค่อนข้างมาก ปัญหาที่โครงการประสบโดยเฉพาะช่วงเริ่มโครงการก็คือ

ปัญหาแหล่งน้ำ เนื่องจากสภาพตามธรรมชาติที่เป็นดินแฉะที่แล้งที่สุดอยู่แล้ว และยังขาดแคลนแหล่งน้ำใต้ดินอีกด้วย ฉะนั้น ในช่วง ๕ ปีแรก เกษตรกรที่เข้าไปอยู่ในเขตโครงการต้องประสบปัญหามาก แม้วารายไคจากการปลูกพืชน้ำที่ไชระบบชลประทานมากกว่า แนนอนกว่า และได้ผลผลิตปีละหลาย ๆ ครั้งก็วารายไคจากการปลูกพืชโดยอาศัยน้ำฝนก็ตาม การขยายเนื้อที่เพาะปลูกก็กระทำไม่ได้ เพราะถูกจำกัดด้วยปริมาณน้ำจากระบบชลประทาน^{๕๒/} นอกจากนี้การถูกจำกัดเรื่องการใช้น้ำวันละสองชั่วโมงโดยการหมุนเวียนกันนั้นเป็นปัญหามาก เพราะการจะสร้างนิสัยให้คนรับผิดชอบทำงานตามเวลาที่กำหนดนั้นเป็นเรื่องยาก เมื่อเกษตรกรไม่รักษาเวลาที่กำหนดไว้ให้ตามคิว จึงทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนขึ้นไปอีก

สำหรับรูปแบบการดำเนินการของโครงการนี้ เป็นโครงการที่จัดในรูปแบบหมู่บ้านสหกรณ์ ธุรกิจสหกรณ์ดำเนินในรูปแบบสหกรณ์เอนกประสงค์ เพื่อส่งเสริมพัฒนาอาชีพของสมาชิกโดยมีเจ้าหน้าที่รัฐบาลร่วมประสานงาน และวางแผนการผลิตและการจัดหาสาธารณูปโภคให้

^{๕๒/} ประเสริฐ โฉมจันทร์ "วิเคราะห์เปรียบเทียบหมู่บ้านเกษตรกรตัวอย่าง (หุบกระพง)" วารสารเศรษฐศาสตร์เกษตร ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ค.๒๕๑๘)

สรุปได้ว่าโครงการนี้ประสบปัญหาในค่านิยมชาติที่ไม่อำนวยมา
 ในระยะเริ่มต้นโครงการ แต่ต่อมาเมื่อสร้างโครงการพัฒนาแหล่งน้ำเสร็จ ภาวะการ
 ชาติแคลนน้ำอาจบรรเทาลงได้ ซึ่งเป็นโครงการที่ประสบผลสำเร็จค่อนข้างมาก
 ในการต่อสู้กับความแร้นแค้นของชนชาติ โครงการนี้ที่สามารถประสบผลสำเร็จ
 เพราะเป็นโครงการในพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งพระองค์
 ท่านเป็นผู้ริเริ่ม และได้รับความร่วมมือจากส่วนราชการต่าง ๆ อย่างจริงจัง
 แต่อย่างไรก็ตาม โครงการนี้คาดว่าจะได้รับการพึ่งพาจากน้ำฝนชนชาติโดยการ
 สร้างอ่างเก็บกักน้ำก็ไม่บรรลุผลตามที่ต้องการ ทั้งนี้เพราะบางปีปริมาณน้ำฝนมีน้อยมาก
 ปริมาณน้ำในอ่างมีระดับต่ำ การระบายสูดลงส่งน้ำกระทำได้ยาก

๑๓. โครงการทาส้มป่อย (ครูเต่า ฌ ลำปาง)

๑๓.๑ ความเป็นมา

โครงการทาส้มป่อยหรือโครงการกลุ่มออมชาวเพื่อคนจนหรือโครงการธนาคารข้าวเป็นโครงการที่ริเริ่มโดยคุณครูเต่า ฌ ลำปาง ซึ่งเป็นคนในเมืองโดยกำเนิดแต่มาสมัครเป็นครูและขอมายอยู่ที่หมู่ ๑ ต.ทุ่งฝาย อ.เมือง จ.ลำปาง คุณครูเต่าได้ไต่เต้าจากครูน้อยจนได้เป็นครูใหญ่ แต่เพราะความขมขื่น ในระบบราชการบางอย่างทำให้คุณครูเต่าตัดสินใจลาออกจากชีวิตราชการครู และหันมาใช้ชีวิตเช่นเดียวกับชาวบ้านคนอื่นๆ คือ อาชีพเกษตรกร (ชาวนา) ซึ่งส่วนใหญ่ประมาณ ๗๐ - ๘๐ % มีฐานะยากจน คอยพัฒนา ทำนาไม่ไคยล ใจบุญรายชุกชุม และไม่มีถนนหนทางที่สะดวกพอ

ต่อมาในปี ๒๕๑๕ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้านเริ่มมีแนวโน้มจะดีขึ้นหลังจากที่ผู้ใหญ่ทอง ๕๓/ ได้ตั้ง "คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน" ขึ้นตามคำแนะนำของพัฒนากรจากกรมพัฒนาชุมชน ๕๔/ ซึ่งถือว่าเป็นการเริ่มต้นการพัฒนาหมู่บ้านอย่างมีแบบแผน โดยอาศัยแนวความคิดหลักจากคุณครูเต่า การบริหารงานที่กระตือรือร้นของผู้ใหญ่ทอง ๕๓/ และความร่วมมือของชาวทาส้มป่อยทุกคน ในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ก็ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านในภาคเหนือจากองค์การ สปอ. ในฐานะที่เป็นหมู่บ้านที่มีการพัฒนาดีเด่นได้รับรางวัลเงินสด ๕,๐๐๐ บาท และรถแทรกเตอร์อีก ๑ คัน

๕๓/ ผู้ใหญ่ทอง หรือ คุณทอง สันตบุรุษ เป็นชาวทาส้มป่อยโดยกำเนิด ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๒ ซึ่งขณะนั้นมีอายุประมาณ ๕๐ ปี

๕๔/ พัฒนาการ กรมพัฒนาชุมชนในระยะนั้นได้แก่ คุณธนศิริ จินดาวงศ์ ซึ่งได้เข้าไปคลุกคลีอย่างจริงจังร่วมกับชาวบ้าน จนชาวบ้านทุกคนจำชื่อเขาได้

ผลงานดีเด่นเป็นที่ติดปากคนทั่วไปได้แก่ "โครงการธนาคารข้าว" ซึ่งริเริ่มโดยคุณครูเต่า ณ ลำปาง ที่ปรึกษาของคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านซึ่งทำให้คุณครูเต่า ผู้ริเริ่มโครงการได้รับรางวัลบุคคลที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม จากมูลนิธิธารน้ำใจ ประจำปี ๒๕๒๐ โดยได้รับรางวัลเงินสด ๕๐,๐๐๐ บาท และโล่พระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา นอกจากนี้ยังส่งผลให้กรมพัฒนาชุมชนได้นำโครงการดังกล่าวออกเผยแพร่ตามจังหวัดต่าง ๆ ถึง ๔๕ ชุด โดยชื่อของ "โครงการทำสัปปะ" ซึ่งนอกจากกรมพัฒนาชุมชนจะได้นำหลักการของโครงการธนาคารข้าวออกไปเผยแพร่ดังกล่าวแล้ว หมู่บ้านอื่น ๆ ที่ทราบข่าวต่างก็เริ่มทำตามด้วยตนเอง อาทิเช่น หมู่บ้านแม่ทะ หมู่ที่ ๑๔ ตำบลทุ่งผา

โครงการทำสัปปะ เป็นโครงการที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาชนบทระดับหมู่บ้านโครงการหนึ่ง ซึ่งเป็นโครงการที่ดำเนินการโดยชาวบ้าน ไม่ต้องใช้งบประมาณในการดำเนินการ แต่เป็นโครงการพัฒนาชนบทที่เป็นเฉพาะการรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนข้าวบริโภคและทำพันธุ์เป็นสำคัญ

๑๓.๒ วัตถุประสงค์

เพื่อช่วยเหลือชาวบ้านซึ่งส่วนใหญ่มีอาชีพทำนาและมีฐานะยากจนตลอดปี ให้สามารถแก้ปัญหาเรื่องการขาดแคลนข้าวบริโภคและทำพันธุ์ได้โดยใช้วิธีการแบบสหกรณ์ออมทรัพย์

๑๓.๓ การดำเนินการ

๑๓.๓.๑ โครงการธนาคารข้าว โครงการนี้เริ่มจากหมู่บ้านจะเข้ชุมสมาชิกที่มีฐานะดีให้นำข้าวจำนวนหนึ่งมาฝากไว้ที่ต่าง ^{๕๑/} ซึ่งเป็นสมบัติของส่วนกลาง

^{๕๑/} นางที่ดำเนินการในการเริ่มต้นนั้น เป็นนางของผู้ใหญ่ของหมู่บ้าน ประจำตำบลท่าสัปปะ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๒

จากนั้นในฤดูหนาวก็เปิดให้สมาชิกที่มีฐานะยากจนมากยืมข้าวไปบริโภคและทำพันธุ์ โดยเมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยวจะต้องนำมาคืนพร้อมดอกเบี้ย ๒๐ % ของที่ยืมไป ดอกเบี้ยที่ได้มาจะนำเขาสมทบทุนกองกลาง ในตอนแรกให้ยืมคนละ ๑๐ ถึง คิคดอกเบี้ย ๒ ถึง ๓ ภายหลัง เมื่อมีชาวมกขึ้นก่อนมกใหญ่เพิ่มขึ้นตามสัดส่วน เมื่อเริ่มโครงการใหม่ ๆ มีสมาชิก ๒๗ คน ผากขาวไวกนละ ๑๒ ถึง ไคขาวทั้งสิ้น ๓๒๔ ถึง ต่อมาสมาชิกเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนปัจจุบันมีจำนวนถึง ๑๐๒ ครอบครัว และมีข้าวในยุ้งถึง ๔,๐๐๐ ถึง หรือ ๔๐ เกวียน สำหรับระยะเวลาผากนั้น ธนาคารกำหนดใหญ่เป็นสมาชิกผากไวกนละ ๕ ปี ปีละ ๑๒ ถึง พอครบ ๕ ปี ก็มารับข้าวคืนไปโดยไม่ได้รับดอกเบี้ย

ผลการดำเนินโครงการดังกล่าวสามารถช่วยให้ชาวบ้านทำสัมป่อยที่เป็นสมาชิกสามารถที่จะยืมข้าวมาบริโภคหรือทำพันธุ์ได้ตลอดปี โดยไม่ต้องเสียดอกเบี้ยสูงเหมือนยืมจากนายทุน

๑๓.๓.๒ โครงการพัฒนาอาชีพ นอกเหนือจากการจัดตั้งธนาคารข้าวแล้ว โครงการทำสัมป่อยได้มีการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ตามมาด้วย

ด้านการพัฒนาอาชีพได้มีการแนะนำให้ชาวบ้านปลูกพืชหมุนเวียนในฤดูแฉ่ง แนะนำการไถข้าวพันธุ์ใหม่ แนะนำการขุดสระในที่นาเพื่อใช้สระทำประโยชน์ทั้งในด้านการเลี้ยงปลาและการเกษตรในช่วงฤดูแล้งที่น้ำจากชลประทานมาไม่ถึง แนะนำให้ปลูกพืชผักสวนครัวไว้เลี้ยงตัวเองและหารายได้ และแนะนำการเลี้ยงหมูโดยเริ่มทำคังแคททดลองผสมพันธุ์หมู เพื่อผลิตลูกหมูออกมาทำพันธุ์ คิคคนวิเชียรผลิตอาหารหมูราคาถูกโดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ในละแวกนั้น จนกระทั่งถึงเรื่องการพัฒนาการตลาด เพื่อลดการพึ่งพาคานกลางและขจัดการกดราคาหมูโดยการทดลองฆ่าและเปิดขายกันเอง เป็นต้น

โครงการนี้นอกจากพัฒนาอาชีพเพื่อก่อให้เกิดรายได้แล้ว ยังเป็น
การกระจายการเสี่ยงจากอาชีพหลัก โดยมีอาชีพเสริม และส่งเสริม
ด้านการตลาด และการใช้ทรัพยากรเพื่อลดต้นทุนการผลิต

๑๓.๓.๓ ด้านการพัฒนาการศึกษาได้มีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
ก่อนวัยเรียน

๑๓.๓.๔ ด้านอนามัยก็ได้มีการจัดตั้งสิ่งแวดล้อมให้สะอาดขึ้น

๑๓.๓.๕ ด้านการปกครองตนเอง ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการ
พัฒนาหมู่บ้านซึ่งจะมีการประชุมอยู่เป็นประจำ โดยยึดหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย

๑๓.๔ ผลของการดำเนินการ

โครงการทำสัปปายซึ่งเป็นโครงการที่ริเริ่มมาจากความต้องการของ
เอกชนในท้องถิ่นเอง มีผู้นำที่กระตือรือร้น และมีผู้นำที่เข้มแข็ง เป็นปัจจัยที่ผลักดัน
ให้โครงการพัฒนาชนบทของหมู่บ้านทำสัปปายได้รับผลสำเร็จ จากการดำเนินการภายใน
ระยะเวลาเพียง ๕ ปีเท่านั้น ผลของการดำเนินงานของโครงการทำสัปปายนี้ พอ
สรุปได้ดังนี้

๑๓.๔.๑ ฐานะทางเศรษฐกิจและเงินได้ของชาวบ้านทำสัปปาย
ดีขึ้น จากสถิติที่หมู่บ้านสรุปไว้คือ ฐานะของผู้ที่มีกินเหลือใช้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ
๓๐ เป็นร้อยละ ๘๐ หมายความว่าผู้ที่มีเงินเหลือใช้ปีละ ๑,๐๐๐ บาท เพิ่มขึ้น ๕๕/

๑๓.๔.๒ ชาวบ้านเริ่มมีที่ดินทำกินมากขึ้น

๑๓.๔.๓ สภาพการเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงดีขึ้น จากสภาพบ้านมุงแฝก
หรือมุงจาก เป็นบ้านไม้เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

๑๓.๔.๔ การคมนาคมสะดวกขึ้น มีถนนเข้าสู่หมู่บ้าน และถนน
ออกสู่ถนนใหญ่ และติดต่อกับจังหวัด (ลำปาง) ได้ ภายในระยะเวลาไม่ถึงครึ่ง-
ชั่วโมง ๕๕/

๑๓.๕ บทสรุป

เนื่องจากโครงการนี้เป็นโครงการของราษฎรที่ดำเนินการพัฒนา
ของตนเองภายในหมู่บ้าน จนประสบความสำเร็จได้รับรางวัลเป็นหมู่บ้านตัวอย่าง และ
ราษฎรตัวอย่างเกิดขึ้น โดยมีได้รับเงินสนับสนุนโครงการทางภาครัฐบาลเลย เป็น
จุดที่น่าสนใจต่อโครงการพัฒนาอื่น ๆ น่าจะกระตุ้นถึงบทบาทของหน่วยต่าง ๆ ที่
เข้าไปพัฒนาในรูปแบบของการพัฒนาไปหลาย ๆ ด้านพร้อมกัน แต่ไม่มีการผสมผสาน
กัน (Package Deal) หรือพัฒนาแบบผสมผสานหลาย ๆ ด้านพร้อม ๆ กัน
(Integration) ก็ตาม ถ้านโยบายที่นำเข้าไปสู่หมู่บ้านนั้นได้รับการต้อนรับ
จากชาวบ้าน และเป็นความต้องการของเขาเอง จะมีผลต่อการพัฒนาได้รวดเร็วมาก
และประหยัดงบประมาณค่าใช้จ่ายได้เป็นอย่างดี และถ้ารัฐบาลตระหนักถึงการช่วยเหลือ
หมู่บ้านที่ยากจนและพร้อมที่จะพัฒนาด้วยตนเอง เช่น หมู่บ้านท่าสมป่อยแล้ว การจัดสรร
งบประมาณเสริมเข้าไปจะทำให้การพัฒนาหมู่บ้านดำเนินการไปได้เร็วกว่าที่ชาวบ้าน
ดำเนินการมาด้วยตัวเองทั้งหมด ดังที่กล่าวไว้แล้วในโครงการท่าสมป่อยข้างต้น

๕๕/ หมู่บ้านท่าสมป่อย อยู่ห่างจาก จ.ลำปาง ๑๔ กิโลเมตร

๔. สรุปรูปแบบการพัฒนาชนบทจากตัวอย่างของโครงการ
ในประเทศไทยและข้อสังเกต

๔.๑ รูปแบบการพัฒนาชนบทของกรมพัฒนาชุมชน

๔.๑.๑ การพิจารณาจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ กรมพัฒนาชุมชน เป็นหน่วยงานของราชการในสังกัดกระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานของรัฐบาล ซึ่งถือกำเนิดขึ้นมาโดยการรวมงานจากหน่วยงานต่าง ๆ และทำหน้าที่ผู้ประสานงาน ระหว่างหน่วยงานกลางและหน่วยงานระดับท้องถิ่น

๔.๑.๒ การพิจารณาจากวิธีการที่ใช้พัฒนา เป็นวิธีการทำงานแบบ เข้าถึงประชาชน โดยการส่งพัฒนากรเข้าไปดำเนินงาน ประสานงานกับท้องถิ่นนั้น ๆ โดยตรง

๔.๑.๓ การพิจารณาจากหลักการพัฒนา

๔.๑.๓.๑ เน้นการพัฒนาที่ตัวเกษตรกร จากการศึกษา ถึงแผนการทำงานของกรมพัฒนาชุมชนทั้งในระดับกรม ระดับเขต และระดับจังหวัด จะเห็นได้ชัดว่าลักษณะของการพัฒนามุ่งสู่ตัวประชาชนเป็นสำคัญ โดยการส่งเสริม การปกครองตนเอง การรวมกลุ่ม การพัฒนาเยาวชน การพัฒนาสตรี ซึ่งเป็นการ มุ่งเข้าสู่การพัฒนาตัวเกษตรกรเป็นสำคัญ

๔.๑.๓.๒ เน้นการพัฒนาอาชีพ เช่น การพัฒนาแหล่งน้ำ ปรับปรุงทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ การฝึกอาชีพ และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และ

๔.๑.๓.๓ เน้นการพัฒนาคานอนามัย เช่น แผนพัฒนา เด็ก โดยการส่งเสริมการเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนและแก้ปัญหาการขาดแคลนอาหาร

๔.๒ รูปแบบการพัฒนาชนบทของ ร.พ.ช.

๔.๒.๑ การพิจารณาจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ สำนักงานเร่งรัด พัฒนาชนบท เป็นหน่วยงานที่ถือกำเนิดมาจากความจำเป็น และเหตุการณ์ที่จะต้อง เร่งรัดการช่วยเหลือชนบทจึงเป็นหน่วยงานของราชการโดยเฉพาะ ลักษณะและ เป้าหมายของการถือกำเนิดโครงการนี้เริ่มมาจากนโยบายทางการเมืองเป็นที่ตั้ง

รูปแบบของการพัฒนาเป็นรูปแบบของหน่วยงานราชการ ซึ่งมีเงินงบประมาณแผ่นดิน และเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศและเป็นโครงการที่ได้รับความร่วมมือประสานงานจากหน่วยราชการทั้งฝ่ายพลเรือนและการทหาร

๔.๒.๒ การพิจารณาวิธีการพัฒนา วิธีการพัฒนาชนบทได้วางไว้ในรูปของการพัฒนาตามวัตถุประสงค์ พัฒนาตัวเกษตรกร สภาพแวดล้อม และด้านสวัสดิการ เพื่อมาเสริมสร้าง ตลอดจนการพัฒนาที่จะก่อให้เกิดการคล่องตัวในการทำงานยิ่งขึ้น จึงนับได้ว่า วิธีการที่ใช้ในการพัฒนาเป็นการสร้างปัจจัยขั้นพื้นฐานเป็นสำคัญ

๔.๒.๓ การพิจารณาลักษณะการพัฒนา โครงการของ ร.พ.ช. นี้ เป็นโครงการที่เน้นหลักการพัฒนาในรูปแบบ integrated program คือรวมทั้งการสร้างถนน แหล่งน้ำ พัฒนาหมู่บ้าน ส่งเสริมที่ดินเพื่อการประกอบอาชีพอันเป็นการปูพื้นฐานทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ

๔.๓ รูปแบบการพัฒนาของ ก.ร.ป. กลาง

๔.๓.๑ การพิจารณาจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ นโยบายการพัฒนาชนบทของ ก.ร.ป. กลาง ถือกำเนิดในภาวะการณ์ของประเทศอยู่ในภาวะการฉุดคูกคามจากภัยคอมมิวนิสต์ เพื่อป้องกันและปราบปรามการแทรกซึมของคอมมิวนิสต์ฝ่ายทหารจึงได้จัดตั้งหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่เพื่อใช้เป็นแผนงานก่อสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคมและจิตวิทยาสู่ชนบท ต่อสู้กับภัยคุกคามของคอมมิวนิสต์

๔.๓.๒ การพิจารณาวิธีการที่ใช้พัฒนา ก.ร.ป. กลาง ดำเนินการโดยยึดหลักการสร้างผลงานระยะสั้น และเป็นโครงการที่จำเป็นอย่างเร่งด่วน ฉะนั้น ก.ร.ป. กลางจะเข้าไปช่วยในด้านการสร้างถนนหนทาง เข้าหมู่บ้านให้ โดยเฉพาะในเขตที่ทางหลวงหรือทางจังหวัดไม่สามารถดำเนินการได้ การพัฒนาแหล่งน้ำ การเข้าไปสร้างปัจจัยขั้นพื้นฐานนี้เป็นการส่งคนเข้าไปทำ แต่มีที่อยู่กับประชาชน ดังรูปแบบของโครงการวิจัยและอาสาพัฒนาชนบท (แมกลอง)

๔.๓.๓ การพิจารณาทฤษฎีการพัฒนา การพัฒนาชนบทของ ก.ร.ป. กลาง เน้นหนักทางด้าน การสร้างวัตถุขั้นพื้นฐานให้แก่เกษตรกรมาก แม้อลักษณะของการพัฒนาจะเน้นไปในรูปการพัฒนาชนบทสมบูรณ์แบบก็ตาม คือ มีทั้งการพัฒนาทางด้านอาชีพ โดยการหาอาชีพเสริมให้โครงการสาธารณสุข การพัฒนาคานอนามัย รวมทั้ง การป้องกันและบริการด้านการศึกษาและวัฒนธรรม พื้นฟูพัฒนาวัด มัสยิด และสร้างโรงเรียน ส่วนคานการรวมกลุ่มนั้น เน้นหนักทางด้านเยาวชน จึงเห็นได้ว่ารูปแบบการพัฒนาของ ก.ร.ป.กลาง เน้นทางด้านวัตถุและการให้เป็นสำคัญ และเป็นโครงการระยะสั้น มิใช่เป็นการปูรากฐานทางเศรษฐกิจให้

๔.๔ รูปแบบของการพัฒนาของกองนิคมสร้างตนเอง กรมประชาสงเคราะห์

๔.๔.๑ การพิจารณาจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ กองนิคมสร้างตนเองเป็นหน่วยงานของรัฐบาลหน่วยหนึ่งของกรมประชาสงเคราะห์ ในสังกัดกระทรวงมหาดไทย ดำเนินการจัดตั้งนิคมต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย

๔.๔.๒ การพิจารณาวิธีการพัฒนาการ ลักษณะของการทำงานของกองนิคมสร้างตนเอง มีวัตถุประสงค์แตกต่างกันไปตามลักษณะของแต่ละนิคม แต่ลักษณะที่ดำเนินการที่เหมือนกันคือ การจัดตั้งนิคมเพื่อการสงเคราะห์ ซึ่งจะคงมีการสร้างปัจจัยพื้นฐานต่าง ๆ ให้ เช่น การสร้างถนนเข้านิคม การจัดรูปแบบนิคม และการสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจให้แก่คนนั้น ๆ สำหรับการส่งคนเข้าไปทำงานมีแต่หัวหน้านิคมเท่านั้นที่เข้าไปดูแลในฐานะตัวแทนของส่วนราชการนั้น ๆ

๔.๔.๓ การพิจารณาดังการพัฒนา รูปแบบการพัฒนาตามหลักการของนิคมสร้างตนเอง นอกจากจะเน้นหนักด้านการสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและการจัดหาที่ดินทำกินให้กับเกษตรกรแล้ว ลักษณะการพัฒนาเป็นรูปสมบูรณ์แบบมาก เพราะมีการพัฒนาอาชีพและการเร่งเพิ่มผลผลิตโดยกระทำในรูปที่เน้นหนักด้านการผลิต การตลาด สิ้นเชื่อ และการรวมกลุ่มในรูปสหกรณ์ ควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านสาธารณสุขและการศึกษา ลักษณะรูปแบบการพัฒนาตามหลักการของนิคมสร้างตนเองนี้มีลักษณะที่สมบูรณ์แบบมากกว่าอื่น ๆ

๔.๕ รูปแบบการพัฒนาของโครงการสารภี ต.ชัวมุง อ.สารภี จ.เชียงใหม่

๓.๕.๑ หน่วยงานที่รับผิดชอบคือ ศูนย์สารภี ซึ่งเป็นส่วนงานหนึ่งของกรมพัฒนาชุมชน แต่ในช่วงริเริ่มจะอยู่ในความดูแลของกรมพัฒนาชุมชนและหน่วยงานเอกชนที่สนับสนุนทางการเงิน

๔.๕.๒ วิธีการพัฒนา เน้นทั้งด้านการพัฒนาสังคม จัดตั้งศูนย์และสร้างปัจจัยขั้นพื้นฐาน โดยมีหน่วยงานของรัฐและมูลนิธิเอกชน หรือระหว่างประเทศให้การสนับสนุน

๔.๕.๓ วิธีการพัฒนา เน้นการพัฒนาที่ตัวเกษตรกร และเป็นหลักการพัฒนาในรูปแบบของ integrated program เพราะเป็นการพัฒนาทั้งด้านอาชีพ การศึกษา การสาธารณสุข การปกครองตนเองแบบรวมกลุ่ม

๔.๖ รูปแบบการพัฒนาชนบทของโครงการพัฒนาชนบทลุ่มน้ำแมกลอง

๔.๖.๑ การพิจารณาจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ โครงการพัฒนาชนบทลุ่มน้ำแมกลองถือกำเนิดมาจากหน่วยงานรัฐบาล ทางคานมหาวิทยาลัยทั้ง ๓ มหาวิทยาลัย คือ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยมหิดล โดยความร่วมมือจากมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ และภายหลังเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๔ โครงการนี้ได้รับความร่วมมือจากกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ลักษณะของหน่วยงานที่รับผิดชอบจึงเป็นหน่วยงานของรัฐบาลทั้งคานมหาวิทยาลัยและรัฐบาลโดยได้รับความอุปถัมภ์จากมูลนิธิต่างประเทศ

๔.๖.๒ การพิจารณาจากวิธีการที่ใช้ในการพัฒนา โครงการพัฒนาชนบทลุ่มน้ำแมกลองนี้ เป็นโครงการที่เลือกทดลองเฉพาะท้องที่ตัวอย่างเพียง ๖ ท้องที่ โดยส่งคณะผู้ทำงานเข้าไปอยู่ในหมู่บ้านกับชาวบ้านในเขตท้องที่ปฏิบัติการหน่วยละประมาณ ๔ คน ซึ่งประกอบด้วยหัวหน้าและผู้ทำงานในสนาม นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการฝ่ายบริหารและนโยบายออกไปตรวจเยี่ยมคณะผู้ทำงานในเขต

ปฏิบัติการเป็นระยะ ๆ เพื่อรับทราบข้อมูลจากท้องที่ปฏิบัติการเพื่อนำมาศึกษา, พิจารณาและหาทางแก้ไขในกลุ่มคณะกรรมการบริการและกรรมกรนโยบายต่อไป

๔.๖.๓ การพิจารณาหลักการพัฒนา ลักษณะของการพัฒนาชนบท ของโครงการพัฒนาชนบทลุ่มน้ำแม่กลองนี้ มุ่งพัฒนาชนบทในรูปแบบเบ็ดเสร็จ (integrated) โดยเน้นการพัฒนาคนอาชีพหลักและอาชีพเสริม โดยวิธีการ นำวิทยาการใหม่เข้าสู่ชนบท เช่น นำพันธุ์ข้าวใหม่ วิธีการปลูกแบบใหม่ ตลอดจน การใช้ปุ๋ย และยาฆ่าแมลงเพื่อให้ผลผลิตต่อไร่สูงขึ้น สำหรับอาชีพเสริม โครงการ ใ้สนับสนุนอาชีพที่เคยปฏิบัติอยู่ในท้องถิ่นนั้น และปรับปรุงวิธีการเพื่อให้ราษฎรได้ รายได้เพิ่มขึ้น อาทิเช่น โครงการเลี้ยงหมูและเลี้ยงปลา ขณะเดียวกัน การ พัฒนาอาชีพดังกล่าว โครงการใ้ส่งเสริมการศึกษาการอนามัย และการรวมกลุ่มเพื่อ พัฒนาตัวเกษตรกรกรควบคู่ไปพร้อม ๆ กันด้วย

๔.๗ รูปแบบการพัฒนาชนบทของมูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์

๔.๗.๑ การพิจารณาจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ หน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ องค์การการกุศลของเอกชนในรูปแบบมูลนิธิ และได้รับพระบรมราชานุญาตให้อยู่ใน พระบรมราชูปถัมภ์ มูลนิธินี้ดำเนินการโดยเอกชน รัับบริจาคเงินและสิ่งของเพื่อ นำมาใช้ในการบูรณะชนบท

๔.๗.๒ การพิจารณาวิธีการที่ใช้พัฒนา ตามหลักการสำคัญของ มูลนิธิคือการเข้าถึงประชาชน โดยส่งเจ้าหน้าที่ของโครงการเข้าไปอยู่กับชาวบ้าน โดยการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการอยู่ในหมู่บ้านนั้น ๆ ในเขตโครงการ

๓.๗.๓ การพิจารณาถึงหลักการพัฒนา การพัฒนาชนบทของมูลนิธินี้ จำลองแบบการพัฒนาชนบทผสมบูรณะแบบมาจากประเทศฟิลิปปินส์ โดยมุ่งการพัฒนาทั้ง สาขาอาชีพ สาธารณสุข การศึกษา และการปกครองตนเองไปพร้อม ๆ กัน วิธี การพัฒนาชนบทของมูลนิธิใ้ค่นำเอานักวิชาการทางด้านการเกษตร นักศึกษา แพทย์ พยาบาล นักโภชนาการ ช่างฝีมือ และบูรณะกรเข้าร่วมทีม และมีศูนย์ฝึกอบรม ศึกษาค้นคว้า ๆ ใ้

๔.๔ รูปแบบการพัฒนาชนบทของสำนักงานปฏิรูปที่ดิน

๔.๔.๑ หน่วยงานที่รับผิดชอบคือ สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นหน่วยงานที่เกิดขึ้นจากการยินยอมทางการเมือง เมื่อ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ หน่วยงานนี้เป็นหน่วยงานของรัฐ ใช้งบประมาณแผ่นดินเป็นสำคัญ

๔.๔.๒ วิธีการพัฒนา เป็นการพัฒนาคำนกรรรมลิตธิ์ในที่ดินซึ่งเน้นทางคานวัตถุเป็นสำคัญ ทำการจัดสรรที่ดินทำกินให้แก่เกษตรกรโดยมิได้มีการเสริมสร้างคานอื่น

๔.๔.๓ หลักการพัฒนาตามลักษณะของโครงการนี้คือ การให้กรรมลิตธิ์ที่ดินทำกินเท่านั้น นับได้ว่าเป็นเพียงส่วนเดียวของ Integrated program เพราะนับได้ว่าเป็นการพัฒนาอาชีพ

๔.๕ รูปแบบการพัฒนาชนบทของโครงการสรรพยา

๔.๕.๑ การพิจารณาถึงหน่วยงานที่รับผิดชอบ โครงการสรรพยา เป็นโครงการที่ได้รับความร่วมมือจากรัฐบาลสาธารณรัฐจีนไต้หวัน เป็นโครงการร่วมระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลสาธารณรัฐจีนไต้หวัน โดยมีวัตถุประสงค์เน้นในด้านการจัดรูปแบบที่นา มีกระทรวงพัฒนาการ (ปัจจุบันเป็นกระทรวงเกษตร) เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมที่ดิน (กระทรวงมหาดไทย) กรมชลประทาน (กระทรวงเกษตร) และกรมส่งเสริมสหกรณ์ (กระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ ปัจจุบันอยู่ในกระทรวงเกษตร)

๔.๕.๒ การพิจารณาวิธีการที่พัฒนา การพัฒนาชนบทตามโครงการสรรพยา เป็นการดำเนินงานในการจัดรูปที่ดินใหม่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของที่ดิน และสะดวกในการใช้เครื่องจักรและเครื่องทุ่นแรงในการผลิต ฉะนั้น วิธีการพัฒนาจึงเน้นหนักด้านการสร้างถนนและคลองชลประทานและปรับระดับที่นาเป็นสำคัญ

๔.๘.๓ การพิจารณาหลักการพัฒนา จะเน้นหนักทางด้านวัตถุ คือการสร้างถนน คลองชลประทาน คูส่งน้ำ และดำเนินการในรูปสหกรณ์ เอนกประสงค์ เพื่อเพิ่มผลผลิตเป็นสำคัญ

๔.๑๐ รูปแบบการพัฒนาชนบทขององค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก

๔.๑๐.๑ การพิจารณาหน่วยงานที่รับผิดชอบ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงกลาโหม ซึ่งดำเนินการจัดสรรที่ดินให้แก่ทหารกองหนุนหรือทหารผ่านศึก ให้มีที่ดินในการประกอบอาชีพ

๔.๑๐.๒ การพิจารณาวิธีการที่ใช้พัฒนา การจัดตั้งนิคมเพื่อหาที่ดินให้ทหารกองหนุนหรือทหารผ่านศึกเช่าทำกิน จะเป็นดินแดนที่จำต้องจัดหาสาธารณูปการให้จนครบถ้วน ฉะนั้น วิธีการพัฒนาจึงมุ่งหนักค้นหาที่ดิน สร้างถนน ขุดทอระบายน้ำ ชลประทาน สถานีอนามัย โรงเรียน และสำนักสงฆ์เป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังดำเนินการจัดแปลงสาธิตเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพด้วย

๔.๑๐.๓ การพิจารณาหลักการพัฒนา มุ่งหนักทางด้านพัฒนาวัตถุ เป็นสำคัญ เพราะเป็นที่ดินใหม่ และลักษณะการพัฒนามุ่งด้าน package มากกว่า Integration

๔.๑๑ รูปแบบการพัฒนาชนบทของโครงการศูนย์สาธิตและฝึกอบรมไทย-เยอรมัน

๔.๑๑.๑ การพิจารณาจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ โครงการศูนย์สาธิตและฝึกอบรมไทย-เยอรมัน เป็นโครงการที่ถือกำเนิดจากความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทยฝ่ายพลเรือนและรัฐบาลเยอรมัน ซึ่งเริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๖ และเริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนมกราคม ๒๕๑๐ โครงการนี้ได้รับความร่วมมือจากประเทศสาธารณรัฐเยอรมันตะวันตก มาจนกระทั่งถึงปี พ.ศ. ๒๕๑๔ และหลังจากนั้นจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ผู้ที่รับผิดชอบคือหัวหน้าศูนย์สาธิตและประสานงานกับผู้นักกรอนนิคม กองนิคม กรมประชาสงเคราะห์

๔.๑๑.๒ การพิจารณาวิธีการพัฒนา วิธีการพัฒนาของโครงการนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หลัก คือเป็นแหล่งกลางในการฝึกอบรมและสาธิตวิธีการประกอบการเกษตรแผนใหม่ เป็นศูนย์กลางทดสอบถ่ายทอดวิชาการจากไร่นาสวนหรือสถาบันค้นคว้าวิจัยทั้งในและนอกประเทศสู่สมาชิกนิคม ฉะนั้นลักษณะวิธีการพัฒนาจึงสร้างศูนย์สาธิตในเขตโครงการนิคมไว้เป็นหน่วยงานกลางตามวัตถุประสงค์

๔.๑๑.๓ การพิจารณาหลักการพัฒนา โครงการพัฒนาชนบทของศูนย์สาธิตและฝึกอบรมไทย-เยอรมัน เป็นโครงการที่มุ่งพัฒนาโดยตรงต่อการพัฒนาการเกษตรเฉพาะ ลักษณะการดำเนินงานเป็นรูปแบบ Package Deal ซึ่งหมายถึงการดำเนินงานทั้งในด้านการผลิต การตลาด การจัดหาบริการสนับสนุน เช่น ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช พันธุ์พืช-สัตว์ อุปกรณ์การเกษตร ตลอดจนสินเชื่อทางการเกษตร

๔.๑๒ รูปแบบการพัฒนาของโครงการไทย-อิสราเอล เพื่อพัฒนาชนบท

๔.๑๒.๑ การพิจารณาจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ โครงการไทย-อิสราเอล เพื่อพัฒนาชนบท เป็นหน่วยงานที่ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๘ จนถึงปี ๒๕๑๔ หลังจากนั้นรัฐบาลไทยเป็นผู้รับผิดชอบโครงการนี้มาตลอด โดยอยู่ในความดูแลของกรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๔.๑๒.๒ การพิจารณาวิธีการที่ใช้พัฒนา โครงการนี้มีวัตถุประสงค์ที่จัดที่ดินแห้งแล้ง ไม่เหมาะแก่การเกษตรมาพัฒนาเพื่อสามารถทำประโยชน์ทางการเกษตรได้ วิธีการของการพัฒนาจึงต้องพัฒนาที่ดินที่ได้จัดหามาให้โดยพื้นฐานต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจ เช่น สร้างถนน พัฒนาแหล่งน้ำ ซึ่งทำการชลประทานแบบพอและแหล่งเก็บกักน้ำตามธรรมชาติ ตลอดจนการก่อสร้างโรงเรียน วัด และสถานีอนามัย นอกจากนี้ยังจัดตั้งศูนย์สาธิตในเขตท้องที่พัฒนาเพื่อเป็นหน่วยงานกลางทดสอบการผลิต และเป็นศูนย์รวมการสหกรณ์ซึ่งดำเนินการทั้งด้านการตลาด สินเชื่อและบริการทางการผลิต

๔.๑๒.๓ การพิจารณาหลักการพัฒนา เนื่องจากวัตถุประสงค์ของโครงการนี้จะเน้นการนำเอาวิธีสหกรณ์เข้ามาใช้ ลักษณะของหลักการพัฒนาจึงเน้นหนักในลักษณะของ Package Deal โดยเน้นหนักทางการพัฒนาอาชีพ จัดตั้งสหกรณ์เพื่อเน้นหนักให้เกษตรกรร่วมมือกันและช่วยเหลือกันทั้งด้านการตลาด บริการสินเชื่อ และบริการอื่น ๆ โดยมีเจ้าหน้าที่ศูนย์สาขิตเป็นผู้ควบคุม

๔.๑๓ รูปแบบการพัฒนาของโครงการทำสัมป่อย (ครูเต่า ๗ ลำปาง)

๔.๑๓.๑ การพิจารณาหน่วยงานที่รับผิดชอบ โครงการทำสัมป่อย เป็นโครงการที่ริเริ่มโดยชาวบ้าน ซึ่งเป็นชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น มีอาชีพทางการเกษตร ควบคุมหลักอาชีพรับราชการและได้รับการร่วมมือจากผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านในตำบลนั้น ลักษณะของโครงการนี้จึงนับได้ว่าเป็นโครงการที่อยู่ในความรับผิดชอบของเอกชน ซึ่งเป็นชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น

๔.๑๓.๒ การพิจารณาวิธีการพัฒนา วิธีการพัฒนาของโครงการทำสัมป่อยนี้จะแตกต่างจากโครงการทุกโครงการที่ศึกษา เพราะวิธีการพัฒนาเริ่มต้นมาจากคนในท้องถิ่น โดยชาวบ้านคิดทำขึ้นเอง

๔.๑๓.๓ การพิจารณาหลักการพัฒนา โครงการนี้เน้นหนักในด้านการพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ (Integration) โดยเริ่มจากการพัฒนาการปกครองตนเอง พัฒนาตัวเกษตรกรแล้วจึงเริ่มการพัฒนาอาชีพ การศึกษา และการอนามัย ฯลฯ ลักษณะของโครงการนี้เป็นการใช้เงินลงทุนที่ต่ำที่สุด แต่ได้รับผลประโยชน์มากที่สุด เมื่อเทียบกับโครงการอื่น ๆ

๔.๑๔ ข้อสังเกต

๑. จากข้อมูลเบื้องต้นที่รวบรวมมาดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า ประสิทธิภาพของการพัฒนาชนบทของไทยได้เริ่มมากกว่า ๔๐ ปีแล้ว

๒. รูปแบบของการพัฒนาจากหน่วยงานต่าง ๆ เท่าที่ยกมาเป็นตัวอย่างมุ่งที่จะดำเนินการเพื่อก่อให้เกิดรายได้เป็นจุดที่สำคัญที่สุด โดยมีโครงการเสริมแตกต่างกันออกไป

๓. หน่วยงานต่าง ๆ ที่กำเนิดขึ้นมาเพื่อกระทำการพัฒนาชนบทนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นหน่วยงานของรัฐบาล ทั้งด้านพลเรือนและฝ่ายทหาร สำหรับหน่วยงานของทหารเท่าที่กำเนิดขึ้นจะมุ่งแก้ปัญหาอันเกิดจากภัยของคอมมิวนิสต์เป็นสำคัญ แม้แต่กองทหารผ่านศึก ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสงเคราะห์ทหารผ่านศึก และทหารสองหนูน แต่ก็หวังผลทางด้านยุทธศาสตร์เพื่อให้สมาชิกเป็นหูเป็นตาในทางราชการ เพราะที่กินส่วนใหญ่อยู่ในเขตแทรกซึมหรือชายแดน

๔. ได้มีหน่วยงานต่าง ๆ ที่มุ่งทำงานทางด้านพัฒนาชนบทเป็นจำนวนมาก ในการพิจารณาพื้นที่ภายใต้การดำเนินการของโครงการ จะพบว่ามีการทำงานซ้ำซ้อนกันมาก ถ้าพิจารณาถึงปัญหาการขาดแคลนบุคคลากรงบประมาณค่าใช้จ่ายจะเห็นได้ว่าเป็นการจัดสรรที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์น้อยกว่าที่ควรจะเป็น

๕. เนื่องจากการศึกษานี้มิได้พิจารณาค่างบประมาณในการดำเนินการ เพราะการจะเข้าไปศึกษาข้อมูลค่านี้นับเป็นการยากที่จะได้ข้อมูลที่แท้จริง ฉะนั้น จึงมิได้มีการชี้ให้เห็นว่าต้นทุนของการพัฒนาชนบทในช่วง ๔๐ ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยได้ใช้จ่ายทรัพยากรไปเพื่อพัฒนาชนบทมากน้อยเพียงใด เมื่อเทียบกับผลของการที่ชนบทยังยากจนมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

๖. โครงการที่มุ่งพัฒนาชนบทที่ได้รับผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้จะเป็นโครงการที่ดำเนินโดยหน่วยงานของทหารมากกว่าพลเรือนและเอกชน ทั้งนี้ เพราะความพร้อมในทางการเงินและบุคคลากร และระเบียบการใช้จ่ายที่คล่องตัวมาก หน่วยงานของเอกชนจะเป็นหน่วยงานที่ประสบปัญหามาก เพราะขาดแคลนทุนทรัพย์ในกรณีดำเนินการและการถูกมองในเจตนาที่เป็นอันตรายต่อสวัสดิภาพในการทำงานอย่างยิ่ง

๗. ลักษณะของการทำงานที่เหมือนกันแทบทุกโครงการที่ยกตัวอย่างมาคือการให้เปล่ามากกว่าที่จะเป็นการสร้างความสามารถในการดำเนินการด้วยตัวเองให้แก่ชุมชนนั้น ๆ ฉะนั้น เมื่อถอนโครงการออกก็ไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ด้วยตนเอง

๘. วิธีการที่ใช้ในการพัฒนา ถ้าเป็นหน่วยงานของราชการทุกหน่วยงาน จะกระทำเหมือนกันคือสร้างปัจจัยขั้นพื้นฐานให้ ยกเว้นโครงการแมกสองแมจะเป็นหน่วยงานราชการก็ตาม แต่เป็นหน่วยงานราชการของมหาวิทยาลัยซึ่งไม่เน้นการสร้างปัจจัยพื้นฐานอยู่แล้ว ทั้งนี้เพราะมีวิธีการในการพัฒนาชนบทแตกต่างกับหน่วยงานราชการอื่น

๙. การพิจารณาทุนเพื่อการพัฒนา ถ้าเป็นหน่วยงานของเอกชนและมหาวิทยาลัยแล้ว จะเน้นการพัฒนาคนตัวเกษตรกรมาก สำหรับหน่วยงานของรัฐมีเพียงบางหน่วยงานเท่านั้น และส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาในรูปแบบของ package deal มากกว่า integrated program

๑๐. โครงการพัฒนาชนบทที่เป็นอยู่ส่วนใหญ่มักมีวัตถุประสงค์เฉพาะของตน แต่ยังขาดการประเมินผลไม่ว่าจะเป็นการประเมินผลระหว่างดำเนินการหรือประเมินผลหลังดำเนินการ

๑๑. โครงการพัฒนาชนบทเท่าที่ดำเนินการอยู่นั้น มีจุดเริ่มต้นที่แตกต่างกันมาก ส่วนใหญ่เป็นการริเริ่มจาก "ภายนอก" พื้นที่มากกว่าเกิดจากความต้องการหรือริเริ่มจากคนในท้องถิ่นเอง ฉะนั้น รูปแบบในการพัฒนาตลอดจนจุดเน้นของโครงการจึงมีความแตกต่างกันไป ทำให้ไม่สามารถที่จะสรุปแบบพัฒนาชนบท อุดมคติที่อาจใช้ได้ทั่วไป แต่ละโครงการต้องทำการศึกษาสภาพท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง แล้วปรับวิธีดำเนินการให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นนั้น ตลอดจนให้สอดคล้องกับความสามารถในการดำเนินการของหน่วยงานรับผิดชอบ

โครงการ	ผู้รับผิดชอบ	ปีเริ่มต้น	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	พื้นที่เขตการดูแล	ผลงานที่ปรากฏเด่นชัด
กรมพัฒนาชุมชน	กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย	พ.ศ. ๒๔๘๕- ปัจจุบัน	<p>๑. สร้างสรรค์ชีวิตจิตใจของประชาชนในชนบทให้เหมาะสมที่จะเป็นพลเมืองดี</p> <p>๒. ส่งเสริมให้มีการครองชีพดีขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๐๕ ได้เปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ใหม่ ดังนี้</p> <p>๑. สร้างความมั่นคง เป็นปึกแผ่นของหมู่บ้านและตำบล</p> <p>๒. ส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้จากอาชีพเกษตรและอุตสาหกรรมในครัวเรือน</p> <p>๓. ส่งเสริมการศึกษาภาคชีวิตและพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชน</p> <p>๔. ส่งเสริมให้ประชาชนรู้และเข้าใจทางปฏิบัติ เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย และการปกครองตนเอง</p> <p>๕. ส่งเสริมให้ประชาชนยึดมั่นในสถาบันหลักของชาติและดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม</p>	ส่งพัฒนากรเข้าไปประสานงานกับท้องถิ่นโดยตรง	๔ เขต ๗๒ จังหวัด (จังหวัดที่ ๗๓ รวมอยู่กับนครพนม) ๒๑๑ อำเภอ ๔๑ กิ่งอำเภอ ๕๔๘๓ ตำบล ๕๒,๗๓๓ หมู่บ้าน	เป็นโครงการที่ให้การศึกษาแก่ประชาชนในการริเริ่มแก้ปัญหาและสามารถดำเนินการแก้ปัญหาชุมชนด้วยตนเอง โดยมีรัฐเป็นผู้ให้การสนับสนุน ผลงานที่ปรากฏเด่นชัด ๑. การให้การศึกษา ๒. การรวมกลุ่ม

โครงการ	ผู้รับผิดชอบ	ปีเริ่มต้น	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	พื้นที่เขตการดูแล	ผลงานที่ปรากฏเด่นชัด
๒. ร.พ.ช.	สำนักงาน เร่งรัด พัฒนาชนบท กระทรวงมหาดไทย เดิมอยู่กับสำนัก นายกรัฐมนตรี	พ.ศ. ๒๕๐๖- ปัจจุบัน	<p>๑. กู้เงินจากความเป็นและ เหตุการณ์ที่จะต้อง เร่งรัดการช่วยเหลือ ชุมชน เพื่อป้องกันภาวะแทรกซึมของพวก กอกการรายในชนบทที่ทางไกลและ ทุรกันดาร</p> <p>๒. เพิ่มพูนอาชีพและรายได้แก่ชาว ชนบทในเขตที่ยากจนในแต่ละจังหวัด</p> <p>๓. ลดปัญหาการว่างงานในชนบท และป้องกันการอพยพเขว่สู่ตัวเมือง</p> <p>๔. ลดความเหลื่อมล้ำทางฐานะ เศรษฐกิจของประชาชนในตัวเมือง กับในชนบทให้ลดลง</p> <p>๕. เสริมสร้างกิจกรรมการพัฒนา ในชนบทเพื่อช่วยเหลือและป้องกันปัญหา การกอกการรวย</p> <p>๖. ก่อให้เกิดการร่วมงานและ ประสานงานกับส่วนราชการ รัฐวิสาห กิจ และธุรกิจเอกชนในการดำเนินการ พัฒนาชนบทตามแผนปฏิบัติการ แม่เหล็ก</p>	<p>๑. พัฒนาที่เขาถึง ประชาชน :</p> <p>๑.๑ สร้างถนน</p> <p>๑.๒ พัฒนาแหล่ง น้ำ</p> <p>๑.๓ พัฒนาหมู่บ้าน ที่อยู่อาศัย ที่ดีขึ้น</p> <p>๑.๔ ปรับปรุง สาธารณสุข ประโยชน์ วิธีการ</p> <p>๑. รวมคำเนิ การ</p> <p>๒. สอนและ อบรม</p>	เค็ม ๕๒ จังหวัด ปี พ.ศ. ๒๕๒๒ ขยายเป็น ๕๖ จังหวัด	การสร้างปัจจัยพื้นฐาน

โครงการ	ผู้รับผิดชอบ	ปีเริ่มต้น	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	พื้นที่เขตการดูแล	ผลงานที่ปรากฏเด่นชัด
๓. ก.ร.ป.กลาง	กองบัญชาการทหาร สูงสุด กระทรวงกลาโหม	เมษายน ๒๕๐๕ - ปัจจุบัน	- สร้างความเจริญทางเศรษฐกิจ - สร้างสังคมจิตวิทยาในชนบท เพื่อผลทางการเมืองและการทหาร	ร่วมปฏิบัติการและ ปฏิบัติการให้ถา เกินขีดความ สามารถ, อบรมให้ ความรู้, สำนึก, สร้างที่พักอาศัย, ให้ปัจจัยขั้นพื้น ฐาน ให้ที่กินทำกิน สร้างสถาบัน การเงิน	๕ ภาค ๒๔ จังหวัด	หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่
๔. กองนิคมสร้างตนเอง กรมประชาสงเคราะห์	กองนิคมสร้างตนเอง กรมประชาสงเคราะห์	พ.ศ. ๒๔๘๓ - ปัจจุบัน	๑. จัดสรรที่ดินให้ประชาชนที่ยากจน ไม่มีที่ทำกิน ๒. เพื่อยุติภัยโรคภัยไข้เจ็บและความ เป็นอยู่ของสมาชิก	ทำแปลงสาธิต ใช้วิธีการสาธิต ร่วมกับหน่วยราช การ หรือสถาบัน เอกชน, ให้การ ศึกษา, อบรมใน วิชาชีพ	๓๔ จังหวัด	ช่วยให้สมาชิกมีที่กินทำกิน และมีเอกลักษณ์
๕. โครงการสารภี ค. ชั่วมุง อ. สารภี จ. เชียงใหม่	ศูนย์สารภี	พ.ศ. ๒๕๑๕ - ปัจจุบัน			ค. ชั่วมุง อ. สารภี จ. เชียงใหม่	พัฒนาอาชีพ

โครงการ	ผู้รับผิดชอบ	ปีเริ่มต้น	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	พื้นที่เขตการดูแล	ผลงานที่ปรากฏเด่นชัด
<p>๖. โครงการพัฒนาชนบท ผู้นำแม่กลอง</p>	<p>มหาวิทยาลัยมหิดล เกษตรศาสตร์และ ธรรมศาสตร์ อินเดญ์กาวัน ๒ ค.ค. ๒๕๑๔ หลังเหตุการณ์ ร่วมมือกับกระทรวง มหาดไทย (กรมพัฒนาชุมชน)</p>	<p>มกราคม ๒๕๑๓ ปี ๒๕๒๑ ไค้โอน เข้าร่วมกับกรม พัฒนาชุมชนมา จนถึงปัจจุบัน</p>	<p>๑. เพื่อหาข้อมูล ๒. ทดลองปรับปรุงแก้ไขระบบ การเกษตรที่มีอยู่เดิมให้ ดีขึ้น ๓. เป็นสื่อกลางในการ เผยแพร่ความรู้ทาง ด้านวิชาการ ๔. ทดลองระบบการเกษตร ที่ไค้ผ่านการศึกษาถึงการ เป็นไปไค้ของระบบ</p>	<p>ส่งอาจารย์ นักศึกษา เข้าไปอยู่ร่วมกับ ชาวบ้านเพื่อศึกษา ข้อมูลและระดับให้ ชาวบ้านแก้ปัญหาเอง</p>	<p>ผู้นำแม่กลอง เฉพาะ ค.คอนเจคีย์ อ.พนมทวน จ.กาญจนบุรี ค.ชำระ-สรอยฟ้า อ.โพธาราม จ.ราชบุรี ค.หนองชุมพล อ.เขาย้อย จ.จ. เพชรบุรี ค.บางไทรป่า อ.บางเลน จ.นครปฐม ค.ยกกะบับ อ.บ้านแพ้ว จ.สมุทรสาคร ค.อุทอง อ. อุทอง จ.สุพรรณบุรี</p>	

โครงการ	ผู้รับผิดชอบ	ปีเริ่มต้น	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	พื้นที่เขตการดูแล	ผลงานที่ปรากฏ
<p>• มุณินิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์</p>	<p>มุณินิธิของ เอกชน</p>	<p>ธันวาคม ๒๕๑๐ - ปัจจุบัน</p>	<p>๑. เป็นสถาบันที่แนะนำความรู้ใหม่ ๆ แก่ชาวชนบทให้สามารถปรับปรุง และเพิ่มผลผลิตในงานอาชีพและการอนามัย ๒. ส่งเสริมให้รู้จักช่วยตัวเอง ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในระบบ กลุ่มและสหกรณ์</p>	<p>ส่งเจ้าหน้าที่เข้าไป อยู่ร่วมกับชาวบ้าน ให้การอบรม สาธิต</p>	<p>อ.สรรคบุรี อ.เมือง อ.หันคา อ.วัดสิงห์ จ.ชัยนาท และ อ.หนองขาหย่าง จ.อุทัยธานี รวม ๒ จังหวัด ๕ อำเภอ ๑๑ ตำบล ๓๐ หมู่บ้าน ๓๐๐๐ ครัวเรือน</p>	
<p>• สำนักงานปฏิรูปที่ดิน</p>	<p>สำนักงานปฏิรูปที่ดิน เพื่อการ เกษตรกรรม กระจ่างเกษตรและ สหกรณ์ และหน่วย- งานอื่น ๆ ที่ เกี่ยว- ของ</p>	<p>พ.ศ. ๒๕๑๗ - ปัจจุบัน</p>	<p>๑. มุ่งปรับปรุงสิทธิและการถือครอง ที่ดินเพื่อการ เกษตรกรรม ๒. มุ่งพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม</p>	<p>ออกกฎหมาย - ประกาศเขตการ - ปฏิรูปที่ดิน</p>	<p>๗๔ อำเภอ ๗๒ จังหวัด</p>	<p>เอกสารสิทธิ- ถือครองที่ดินทำกิน</p>

โครงการ	ผู้รับผิดชอบ	ปีเริ่มต้น	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	พื้นที่เขตการดูแล	ผลงานที่ปรากฏเกินหลัก
๕. โครงการสรรพยา	<p>เดิมกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ</p> <p>ปัจจุบัน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กรมชลประทาน)</p>	<p>มิถุนายน ๒๕๑๑</p> <p>ถึงปัจจุบัน</p>	<p>๑. เพื่อให้สหกรณ์ที่ค้างชั้นสามารถให้บริการแก่เกษตรกรอย่างกว้างขวาง ครบวงจรธุรกิจการเกษตร</p> <p>๒. ให้ความรู้ความชำนาญในการทำการเกษตร เพื่อเพิ่มผลผลิตและรายได้แก่เกษตรกร</p> <p>๓. ให้สหกรณ์เป็นสถาบันทางเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นของเกษตรกรที่สามารถเลี้ยงตัวเองได้</p> <p>๔. ใช้โครงการนี้เป็นห้องทดลอง เพื่อการพัฒนาสหกรณ์แผนใหม่</p>	<p>โดยรัฐบาลและส่งเสริมให้เอกชนโดยมีหน่วยงานของรัฐเข้าช่วยเหลือ</p>	<p>๕๐,๐๐๐ ไร่ ในพื้นที่</p> <p>ค. โพนางคำตก</p> <p>ค. สรรพยา และ</p> <p>ค. บางหลวง</p> <p>อ. สรรพยา จ. ชัยนาท</p>	<p>จัดรูปที่ดินเพื่อปรับปรุงระบบชลประทาน ๕๑,๑๕๖ ไร่</p>
๑๐. องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก	<p>องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก</p> <p>กระทรวงกลาโหม</p>	<p>พ.ศ. ๒๔๘๑</p> <p>ปัจจุบัน</p>	<p>๑. หวังผลทางยุทธศาสตร์และเป็นหูเป็นตาให้ทางราชการ</p> <p>๒. ช่วยครอบครัวทหารผ่านศึกและทหารนอกประจำการที่ไม่มีที่ดินทำกิน</p> <p>๓. ป้องกันการฆ่าสายป้า</p>	<p>ทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานอื่นของรัฐบาล</p>	<p>๑๔ นิคม</p>	<p>ให้กรรมสิทธิ์ที่ดินทำกิน</p>

โครงการ	ผู้รับผิดชอบ	ปีเริ่มต้น	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	พื้นที่เขตการดูแล	ผลงานที่ปรากฏเด่นชัด
๑. โครงการศูนย์สาธิตและฝึกอบรมไทย-เยอรมัน	กองนิคมสร้างตนเองกรมประชาสงเคราะห์	มกราคม ๒๕๑๐-ปัจจุบัน	๑. แหล่งกลางในการฝึกอบรมและการสาธิตวิธีการประกอบอาชีพทางการเกษตร ๒. ศูนย์กลางถ่ายทอดวิชาการ ๓. เป็นแหล่งผลิตหรือจัดหาพันธุ์พืช สัตว์ ตลอดจนเครื่องมือการเกษตร หรืออุปกรณ์การเกษตร	อบรมและสาธิต	๕๐๐,๐๐๐ ไร่	ศูนย์กลางการอบรมและสาธิต
๒. โครงการไทย-อิสราเอล เพื่อพัฒนาชนบท	กระทรวงพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติและกระทรวงเกษตร	๑๕ ส.ค. ๒๕๐๕-๒๕๑๔ หลังจาก ๒๕๑๔ ถึง เป็นสหกรณ์เกษตร หุบกระพง	๑. เพื่อพัฒนาที่ดินแห้งแล้งไม่เหมาะแก่การเกษตร ให้ทำประโยชน์ทางการเกษตร	ดำเนินการตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	๑๒,๕๔๔ ไร่ ๑ งาน ๗๔ ตารางวา	หมู่บ้านสหกรณ์สมบูรณ์แบบ
๓. โครงการทำสัมปอย	ครูเต่า ณ ลำปาง และชาวบ้านทำสัมปอย	พ.ศ. ๒๕๑๕ - ปัจจุบัน	เพื่อช่วยเหลือชาวบ้านแก้ปัญหาเรื่องขาดแคลนข้าวบริโภคและทำพันธุ์	ในรูปสหกรณ์ ออมทรัพย์คหวิ. ชาว	หมู่บ้านทำสัมปอย ค. หุ่นฝาย อ. เมือง จ. ลำปาง	โครงการธนาคารข้าว

ชื่อโครงการ	พิจารณาหน่วยงานที่รับผิดชอบ			วิธีการที่ใช้พัฒนา				หลักการพัฒนา							
	พลเรือน	ทหาร	ราชการและหน่วยงานระหว่างประเทศ	เอกชน	ส่งเจ้าหน้าที่เขาไปอยู่ในท้องถิ่น	สร้างศูนย์	ศูนย์สาธิต	สร้างปัจจัยพื้นฐาน	แนวทางวัตถุประสงค์	พัฒนาตัวเกษตรกร	พัฒนาอาชีพ	พัฒนาความรู้	พัฒนาแหล่งน้ำ	พัฒนาการศึกษา	บริการของตนเอง (รวมกลุ่ม)
๑. กรมพัฒนาชนบท	X							X	X	X	X	X	X	X	X
๒. ร.พ.ช.	X		X					X	X	X	X	X	X	X	X
๓. ก.ร.ป.กลาง		X						X	X	X	X	X	X	X	X
๔. นิคมสร้างตนเอง	X				X			X	X	X					
๕. โครงการ สวรรค์			X	X	X	X		X	X	X	X	X	X		X
๖. โครงการพัฒนาชนบทลุ่มน้ำแม่กลอง	X		X		X				X	X	X			X	X
๗. มูลนิธิบูรณะชนบท				X	X	X			X	X	X			X	X
๘. สำนักงานปฏิรูปที่ดิน	X							X	X						
๙. โครงการสรรพพยา	X		X					X	X						
๑๐. องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก			X				X	X	X		X				
๑๑. โครงการศูนย์สาธิตและฝึกอบรมไทย-เยอรมัน	X		X					X	X	X			X		
๑๒. โครงการไทย-อิสราเอลเพื่อพัฒนาชนบท	X		X					X	X	X		X	X	X	
๑๓. โครงการทำสัปปายะ (ครูเต่า)				X					X	X	X			X	X

บรรณานุกรม

ก. หนังสือและบทความภาษาไทย

๑. เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม

"ชวานากับที่กิน วิเคราะห์แผนการ
ปฏิรูปที่ดิน ๒๕๒๐-๒๕๒๔" สำนักพิมพ์
ดวงกมล กรุงเทพฯ (พ.ศ. ๒๕๒๑)
"ปัญหาที่ดินกับการช่วยเหลือชาวไร่
ชาวนาไทย"
วารสารวิทยาลัยการคำ ปีที่ ๑
ฉบับที่ ๑ (เม.ย.-ก.ค. ๒๕๒๒)

๒. กำพล อุดวิทย์, คร.

"โครงการสารภี พ.ศ.๒๕๐๘-๒๕๑๓"
โดยความร่วมมือระหว่างกรมพัฒนาชุมชน
กระทรวงมหาดไทย และบริษัทเชลล์
แห่งประเทศไทย จำกัด พิมพ์ครั้งที่ ๒
(พ.ศ. ๒๕๒๐)

๓. ปุณณะ สุทธิประภา

"พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อ
เกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘ พร้อมควย
คำอธิบายประกอบ"
สมาคมทนายความแห่งประเทศไทย
โรงพิมพ์ทางหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล
สหประชาพาณิชย์ กรุงเทพฯ
(เม.ย. ๒๕๑๘)

๔. ไพลีศรี ทองประพันธ์

"ผลของการดำเนินงานของศูนย์สาขิต
และการฝึกอบรมไทย-เยอรมัน"
วิทยานิพนธ์ชั้นปริญญาโท คณะเศรษฐ-
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
กรุงเทพฯ (พ.ศ. ๒๕๒๑)

๕. วนิกา ชัยมงคล "การพัฒนาชนบทสมบูรณแบบ"
โรงพิมพ์อักษรการพิมพ์ กรุงเทพฯ
(พ.ศ. ๒๕๑๘)
๖. สมศักดิ์ เกียรติบุตร "การพัฒนาอาชีพในนิคมสร้างตนเอง"
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท คณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ
(พ.ศ. ๒๕๑๖)
๗. อารยะ อองคสิงห์ "โครงการปฏิรูปที่ดินในการแก้ปัญหาความ
ยากจนของเกษตรกรไทย" วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย-
ธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ (พ.ศ. ๒๕๒๒)
๘. ปรีชา เปี่ยมพงษ์สานต์ "ยุทธศาสตร์ว่าด้วยการวางแผนพัฒนาชนบท"
สมาคมเศรษฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ
พ.ย. ๒๕๒๐ (อัครสำเนา)
๙. ประเสริฐ โฉมจันทร์ "วิเคราะห์เปรียบเทียบหมู่บ้านเกษตรกร
ตัวอย่าง (หุบกระพง)" วารสารเศรษฐศาสตร์
เกษตร ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๑ คณะเศรษฐศาสตร์
และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
(พ.ศ. ๒๕๑๘)
๑๐. ทองโรจน์ อ่อนจันทร์ "ความสำเร็จในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร"
รายงานประชุมทางวิชาการ เศรษฐศาสตร์
เกษตร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (๕-๗
ก.พ. ๒๕๒๒) หน้า ๕๐ - ๑๐๘
- "ทัศนะบางประการเกี่ยวกับการปฏิรูปที่ดินใน
ประเทศไทย" วารสารเศรษฐศาสตร์เกษตร (๒๕๑๒)

๑๑. ทิพย์ เรื่อง โชติวิทย์

"การจัดรูปที่ดินเพื่อการเกษตร"

จากหนังสือรวมบทความเกี่ยวกับการปฏิรูปที่ดิน
คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ (พ.ศ. ๒๕๒๑)

๑๒. น้อมชัย คีรีฉายา

"ชาวนากับที่ดิน"

เอกสารเผยแพร่ ฉบับที่ ๓๖ กองวิชาการ
และแผนงาน สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อ
เกษตรกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
กรุงเทพฯ (มิถุนายน ๒๕๒๒)

๑๓. พินิต สุวรรณขง

"การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม"

เอกสารประกอบการสัมมนา หมายเลข ๖
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ ณ โรงแรมเชียงใหม่
จ. เชียงใหม่ (๒๑ - ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๐)

๑๔. วรารณ ศุภจรรยา และ
ประยงค์ เนตยารักษ์

"แบบแผนการทำงานนอกไร่นา"

รายงานผลการวิจัยหมายเลขที่ ๑๓ คณะ-
เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
กรุงเทพฯ กรกฎาคม ๒๕๒๒ (อัครสำเนา)

๑๕. สมวงศ์ วงศ์วอนแสง

"การเพิ่มประชากรกับการย้ายถิ่นและปัญหา
สังคมอื่น ๆ" เอกสารประกอบการสัมมนา
ทางวิชาการแห่งชาติ เรื่องประชากรของ
ประเทศไทย ครั้งที่ ๔ สำนักงานคณะกรรมการ
วิจัยแห่งชาติ (๒๒ ส.ค. ๒๕๒๑) ณ อาคาร
ศูนย์ประสานงานและนโยบายวิทยาศาสตร์
บางเขน (อัครสำเนา)

๑๖. ยูวัฒน์ วุฒิเมธี, กร. และคณะ รายงานสรุปผลการดำเนินงานโครงการสารภี กองวิจัยและประเมินผล กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย(ก.ค.-ก.ย. พ.ศ.๒๕๒๒) (อัครสำเนา)

๑๗. อकिन วทีพัฒน์ ม.ร.ว.,กร. "ปัญหาในการทำงานพัฒนาชนบท ประสบการณ์ โครงการพัฒนาชนบทผู้นำแมกดอง" สถาบันไทยคดี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (เอกสารโรเนียว)
"ปัญหาการดำเนินงานของโครงการแมกดอง" โครงการแมกดอง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๒๒ (เอกสารโรเนียว)

๗. หนังสือและบทความภาษาอังกฤษ

1. Ahmad, Y.J.,

"Administration of Integrated Rural Development Programmes" A note on Methodology, ILO, Bangkok (1975)

2. AIT,

"Rural Development Technology : An Integrated Approach" กรุงเทพฯ ๑๙๗๗
การสัมมนา เป็นการปฏิบัติการพัฒนาชนบทอย่าง มีการผสมผสานโครงการในระดับท้องถิ่นโดยการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐกับกลุ่มชาวไรชาวนา

3. Ban, Sung Hwan.,

New Community Movement in Korea, Part 1 General Discussion, Korea Development Institute

4. Chang, H.T., "Integrated Rural Development :
As a Mean for development
Benefit to Reach Asian Small
Farmers" World Bank.
5. Chong, Ji Wong., "The Development of Human Resources
in Rural Korea : General Informa-
tion and Case Studies. Development
of Human Resources in Rural Asia
Workshop, Thailand, (Aug 4-26 1974)
6. Fredericks, L.J., "Local-Level Planning for integrated
Rural Development : Some Experience
From Malaysia" Economic & Social
Commission for Asia and the Pacific,
Bangkok (November 1978)
7. Hague, W., Rahman, A., and Wignarja, D.,
"Towards a Theory of Rural Develop-
ment" Development Dialogue (1977)
8. Hsich, S.C., "The joint Commission on Rural
Reconstruction in Taiwan", Rural
Asia Marches Forward : Focus on
Agriculture And Rural Development,
Los Banos, Laguna University of
Phillippines, College of Agriculture
(1969)

9. Maeklong Integrated Rural Development Project
"Phase Two and Progress"
MIRD Project, Thammasat, Mahidol,
Kasetsart University (Sheet)
10. Ministry of National Development
"Project Proposal For Cooperative
Agricultural Development in
Sappaya, Chainat, Thailand"
(Sheet) September 1968
11. Mosher, A.T., "Thinking about Rural Development"
Projects of Integrated Rural
Development, Agricultural Development,
Council INC (1976)
12. Oshima, G.T., Rikkin, G., "Some Notes on Government Expenditures
and Rural Development in Asia"
Conference on Strategic Factors
in Rural Development in East and
Southeast Asia, Philippines
(1976)
13. Rabibhadana, Akin "Experience of the Maeklong Inte-
grated Rural Development Project"
Present at the Conference on
Strategic Factors in Rural Develop-
ment in East and South Asia, Under
the Sponsorship of the Council for

- Asian Manpower Studies, Philippines,
 December 18 - 22, (1976) "Local
 Level Planning : An Evaluation"
 Thammasat University, Thai Khadi
 Research Institute, Bangkok,
 Thailand (January 1981)
14. Rudner, Martin., "The Malayan Quandary : Rural
 Development Policy Under The First
 and Second Five Year Plans",
 Contributions to Asian Studies,
 Vol. 1, (1971)
15. Stephen, Chee, Rural Development and Development
 Administration in Malasia, SEADAG
 Paper on Problems of Development
 in Southeast Asia 74 - 5 New York :
 The Asia Society. (April 1974)
16. Sung, M.N., and Team "An Economic Feasibility Study on
 Agricultural Development in Sappaya
 Area, Changwat Chinat, Thailand"
 (A.D., 1969)
17. The Chinese Agricultural Technical Mission To Thailand.
 "First Report on Sappaya Multipurpose
 Cooperative Project" (From June 1969
 to May 1971)

"Second Report on Sappaya Multi-
purpose Cooperative Project"

(From June 1971 to May 1973)

"Third Report on Sappaya Multipurpose
Cooperative Project"

(From June 1973 to May 1974)

18. The Chinese Agricultural Development Study Team and Its
Thai Counterpart Specialist "P

"Project Proposal For Cooperative
Agricultural Development In Sappaya,
Chainat, Thailand"

Bangkok, Thailand (September 1968)

19. TRRM.,

"A village Management System for
Integrated Rural Development :
An Operational Program Grant
Proposal submitted to USAID"
Chainat, Thailand, (June 9, 1980)

"Operation Programme For Projects
1980 (New Modification)"

Foundation For Thailand Rural
Reconstruction Movement Under
the Royal Patronage. "Project
Annual Report 1981 on A Village
Management For Integrated Rural
Development" Chainat, Thailand
(January - December 1981)

20. UN, ADI., "An Approach to Evolving Guidelines for Rural Development"
Discussion Paper Series No. 1,
A Report on the Expert Group Meeting, Bangkok, 1974
21. Vichit-Vadakan, Vinyu, "An Evaluation of the MaeKlong Integrated Rural Development Project "Lessons From Failures"
Bangkok, Thailand. August 1977
(Rev. November 1977).

ค. วารสารและเอกสารโรเนียว ภาษาไทย

๑. กรป.กลาง

"ครบรอบ ๑๔ ปี กรป.กลาง"

กองอำนวยการกลางรักษาความปลอดภัย
แห่งชาติ โรงพิมพ์อักษรไทย กรุงเทพฯ
(พ.ศ. ๒๕๒๓)

"พัฒนาการเคลื่อนที่" ฉบับครบรอบ ๑๔ ปี
กรป.กลาง (๑๐ เมษายน ๒๕๒๔)

กรป.กลาง กองบัญชาการทหารสูงสุด
โรงพิมพ์อักษรไทย กรุงเทพฯ (๒๕๒๔)

"ครบรอบ ๒๐ ปี กรป.กลาง"

กองอำนวยการกลาง สำนักบัญชาการทหาร
สูงสุด โรงพิมพ์อักษรไทย กรุงเทพฯ
(๒๕๒๕)

๒. กรมประชาสงเคราะห์

"การจัดนิคมสร้างตนเองเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคม" โรงพิมพ์ไทยแบบเรียน พระนคร
(พ.ศ. ๒๕๐๓)

๓. กรมพัฒนาชุมชน

"แนวทางใหม่เพื่อการพัฒนาชนบท ขบวนการ
พัฒนาโดยประชากร" วารสารพัฒนาชุมชน
ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๓ (มีนาคม ๒๕๒๑)

"ผลการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ร่วมกันระหว่าง
หน่วยราชการกับประชาชนปี พ.ศ. ๒๕๑๓"
กระทรวงมหาดไทย โรงพิมพ์กรมพัฒนาชุมชน
จ. พระนคร (พ.ศ. ๒๕๑๔)

"รายงานประจำปี ๒๕๒๒"
กระทรวงมหาดไทย ห้างหุ้นส่วนไทยอนุเคราะห์
ไทย กรุงเทพฯ (๒๕๒๓)

"รายงานผลงานพัฒนาชุมชน ประจำปี ๒๕๒๔"
กระทรวงมหาดไทย ห้างหุ้นส่วนไทยอนุเคราะห์
กรุงเทพฯ (พ.ศ. ๒๕๒๕)

"รายงานผลการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ประจำปี
๒๕๒๓ กระทรวงมหาดไทย ห้างหุ้นส่วนไทย-
อนุเคราะห์ กรุงเทพฯ (พ.ศ. ๒๕๒๔)

"วารสารพัฒนาชุมชน"
ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๓ กระทรวงมหาดไทย
กรุงเทพฯ (มีนาคม ๒๕๒๑)

"เอกสารเผยแพร่โครงการวิจัยและอาสาพัฒนาชนบท"
กองอาสาพัฒนาวิจัยและประเมินผล กรมพัฒนาชุมชน

กระทรวงมหาดไทย กรุงเทพฯ (ไมระบุ พ.ศ.)

"สมุดแนะนำการพัฒนาชุมชน"

กระทรวงมหาดไทย พระนคร (๒๕๐๘)

๔. กองนิคมสร้างตนเอง

"รายงานกิจการประจำปี ๒๕๒๑"

ศูนย์สาธิตและการฝึกอบรมไทย-เยอรมัน

จ.สระบุรี กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวง

มหาดไทย กรุงเทพฯ

"ศูนย์สาธิตและการฝึกอบรมไทย-เยอรมัน"

โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด

กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงมหาดไทย

(๑๔ มกราคม ๒๕๑๕)

๕. กองศึกษาภาวะเศรษฐกิจและเผยแพร่การพัฒนา

"แผนพัฒนาชนบทยากจนในระยะของแผนพัฒนา

การเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕

๒๕๒๕ - ๒๕๒๘"

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ

และสังคมแห่งชาติ กรุงเทพฯ (๒๕๒๔)

๖. สำนักงานคณะกรรมการสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

"แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ"

ฉบับที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๒๐ - ๒๕๒๔ กรุงเทพฯ

"วารสารเศรษฐกิจและสังคม" ปีที่ ๑๕

ฉบับที่ ๓ (พฤษภาคม - มิถุนายน ๒๕๒๑)

กรุงเทพฯ

"ความยากจนในชนบท"

วารสารเศรษฐกิจและสังคม ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๔
(กรกฎาคม - สิงหาคม ๒๕๒๑)

"ชนบทไทย ๒๕๒๓"

วารสารเศรษฐกิจ ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๕
(พ.ศ. ๒๕๒๓)

"ชนบทยากจน"

วารสารเศรษฐกิจและสังคม ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๖
เดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม (พ.ศ. ๒๕๒๓)

"แผนพัฒนาชนบทยากจน"

วารสารเศรษฐกิจและสังคม ปีที่ ๑๘ เดือน-
พฤษภาคม - มิถุนายน (พ.ศ. ๒๕๒๔)

๗. สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

"คำถาม - คำตอบเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการ
ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘"

งานนิติการและระเบียบ กองนิติการ
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรุงเทพฯ
(๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๒๐)

"ขอมูลประกอบคำชี้แจงงบประมาณ ปี ๒๕๒๓
เสนอคณะกรรมการงบประมาณ"

กองวิชาการและแผนงาน กระทรวงเกษตร
และสหกรณ์ (พ.ศ. ๒๕๒๒)

"รายงานประจำปี ๒๕๒๑"

กองวิชาการและวางแผน กระทรวงเกษตร
และสหกรณ์ โรงพิมพ์ ห้างหุ้นส่วนจำกัดเกษม-
สุวรรณ กรุงเทพฯ

- "โครงการสัมมนาทางวิชาการ บทบาทของ
นักสังคมสงเคราะห์ศาสตร์กับการปฏิรูปที่ดิน"
เอกสารวิชาการฉบับที่ ๙ กระทรวงเกษตร-
และสหกรณ์ กรุงเทพฯ (พฤศจิกายน ๒๕๒๐)
- "การวางแผนพัฒนาการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรกรม"
เอกสารปฏิรูปที่ดิน ฉบับที่ ๕๐ กระทรวงเกษตร-
และสหกรณ์ กรุงเทพฯ (พฤศจิกายน ๒๕๒๑)
- "รายงานประจำปีงบประมาณ ๒๕๒๔"
เอกสารปฏิรูปที่ดิน ฉบับที่ ๑๐๑ กองวิชาการ
และแผนงาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
กรุงเทพฯ (เมษายน ๒๕๒๕)
- "โครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมในเขต
ปฏิรูปที่ดิน อ.มวกเหล็ก จ.สระบุรี"
เอกสารเผยแพร่ฉบับที่ ๕๓ งานเผยแพร่และ
ประชาสัมพันธ์ กองวิชาการและวางแผน
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรุงเทพฯ
- "ศูนย์คิดปาส์พิเศษในเขตปฏิรูปที่ดิน อ.บางไทร
จ. พระนครศรีอยุธยา"
เอกสารเผยแพร่ ฉบับที่ ๖๕ งานเผยแพร่
และประชาสัมพันธ์ กองวิชาการและวางแผน
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โรงพิมพ์
เคอะบิสซิเนสเพรส จำกัด กรุงเทพฯ
(กันยายน ๒๕๒๕)
- "การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรกรม"
เอกสารเผยแพร่ ๓๕ กระทรวงเกษตรและ
สหกรณ์ กรุงเทพฯ (๒๕๒๑)

"รายงานประจำปีงบประมาณ ๒๕๒๔"

เอกสารปฏิรูปที่ดิน ฉบับที่ ๑๐๓ กองวิชาการ
และแผนงาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
กรุงเทพฯ (เมษายน ๒๕๒๕)

๘. สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท

"ร.พ.ช. งานเร่งรัดพัฒนาชนบท ๒๕๐๘-๒๕๑๓"

สำนักนายกรัฐมนตรี โรงพิมพ์การศาสนา
กรุงเทพฯ (๒๕๑๓)

"รายงานผลการสำรวจข้อมูลพื้นฐานทางค่าน
เศรษฐกิจและสังคมจังหวัดต่าง ๆ ในเขต
เร่งรัดพัฒนาชนบท"

กองสำรวจและวิจัยชนบท กระทรวงมหาดไทย
โรงพิมพ์ชนประดิษฐ์การพิมพ์ กรุงเทพฯ
(พ.ศ. ๒๕๒๐)

"สรุปงาน ร.พ.ช. ต่อคณะกรรมการพิจารณา
ร่าง พ.ร.บ.งบประมาณรายจ่ายประจำปี ๒๕๒๓"

กองประเมินผลและรายงานสำนักงาน ร.พ.ช.
กระทรวงมหาดไทย กรุงเทพฯ (๒๕๒๒)

๙. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

"ราชกิจจานุเบกษา"

กองประกาศิต สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี กรุงเทพฯ
(๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๓)

๑๐. องค์การอาคารสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์

"รายงานประจำปี ๒๕๒๐"

โรงพิมพ์องค์การทหารผ่านศึก กรุงเทพฯ
(๒๕๒๑)

"รายงานประจำปี ๒๕๒๑"

โรงพิมพ์องค์การทหารผ่านศึก กรุงเทพฯ(๒๕๒๒)

"รายงานประจำปี ๒๕๒๔"

โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก

(ก.พ. ๒๕๒๕)

๑๑. กรป.กลาง

"คำบรรยายสรุป"

กองบัญชาการทหารสูงสุด กรุงเทพฯ (อัครสำเนา)

"โครงการส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนปี ๒๕๒๐

กยก กรป.กลาง กองบัญชาการทหารสูงสุด

กรุงเทพฯ (อัครสำเนา)

"ตัวอย่างโครงการฝึกอบรมการเกษตรแก่

เยาวชนของ นพค. อุบลราชธานี ปี ๒๕๒๐"

กยก กรป.กลาง กองบัญชาการทหารสูงสุด

กรุงเทพฯ (อัครสำเนา)

"แผนงานและโครงการปฏิบัติการช่วยเหลือ

ประชาชนในท้องถิ่นชนบทประจำปีงบประมาณ

๒๕๒๒"

กองบัญชาการทหารสูงสุด กรุงเทพฯ (อัครสำเนา)

"แผนที่สังเขปแสดงที่ตั้งหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่"

กยก กรป.กลาง กองบัญชาการทหารสูงสุด

กรุงเทพฯ (มีนาคม ๒๕๒๑) (อัครสำเนา)

"สรุปผลการพัฒนาของ น.พ.ค. ตั้งแต่วันที่ ว.-

ก.ย. ๒๕๑๗"

กองบัญชาการทหารสูงสุด กรุงเทพฯ (อัครสำเนา)

"สรุปผลการพัฒนาของ น.พ.ค. ตั้งแต่วัน.ว.-
ก.ย. ๒๕๑๘"

กยก กรป.กลาง กองบัญชาการทหารสูงสุด
กรุงเทพฯ (อัครสำเนา)

"สรุปผลการฝึกอาชีพเยาวชน ตั้งแต่ปี ๒๕๑๐-
๒๕๒๐"

กยก กรป.กลาง กองบัญชาการทหารสูงสุด
(อัครสำเนา)

"สรุปผลการพัฒนาของ น.พ.ค. ตั้งแต่วัน.
ว-ก.ย. ๒๕๒๐"

กยก. กรป.กลาง กองบัญชาการทหารสูงสุด
กรุงเทพฯ (อัครสำเนา)

"สรุปผลการพัฒนาของ นพค. ตั้งแต่วัน.ว.-
ก.ย. ๒๕๒๑"

กยก กรป.กลาง กองบัญชาการทหารสูงสุด
กรุงเทพฯ (อัครสำเนา)

๑๒. กรมชลประทาน

"งานจัดรูปที่ดินสหกรณ์สหวิทยา จ.ชัยนาท"
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรุงเทพฯ
พ.ศ. ๒๕๒๐ (อัครสำเนา)

๑๓. กรมประชาสัมพันธ์

"กฎหมาย คำสั่ง ระเบียบ เกี่ยวกับการ
ดำเนินงานนิคมสร้างตนเอง" กระทรวง
มหาดไทย (อัครสำเนา)

"การจัดนิคมสร้างตนเอง"

กระทรวงมหาดไทย กรุงเทพฯ (อัครสำเนา)

"นโยบายงานพัฒนานิคมสร้างตนเอง"

กระทรวงมหาดไทย กรุงเทพฯ (อัครสำเนา)

"ปัญหาเกี่ยวกับงานนโยบายค่านิคมสร้างตนเอง"

กระทรวงมหาดไทย กรุงเทพฯ (อัครสำเนา)

"ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานนิคมสร้างตนเอง"

กระทรวงมหาดไทย กรุงเทพฯ (อัครสำเนา)

"ผลงานการจัดสรรที่ดินในรูปแบบนิคมสร้างตนเอง"

กระทรวงมหาดไทย กรุงเทพฯ (อัครสำเนา)

"มาตรการและหลักเกณฑ์ในการจัดที่ดินให้แก่เกษตรกรในรูปแบบนิคมสร้างตนเอง"

กระทรวงมหาดไทย กรุงเทพฯ (อัครสำเนา)

"สถิติแสดงที่ดินและสมาชิกนิคม"

กระทรวงมหาดไทย กรุงเทพฯ (อัครสำเนา)

"หัวข้อบรรยายสรุปเรื่องการจัดนิคมสร้างตนเอง"

กระทรวงมหาดไทย กรุงเทพฯ (อัครสำเนา)

๑๔. ฝ่ายโครงการนิคมสร้างตนเอง

"การตั้งถิ่นฐานมนุษย์ของประเทศไทยในรูปแบบนิคมสร้างตนเอง" กองนิคมสร้างตนเอง

กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงมหาดไทย

กรุงเทพฯ (อัครสำเนา)

๑๕. กรมพัฒนาชุมชน

"บทบาทหน้าที่ กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย" กองส่งเสริมและเผยแพร่

กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

(อัครสำเนา)

๑๖. กรมส่งเสริมสหกรณ์ "รายงานการสำรวจการพัฒนา ต. ชั่วมุง อ. สารภี จ. เชียงใหม่" กระทรวงมหาดไทย กรุงเทพฯ (อัครสำเนา)
๑๗. กองนิคมสร้างตนเอง "งานจัดรูปที่ดินสหกรณ์สรรพยา" กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรุงเทพฯ (พ.ศ. ๒๕๒๐) (อัครสำเนา)
๑๘. กองนิคมสร้างตนเอง "เป้าหมายและแผนการดำเนินงานปี ๒๕๒๒ ของนิคมสร้างตนเองในทุกภาคของประเทศไทย" กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๕๒๒ (อัครสำเนา)
๑๙. กองส่งเสริมสหกรณ์การเกษตร "สรุปกิจการโครงการศูนย์สาขิตไทย-เยอรมัน" รายงานประจำปี ๒๕๒๐ (อัครสำเนา)
๒๐. กระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ "เรื่องความร่วมมือระหว่างประเทศไทยกับ ไต้หวันในโครงการสหกรณ์เอนกประสงค์ อ. สรรพยา จ. ชัยนาท" กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรุงเทพฯ พ.ศ. ๒๕๑๑ (อัครสำเนา)
๒๑. กระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ "คำชี้แจงประกอบการพิจารณาโครงการสหกรณ์เอนกประสงค์เพื่อขอกู้เงินจากธนาคารพัฒนาเอเชีย" กรุงเทพฯ พ.ศ. ๒๕๑๑ (อัครสำเนา)
๒๒. โครงการพัฒนาผู้นำแม่กลอง "การศึกษา Cost และ Benefit เอกสารเผยแพร่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ (ไม่มีปีทำการระบุ)

- "เอกสารเผยแพร่ ตุลาคม ๒๕๑๗"
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหิดล และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ"
- "เอกสารเผยแพร่ พ.ศ. ๒๕๑๘"
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ
๒๑. งานส่งเสริมเกษตรชลประทาน "เอกสารสรุปงานโครงการสหกรณ์เอนกประสงค์
สรรพยา จ. ชัยนาท" อ.สรรพยา จ.ชัยนาท
๘ สิงหาคม ๒๕๒๐ (อัครสำเนา)
๒๒. มุลินธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์
"เอกสารเผยแพร่ หมายเลข ๒-๔"
โครงการมุลินธิบูรณะชนบท จ. ชัยนาท(อัครสำเนา)
"รายงานประจำปี ๒๕๑๔ - ๒๕๒๓"
จ. ชัยนาท (อัครสำเนา)
"รายงานกิจกรรมในรอบ ๑ ปี ๒๕๒๔"
โครงการบูรณะชนบทโดยชาวบ้าน พ.ศ.๒๕๒๕
(อัครสำเนา)
"รายงานหมู่บ้าน ค.ห้วยรอบ อ.หนองขาหย่าง
จ. อุทัยธานี" พ.ศ. ๒๕๒๔ (อัครสำเนา)
๒๓. ศูนย์สาธิตไทย-เยอรมัน "สถิติข้อมูลปี ๒๕๒๒"
กองนิคมสร้างตนเอง กรมประชาสัมพันธ์
อ.พระพุทธรักษา จ.สระบุรี (อัครสำเนา)

๒๔. ศูนย์สำนึกสหกรณ์ "สถิติข้อมูล ปี ๒๕๒๒"
โครงการหุบกระพง กรมส่งเสริมสหกรณ์
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ อ.ชะอำ
จ. เพชรบุรี (อัดสำเนา)
๒๕. ศูนย์สำนึกที่ ๑ โครงการหุบกระพง "เอกสารโรเนียวเผยแพร่"
กรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและ
สหกรณ์ อ.ชะอำ จ. เพชรบุรี
(๑๑ ก.ย. ๒๕๒๒)
๒๖. ศูนย์สำนึก สหกรณ์โครงการหุบกระพง "เอกสารโรเนียวเผยแพร่"
กรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและ
สหกรณ์ อ.ชะอำ จ. เพชรบุรี (พ.ศ. ๒๕๒๕)
๒๗. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และสมาคมนักวิจัยมหาวิทยาลัยไทย "เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง การวิจัย
การพัฒนาชนบทในประเทศไทย"
ณ โรงแรมสยามเบซอร์ พัทยา (๕-๑๑
มิ.ย. ๒๕๒๑)
๒๘. สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม "สรุปผลงานตั้งแต่ ๒๕๑๘ - ๒๕๒๑"
กองวิชาการและแผนงาน กระทรวงเกษตร-
และสหกรณ์ กรุงเทพฯ (พ.ศ. ๒๕๒๒)
"แผนงานและงบประมาณปี ๒๕๒๓"
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรุงเทพฯ
(พ.ศ. ๒๕๒๒)

"การปฏิรูปที่ดินคืออะไร"

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรุงเทพฯ
พ.ศ. ๒๕๒๐ (อัครสำเนา)

"เอกสารโรเนียว"

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ไม่ระบุวัน
เดือนปีที่ออก)

๒๘. สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท

"งานเร่งรัดพัฒนาชนบท"

กองเผยแพร่ กระทรวงมหาดไทย กรุงเทพฯ
(๒๕๑๘) (อัครสำเนา)

"แผนงานและโครงการกองแผนงานและโครงการ"

ฝ่ายวิชาการ กระทรวงมหาดไทย กรุงเทพฯ
กันยายน ๒๕๑๘ (อัครสำเนา)

"เอกสารประกอบคำบรรยายการฝึกอบรม"

หลักสูตรเจ้าหน้าที่เร่งรัดพัฒนาชนบท
ระดับท้องถิ่นรุ่นที่ ๑"

๑๕ ก.พ. - ๑๗ มี.ค. ๒๕๒๐ กรุงเทพฯ
(อัครสำเนา)

๓๐. สหกรณ์การเกษตรเขื่อนเจ้าพระยาจำกัด "สรุปงานโครงการสหกรณ์เอนกประสงค์"

สรรพยา จ.ชัยนาท" งานส่งเสริมเกษตรชลประทาน
อ.สรรพยา จ.ชัยนาท ๘ ส.ค.๒๕๒๐ (อัครสำเนา)
(อัครสำเนา)

๓๑. สหกรณ์การเกษตร หุบกระพง จำกัด "รายงานกิจการผลการดำเนินงานประจำปี"

อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี ๑๕ พ.ย. ๒๕๒๒
(อัครสำเนา)

รายชื่อเอกสารรายงานวิจัย
หน่วยวิจัย คณะเศรษฐศาสตร์

1. การประเมินค่าของเวลาในการเดินทางในกรุงเทพมหานคร
(Estimating Time Cost of Traveling in the
Bangkok Metropolitan Area). (หมด)
มีนาคม ๒๕๒๒๐
เต็มใจ สุวรรณศักดิ์
สารคดี กาญจนกฤษ
2. การกระจายรายได้ของครอบครัวไทย ปี ๒๕๑๔ (หมด)
(The Distribution of Income in Thailand
in 1971-1973 and the Related Measure of
Income Inequality : A Tentative Proposal)
มิถุนายน ๒๕๒๐
เมธี ครองแก้ว
3. Estimation of the Elasticity of Substitution
in Thai Economy. (Out of print)
June 1977
Chumpot Suvaphorn
4. An Economic Analysis of the Coconut.
(Out of print)
March 1978
Kundhol Srisermbhok
5. Financial Capital Flows and Portfolio
Behavior of Thai Commercial Bank.
(Out of print)
August 1979
Nimit Nontapanthawat

6. การใช้นโยบายการเงินเพื่อแก้ไขปัญหาการว่างงาน (หมด)
(Monetary Measure for Employment Generation).
สิงหาคม ๒๕๒๑
สาธิต อุทัยศรี
7. A Study of Disparities in Income and Social
Services Across Provinces in Thailand.
(Out of print)
September 1978
Oey Astra Meesook
8. An Economic History of the Chao Phya Delta
1950-1390 (Out of print)
September 1978
Paitoon Sayswang
9. Employment Effects of Small and Medium
Scale Industries in Thailand. (Out of print)
November 1978
Somsak Tambunlertchai
10. Income Distribution in Thailand.
December 1978
Oey Astra Meesook
11. ประเมินผลการสอบเข้าสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย
ปีการศึกษา ๒๕๒๑-๒๒ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
และสถาบันที่สอนเศรษฐศาสตร์ (หมด)
(The Evaluation of Entrance Examination for
the Faculty of Economics.)
มีนาคม ๒๕๒๒
วรารักษ์ สามโกเศศ

12. ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการจ้างงานของประเทศไทย ๑๙๖๐-๑๙๗๕
ง (Economic Growth and Employment Expansion
in the Thai). บุญคง หันจางสิทธิ์
บุญช่วย ศรีคำพร
พฤษภาคม ๒๕๒๒
13. แบบแผนและผลการทำงานนอกไร่นา
(Patterns and Consequences of Non-farm
Employment). วรธรรม ศุภจรรยา
ประยงค์ เนตยารักษ์
กรกฎาคม ๒๕๒๒
14. ความเจริญเติบโตของภูมิภาค : ทฤษฎีและการใช้ทฤษฎี
ในการวิเคราะห์
(Regional Growth : Theory and Its Application). กาญจณี พลจันทร์
กรกฎาคม ๒๕๒๒
15. ผลกระทบของระบบการคลังต่อการกระจายรายได้ของไทย
(The Impact of the Fiscal System on the
Distribution of Income In Thailand). เมธี ครองแก้ว
สิงหาคม ๒๕๒๒
16. Development of Selected Thai Commodity
Exports to Japan. Supote Chunanuntatham
December 1979 Narongchai Akrasanee
Thanwa Jitsanguan
17. ข้อมูลเพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอนในคณะเศรษฐศาสตร์
(The Informaiton for Learning and Teaching
Improvement of the Faculty of Economics). ลีสี่ โกศัยยานนท์
พรทิมาพล ^{ม.ค.} สันติเมธีรัตน์
เมษายน ๒๕๒๓

18. Industrial Investment Incentives, Cost of Capital and Employment Creation in the Thai Manufacturing Sector. (Out of print) July 1980
Sawong Swetwatana
19. แนวการวิเคราะห์ระบบเศรษฐกิจเปรียบเทียบ (Approach to the Study of Comparative Economic System). สิงหาคม ๒๕๒๓
กาญจณี พลจันทร์
เอกจิต วงศ์สุชาติกุล
20. Dualism กับการพัฒนา : บทสำรวจแนวความคิดและทฤษฎี (A Survey of Theories of Dualism in Developing Countries.) สิงหาคม ๒๕๒๓
ประภอน ทองมา
21. Agricultural Incentives, Comparative Advantage and Employment in Thailand : A Case Study of Rice, Maize, Cassava and Sugar Cane. October 1980.
Praipol Koomsup
22. อุปสงค์ต่อการบริการทางการแพทย์ (Demand for Health Service in Thailand). ตุลาคม ๒๕๒๓
ประภัสสร เลียวไพโรจน์
23. การกระจายการศึกษาในระบบโรงเรียนในประเทศไทย (The Distribution Flow of Education in the Formal School. System in Thailand : An Analysis of Factor Affecting Scholastic Achievement of Students of Different Level of Education). ตุลาคม ๒๕๒๓
สุกัญญา นิธิงกร
จิตรรา วุฒิศาสตร์

24. ผลการสำรวจทัศนคติของผู้ใช้น้ำประปาภายหลังโครงการ
ปรับปรุงระยะแรกช่วงแรก (A Survey of Customer Attitudes Towards
the Metropolitan Water Work Authority, 1980).
ตุลาคม ๒๕๒๓ โอม หุระนันท์
เจษฎา โลหอุจน์จิตร
บัญญัติ สุรการวิทย์
25. Demand for Alcoholic Beverages in Thailand :
A Cross-Sectional and Time Series Study on
Demand for Mekhong Whisky.
November 1980 Chira Hongladarom
George E. Delehanty
Boonkong Hunchangsith
26. การกระจายการศึกษาในระบบโรงเรียนในประเทศไทย
(The Distribution Flow of Educations in
the Formal School System : An Analysis
on Distribution of Educational Attainment).
ธันวาคม ๒๕๒๓ วรณศิริ นัยวิฑิต
Edita A. Tan
27. การค้าของไทยกับกลุ่มประเทศอาเซียน : การพิจารณา
รูปแบบทางการค้าและวิเคราะห์พฤติกรรมการส่งออก
(Thai Trade with ASEAN Countries : A Look
of Pattern of Trade and Analysis on
Export Performance).
มกราคม ๒๕๒๔ ประเสริฐ วัชรเสรษฐ์
28. การวิเคราะห์การเป็นเจ้าของธุรกิจขนาดใหญ่ในประเทศไทย
(The Distributions of Ownership in the Thai
Big Business).
เมษายน ๒๕๒๔ เกริก เกียจดี พิพัฒน์ เสรีธรรม

29. Manufactured Exports and Foreign Direct Investment : A Case Study of the Textile Industry in Thailand. Somsak Tambunlertchai
Ippei Yamazawa
May 1981
30. Bilateral Export Performances Between Thailand and Japan, 1960-1977 Supote Chunanuntatham
A. Murakami
May 1981
31. Import Substitution and Export Expansion: An Analysis of Industrialization Experience in Thailand. Somsak Tambunlertchai
May 1981
32. The Effectiveness of the Monetary Policy in Thailand. (in Thai) วรณี จงศิริวัฒน์
กรกฎาคม ๒๕๒๔
33. บรรณานุกรมเอกสารเพื่อการพัฒนาชนบทไทย. (Thai Rural Development : A Selected Annotated Bibliography). วันรัชช์ มีเมทินากัน
พรพิมล สันตมณีรัตน์
กันยายน ๒๕๒๔
งามพิศ สัตย์สงวน
34. ผู้สำเร็จอาชีวศึกษากับการจ้างงาน (A Study of Employment Aspects of Vocational Education in Thailand, 1970-75) อภิชัย พันธเสน
บุญช่วย ศรีคำพร
ตุลาคม ๒๕๒๔

35. การพัฒนาเมืองในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย
(Urbanization in Regional Development)
November 1981
สมลักษณ์รัตน์ วัฒนวิฑูร
กาญจณี พลจันทร์
36. รูปแบบการอุปโภคบริโภคในประเทศไทย (๒๕๑๘-๒๕๑๙)
(Consumption Pattern in Thailand :
1975-1976)
เมษายน ๒๕๒๔
กาญจณี พลจันทร์
สุวรรณี วัฒนจิตต์
37. การวางแผนพัฒนาภาค : ทฤษฎีและการใช้ทฤษฎีศึกษากรณี
ของประเทศในทวีปอาฟริกา (ใต้ทะเลทรายซาฮารา)
(Regional Planning : Theories and Application:
Case Study of African Countries (South of
Sahara)
May 1982
กาญจณี พลจันทร์
38. การเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศ : ศึกษาในกรณี
ของแรงงานไทยในประเทศสิงคโปร์
(External Migration of Thai Workers
to Republic of Singapore)
มิถุนายน ๒๕๒๔
ชัชริยา โดสงวน
39. The Determinants of Direct Foreign
Investment with a Specific Role of
a Foreign Exchange Rate : An Application
to the Japanese Case in Thailand.
Supote Chunanuntatham
Sukrita Sachchamarga

40. บทบาทการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีการเกษตร
(The Role of Technological Change in
Agriculture). มาตี วีระกิจพานิช
มกราคม ๒๕๒๖
41. Agricultural Supply Response of Some
Major Crops in Thailand. J. Malcolm Dowling
February 1983 Medhi Krongkaew
42. ทฤษฎีแหล่งที่ตั้งและการใช้วิเคราะห์
(Location Theories and its application). กาญจน์ พลจันทร์
มิถุนายน ๒๕๒๖
43. The Impacts of Different Exchange Rate
Regimes on Inflation and Trade of Some
LDC's : A Study of South Korea, the
Philippines, Malaysia, Indonesia,
Singapore and Thailand. Sawong Swetwatana
June 1983 Pornpimol Santimaneeratna
44. บทบาทผู้ประกอบการญี่ปุ่นก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒
(The Role of Japanese Entrepreneur Before
W.W. II.) รัศมีคารา ชันติกุล
กรกฎาคม ๒๕๒๖

๔๕. ความต้องการถือเงิน
(Demand for Money)
กันยายน ๒๕๒๖
อ. วณี ฉ้อยเกียรติกุล
๔๖. การศึกษาระบบธนาคารในประเทศของกลุ่มอาเซียน
(A Study of Banking System in ASEAN
Countries)
ตุลาคม ๒๕๒๖
อ. วเรศ อุปาศิก
๔๗. ค่าเงินบาท
(Value of Baht)
พฤศจิกายน ๒๕๒๖
อ. บุญช่วย ศรีคำพร
๔๘. รูปแบบการพัฒนาชนบทของประเทศไทย
(Different Model of Rural Development
in Thailand)
เมษายน ๒๕๒๗
อ. ลีลี โกศยยานนท์
อ. วรารณ ศุภจรรยา